PDF 4 KURD

ئەوەی نابێ بگوترێ
دەبێ بگوترێ

(دیداریکە "حەکیم کاکەوەیس" لەگەڵ"ئەمجەد شاکەلی"دا ئەنجامی داوە

چاپی یەکەم٢٠٠٤

PDF 4 KURD

بەسەرهاتی ئەم دیدارە

کە دێم باسی کێشەکانی باشووری کوردستان دەکەم، دەڵێی پووشکەیەک کەوتۆتە چاومەوە. لێی دەگەڕێم، حەوانەوەم لێ هەڵدەگرێ و دوور نییە کوێریشم بکا، لێی ناگەڕێم و دەسکاری دەکەم، کارێکی هێند هەستیارە پێی ناوێرم، نەبا زەرەر بە نەتەوەکەم و وڵاتەکەم بگا و دوایی پەشیمان بم. خۆ ئەوانەی لەو بەشەی کوردستاندا پووشکە لە چاوان دەردێنن، بە بەر چاومانەوە هەزارانیان کوێر کردووە و باکیان نییە. ئەدی چارە؟!. چارە هەر ئەوەیە بە پرسوڕا و بە وریایی خەریکی بم و وەک منداڵ بوێرم بڵێم: پاشا رووتە!. دادگای هەولێر، بەپێی یاسای بەعس، لە سەر ژنهێنان شەش مانگ حوکمی دام، بەڵام منێکی ئەوسا 52 ساڵ، لەبەر ئەوەی(شاب في مقتبل العمر)بووم، حوکمەکە جێبەجێ نەکرا!. دەی نەفامە قەیدی ناکات!. ئەمە سووکایەتییە و بە مرۆڤ دەکرێ و ماف خۆمە لای پارێزەرانی ماف مرۆڤ شکات بکەم!. دوو مرۆڤی بێ هاوسەر، بەبێ کێشە پێکهاتوون هاوسەر بن و خێزان پێک بهێنن، دادگا و قازی چ دەخلێکیان بە سەریانەوە هەیە؟. کەچی دادگای هەولێر بۆ دزینی هەموو هەولێر و هەموو کوردستان، نەک کەس حوکم نادا، بەڵکو ئەوەی باسیشی بکا حوکمی دەدا. ئاخر دادگا پشتی بە یاسای بەعس بەستووە!. دادگای حکوومەتەکەی سلێمانیش هەمان سەرچاوەی یاسایی هەیە!. ئەمەپووشکەیەکە و لە چاومدایە و ئازارم دەدا. لێبگەڕێم چاکە یا بۆ چارەسەر باسی بکەم؟. نا، ئەوەی نابێ لێی بدوێین، دەبێ لێی بدوێین. "نابێ"ی ئەوان "دەبێ"ی ئێمەی دەرەوەی بازنەی ئەوانە.

که تۆ هاتی تالآنت کرد، شتێ لە ناختدا تالآن دەکرێ و هەتا ماڵی تالآنی نەدەیتەوە خاوەنی، تالآنکراوی ناخت نادرێتەوە. کە دزییەکت کرد، شتێک لە ناختدا دەدزرێ و هەتا دزراوەکە نەدەیتەوە خاوەنی خۆی، دزراوەکەت نادرێتەوە. کە خیانەتێکت کرد، ئاسوودەییت لە دەست دەچێ. ئیدی دەتەوێ جێی ئەو تالآنکراو و دزراوەی ناخت پڕ بکەیتەوە و ئاسوودەیی بە دەست بێنی، بێ فایدەیە. نە ناخت پڕ دەبێتەوە، نە ئاسوودەیی دەبینی. ئیدی لەگەڵ نائاسوودەییدا ڕادێیت و تالآنی تر دەکەیت و دزیی تر دەکەیت و خیانەتیش وەک دەنکە تەزبێح بە دوای یەکدا دێن و لە خەرمانی مرۆڤایەتی و ناخت تالآن دەکرێ و لێی دەدزرێ تا هیچت نامێنێ لێت تالآن بکرێ و لێت بدزرێ. ئەوسا دەبیتە بوونەوەرێکی نامرۆڤی بێ هەست یا سیاسەتمەدارێکی لێهاتووی تەقڵەباز، کە بۆ هیچ شتێ ئۆف ناکەیت و وەک ئەژدەهاک بە خوێن و خیانەت و دزی و تالآن بەردەوامی بە بوونی خۆت و دەسەڵاتی خۆت دەدەیت. حەزکەی بەغدا پایتەختی تاوانە و حەزیشکەیت دایکی نیشتمانە. حەزکەیت پایتەختی زۆردارییە بەرانبەر کورد، حەزیش کەیت گەورەترین شاری کوردانە، با هەموو کوردەکانی بەغدا بۆیاغچی و حەماڵ و خزمەتکاری برایانیش بن. ئەم گۆڕانە بە ڕۆژێک و دووان دروست نابێ و بە دزینی دینارێک و دووان ناقەومێ. ماوەیەکی زۆر و سەنگەرگۆڕکێی زۆر و دەسبرینی زۆری دەوێ. ڕەنگە لە ماوەی یەک سەدەدا هەر دەستەیەک مرۆڤی وا لە کورددا یا لە هەر میللەتێکی چل ملیۆنی تردا بخولقێن: کە ئەی ڕەقیب بە خەڵک دەڵێن، مەبەستیان (زێرە)یە. کە چەک لە بەغداوە دێنن و کۆی دەکەنەوە تا شۆڕشی پێ بکەن، مەبەستیان ئەوەیە لە ئەنجامدا تەسلیمی بەغدای بکەنەوە. کە دەڵێن کورد ڕزگار دەکەین مەبەستیان پاراستنی یەکایەتی خاکی عێراق و خزمەتی دەسەڵاتی داگیرکەرە. کە دەشڵێن(بژی برایەتی کورد و عارەب) دوور نییە

مەبەستیان ڕزگارکردنی نێوان نیل و فورات بێ. کە لە دژی بەغدا ڕادەپەڕن بۆ ئەوەیانە جێی خۆیان لە ناو بەغدا خۆیدا خۆش بکەن. کێ دەزانێ چی دەکەن؟!. هەر ڕەخنەیەکیش بگریت، پێت دەڵێن کاکە ئەمە سیاسەتە!. سیاسەتیش هەر لای ئێمەی کورد ئاوها سووک و ڕسوا کراوە و بۆتە جاسووسێتی و بەعسایەتی...

ئەم دیدارە، کە بەر لە دوو ساڵان لەگەڵ (ئەمجەد شاکەلی)دا ئەنجام دراوە، سەری بەلای ئەو باسانەدا دەخورێ. بۆ من، پووشکە لە چاو دەردەهێنێ و کارێکی هەستیار و مەترسیدارە: ئەم و ئەو ئازار دەدا و هاوار لەوی دی هەڵدەستێنێ. بۆیە بە زەحمەت جێی خۆی دەکاتەوە. ئەم دیدارە، قەرار بوو لە گۆڤاری (سەرخۆبوون)دا، کە کاک (ئاکۆ محەمەد) سەرنووسەرێتی(یا سەرنووسەری بوو) بڵاو بکرێتەوە. بۆ بەرکوڵیش، دوو بەشی لە ڕۆژنامەی (میدیا)ی بوێردا بڵاو کرایەوە و سەدایەکی باشی هەبوو. بەڵام دیارە هەر کەسە و بە یاری خۆیدا هەڵدەڵێ: ئەگەر ئەهلی ڕۆژنامە و جیهانی فکر و ئەدەب، کەوتە سەر خەیاڵی کۆشک و تەلار ئیدی دەستی لێ بشۆ و لایەنە مەعنەوییەکە دۆڕاو دەردەچێ. کە ڕۆڵی یەکەمایەتیت بە نووسین و جیهانی فکر و کوردایەتی و ڕاستیش دا لایەنی پارەت لاواز دەبێ و دەبێ بە دوای خێرخوازێکدا بگەڕێیت بەرهەمەکەت بڵاو بکاتەوە. کە هەموو شتێ کەوتە خزمەتی دەسەڵات و پارەوە، فکر و ڕۆشنبیری و زمان و هەڵوێست و کوردایەتیش بوونە پەراوێزی(دەسەڵات و پارە) و کەوتنە خزمەتیانەوە. سەرچاوەی دارایی (سەرخۆبوون) و (میدیا)ش چکی کرد. کەچی بۆ کەرەستەی تر پارە لافاوە و بنی نایێ...لە کاتێکدا کە دەبوو (میدیا) ڕۆڵی خۆی لە گۆڕانکارییەکانی ئەو دواییەدا ببینێ و بەرانبەر لافاوی عیراقچێتی و خۆبەعارەبکردن(تعریب زاتی)ی حیزبەکان دەنگی هەبێ، خنکێندرا و دەنگی

کپ کرا تا زەرەری بۆ پەزی بەرژەوەندی و کوێرکردن نەبێ. (سەرخۆبوون)یش هەر دەرنەچوو. شەوی سوور، مێزی چەوری تێر و حیسابی والآ و بەزمی (جوعەل)ی (نالی)ش لە ناو مەعشەری پارەخۆران و کورسیداراندا لەوێ بوەستێ. گۆڤاری چی!. با ڕەخنەگران هەر لە زگی خۆیان بدەن!.

بەدبەختی لەوەدایە کە نووسەری کورد کوردن و نووسینیش لای کورد نان نادا. واتە بێ پارەن و زۆرینەی هەرە زۆری پارەداریش دواشتێ بیری لێ بکەنەوە ئەوە خێرێک بە فکری کورد و بەرژەوەندی کورد و ئەدەبی کورد بگەیەنن. تۆ وەک دەزگاکانی ڕاگەیاندنی ئێستای باشووری کوردستان خەریکی تەعریبی زاتی بیت چ زۆرە پارە زۆرە...ئاسانە: تەلەفۆن بۆ کەناڵێکی تەلەڤزیۆنی کوردی بکە و داوای گۆرانی سەعد الحلی یا خضیری ئەبوعەزیز بکە، پارە دەبارێ!. بڕیار بدە کە مەلا مستەفا عیراقچێتی کردووە نەک کوردایەتی، پارەت بە سەردا دەبارێ. بەڵام کە هاتی گوتت: پارێزەرانی کوردستان دزی کوردستانن، نەک هەر پارەت نابێ، ئەوەی هی خۆشیشتە وەک هەڵم بە ئاسماندا دەچێ. قوڕت بەسەرا...ئەمە قەدەرتە!. دیدارەکەم دایە گۆڤارێکی کوردی، تا لەوێ بڵاو بکرێتەوە، بەڵام دوای چەند ڕۆژێک بە هێندێ خەتی سووری ستوونی و ئاسۆییەوە بۆم هاتەوە: ئەم گوتارە توندە و هەستی خەڵکی زامدار دەکا. بەڵێ ڕاستە هەستی خەڵکی زامدار دەکا و پووشکە لە چاوان دەردێنێ، بەڵام وەرە پێم بڵێ یەک نووسەری کورد هەیە، هەر لە مەسعود محەمەدی بیرمەندی گەورەی کوردەوە بگرە، کە هەر بە خەم کوشتیان، تا دەگاتە نووسەرێکی لاو کە یەکەم بەیتی بڵاو دەکرێتەوە و لەو نێوانەشدا سەدانی تر، هەموو کەسی لێ ڕازی بن؟. ئاخر ئەگەر باسی خوداش بە چاک یا بە خراپ بکات، هەموو کەسی لێ ڕازی نابن. چی بە مەسعود محەمەد نەکرا؟. مەرجە و دەبێ بۆچوونەکانی ئەمجەد شاکەلی هەموو کەسیان

لێ ڕازی بن؟. ناوی یەک کەس بێنە تا من بڵێم کەسێکی (چاک)ە و نیوەی کوردم لێ نەڕەنجێ!. ئەو کەسە سەر بەملا بێ ئەولام لێ دەڕەنجێ و سەر بەولا بێ ئەملام لێ دەڕەنجێ. بۆ (خراپ)یش هەر وایە. ئەمجەد شاکەلی، ئەگەرچی مەرج نییە هەموو بۆچوونەکانیم لەم دیدارەدا بە دڵ بن یا ڕەخنەم لێی نەبێ، وەک مەرج نییە ئەو ئەم بۆچوونانەی منی بەدڵ بن، کارێکی وای کردووە، هەم ئەولا و هەم ئەملا لێی بڕەنجێن. ئەو، وەک باران گوێی نەداوەتە ئەوەی کێ تەڕ دەکا و کێ خەنی دەکا...ماڵی کێ وێران دەکا و زەویوزاری کێ پاراو دەکا...بۆچوونەکانی ئەمجەد شاکەلی کەوتوونەتە بەرەی سێیەمەوە و نە ترسیان تێدایە نە خاترگرتن نە تەمای پارە و پلە و پایە، بۆیە تا ماوە هەر دەبێ بە تەمابێ بۆی چاپ بکرێ!. خۆ قیرسیایەکی وەک (میدیا)ش نییە بە دوای ڕاستیدا بگەڕێ و بە پارەی ڕەخنەلێگیراو و سەرودڵگیراو چاپی بکا!...

پیاوێکی وەک مەلا مستەفا، کە دوژمنانی لە سەر تێکشکاندن و ناوزڕاندنی دەژین و دۆستانیشی لە سەر پێداهەڵدانی، دۆستە سیاسەتبازەکانی خۆی، بێ وەفایانە، کردوویانەتە جۆکەری قوماری خۆیان: حەز کەن باوکی نەتەوەیی کورد بووە و بە ئەمانەت ئاڵای کوردستانی لە قازی وەرگرتووە و داگیرکەریش نەماوە بە دەستی ئەو پیاوەی نەخواردبێ، حەزیش کەن عیراقچییەکی وا بووە عارەبی سوننەی تکریتی نەگاتێ و هەرچی شۆڕشێکی کردووە بۆ پاراستنی یەکپارچەیی خاکی عیراقی بووە و قەت بۆ کورد و کوردستانی نەکردووە و مام هەژاریش چی گوتووە گاڵتەی کردووە!. گوناحە ئەو پیاوە!.

کەس هەقی بەسەر کەسێکەوە نییە کە ئەمڕۆ جامبازی دەکات و سبەی دەبێتە شۆفێر و هێندە نابا دەبێتە تەڕەفرۆش یا پۆستەچی. ئەمە زەرەری بۆ کەس نییە و کەسیش ناوی ناهێنێ. بەڵام کابرایەک دوێنێ بە ناوی ڕزگارکردنی

PDF 4 KURD

کوردەوە داویەتییە شاخ و لە بنەوە بەعسی بووە، یا بە یارمەتی سوپای عیراق چەکی گەیاندۆتە شاخ تا دژی عیراق شۆرش بەرپا بکا یا ناردراوەتە سەرکردایەتی ئەملا تا شەڕی ناوخۆ خۆش بکا یا بەشداری ڕاستەوخۆی لە ئەنفالدا کردووە و ئەمڕۆ دەسەلاتدارە یا لە ڕاهی خودا ئەم و ئەوی بە گرتن و کوشتن داوە و ئەمڕۆ دەسەلاتی هەیە و گومان دەخاتە پاکبوونی من و تۆ، وەک تەڕەفرۆشەکە نییە و دەبێ، ئەمڕۆ بێ یا سبەی، باس بکرێ و هەق و حیسابێکی لەگەلدا بکرێت. یا کابرایەک کە دوێنێ گوێبڕی خەلک بووە و ئەمڕۆ وەزیرە یا دوێنێ سەرەک جاش بووە و ئەمڕۆ مودیرە، وەک کەسانێ نییە بە دەم ترسی گرتن و کوشتنەوە لە سێبەری بەعسدا ژیاون و کاری مەردانەی خۆیان ئەنجام داوە تا باس نەکرێن!. هەموو کەس لەو بابەتە خەلکە بێدەنگ بن، ئەمجەد شاکەلی لێیان بێدەنگ نییە. ئێستاش دەزگای چاپ و پارە و ژیان و نانی خەلکی هەر بە دەست ئەوانەوەیە و بە دەست گوێبڕ و جاش و بەعسییەوەیە. ئەوەی بلاویشی بکاتەوە، هیچی لێ نەکەن نانی دەبڕن و کەسیش نایەوێ بۆ قسە و بۆچوونەکانی بابایەکی وەک ئەمجەد شاکەلی، کە تەنها وشە چەک و کەرەسەیەتی، خۆی نانبڕاو بکا...نانبڕین و گوێبڕینیش یەک سەرچاوەیان هەیە!.

تا دوێنێ بە (ئەی ڕەقیب) و (کوردستان یا نەمان) و (یا حەمرین یا ئەمرین) خوێنمانیان دەهێنایە جۆش و لێمان دەکوژرا. ئەمڕۆ هاواری دنیا بکەن (بلادي بلادي) کارمان تێ ناکا و با هەر سیر بخۆن و زورنا بژەنن!. ئێمە وەک ڕووەک، کە ڕواین و فێرە خۆر بووین ئیتر نازانین و ناتوانین گەشە نەکەین...دەبێ لە بەعسیش خراپتر بێن و لە ڕەگەوە هەلمانکێشن!. تازە کەوتینە سەر سکەی ئەی ڕەقیب و تا دەمانبەنەوە سەر خەتی (بلادي) و عرووبە، چاویان سپی دەبێ و پەڕ بە کلکیانەوە نامێنێ. کاتی خۆی، خەتی

جەلالی ناو پارتی خەڵکیان بەوە گۆش دەکرد کە مەلا مستەفا خائینە و سەربەسەر کوردستانی داوەتە سێو. ئێستا، سەرکردەکانی یەکێتی نیشتمانی کوردستان خۆشیان کەوڵ کەن ناتوانن باوەڕ بە لایەنگرانی خۆیان بێنن کە مەلا مستەفا خائین نەبووە یا حەزی لە سێو نەکردووە تا کوردستانی پێ بدا. ئەی ڕەقیببیش جێی بە (عیراقی و بیلادی بیلادی) پڕ ناکرێتەوە. ئەمجەد شاکەلی دژی دەستبڕی و دووفاقانەیی و سەنگەرگۆڕکێ دەدوێ. باسی هێندێ شتی نەگوتراو دەکا بۆیە بڵاوکردنەوەی زەرەری هێندێ پەزی تێدایە. خۆزگە ئەوانەی بەر ڕەخنەی ئەمجەد شاکەلی کەوتوون، جامباز و شۆفێر و تەڕەفرۆش و پۆستەچی بوایەن تا منیش گلەییم هەبوایە و لە هۆڵی بڵاکردنەوەی دیدارەکەدا نەبوومایە. بەڵام گۆڕینی حیزب و شۆڕش بە شەریکەیەکی پشکداری دیاریکراو(شركة مساهمة محدودة)ی چەند کەسێکی وەزارەت و پەرلەمان بۆ پارەپەیداکردن، بۆ بێدەنگی نابێ و بێدەنگبوون کەلێن دەخاتە دڵسۆزیی کوردی دڵسۆزەوە. زەقترین شایەدی ڕەوابوونی ڕەخنەی ڕەخنەگرانی کورد (بە ئەمجەد شاکەلی)شەوە لە حیزبەکان ئەوەیە کە مەعاشی مانگانەی نوێنەرانی میللەت(!!) واتە ئەندامانی پەرلەمان بۆ ماوەی 11 ساڵ بە لای کەمەوە 15000 دینار بوو و هەتا مارینزی ئەمەریکایی ئەو مەعاشەی لێ کەم نەکردنەوە، بە خۆیان کەمیان نەکردەوە و گوێیان لە پێشنیازی کەسیش نەگرت. لە کاتی تەنگانەشدا ئەو مەعاشەیان هەر هەبوو و بە مامۆستایانیشیان دەگوت: "مامۆستا سەر بۆ مەعاش شۆڕ ناکات"، یا "ئەگەر مامۆستا مان بگرن، بیستساڵیش خزمەتیان هەبێ فەسڵ دەکرێن". لە ماوەی ئەو 11 ساڵەدا، هەر ئەندامێکی پەرلەمان زیاتر لە 2 ملیۆن دینار پارەی لرف کردووە جگە لە بەخشیشی خانووبەرە و ئۆتۆمبیل، و جگە لە وەزیرەکان کە

PDF 4 KURD

هەر نەسرییەیان چوار پێنج ئەوەندەیە و ئەمەریکا هات لەوانیشی کەم کردەوە. کۆی داهاتی نوێنەرانی میللەت(!!) لەو ماوەیەدا 400 ملیۆن دینار زێترە. جا ئەگەر نیوەی ئەوەیان وەرگرتبا، بە نیوەکەی دی چی بۆ کورد دەکرا و چەند شەقامی پێ چاک دەکرایەوە و پەنا بۆ چەند ئاوارەی کەرکووک و خانەقی دابین دەکرا و لە قوڕاوی بنی سلاوە و دەربەندی بازیان دەخەلەسان؟!. کاسبکارانی کورد لە دەست پۆلیس هەڵدێن و خۆ حەشار دەدەن چونکە کاسبی سەر شۆستەکان دیاردەیەکی ناشارستانییە(!!) بەلام لە گەڕەکی لێپرسراواندا، سەر شۆستەکانیان کردۆتە باخچە و چیمەن و پەرژینیشیان بۆ کردوون، ناشارستانی نییە!. لێقەوماوانی کورد لای ئەمەریکاییەکان شکات لە لێپرسراوانی کورد دەکەن و ئەوان شکاتیان دەپرسن و بە دەنگیانەوە دەچن. کە هیچ لەو دیاردەی ناڕەزایی و شکاتکردنە تێنەگەن، لەم دیدارەش تێناگەن و با هەر تێنەگەن!. ڕەنگە هەبێ بڵێ: لەم بارودۆخەدا ناوزڕاندنی حیزبەکان زەرەری بۆ کێشە نەتەوایەتییەکەمان هەیە(پووشکەی ناو چاومان دەردێنن و ئەگەر سەریان لێ بشێوێ کوێرمان دەکەن). بەلام تۆ بڵێی هیچ یا کەس هەبێ هێندەی حیزبەکانمان بۆ نەتەوەکەمان کێشە بێ؟!. کەس و لایەن هەیە هێندەی ئەوان لە داخوازی نەتەوەیی کورد هاتبێتە خوارێ؟. کەس هێندەی ئەوان گاڵتەی بەو هەموو خوێنە دێ کە لە بەر کورد ڕۆیشتووە؟. کەس هێندەی بەرپرسەکانی کورد بە لالووتەوە و بە دەم بالۆرەی برایەتی ئەنفالکراو و ئەنفالچییەکانەوە دەڕوانێتە ئەو هەموو کەللەسەرە ئەنفالکراوانەی ئێستا لە گۆڕ دەردەهێنرێن؟. کەس هێندەی ئەوان لەو کچە کوردە ئەنفالکراوانەی کە لە قاهیرە بۆ برا عارەبەکانمان بای دەدەن بێ خەم و بێ باکە؟. کەس هێندەی ئەوان بە کاسبییەک، کە پێی دەگوترا شۆڕش و حیزبایەتی و کوردایەتی و ئێستا پێی دەگوترێ حکوومەت و

پەرلەمانی ساوا دەوڵەمەند بووە؟. کەس هێندەی ئەوان..نا، کەس نییە...بە نووسینی لەم بابەتە و ناڕەزایی خەڵکی کوردستان یا چاک دەبن یا لا دەچن یا ئەوانیش دەکەونە خانەیەکەوە کەس بەخیلییان پێ نەبا و خۆزگەیان پێ نەخوازێ.

حەکیم کاکەوەیس
2003 /6/29 سوێد

کاکەوەیس: دەیڤد ئادەمسن لە کتێبی (شەڕی کوردا) کە جەرجیس فەتحوڵڵا کردوویەتییە عارەبی، لە سێ جێدا باسی ئەوە دەکا، کە کورد دەرپێ و

فانیلەیان بۆ شوشتووە و وشککردۆتەوە. ئەوە بە ئاگاداریی لێپرسراوە حیزبییەکانیش کراوە. ئەمە چ دیاردەیەکە و چی دەگەیەنێ؟

ئەمجەد شاکەلی: کورد یەکێکە لە گەلە ڕۆژهەڵاتییەکان و وەک گەلانی دیکەی ڕۆژهەڵات و بەپێی تیۆریی "میوان خۆشەویستی خودایە"، هەمیشە میوانی خۆشویستووە و میوان بە لایەوە میوانی خودا بووە. مرۆڤی کوردیش، وەک هەموو خۆرهەڵاتییەکی دیکە، ئامادەبووە بە هەموو جۆرێک خزمەتی میوانی بکات و ئەوەی لە توانستیدا بوویێت بۆی کردووە. ڕەنگە جۆتکارێکی کورد و ماڵەکوردێکی ئاسایی، هەر بەو شێوەیەیان نۆڕیبێتە "دەیڤید ئادەمسن"، بەڵام کە دەرپێ و فانیلەی بۆ شۆردراوە، بە ئاگاداریی بەرپرسە حیزبییەکان، کە "موستەفا قەرەداغی" ناوێک، یەکێک بووە لەوان، دیارە ئەوە باسێکی دیکەیە. ئەو لێپرسراوانە ڕەنگبێت ئەو کارەیان، بۆ پتر خۆنێزیکخستنەوە لە ئادەمسن و خۆخۆشەویستکردن لە کن وی، کردبێت. ئێمە هەموومان دەزانین. زۆرجاران هەستی خۆبەکەمزانین و هیچایەتی، تا ئەوپەڕی سووکبوون، لە کن وەها بەرپرسگەلێک، بەرانبەر نەک تەنێ ئەو ئادەمسنە. بەڵکە هەموو ئادەمسنە ئەورووپاییەکانی دیکەش، هەبووە و هەیە. موستەفا قەرەداغی، کە دەرپێی پیس و قرێژی، ئادەمسنێکی ئەورووپایی، کورد گوتەنی "قنگنەشۆر"ی، بە کوڕە کوردی پێشمەرگە، یا بەندکراو شۆردبێت، خۆی گەیاندووەتە، ئاستی نۆکەری و کۆیلەیەتی بۆ ئادەمسن. لەو بڕوایەدام، تەنێ موستەفا قەرەداغییش نەبووە و نییە، کوردی لەبەردەم بیانییدا، وەها سووک کردبێت و بکات، بەڵکە گەلەک جاران، وەها ڕەوتارێک، لە لایەن بەرپرس و سیاسەتکارانی کوردەوە، بەرانبەر داگیرکاران و بیانییان و ئەورووپاییان نوێنراوە و دەنوێنرێت و دەست لەسەرسینگ لە خزمەتیاندا ڕاوەستاون و ڕادەوەستن و موستەفا قەرەداغیانیشمان هەرگیز کەم نەبوونە و کەم نین. ئێمە ئەگەر ئاورێک لە

دیرۆکی کورد بدەینەوە، روونتر دیاردەی خۆبەکەمزانیی بەرپرس و سەردار و دەسەڵاتداری کوردمان بۆ دەردەکەوێت. وەنەبێ نیشاندانی خۆبەکەمزانیی، تەنێ بەرانبەر ئەوروپاییان بووبێت، بەڵکە لەهەمبەر دەسەڵات و خەڵکانی دەوروبەری وڵاتەکەی خۆیشماندا بووە. ئەگەر هانابردنی سەردارێکی کورد، بۆ لەشکری تورک، عەجەم یا عەرەب و پارانەوەی، لەبەردەم سەردارانی ئەو وڵاتانەدا، بۆ کۆمەک پێکردنی، دژی سەردارێکی دیکەی هاوزمان و هاورەگەزی خۆی، چ لە رۆژگاری کۆندا و چ لەم سەردەمەدا، خۆبەکەمزانیی و سووکایەتیبەخۆکردن نەبێت، دەبێ چی ناو بنێین؟ کە قازی موحەممەد، تا میاندواو، بەپیری سەرلەشکری ئێرانەوە دەچێت، ئەو لەشکرەی، کە هاتووە کۆمارەکەی برووخێنێت و بۆ خۆی دەستگیر بکات، خۆبەکەمزانیی و سووکایەتیبەخۆکردن نەبێت، دەبێ چی بێت؟ کە "جەلال تاڵەبانی" و "ئیبراهیم ئەحمەد" و چەکدارەکانیان، لە بارزانی هەڵدێن و ڕوودەکەنە ئێرانی شا و بە سەردانەواندنەوە بە ژێر ئاڵای ئێراندا دەپەڕنەوە و دەبرێنە سەربازگە و ساواکخانەکانی هەمەدانێ و پاشان دێنەوە بەغدا و دەست دەکەن بە ڕاوە پێشمەرگە و خزمەتی حوکوومەتی عیراق و بەعس، سووکایەتیبەخۆکردن و خۆبەکەمزانیی نەبێت، دەبێ چی بێت؟ کە سەرانی کورد، پاش ئەنفال و ژاربارانی هەڵەبجە، دەچنە بەغدا و دەم و لەووس و ڕوومەتی "سەددام حوسەین"، ڕادەمووسن و دەلسنەوە و دەست دەخەنە نێو دەستی "عەلی کیمیایی" و لەگەڵیدا دادەنیشن و پێدەکەنن و وێنەی لەگەڵدا دەگرن، سووکایەتیبەخۆکردن و خۆبەکەمزانیی نەبێت، دەبێ چی بێت؟ ئێمە هەموومان، ماچە مێژووییەکەی "جەلال تاڵەبانی"مان هەرگیز لە یاد ناچێت، کە چۆن نووسابووە ڕوومەتی سەددام حوسەینەوە و لێی نەدەبووە، دەی ئەوە چ نێوێکی لێ بنرێت، ئەگەر سووکایەتیبەخۆکردن و خۆسووککردن نەبێت؟ هەر

ئەو ساڵی 1991ە و لە کاتێکدا، کە کۆمەڵێک هونەرمەندی جیهانی و کورد لە شاری لەندەن خڕبووبوونەوە و کۆنسێرتێکیان ساز کردبوو و گۆرانییان بۆ کورد و کۆڕەوەکەی کورد دەگوت و دەیانەویست ئازار و نەهامەتییەکانی کورد و تاوانەکانی ڕێژیمی بەعسی عیراق، بە هەموو جیهان بگەیەنن و پێشان بدەن و پارەیەکی باش، بۆ کۆمەککردن بە کورد خڕکەنەوە، ڕێک لەو شەوەدا و لەو کاتەدا، "مەسعوود بارزانی"، لە بەغداوە، تێلەگرافیان بۆ دەشێنێت و دەستخۆشییان لێ دەکات، باشە دەکرێ ئەمە، بێجگە لە سووکاتیبەخۆکردن و خۆبەکەمزانیی، نێوێکی دیکەی لێ بنرێت؟ "عەبدوڵڵا ئۆێجالان"، بە نێوی شۆڕشەوە، هەزاران لاوی کورد بە کوشت دەدات و دەبێتە هۆی وێرانبوونی هەزاران ئاوایی کوردستان و پاشانیش کڕنۆش بۆ ژەنەراڵەکانی تورکیا و میت دەبات، ئەگەر سووکایەتیبەخۆکردن و خۆبەکەمزانیی نەبێت، دەبێ چی بێت؟ کە یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان، بە فەرمان و کۆمەک و چەکی حوکوومەتی عیراق و حیزبی بەعس، لە 1983دا و لە پشتاشان و قرناقا، هێرش دەکاتە سەر پێشمەرگەکانی، کۆمەڵێک حیزبی کوردستانی و عیراقی و دایاندەپڵۆسێت و دەستیان لێ ناپارێزێت و تەنانەت ژنانیشیان نابوێرێت و دەیانکوژێت، خۆبەکەمزانیی و سووکاتیبەخۆکردن نەبێت، دەبێ چی بێت؟ کە قاسملوو و شەرەفکەندی، بە پێی خۆیان دەچن، لەگەڵ پاسدار و مانەندی وان، دادەنیشن و باس لە چارەسەرکردنی کێشەی میللەتێک دەکەن و تەنێ دوژمنانیان، نەک دۆستانیان، بە جێ و کاتی جڤینەکانیان دەزانن و پاشان بە دەستی لایەنی بەرانبەریان دەکوژرێن، سووکایەتیبەخۆکردن و خۆبەکەمزانیی نەبێت، دەبێ چی بێت؟ تۆ بەراوردی هەڵوێست و ڕەوتاری سەرانی ئێستای کورد بکە، کە بە هەڵەداوان و غاردان و بۆ بچووکترین شت، خۆ دەگەیەننە بەردەم دەسەڵاتدارانی حوکوومەتە داگیرکەرەکانی وڵاتەکەیان، لەگەڵ

هەڵوێست و ڕەوتاری سەربەرزانە و جوامێرانەی مەلا مستەفای بارزانیدا، کە هەر لە ساڵی 1961ەوە، کە ئیدی بەغدای بەجێهێشت و بە درێژایی ساڵانی شۆڕشی ئەیلوول و چوار ساڵە ئاشتییەکەیشی لەگەڵ بەعسدا، هەرگیز ڕووی نەکردەوە بەغدا، بەڵکو سەرانی بەغدا، خۆیان دەهاتنە خزمەتی. خەڵکی کورد، ئێستاش بۆ گاڵتە و زاخاوی مێشک و نوکتە و ڕابواردن، باسی پەلەپەل و هەڵپەهەڵپ و دەمەقاڵە و پاڵبەیەکەوەنانی، "نەوشیروان مستەفا" و "ڕەسووڵ مامەند" دەکەن، کە لە سەر پلیکانەکانی، یەکێک لە کۆشکەکانی سەددام حوسەین، بۆ گەیشتن بە خزمەت و دیداری وی، لە کاتی گفتوگۆیاندا، لەگەڵ ڕژێمی بەعسدا، ساڵی 1991، وەک نموونەی سووکاتیبەخۆکردن و خۆبەکەمزانیی، دەگێڕنەوە. کە کارمەند و هەڵسووڕێنەرانی سەر بە حوکوومەتی نێوەندیی و نەتەوەی سەردەست، لە کوردستان، هەر بەشێکی کوردستان، کاریان کردووە و کار دەکەن، گەلێک زیاتر لە کارگێڕ و بەرپرسە خۆماڵی و هاوزمانەکانی خۆمان، گرنگییان پێ دەدرێت و خەڵکی ئێمە، بەتایبەت ئەوانەی وا کاریان پێیان دەکەوێت، پتر حەز بە نێزیکبوونەوە و خزمەتکردنیان دەکەن و فێرە بەرتیل و دەمچەورکردنیان دەکەن و ڕێزێک، کە بۆ ئەو بیانییانە دادەنرێت، هەرگیز بۆ ئەوانەی خۆمان دانانرێت، ئەگەر ئەوە خۆبەکەمزانیی و سووکایەتیبەخۆکردن نەبێت، دەبێ چی بێت؟. لە دۆستی نێزیکی خۆمم ژنەفتووە گوتوویەتی: "بەڕێوەبەری فلانە کارگێڕیی، کە پلەی وەزیری هەبوو و کە من بۆ خۆم کارمەند بوومە لە کارگێڕییەکەیدا، بۆی گێڕاومەتەوە، کە خەڵکانێک لە فلانە شار، بێجگە لە پارە و دیاری و بانگهێشتن و دەمشیرینکردن و ئەوانە، چەندین کچ و خۆشک و ژنی خۆیانیان بۆ هێناوە، تەنێ بۆ ئەوەی هەندێک کاریان بۆ ئەنجام بدات". دیارە ئەو خەلکانەی فلانە شارە، خەڵکە هەژار و نەدارەکە نەبوونە، چونکە ئەوان

هەرگیز ناگەنە ئەو ئاستانە و ئەو جۆرە شوێنانە، بەڵکە خەڵکە دارا و پڕکارەکان بوونە، کە هیچ شتێک لەو دنیایەدا تێریان ناکات. ئەمانەش هەر سووکاتیبەخۆکردن و خۆبەکەمزانییە!. ئێمە هەموو دەزانین، ئەوروپاییەکان بێجگە لە بۆرژوا و ئەریستۆکراتەکانیان، کە لە نۆکەر و خزمەتکارەکانیان و بێجگە لە میوانی چێشتخانە و هوتێلەکان، کە لە کارگەر و گارسۆنەکان، داوای خزمەت دەکەن، تەنانەت داوای جامێک ئاو، لە کەسێکی ناو خێزانەکەی خۆیشیان ناکەن. پیاویان لە ژن و زارۆکیان، ژنیان لە مێرد و منداڵیان، هەرگیز وەها داوایەک ناکەن. ئەگەر لە زۆر بواری دیکەی ژیاندا، لە ئەوروپا، نایەکسانی هەبێت، وەک هەیە، لە بواری ژیانی ڕۆژانەی نێوماڵ، خواردن، نووستن، جل و دەفرشۆردن، گسکدان و پاکژییراگرتن، بازارکردن، شیولێنان، قاوەئامادەکردن، کاروباری زارۆک و وردەکاری دیکەی ژیانی خێزانیدا، یەکسانییەکی تەواو هەیە، هەر کەسە و ئەرکی خۆی هەیە و بەرپرسییەتی خۆی هەیە و کارێک ئەنجام دەدات، ئیدی کەم و زۆر کەوتووە و مەرج نییە هەمووان، بەپێوەری ڕاستە و قەیچی و تەرازوو، ڕێک وەک یەک، ئەو کارانە ئەنجام بدەن، ئەگەر مرۆڤی ئەوروپایی بە تەنێ بژی، کە ڕێژەیەکی زۆریشیان وان و کێ دەزانێت ئادەمسنیش لەو بابەتە نەبووە، ئەگەر بۆ خۆی، توانستی جووڵانەوەی هەبێت، ئەوە هەموو کارەکان، هەر بۆ خۆی، ئەنجامی دەدات و داوای هیچ کۆمەکێک لەکەس ناکات. داواکردنی کۆمەک، تەنێ ئەو فرەپیر و پەککەوتە و کەمئەندامانە دەیکەن، کە لە پشووخانە، یا ئارامگە و نەخۆشخانەی تایبەتدان، ئەویش لەو کەسانەی، کە شارەوانی و کارگێڕیی کۆمەڵایەتی، بە مووچە و پارە، بۆ خزمەتکردن و کۆمەکپێکردنیان دایاندەنێن. پیری 80 و 90 ساڵانی ئەوروپایی، کە سواری ئۆتۆبووس یا شەمەندەفەر دەبێت، ئەگەر جێگەی دانیشتنی نەبێت و بەپێوە ڕاوەستێت، هیچ یەکێک لەو

PDF 4 KURD

نەفەرانەی، کە دانیشتوون، ئامادە نین، جێگەکەی خۆیانی بۆ چۆڵ کەن. ساڵانە سەدان پیرەژن و پیرەمێردی ئەوروپایی بە تەنێ ژیاو، لەنێو ئەپارتمانەکانی خۆیاندا، بێ ئەوەی کەس ئاگای لێیان بێت و چۆرپێک ئاو بکرێتە دەمیانەوە، بە دەردی گەرمیانییان دەڵێن "قنگ دەکەنە ڕەشەبا" و سەردەنێنەوە و دەمرن. ئەو تەنیاییەی ئەوروپاییەک تێدا دەژی، کارێکی وەهای کردووەتە سەر ژیانی، کە لە هەموو شتێکدا تەنیا بێت، تەنیایی بووەتە فەلسەفەی ژیانی، بێگومان ئەوەش دەگەڕێتەوە بۆ چۆنیەتی پاشخانی بیرکردنەوەی مرۆڤی ئەوروپایی، کە لە ڕێنێسانس و سەرمایەدارییەوە، سەرچاوە دەگرێت، کە ئیدی تاک هەموو شتێکە و تاک ئازادە و ئازادیی تاک، سەرچاوەی هەموو کار و بیر و کردارێکە. ئادەمسن، وەک ئەوروپاییەک، سەر بەو فەرهەنگی تاکایەتییە بووە و دەشیا دڵسۆزی بیر و بروا و ڕەوشتیی ئەوروپاییانەی خۆی بووایە، بەڵام ئەوان (ئەوروپاییەکان) لە نێو ئەوروپادا، ئەو دڵسۆزییەیان هەیە و لە دەرێی ئەوروپا و بەتایبەت، لە وڵاتانی جیهانی سێیەم و چوارەم و نۆزدەیەم و ئەولاتری دنیادا، و بەتایبەتیش لە وڵاتی کوردی بێدەوڵەتدا، ئەوان خۆیان بە کوێخا و دەمڕاست و ڕدێنسپی و پیاوماقووڵ و گەورە دەزانن. ئەوان بەرانبەر ئێمەومانان، گەلانی جیهانی سێیەم، هەمیشە خۆ بە ئاغا و ئێمە بە نۆکەر دەزانن. ئادەمسن، ئەو هەستە ئاغایەتییەی وای لێکردووە، شۆردنی دەرپێ و فانیلەی، لە لایەن کوردەوە، پێ کارێکی ئاسایی بێت و گەشکەیشی پێ کردبێت.

<u>کاکەوەیس</u>: ئادەمسن لە مریشک و برنج بێزار بووە و حەزی لە سەوزە بووە، لەکاتێکدا گوندنشینی کوردی ئەو دەمە بۆ گۆشت شەوکوێر دەبوون، وای نابینن زێدەڕۆیی لەم میواننەوازییەدا هەبێ؟

<u>ئەمجەد شاکەلی</u>: خانەخوێی کورد، حەز دەکات هەرچی خۆراکی خۆش و باش و بەتامە بۆ میوانەکەی دانێت، لە دەمی خۆی و منداڵی دەگرێتەوە و بۆ میوانی دادەنێت. ئەگەر نەیشیبێت، ئامادەیە بچێت قەرز بکات و میوانی پێ بەڕێ بخات. دیارە ئەو ڕەوتارە، لە کن گەلانی دیکەی ناکوردیش، وەک عەرەب و تورک و فارس و ئەوانە هەیە. خاسترین خۆراکێکیش، کە کوردانی خانەخوێی ئەودەمەی ئادەمسن شکیان بردووە، دیارە برنج و مریشک بووە و بێگومان ئەوە خۆراکێکی باش بووە. دیارە برنج و شلەش خۆراکێکی یەکجار ئاساییە لای کورد. گۆشت و مریشک خواردنیش، بەتایبەت ئەو دەمانەدا، نیشانەی بوون و خۆشگوزەرانی و میواننەوازی بووە، چونکە هەموو کەس نەیتوانیوە، ئەو جۆرە خواردنە بخوات، یا بۆ میوانی دانێت، ئەگەر خۆی نەخستبێتە ژێر گوشارەوە و زۆری لە خۆ نەکردبێت. سەوزەخواردن، ئەودەمە، لە نێو کورددا، هێندە باو نەبووە. ئادەمسنی ئەورووپاییش فێری زەڵاتە و سەوزەی زۆر بووە، بۆیە لە برنج و مریشک بێزار بووە، پێشموانییە لە میواننەوازی ئادەمسندا، زێدەڕۆیی کرابێت، ڕەنگە ئادەمسن، کە لە وڵاتی خۆی، فێری خواردنی مریشکی بەستوو و سەربڕاو و پاککراوی پێچراوە و پاکەتکراو و برژاو و ئامادەکراو بووە و هەرگیز مریشکێکی زیندووی، نە بە دەستی خۆی کوشتووەتەوە و نە بە بەرچاویشیەوە کوژراوەتەوە، ئەو مریشکانەی لای خۆمانی دیوە ، کە بە پێی خۆیان بە نێو دار و بەردداا تەراتێن دەکەن و لاقە باریکەکانیان دەنێو پیسایی دەخەن و دەیخۆن و هەموو مێروویەک قووتدەدەن و خۆشترین جێگەشیان سەر سرکەوان(گوفەک) و

شوێنە پیسەکانی دیکەیە، ئیدی ڕەنگە بێزی لێیان هاتبێتەوە. ڕەنگە چەندبارەبوونەوەی خۆراکەکان و دروستکردنیشیان، هەر بەیەک شێوە و بێ گۆڕان، بووبێتە هۆی بێزاربوونی ئادەمسن لەخۆراکەکان. ئێمە دەبێ یەک شتمان لە بیر نەچێت، ئەویش ئەوەیە؛ هەر ئەوروپاییەک سەردانی خۆرهەڵاتی، بە کوردستانی خۆیشمانەوە، کردبێت، باسی چاوتێری و کراوەیی و سەخاوەتی، ئەو کۆمەڵگانەی کردووە و کۆڵێکیش دڵخۆش و کەیفساز بووە بەوەی، کە هەمیشە تێر بووە و خوانی بۆ ڕازێنراوەتەوە، وەلێ هەرگیز لەو چاوتێرییەی ڕۆژهەڵات تێنەگەیشتووە و هەرگیزیش ئامادە نەبووە و نییە، ڕۆژێک لە ڕۆژان، بۆ خۆی کارێکی ئەوتۆیی بکات و هەر بۆ جارێکیش، دەستبەرداری چاوچنۆکیەتی خۆی ببێت. تۆ تەماشای ئەوروپاییەک، کەسێک لە خێڵێ سپیپێستانی ئەوروپا، یا ئەمەریکا بکە، کە دەچێتە وڵاتانی ڕۆژهەڵات، ئیدی لە کوردستان و عەرەبستان و تورکستان و فارسستان و ئەفغانستان و هیندوستان و پاکستان و پیسستانەوە بیگرە تا دەگاتە چین و مەنگۆلستان، ئیدی بۆ هەر مەبەستێک بچێت، لە پاڵ ئەنجامدانی کارەکەی خۆیدا، دەبینیت، پاش ماوەیەکی کەم، دۆستایەتیی لەگەڵ کۆمەڵێک خەڵکی ئەو وڵاتانەدا پەیدا دەکات، هەر زۆر نابات و بە ماوەیەکی یەکجار کەم، سەر بەم ماڵ و بەو ماڵدا دەکات و بانگهێشتن دەکرێت، باشترین خۆراکی دەرخوارد دەدرێت و ئەوپەڕی ڕێزی لێدەگیرێت و تێکەڵاوی، دەیان خێزانی ئەو وڵاتانە دەبێت، ئەمە بێجگە لەوەی، کە ئەوان، ئەوروپاییان بۆ خۆیان زیرەکن و لێیدەزانن، میواننەوازی و چاوتێری و مرۆڤدۆستی، خەڵکی ئەو وڵاتانە و ئەو گەلانەیش دەگەیەنێت. ئەگەر کابرایەکی مەنگۆلی یا عەرەب یا هیندی، ڕۆژێک لە ڕۆژان، ڕێی بکەوێتە ئەم ئەوروپایە، هەرگیز لە خەونیشدا وەها ڕەوتار و پێشوازی و میواننەوازییەک، لە ئەوروپاییەکەوە نابینێت، وەک ئەوەی، کە

ئەوروپاییەک، لە وڵاتەکەی ئەودا دەیبینێت. نەک هەر ئەوە، بەڵکە کەس هەر خۆیشی تێناگەیەنێت و پرسیاریشی لێ ناکات، تەنانەت ئەگەر لە برساندا بشمرێت. شاعیرێکی عەرەب، زۆر لە مێژە، لە باسی خەڵکانێکی زۆر ڕەزیل و پیسکە و بەرچاوتەنگدا، گوتوویەتی::"قوم إذا استنبح الأضياف كلبهم قالوا لأمهم بولي على النار"، واتە: خەڵکێک ئەگەر میوانان سەگەکەیانی هێنایە وەڕین، بە دایکیان دەڵێن، میز بە سەر ئاگرەکەدا بکە. بۆ ئەوەی، کە ئاگرەکە خامۆش بوو، ئیدی دەبێتە تاریکە و نیشانەی خامۆشبوونی کوانوو (ئاگردان)ەکەیە، کە نەبوونی ئاوەدانی و نەبوونی خۆراکسازکردن و ئەو شتانە دەگەیەنێت. بڕوا بکە، ئەو شیعرە، هەر دەڵێی بە سەر سوێدییەکاندا گوتراوە، لەگەڵ تاکە یەک جیاوازییدا، ئەویش ئەوەیە، ئەو شیعرە باس لە جڤاکێکی ڕەوەند و ڕەشماڵنشین و دەشتەکی دەکات و سوێدی خاوەنی شارستانییەتێکی دیکەن و فەرهەنگێکی تریان هەیە. ئەوروپایی، سەگی دز، نان لە ماڵی دەرناکات و گرنگترین شت بە لای ئەوەوە ئەوەیە، ئەو خۆراکەی دەیخوات، مفت بێت و پارەی پێ نەدات، کە مفتیی خواردنەکەی مسۆگەر کرد، ئەو ئەوروپاییە "کەمخۆرە ناسک و نازدارە"، دەبێتە گورگێکی تێڕە(زۆرخۆر) و تا پێی بکرێت دەخوات تا دەترخێت و هێندەش بیر لە مەسەلەی لەشساغی و قەڵەوبوون و ورگزلبوون و ئەو لایەنانە ناکاتەوە.

كاكەوەيس: بارزانی نەمر، هەم سووکایەتی بە ئادەمسن کردووە، هەم گومانی جاسووسێتی لێکردووە، کەچی یەک کەسی تر نەبووە ئەوەی بەرانبەر کردبێ، چۆن لەو هەڵوێستەی بەرزانی دەگەن؟

ئەمجەد شاکەلی: ئەو دەمەی، کە ئادەمسن چووەتە لای بارزانی، دەسپێکی ساڵی 1964 بووە، لەو ساڵەدا دەستەی ئیبراهیم ئەحمەد- جەلال تاڵەبانی، لە سەرەتای ماڵجیاکردنەوەیاندا بوون، لە پارتیی و سەرکردایەتیی بارزانی و کەوتبوونە قسەگوتن بە بارزانی و خجڵی (خەریکی، سەرڕقاڵی) قوتکردنەوەی نێوەندێکی دیکەی سەرکردایەتیی بوون بۆ خۆیان. هەر لەو سەردەمەشدا بوو، بارزانی، هەوڵیدەدا توولەڕێیەک بدۆزێتەوە، بۆوەی بیگرێتەبەر، تا دەنگی خۆی و گەلەکەی بگەیەنێتە ڕۆژاوا، ڕۆژاوا لەو دەمەدا ئاوڕی، لە بارزانی و کورد نەدەدایەوە، ڕۆژاوا بارزانییان بە "مەلای سۆر" دەزانی و هەم حوکوومەتی بەعس و هەمیش حوکوومەتی عارف، دەستکردی خۆیان (ڕۆژاوا) و وابەستەی خۆیان بوون. بارزانی تووشی هیوابڕاوی و بێئومێدییەک هاتبوو لە ڕۆژاوا. ئادەمسنیش، وەک کابرایەکی ئەورووپایی ڕۆژاوایی و لە لای دەستەی ئیبراهیم ئەحمەد- جەلال تاڵەبانییەوە، هاتبوو بۆ بارەگای بارزانی، دیارە لە بەر ئەو هۆیانە، لای بارزانی خۆشەویست نەبووە و بە چاوی گومانەوە لێی نۆڕیوە و ڕەنگە بە جاسووسیشی زانیبێت. لەگەڵ ئەوەشدا، بارزانی وەک پێویست لەگەڵیدا ڕەوتاری کردووە و تا ئەو ڕادەیەش ویستوویەتی، وەک دیاری، پوولێکیشی بداتێ. بارزانی، گومانی لە وەرگێڕەکانیش هەبووە، کە قسەکانی وەک خۆی ناگەیەنن، چونکە لەگەڵ ئادەمسندا، باسی "دانا ئادەمز شمیت"، دێنێتە گۆڕێ. بێگومان هەر دەبێ، لەبەر ئەو هۆیانە بووبێت، بارزانی حەزی کردبێت سووکایەتی بە ئادەمسن بکات. دەنا بارزانی بەوە بەناوبانگ بووە، کە هەمیشە ڕێزێکی زۆری لە میوان گرتووە.

کاکەوەیس: ڕۆژهەڵاتناسەکان لای زۆرینەی کورد پلەوپایەی باڵایان هەیە و لای هێندێ بە (شۆڕەسوار)یش ناوزەد دەکرێن، ئەدی لای ئێوە ڕۆژهەڵاتناسەکان چین؟

ئەمجەد شاکەلی: ئێمە پێش ئەوەی باس لە ڕۆژهەڵاتناسان بکەین، گەرەکە ئاوڕێک لە ڕۆژهەڵاتناسی، وەک زانست، بۆخۆی بدەینەوە. ڕۆژهەڵاتناسی، دەکاتە ئەو توێژینەوە و لێکۆڵینەوە و خوێندنەوانەی، کە لە لایەن خەڵکانێکی ڕۆژاواییەوە، لەمەڕ ڕۆژهەڵاتەوە و لە بوارگەلێکی جیاوازدا، وەک: مێژوو، ئابووری، جوگرافیا، زمان، مرۆڤناسیی، ئەدەب، هونەر، ئایین، فەلسەفە، شوێنەوارناسیی و...ئەنجام دراوە. دەسپێکی ڕۆژهەڵاتناسیی، وەک کار و چالاکییەک، دەگەڕێتەوە بۆ ساڵانی 1500 و 1600ەکانی زایینی. ڕۆژهەڵاتناسیی، دیتن و خوێندنەوەیەکی ڕۆژاوایانەی ڕۆژهەڵاتە، دیتن و خوێندنەوەیەکی کۆڵۆنیالیستانەی نەژادپەرستانەی لووتبەرزانەیە، کە لە هێز و تێکەڵاویی هێز و زانیارییەوە سەرچاوە دەگرێت. هێزیش هەمیشە پێویستی بە زانینە. ڕۆژهەڵاتناسی، زانستێکە زادەی بیری کۆڵۆنیالیزم و دەستکردی کۆڵۆنیالیستانی ڕۆژاوایە. ڕۆژاوای کۆڵۆنیالیزم، بۆ پەرەپێدانی دەسەڵاتی خۆی و داگیرکردنی وڵاتانی دیکە و کاری سەربازی و پەرەپێدانی سەرمایە و پەیداکردنی بازاڕی نوێ، بۆ فرۆشتنی کاڵاکانی خۆی و بۆ ڕووتاندنەوە و شاڕۆدانی گەلانی ڕۆژهەڵات، پێویستی بەوە بووە، لە هەموو ڕوویەکەوە و لەمەڕ هەموو بوارێکی ژیانەوە، لە وڵاتانی ڕۆژهەڵات و لەنێو گەلانی ڕۆژهەڵاتدا، زانیاری ورد و تەواو، بە ژمارە و کات و هەموو وردەکارییەکەوە، کۆ کاتەوە، پاشان، ئەو زانیارییانە، پۆلێن بکات و هەر بابەتەو بخاتە چوارچێوەیەکەوە و دواتریش، بە وردی و قووڵی، لە نێو و لەبارەی، ئەو زانیارییانەوە، توێژینەوە و لێکۆڵینەوە بکات و بگاتە ئەنجام و بەو پێیەش، ڕەوتار بکات. ئەو زانستە، کە

لەبارەی وڵاتان و گەلانی ڕۆژهەڵات و لەنێو واندا کراوە و دەکرێت، نێوی ڕۆژهەڵاتناسییان لێ نا و دەنرێت. ڕۆژهەڵاتناسی، لەبەرزییەوە سەیرکردنی نزمییە و دیتنێکی فشەکەرانە و خۆبەزلزانانەی ڕۆژاوایە، بەرانبەر ڕۆژهەڵات. سووکنۆڕینە لە ڕۆژهەڵات. ڕۆژهەڵات لە نێو مێشک و بیرگە و ئاگایی ڕۆژاوادا، تەنێ ئەوی دیکەی دەرەکی نییە، بەڵکە ڕیزپەڕ، لادەر، ناسروشتی، ناتەواو، شێت و لاوازی نێو ڕۆژاوایشە و جوێکردنەوەی ڕۆژهەڵاتە لە ڕۆژاوا و دوورخستنەوەی ڕۆژهەڵاتە لە ڕۆژاوا. بەشینەوەی مرۆڤە، بەسەر دوو جەمسەری دژبەیەکدا، کە هەرگیز لە چاوی ئەوانەوە، ناگەنە یەکدی. بەشینەوەی مرۆڤە، بەسەر ئاغایەتی (ڕۆژاوا) و نۆکەریی(ڕۆژهەڵات)دا. خوێندنەوەی ڕۆژهەڵات، بەو دیدە ڕۆژاواییەوە، کە ڕۆژهەڵاتناسان نواندوویانە و دەینوێنن و نوێنەرایەتی دەکەن و ئەو هزرانەی، کە لەو دیدەدا هاتوون، تا ڕادەیەکی لەبەرچاو، سوود لە تێزە فەلسەفییەکانی "نیچچە" وەردەگرن، کە جەخت لە سەر سەرکەوتن و مانەوە و ژیانی باشترین و بەهێزترین مرۆڤ دەکەنەوە و تەنانەت، تێزە نازیزمەکانی هیتلەر و فاشیزمەکانی مۆسۆلینیشی، تێدا دەبینرێنەوە، کە ئەوانیش، "نیچچە"، جۆرە سرووشێکیان پێ دەبەخشێت و لێیەوە سوودمەند دەبن. هیتلەریش، پەککەوتە و نەخۆش و سەقەت و کەمئەندام و هاوجنسبازان و جوولەکە و قەرەج و خەڵکانی ڕەگەزی نائاری و...بە خەڵکانێکی ناتەواو و بێکەڵک دادەنا و دەیشیەویست، هەموو ئەوانە لە نێو ببات و ڕەگەز، ئەویش ڕەگەزی سپی، بکاتە پێوەر، بۆ هەموو کارێکی باش و هەموو سەرکەوتن و پێشکەوتنێک. هیتلەر، ئەگەر هاتبا و سەرکەوتبا و بیر و بۆچوونەکانی وی ببووایەنە، فەلسەفەی فەرمانڕەوایی و دەسەڵات و قانوونی ئەم جیهانە، دەبوو چ کارەساتێک ڕووی دابا و مرۆڤایەتی، بە کوێ گەیشتبا! ئەو تێزانەی هیتلەریش، دەکرێن هەر بخرێنە، چوارچێوەی

پراکتیزەکردنی ڕۆژاواییاندن و سپییاندنی ڕەگەزیی کۆمەڵگەوە، واتە: بەڕاستزانین و برەوپێدان و پەرەپێدان و پەخشکردنی، بەها و دید و باوەڕ و نەریت و ڕەوتاری سپیرەگەزان، بە سەر ڕەگەزەکانی دیکەی جیهاندا. هەرچەندە ئێستا، لە ئەوروپا و ڕۆژاوا، بە شەرمەوە باس لەو بۆچوون و تێزانەی ڕەگەزپەرستی و پۆلێنکردنی مرۆڤ، لە سەر بنگە و بنەمای ڕەگەز، دەکرێت و ئەو مێژووەیش، کە وەها بۆچوونێکی تێدا سەردەست بووە، بە شەرمەوە دەخوێنرێتەوە و بۆی دەگەڕدرێتەوە، لێ لەگەڵ ئەوەشدا هێشتا، کەفوکوڵی تەوژمەبیرێکی لەو جۆرە، هەر بە تەواوەتی خامۆش نەبووەتەوە و جارنا، لێرە و لەوێی ئەوروپا و لە نێو ئەم دەستە و ئەو پارتیدا سەرهەڵدەدات و دەخرێتەوە بەرباس. ئەوروپا، ئێستاکە دیرۆکی نازیزم و فاشیزم، بە پەڵەیەکی تاریک، لە پێچاوپێچ و شیو و دۆڵەکانی، هۆش و مێشکی خۆیاندا دادەنێن و هەردەم و بێپسانەوە، دەیانەوێت لە بیرگەی خۆیان و خەڵکی دیکەی، گەزراو و ستەمدیدەی، ئەو سیاسەتە چەوتە، بیسڕنەوە و وەک سن و مرۆر بژاری کەن و هەردەم، خەریکی پاکانەشن، بۆ ئەم و ئەو، لێ هێشتا نووزەیەکی کزی نۆستالژیایەک، بۆ ئەو دەمە، لە پەناوە بەر گوێ دەکەوێت و بە پێی باری بەرژەوەند و سیاسەتی جیهانی و هەلومەرج و دەورووبەر و هەڵویستەکان، ئەو نووزانەش جارنا، بڵندتر دێنە گوێ و جارنا، کزکز دەبنەوە. لە گەلێک لە باژێڕەکانی ئەوروپادا، ئێستاش لە سەر بنەمای ئەو دیدانە، خەڵکی بیانی و دەرەکی و ئەوی دیکە، بە سەر گەڕەک و کۆمەڵگە مرۆڤییەکاندا، نیشتەجێ دەکرێن و دەبەشرێنەوە. لە گەلێک، لە شارە مەزنە نەهەنگ ئاساکانی ئەوروپادا، کە دەبوو، هەموو ناوەکیەکییەکانیان هەڵلووشیبا و جیاوازییەکانیان بسڕابایەوە، زۆر گەڕەک هەن، تەنێ لە بیانی و سەرڕەش و ڕەشپێست و زەردپێست و...بە دەگمەن، یەکێکی دیکەی تێدا

PDF 4 KURD

دەبینییەوە. گەڕەکی وا دەبینیت، تەنێ بۆنی عەمبە و بەهارات و بیبەری لێ دێت و مرۆڤ، کە تێی دەچێت، پێیوایە لە هیندوستانە. گەڕەکی وا هەیە بەشێکی زۆرینەی خەڵکەکەی، بە کراسی درێژ و دشداشە و سەر و ڕوومەتی داپۆشراوەوە پیاسە دەکەن و مرۆڤ، کە بەو ناوەدا تێدەپەڕێت، وا دەزانێت لە سووماڵ یا عەرەبستانی سعوودییە. گەڕەکگەلی وەک، هویسبوی(**Husby**)، ڕینکەبوی(**Rinkeby**)، تێنستا(**Tensta**)، فیتیا(**Fittja**)، سوێدەرتێلیە(**Södertälje**)، لە باژێڕی ستۆکهۆڵم و ڕووسنگۆرد(**Rosengård**)، لە باژێڕی مالموێ(**Malmö**)ی سوێد، هەر دەڵێی جیهانێکی نائەورووپایین و لە وڵاتانی جیهانی سێیەمن و سوێدییان بۆ خۆیان، کە خودانی وڵاتەکەن، لەو گەڕەکانەدا هەست بە نامۆیی دەکەن و خەڵک خێسەیان لێ دەکەن. زۆرینەی فلانە گەڕەک، تورکە و ئەوی دیکە، سریانە و ئەوی دیکە، سۆمالییە و ئەوی دیکە، فارسە و ئیدی بەو جۆرە. زرجاران، بە خواست و ویستی سیاسەتکاران و نەخشەدانەرانی، نێو کارگێڕی و دەسەڵاتی وڵاتەکە، ئەو سیاسەتی جوێکردنەوە و نیشتەجێکردنی، بەو شێوەیە پیادە دەکرێت. ئەوەی، کە دەبینرێت، ناکرێت لە گێتتۆ(**Ghetto**) زیاتر، نێوێکی دیکەی لێبنرێت. دیارە گێتتۆ، کاتی خۆی، بۆ جوولەکە کراوە و وەک دەستەواژە، بۆ ئەوان بەکار براوە، لێ ئەورۆ، لەو جۆرە گێتتۆیانە زۆرن و مەرجیش نییە، دانیشتووانی جوولەکە بن. هەبوونی وەها بیرکردنەوەیەک و پیادەکردنی، وەها هزر و بۆچوونێک و ڕەوتارێکی لەو جۆرە، من بۆ خۆم، هەر بە بەشێکی دانەبڕاو و جیانەکراوەی، بلا ئەو نێوەشی لە خۆ نەنابێت، فەلسەفەی ڕۆژهەڵاتناسیی دادەنێم. ڕۆژهەڵاتناسی، لە ڕۆژاوا زانستێکە و لە زۆربەی زانستگەکانی ڕۆژاوادا دەخوێنرێت. سەدان پسپۆر و پرۆفیسۆر و زانا، لەو بوارەدا وەدەردرێن و بە سەدان تێز و لێکۆڵینەوە، لەو بوارەدا نووسراون و دەنووسرێن. ئەوەی ئەو

کارە دەکات، دەبێتە ڕۆژهەڵاتناس. وەک چۆن کۆمەڵناسی، دەروونناسی، ژینگەناسی، تەنانەت کەرناسی هەیە، ڕۆژهەڵاتناسییش هەیە. ڕۆژهەڵاتناسان ئەگەر 10%ی کارەکانیان، بۆ مەسەلەی زانست و شارەزایی و ئەو جۆرە شتانە بێت، ئەوا 90%ی کارەکانیان، بۆ مەسەلەی جاسووسی و خزمەت بە بەرژەوەندەکانی ڕۆژاوایە. ئەگەر ئەوانە (ڕۆژهەڵاتناسان) شۆڕەسواریش بن، ئەوا شۆڕەسوارگەلێکن لە مەیدانی جاسووسیدا، یا لە باشترین حاڵدا، دزی ڕۆژاوای (الحرامي الغربي)ین، وەک هادی ئەلعەلەوی(هادي العلوي) نێوی لێ نابوون.

PDF 4 KURD

كاكەوەیس: دەڵێن ژنەئەوروپایی ئازادی ڕەهایان هەیە و ژنی ڕۆژهەڵات چەوساوەن، کەچی ڕادەی ژنی شێت و بەندکراو و شاردراوەی ئەوروپا ئەوەندە زۆرە لەتەک ڕۆژهەڵاتدا بەراورد ناکرێ، دەبێ بۆ وابێ؟ تۆ بڵێی ئازادی ڕەها دژی غەریزە نەبێ و شێوازی هۆرمۆن و کاریگەرییان نەگۆڕێ؟ ئەدی تێکدانی خێزان و بەپیاوکردنی ژن لە بنەڕەتدا لە بەرژەوەندی کارگەکاندا نییە؟ مرۆ لەو بابەتە گیاندارانەیە، کە نێر و مێیان پێکەوە بژێن، کەوابێ جیابوونەوە دژی پێداویستییەکانی بوون (منداڵ) نییە؟

ئەمجەد شاکەلی: ئازادی وشەیەکی هێندە سیحرامێز و لەبەرگوێ خۆش و دڵڕفێن و هاندەرە، کە نە سنووری دیارە و نە چوارچێوە و تا بڵێی بەرین و قووڵیشە. ئازادی ڕەها و ناڕەهایی نییە. ڕەهایی ئازادی، دەکاتە ئەوپەڕی ئازادی، کە ئیدی هیچ شتێک بەری پێ ناگرێت و دەکاتە بازدان، بەسەر مەرزی ئەوی دیکەدا و پێشێلکردن و سڕینەوەی ئەوی دیکە. ئەو ڕەهایەتییە، وەک پەیڤێک پێموایە، تەنێ لەسەر زار هەیە و گوتنی نێو کتێبانە، چونکە هەموو ئازادییەک لەو جێیەدا، کە ئیدی، کار دەکاتە سەر ئازادیی کەسێکی دیکە، ڕادەوەستێت. ئازادی، مەسەلەیەکی بوونی (وجوودی) یە و پێوەندی بە بوونی مرۆڤەوە هەیە، وەلێ ڕەهایی حاڵەتە، ڕەوشە. من پێموایە، کە زایین (هاتنە دنیاوە و لەدایکبوون) و کە مردنی سروشتی (خواکوشتن نەک خۆکوشتن)، بەبێ بڕیاری مرۆڤ خۆی و پرسپێکردنی هەبێت، ئازادی ڕەها، بوونی نییە، کەواتە بۆ دەبێ دژی غەریزە بێت! ئازادی، پلەیەکی پێگەیشتن و ڕەسین و کامڵبوونی مرۆڤە، کە مرۆڤ بەکار و تەقەلا و شەکەتی و ڕەنج و ئاگایی و تێگەیشتن و خۆبۆتەرخانکردن، دەیگاتێ. مرۆڤ، ئەگەر دەرفەتی هەبێت و بۆی هەڵکەوێت و بۆی بلوێت، زۆر بە باشی دەتوانێت، مامەڵە لەگەڵ ئازادیدا بکات. هەموو مرۆڤێک دەتوانێت، بڕیاری باش بدات و پێیشی دەکرێت، بە سەر

ژیانی خۆیدا، مردنی سروشتی لێ دەرچێت، نەک خۆکوشتن، بڕیار بدات. ئازادی، بوارگەلێکی جیاوازی بوونی مرۆڤ دەگرێتەخۆ، ڕەنگە ئازادی سیاسی، سێکسی، بیروبۆچوون و ڕادەربڕین، ئایینی، ئابووری و هەندەک وردەئازادی تاکەکی، گرنگترین بوارگەلێک بن، کە ئازادی خۆی تێیاندا دەنوێنێت و مرۆڤ عەوداڵیان دەبێت. ئازادی تەواو، ئەوەیە، تەواوی تاکەکانی کۆمەڵگە ئازاد بن، واتە: کۆمەڵگە بۆ خۆی ئازاد بێت. ئازادی بەبێ یەکسانی، چوونیەکیی، وەکیەکیی، واتایەکی ڤالایە و ناکاتە هیچ. یەکسانییش، ئەوە دەگەیەنێت، کە ئازادی هیچ کەس، ئازادی کەسێکی دیکە، پێشێل نەکات و سنووری کەسێکی دیکە نەبەزێنێت. لە کۆمەڵگەیەکی ئازاددا، کە یەکسانیی تێدا بەرقەرارە، دەنا ئەگەر وا نەبێت، واتە: بەبێ یەکسانی، ئەوا ئەو کۆمەڵگەیە ئازاد نییە، نابێ هیچ تاکێک، موڵکدار و خاوەنی هێزی کاری کەسەکانی دیکە بێت، یا موڵکدار و خاوەنی زەوی و عەردێک بێت، کە تێیدا خەڵک ناچار بکرێن، پارە و کرێی، نێشتەجێبوونیان بدەن. کە تۆ، بۆ کەسێک کارت کرد، کە تۆ، کرێت بە خاوەن عەرد و خاوەن خانوو دا، کە تۆ، نانت بە دەست کەسێکی دیکە بوو ، با سەد پەیمان و کۆنتراکتیش لە نێواندا هەبن، تۆ ئازاد نیت،تۆ گرێدراوی کەسانێکیت، زۆر بە هاسانی دەتوانن، نانت ببڕن و لە چارەنووس و ڕەوشی ژیانی تۆدا، نەخشەی خۆیان، بە ئەنجام بگەیەنن و دەکارن، مەرجەکانی خۆیان بەسەر تۆدا بسەپێنن. ئەوانن، بژێو و ئابووری تۆ دیاری دەکەن. لە کۆمەڵگەیەکی یەکسان و ئازاددا، ئازادی دەکاتە ئەوەی، هەموو کەس دەسەڵاتی بەسەر خۆیدا هەبێت، واتە: دەسەڵاتی تۆ بەسەر ژیانی خۆتدا، بە دەست خۆت بێت، نەک بەدەست خاوەن کار، سیاسەتکاران یا خەڵکانی دیکە. لە کۆمەڵگەیەکی ئازاد و یەکساندا، مرۆڤ، خەڵک، بە بێ ڕێبەر و سەرکردە، دەتوانن بە باشی کاری خۆیان ئەنجام بدەن. ئەو ئازادییە ڕەهایەی، کە دەگوترێ ژنەئەورووپایی

هەیەتی و ژنەرۆژهەلاتی نییەتی، مەسەلەیەکی ڕێژەییە. ئەوەی لە ولاتێک و لە کۆمەڵگەیەک و لە نێو کۆمەڵە خەڵکێکدا بە ئازادی دادەنرێت، ڕەنگە لە ولاتێک و لە کۆمەڵگەیەک و لە نێو کۆمەڵە خەڵکێکی دیکەدا، نەک هەر بە ئازادی دانەنرێت، بەڵکە بە پێچەوانەی ئازادیشەوە، بە چەوساندنەوە، چەپاندن، دامرکاندنەوە و سەرکوتکردنیش دابنرێت. جیاوازییەکی هەرەگرنگی نێوان جڤاکە ئەورووپاییەکان و جڤاکگەلی لەمەڕ خۆمان، داخراوی کۆمەڵگەکانی ئێمە و کراوەیی کۆمەڵگە ئەورووپاییەکانە. لە ئەورووپا هەموو لایەنەکانی ژیان، لە زانست و فەلسەفەوە بیگرە، تا دەگاتە وردە باسە زۆر تایبەتییەکانیش، تا ڕادەیەکی زۆر، کراوەن و زۆرینەی خەڵک، ئەگەر نەڵێم هەموو خەڵک، دەتوانن پێیان بزانن و ئاگادار بن لێیان و سوودیشیان لێ وەرگرن. مێدیا، لە ئەورووپا، رۆڵێکی گرنگ و مەزن و لەبەرچاو، لە هەڵماڵینی هەموو شاراوە و لادانی هەموو پەردەداخراوەکاندا دەبینێت و باسەکان، زۆر کراوانە، دەخاتە نێو خەڵک و جڤاکەوە و خەڵک دەتوانن، بە جۆر و شێوازی جیاواز، ئەگەر بۆ خۆیان بخوازن، دید و ڕای خۆیان، لەمەڕ هەموو مەسەلەیەکەوە، بدەرێنن. بۆ مرۆڤێکی سوێدی و پێموایە ئەورووپاییش بە گشتی هەر وان، ئەوەی نابێت بدرکێنرێت و بخرێتە بەر باس و پرسیاری لە بارەوە بکرێت، دوو شتن، کە لە کن ئەورووپاییان پیرۆزن و یەکجار تایبەتن و مرۆڤ بە تەنێ، وەک نهێنی و ڕازێکی دڵ، بۆ خۆی دەیانهێڵێتەوە: یەکەمیان: مووچەی مانگانە یا داهاتی ئابووری مرۆڤە، کە چەندی پارە هەیە و چەند وەردەگرێت. دووەمیان: لە هەڵبژاردندا، دەنگ بۆ چ پارتییەک دەدات. ئەورووپایی دەتوانن ئەو دوو باسە تەنێ بۆ خۆیان هەڵگرن و تەنانەت لە ژن و مێردی خۆیانیشی ڤەشێرن. ئازادی، تەنێ پساندن و شکاندنی کۆت و زنجیرەکان نییە، بەڵکە بە پلەی یەکەم، بەرپرسییە، بەرپرسیی هەڵبژاردن و پێبەندبوون بە ئەنجامەکانییەوە،

ئەوەش کارێکی هاسان نییە و پێویستی، بە مەشق و بارهێنان و بڕوابوونی دەروونییە. ئازادی هەرگیز نابێتە ئازادییەکی ڕاستەقینە، ئەگەر بەشێک لە خەڵک، هێندە هەژار و لاواز بن، کە نەتوانن سوود لەو ئازادییە ببینن. کە هەژاری لە گۆڕێدا هەبوو، دەکاتە ئەوەی یەکسانی و داد نییە. ئیمام عەلی دەڵێت:"ما من نعمة موفورة إلا وبجانبها حق مضاع"، واتە:لە پەنای هەموو دەسترپیشتوویی و دارایی و خۆشگوزەرانییەکدا، مافێکی بزرکراو هەیە. یەکسانییش هەرگیز نابێتە یەکسانییەکی ڕاستەقینە، ئەگەر بەشێک لە خەڵک، لە لایەن بەشێکی دیکەوە، فەرمانڕەوایی بکرێن. کەواتە: قسە و باس، لە مەڕ دیموکراتی و یەکسانی و ئازادی، کە فرەجاران لە زاری دەسەڵاتداران و سەرمایەدارانەوە دەبیسرێن، لە بانگاشە و قسەیەکی قۆڕ زێتر، هیچی دیکە نین. کە کۆمپانیامەزنەکان، واتە: سەرمایەداران، لە ڕێگەی کۆنترۆڵکردنی بەرهەمەوە، کۆنترۆڵی تەواوی ڕۆژنامە و دەسگاکانی دیکەی ڕادەربڕین و ڕاگەیاندن و پروپاگەندە بکەن، دەکاتە ئەوەی، کە ئەوان بەو جۆرە، کۆنترۆڵی ژیانی هەمووکەس دەکەن. ئەوان ڕۆڵی پۆلیس و پاسەوان و براگەورە(**Big Brother**) و چاودێر دەبینن. ئەوان ڕێک ئەو نموونەیەن، کە "جۆرج ئۆروێڵ" لە ڕۆمانی "1984"ەکەیدا باسی دەکات. تاک، بە نێر و مێیەوە، لە ئەورووپا، بە بەراورد لەگەڵ تاک لە ڕۆژهەڵاتدا، ئازادترە. تاکی ئەورووپایی دەرفەت و بواری هەڵبژاردنی، لە دەرفەت و بواری هەڵبژاردنی تاکی ڕۆژهەڵاتی زێترە. دەرفەت و بواری هەڵبژاردنی مرۆڤیش لەوەدایە، بتوانێت بێژێ دەکەم یا ناکەم، هەڵدەبژێرم یا هەڵنابژێرم، هەرچەندیش ئەو توانستی کردن و نەکردنەی، هەڵبژاردن و هەڵنەبژاردنەی، بە لای زیادیدا شکایەوە، ئەوا پلەی مرۆڤیەتی بەرزترە و هەرچەندیش توانستەکە، بەلای کەمیدا شکایەوە، پلەی

مرۆڤیەتییەکە، دەداتە کەمی و نزمی. کە باس لە هەڵبژاردن دەکەم، مەبەستم ئەوەیە، مرۆڤی ئەوروپایی، بێجگە لەوەی لە هەڵبژاردنی هەموو شتێک، کە پێوەندی بەکەسێتی خۆیەوە هەیە و هەموو لایەنە هەستییەکانی ژیان (خۆراک، پۆشاک، جێگەی ژیان، سێکس، کار، خوێندن و...) دا ئازادە، لە هەڵبژاردنی دۆست و برادەر و مێرد و ژن و بیروبۆچوون و سیاسەت و تەنانەت ئایینیشدا، ئازادە. ڕەنگە تەنێ لە دوو شتدا ئازاد نەبێت، هەڵبژاردنی باوک و دایک و ناو، هەرچەندە لە تەمەنی فامکردن و بڕیارداندا، ئیدی دەتوانێت، ئەگەر بیەوێت، ناوەکەیشی بگۆڕێت. ئایینگۆڕینیش، لە جڤاکی ئەوروپاییدا، چ گیروگرفتێکی لەپێش نییە و ساڵانە چەندین کەسی سەر بە ئایینی عیسایی، ئایینی خۆیان دەگۆڕن و دەبنە، موسوڵمان، بوودایی یا هیندۆسی و...سێکس، کە لە کۆمەڵگەکانی ڕۆژهەڵاتدا جێگەی باس نییە و تابووە، لە ئەوروپا باسێکی یەکجار ئاسایی و مەسەلەیەکی ڕۆژانەیە و هیچ جۆرە سانسۆرێکی لەسەر نییە. دیارە زۆر لەمێژیش نییە، ئازادی سێکس، لە ئەوروپا، گەیشتووەتە ئەو پایەیەی ئێستای و هەروایش بە سانایی و بێ باج نەبووە، چونکە بنەما و بەراییەکانی ئەم ئازادییە سێکسییەی ئەوروپا، دەکرێت بگێڕدرێتەوە بۆ تەوژمی چەپایەتی و زاڵبوونی چەمکە شۆڕشگێڕی و یەکسانییەکانی کۆتایی ساڵانی 1960ەکان و شۆڕشی سێکس، کە ئیدی هەموو ئەوروپای تەنییەوە و بەرەبەرە و بە جۆرێک لە جۆرەکان، کاریگەریی کردە سەر، کۆمەڵگە دوور و نائەوروپایی و داخراوەکان. سێکس، ئەو جۆرەی، کە بە پێکهاتنی دوو کەس ئەنجام دەدرێت، چونکە جۆری دیکەشی هەیە، ئەگەر ئەو دوو کەسە، لە ئەوروپا، بۆ خۆیان قایل بن، ئیدی هیچ هێزێک ڕێگەیان لێناگرێت، مەگەر ناتەواوی فیزیکی و لەش و نەتوانینی ئەنجامدانی کارەکە، بەڵام لە ڕۆژهەڵاتدا، بەتایبەت ڕۆژهەڵاتی ئیسلامی، وەها کارێک تا

ڕادەیەک سەختە، مەگەر لە پشتی پەردەوە و بەدزییەوە، دەنا زۆرجاران کوشتن و بەردبارانی لەسەرە، چونکە بە "زینا" دادەنرێت. کەچی ئەو زینایە، لە کن ژنەئەوروپایی، یەکسانە لەگەڵ ئازادی سێکس و دەسەڵات و بڕیاردان، بەسەر لەشی خۆدا. ژنەئەوروپایی، دەتوانێت وەل (لەگەڵ) هەر زەلامێکدا، کە بۆخۆی حەزی لێبێت، بنوێت و بسێکسێت، لێ لە ڕۆژهەڵاتدا، ئەوە هەر ناکرێت. ژنەئەوروپایی، دەتوانێت، پێش شووکردن بسێکسێت. کچەئەوروپایی، تا ئەو کاتەی، شوو دەکات، ئەگەر شووش بکات، دە،بیست،سی و زیاتر کوڕ، دەئەزموونێت و لەگەڵیاندا دەنوێت و دەسێکسێت. جاری وا هەیە، دوو سێ زارۆکیشی هەن، وەلێ هێشتا مێردی نەکردووە. شەوێکی پلکە فاتمێکی سابڵاخی، کە لە نۆرویژەوە بە سەردان هاتبووە سوێد، لە ستۆکهۆڵم میوانمان بوو، دەیگوت: "ڕۆڵە ئەتوو بۆ بەوانەی دەڵێی کچ، بە خودای تاقیان کچ نین و هەمویان ژنن و لەو مەملەکەتەیدا کچ هەر نییە!". ژن، ماف پێکەوە ژیانی لەگەڵ پیاودا، بێ ئەوەی ژن و شوو بن، هەیە. لە ڕۆژهەڵاتدا، کەنیشک، کە شوو دەکات، دەبێ پاکیزە و سەرمۆر بێت و تەنانەت ئێستاش، لە هەندێ ناوچە و کۆمەڵگەدا، دەبێ پارچە پەڕۆیەکی سپی، لەکاتی یەکەم جووتبوون و زاوابووندا، لە ژێر بووکە ڕابخرێت، بۆ ئەوەی خوێنی کچێتی، بتکێتە سەری و پاشان پێشانی خێزانی بووک و زاوا بدرێت، بۆ سەلماندنی ئەوەی، کە بووکێ کچ بووە و بوخچەی نەکراوە بووە. مەسەلەی پاکیزەیی ژن، لە کۆمەڵگە ئەوروپاییەکاندا، چ بایەخ و گرنگییەکی نییە. کچەئەوروپایی، هەر لە تەمەنی سێزدە و چواردە ساڵییەوە، ئیدی ئەو پاکیزەیی و پەردەی کچێنییەیان، لێ دەبێتە بار و خواخوایانە ڕۆژێک زووتر، لە کۆڵی خۆیانی بکەنەوە. نەک هەر سێکس،بەڵکە تەنانەت چاوبڕکێ و دەستبازی و نامەگۆڕینەوە و ئەو جۆرە شتانەش، لە کیژ و ژنەڕۆژهەڵاتی قەدەغەن. کوڕان و نێرینەی ڕۆژهەڵات،

PDF 4 KURD

هەرچۆنێک بێت لە کیژان و ژنانی ئازادترن و دەرفەتیان زیاترە. ئێستاش کوڕان و پیاوانی شاریی لای خۆمان و هەموو ڕۆژهەڵاتیش، کە لەبەر دوکان و فرۆشگە و لە نێو چایخانادا دادەنیشن، بەشێکی زۆری کاتیان، بە تەماشاکردنی کچان و ژنانەوە، دەبەنە سەر و خۆیان واتەنی "چاو دەڵەوەڕێنن". لەو سەری کۆڵانەکە یا شەقامەکەوە، چاو دەبڕنە، ئەو کیژە یا ئەو ژنەی، کە بەویدا تێدەپەڕێت و لەگەڵ ڕەوتی ئەودا، ئەمانیش کەللەیان، وەک پانکە دەسووڕێننەوە و لە سەر و چاو و برۆ و گۆنا و سینگ و مەمکەوە، پێدا دێن تا دەگەنە سمت و ڕان و تەواوی بەشەکانی لەشی، تا لە چاو بزر دەبێت و لە هەمان کاتیشدا، دەیان قسەی بە توێکڵی بۆ دەهاوێژن و پێ دەڵێن و لەگەڵ یەکدیشدا دەیگۆڕنەوە. زۆرجاران ئەو کچ و ژنە بەدبەخت و داماوانە، لە شەرمان، لاقیان بەیەکدا دەدات و ڕێکردن و ڕۆیشتنیان لەبیر دەچێتەوە، کەچی کوڕانی چەقاوەسوو و چەمووش، پتر لە سەر بەزمەکەی خۆیان بەردەوام دەبن. من ئێستاش ئێوارەپیاسەی شەقامی ئەننەهر(شارع النهر)ی بەغدا و جادەی "تێکساس" و "شاترلوو" و گەڕەکی "عەرەفە"ی کەرکووکی خۆمانم لە بیرە، کە لەگەڵ هاوڕێیانی ئەودەمەی هەرزەکاریمدا، وەک پێویستی و ڕێسا و نەریتێک، دەبوو ئەنجامامان دابا. کوڕانی گوندنشینی وڵاتی خۆمان، زۆربەی هەرە زۆریان، بە کەر و جاشوولکە دەستیان پێ دەکرد و باڵغ دەبوون. تا ڕادەیەکی زۆریش تەواوی کوڕان، لە مەسەلەی "دەستپەڕ"دا یەک دەگرنەوە و ڕێژەیەکی زۆریان تاقی دەکەنەوە و بەردەوام دەبن لە سەری. ساڵی 1971، کە ساڵی سێیەمم بوو لە کۆلیژی ئابووری، زانستگەی بەغدا، دوکتۆر سوڵتان ئەششاوی(سلطان الشاوي)، کە گەنجێکی قۆز و جوان و ڕێکوپێک بوو، ڕاگری کۆلیژەکەمان بوو، ڕۆژێکیان هەموو خوێندکارانی کۆلیژەکەی خڕکردەوە و قسەی بۆ کردین. باسی زۆر شتی کرد و پاشان هاتە

سەر مەسەلەی کچان و جلی کچان و گوتی:"جاران کە دەچوومە پۆل و وانەم دەگوتەوە، زۆر سەخت نەبوو و دەمتوانی بە ئاسانی بیر بکەمەوە و قسان بکەم، لێ ئێستا، کە دەچمە پۆلەوە،(مینی جۆب)ی کچان دەبینم و نێوان لنگیان دەبینم و دەزانم، چ جۆرە دەرپێیەکیان لە پێدایە و چ ڕەنگێکیشە، سوور، شین، کەسک، مۆر، زەرد، چووزانم چی، ئیدی چۆن بتوانم وانە بڵێمەوە!". من ئێستاش ئەوەم وەبیر دێتەوە، کە چۆن کوڕانی کۆلیژەکەی خۆمان، لە ژێر پلیکانەکاندا ڕادەوەستان و خۆیان بە قسە و باس و پێکەنینەوە خەریک دەکرد، تەنێ بۆ ئەوەی بنۆڕنە نێو لنگ و ڕان و سمتی کچان، کاتێک بە پلیکانەکاندا سەردەکەوتن و دەچوونەوە پۆلەکانیان و پاشان ڕەنگی دەرپێی فلانە کچ یا ئەوی دیکە، دەبووە هەوێنی دەمەتەقە و دەخرایە بەر باس. دواساڵی خوێندنی بەغدام، لەگەڵ چەند هاوڕێیەکدا خانوویەکمان لە گەڕەکی وەزیرییە(الوزيرية)، بە کرێ گرتبوو. زۆربەی بەیانیان پێنجمان، کە لە یەک کۆلێژ بووین، پێکڕا بە پیاسە و پیادە، دەچووین بۆ کۆلێژ. لەگەڵ یەکێک لەو هاوڕێیانەمدا، کاک مەجید موحەممەد عەبباس، کە ئێستا لە سلێمانییە، گۆرانییەکمان لە سەر ئاوازی سروودێکی نیشتمانی کۆن، کە دەیگوت: "سەربازین ئێمە گشتمان، هەوڵ ئەدەین بۆ نیشتمان...."، کە بە سەرباز و لەشکردا دەگوترا، ڕێکخستبوو و بە دەنگی بەرز و بێ شەرم و بێ بیرکردنەوە لە ئەنجامێک، بۆ خۆمان دەمانگوتەوە. ئێمە گورانییەکەمان وەها لێ کردبوو: "مێبازین ئێمە گشتمان، هەوڵ ئەدەین بۆ کچی جوان، ناوقەدباریک، سمتی پان، مێبازین". مەسەلەی پێکەوەژیان لەگەڵ پیاودا و منداڵبوونی پێش مێردکردن، لەکن ژنەڕۆژهەڵاتی، ئەوە هەر جێگەی باس نییە و منداڵێکیش، کە لە ئەنجامی وەها ڕەوتارێکدا چێ ببێت، ئەوا بە زۆڵ دەژمێردرێت و گەرەکە لە نێو ببرێت. زۆرجاران نەک هەر ئەو مەلۆتکەیە،

بەڵکە دایکەکەشی لە نێو دەبرێت، لەکاتێکدا لە کۆمەڵگەی ئەوروپاییدا، بەشێکی یەکجار زۆری ئەو خەڵکەی ئێستایان، لە ئەنجامی جوتبوونی پێش ژنهێنان و شووکردندا چێ بوونە. دیارە ئەو دیتن و ڕەوتارە، سەدلەسەد وا نییە، و تەنێ لە ئەوروپا نییە، بەڵکە لە نێو کۆمەڵگەی دیکەی نائەوروپاییشدا، لەو جۆرە دیتنانە هەن، مارکۆ پۆلۆ، لەبارەی تێبێتییەکانەوە گوتوویەتی: "هیچ یەکێک لە پیاوانی ئەوان بەوە قایل نەدەبوو، کچێکی پاکیزە ببێتە ژنی". ئەمە وەک سیمۆن دێ بۆڤوا دەڵێ، دیارە لەبەر ئەوەیە، پیاوان نەیانویستووە ژنێکیان هەبێت، ئارەزووی پیاوانی نەبزواندبێت، دەشگوترێ، کە لە کن هەندەک گەلی سەرەتایی، پیاوان نایانەوێت ژنێک بهێنن، کە پێشتر نەزابێت و نەبووبێتە دایک، چونکە بەوە بەرهەمدەری و بەرداریی، ئەو ژنە دەسەلمێندرێت. لە کۆمەڵگەی ڕۆژهەڵاتیدا زۆرجاران، ژن دەبێتە قوربانیی و بە نێوی "شەرەف" و "نامووس" و ئەو جۆرە دەربڕینانەوە، لەبەین دەبرێت و دەکوژرێت، لە کاتێکدا، کە ئەو پیاوەی هاوبەشە لەو کارەدا، بۆخۆی وەک بەرزەکی بانان ڕزگاری دەبێت و بەچاوی ڕێزیشەوە تەماشای دەکرێت. ساڵی 1977، لە کەربەلا، باوکم و سەلاحی برام و دایکم و خەدیجەی خوشکم و خۆم، زیندانی بووین، دایکم و خوشکەکەم، لە بەشی ژنان و ئێمەش، لە بەشی پیاوان بووین. کوڕێکی نۆزدە بیست ساڵیی خەڵکی بەغدامان هاوزیندان بوو، کە "حەمزە"ی ناو بوو. حەمزە، حەزی لە دوێتێک کردبوو، بەنێوی "تەحریر" و هەر حەڤدە هەژدە ساڵێکی تەمەن بوو. حەمزە، داخوازی تەحریری لە ماڵی باوکی کردبوو، بەڵام ئەوان دەستیان بەڕوویەوە نابوو و نەیاندابوویە، ئەمانیش، کچە و کوڕە، هەڵاتبوون و بەغدایان بەجێهێشتبوو و لەملاو لەولا و بە خۆشاردنەوە، لە ترسی ماڵباتی کچە گوزراندبوویان، تا ئیدی ماوەیەکی زۆری بەسەردا تێپەڕیبوو و هاتبوون لە کەربەلا، خۆیان دابووە دەستی

پۆلیسەوە، بۆ ئەوەی پۆلیس بیانپارێزێت و کارەکەیان، شێوەیەکی قانوونی وەرگرێت و بەڕەسمیی ببنە ژن و مێرد. کەسوکاری دوێتەش، هەر وەدوویانەوە بوون، تا زانییان، کە کچە و کوڕە، لە زیندانی پۆلیسی کەربەلان. ئەو ڕۆژەی، کە دەبوو "تەحریر" و "حەمزە" بچنە دادگە و دادوەر گوێ لە گێڕانەوە و بەسەرهاتیان بگرێت، لەنێو حەوشەی پۆلیسخانەدا، کە لەگەڵ دادگە و پارێزگە و ئەوانەدا تێکەڵ بوو، دوو برای تەحریر و مامێکی، خۆیان مەلاس دەدەن و هەر یەکەیان لای دەرگەیەک، بە یەک دوو کێرد و چەقۆوە ئامادە، چاوەنۆڕی هێنانی "تەحریر" دەبن، کە "تەحریر" لەنێوان دوو پۆلیسدا دەهێنرێت، یەکێک لە براکانی، کە نێوی "سامی" بوو، بە چەقۆیەکی زلەوە پڕی دەداتێ و دەیداتە بەر چەقۆیان، تا پۆلیس دەکەونە خۆ، سامی، تەحریری خۆشکی لە کچێکی جوانکیلەی پڕژیان و وزەوە، دەکاتە لەشێکی بێگیان. پۆلیس سامییان بەدەست و مەچەک و کراس و کێردی خوێناوییەوە هێنا و پاش ئەوەی کێردەکەیان لێ سەند، سامییش بوو بە هاوزیندانیی ئێمە. تا یەک حەفتە، من نەمدەتوانی خۆراک بخۆم و ڕقی دنیام لەو سامییە دەبووەوە. پاشتر، کە ئیدی مەسەلەکە بڕێک هێور بووەوە و لە تەک سامییدا، قسە کەوتە نێوانمانەوە، دەرکەوت، سامی لاوێکی پلەی دواناوەندییە و کۆمۆنیستە و وریاشە، بەڵام وەک خۆی دەیگوت، کۆمەڵگە و دەورووبەر، هێندەیان پلار و قسەی ناشیرین و شەرمهێنەر پێگوتبوون، ئیدی تەنانەت توانستی بەردەوامبوونی خوێندنیشی لەبەر براوو و ناچار بووبوو، بۆ سڕینەوەی ئەو "عار"ە و کڕینەوە و پاککردنەوەی ئەو "شەرەف"ە، لەکەدار کراوە، خوێنی تەحریری خوشکی بڕێژێت. هەر لەو زیندانەی کەربەلادا، مامۆستایەکی گەنجمان لەگەڵ بوو، خەڵکی توێریج (طويريج) بوو، هەم کۆمۆنیست بوو و لە ڕۆژنامەی حیزبی کۆمۆنیستی عیراقدا کاری کردبوو و هەم خوێندەوار و

ڕەوشەنبیر بوو. تاکە تاوانی ئەو کوڕە کە "حاتەم"ی ناو بوو، ئەوەبوو، یەک دوو کتێبی بە قەرز دابووە مامۆستایەکی ژن، کە لەیەک خوێندنگەدا هاوکار بوون و لەسەر داوای ژنەکە خۆی و بۆ خوێندنەوەیان. مێردی ژنە، کە بەعسی دەبێت، ڕۆژێک، کە دێتەوە ماڵێ و ئەو کتێبانە لەسەر مێزێک دەبینێت، تەماشایان دەکات و کە ناوی "حاتەم"یان بە سەرەوە دەبینێت، هەر دەسبەجێ کلاشنیکۆفەکەی هەڵدەگرێت و چاوەڕێ دەکات، تا ژنەکەی دێتەوە ماڵێ، ئیتر بێ هیچ پرس و بەرسڤێک، ڕیزێک فیشەک لە ژنەکەیدا خاڵیی دەکاتەوە و خەڵتانی خوێنی دەکات. تاکە تاوانی ئەو ژنە ئەوە بوو، ئەو کتێبانەی لە حاتەم وەرگرتبوو. ئەو پیاوەش، مێردی ژنە، لەبەر ئەوەی وەک بەعسییەکیش دەستی دەڕوات، تەنانەت ناخرێتە زیندانیشەوە، بەڵکە لەبری وی، حاتەمی بەدبەختیان زیندانی کردبوو و تاوانی حاتەمیش هەر ئەوە بوو، ئەو کتێبگەلەی دابووە ژنەکە. ساڵی پار کچەکوردێک لە سوێدەوە برایەوە بۆ کوردستان و لەوێ کوژرا، دیارە پێشتریش لەو جۆرە کارانە ڕوویانداوە، لەبەر ئەوەی نەیدەویست شوو بە کەسێک بکات، کە باوک و دایکی بۆیان هەڵبژاردبوو و کچە پێوەندی بە کوڕێکی کوردەوە هەبوو لە سوێد و حەزیشیان لە یەکدی کردبوو و کوڕە داخوازیشی کردبوو، بەڵام لەبەر هەندەک جیاوازی نەیاندابوویە. ڕەنگە ئەگەر وەدووی ئەم باسانە بکەوین، بتوانین دەیان کتێب لە بارەیانەوە بنووسین. مەسەلەی سێکس، یەکێکە لە مەسەلە هەرەگرنگەکان، کە لە ڕۆژهەڵاتدا، کەمتر باسی لێوە دەکرێت. ئەو ژنکوشتنانەی، بە نێوی "زینا"وە دەکرێن و هەردەمیش قوربانییەکان ژنن نەک پیاو، وەک بیانووش زۆرجاران ئایین، ئایینی ئیسلام، دەکرێتە بەڵگە، بە بڕوای من هەر لە بنەڕەتدا، کارگەلێکی ناڕاست و هەڵەن و هیچ بناخەیەکی نە شەرعی و نە قانوونییان نییە، بەڵکە لە دیتنێکی خێڵەکییانە و زاڵبوونی نەریت و ڕێسای

هۆزپەرستییەوە، سەرهەڵدەدەن، چونکە کۆمەڵگەی ڕۆژهەلاتی بۆ خۆی، کۆمەڵگەیەکی پیاوزاڵییە و ژن لەو کۆمەڵگەیەدا بێجگە لەوەی، کە هەمیشە بە پلەی دووەم دوای پیاو دادەنرێت، بە موڵکی پیاویش دادەنرێت. لە ڕۆژهەلاتدا فەرهەنگی خێڵ و شوانکارەیی و وەرزێری و دەرەبەگایەتی زاڵە، بە پێچەوانەی ئەوروپاوە، کە جڤاکێکی سەرمایەداری و پیشەسازی و تەکنۆلۆژیاییە. لە بواری جڤاکناسیدا، چەمکێکی زۆر گرنگ هەیە، پێی دەگوترێ "فەرهەنگی جڤاکی"، کە بریتییە لە کۆی ئەو نەریت و ڕێسا و بیرانەی، لە نێو هەر گەل و نەتەوەیەکی جیهاندا هەن و باون. فەرهەنگی جڤاکی، هەموو لایەنە جیاوازەکانی ژیان وەک؛ ئایین، ئاکار، قانوون، هونەر، پیشەسازی، ئەفسانە و...دەگرێتەخۆ، کەسێتی هەر مرۆڤێکیش بەشێوەیەکی گشتی، بەرهەم و ئافەریدە و بەری فەرهەنگی جڤاکییە و نموونە و وێنەیەکی گچکەی ئەوە. بۆ سەلماندنی کرداری زینا، لە نێوان دوو کەسدا، کە سزاکەی بە گوێرەی ئایینی ئیسلام، ڕەجمە، واتە:سەنگەسارکردن یا بەردبارانکردن، بەپێی ئایینی ئیسلام، گەرەکە چوارکەس، هەرچواریان پیاو بن و ڕاستگۆ و داوێنپاکیش بن، گەواهی بدەن و ئەنجامدانی کارەکەیان، بە چاوانی خۆیان و لەیەک کاتدا دیتبێت. دیتنەکەش دەبێت بەشێوەیەک بێت، کە "وانێک" ی پیاوەکە لە نێو "هەرامە"ی ژنەکەدا بێت، واتە: میلچێوک (کلچێوک) لە کلداندا بێت "المیل في المکحلة" یا پەت (گوریس) لە نێو بیر (چالاو)دا بێت "الرشا(الحبل) في البئر". ئەو چوار کەسەش. کە گەواهی دەدەن، دەبێ هەر چواریان پیاو بن. ئەگەر هاتوو گەواهی ژنیش قەبووڵ کرا، ئەوا هەر دەبێ لەو چوارکەسە، سیانیان یا دووانیان یا بەلای کەمەوە یەکێکیان، پیاو بن، چونکە گەواهی ژنان، کە دووانیان بە یەک شایەتی پیاو دەژمێردرێن، هەر دەبێ هەمیشە پیاوێک لە ئارادا هەبێت، دەنا گەواهی هەشت ژن، ئەگەر پیاویان لەگەڵدا

نەبێت، قەبووڵ نییە. کەوابوو، بۆ سەلماندنی ڕوودانی کرداری زینایەک، دەبێ شەش ژن و یەک پیاو، کە دەکەنە حەفت کەس، یا چوار ژن و دوو پیاو، کە دەکەنە شەش کەس، یا دوو ژن و سێ پیاو، کە دەکەنە پێنج کەس، یا چوار پیاو، ئەو گەواهییە بدەن. ئەوجا چ هێزێک لەو دنیایەدا، ئەو هەموو خەڵکە و لەیەک کاتدا، خڕ دەکاتەوە و دەبنە تەماشاکاری ئەو کردارە سێکسییە! ئەوە مەگەر لە فیلمە سێکسییەکاندا "پۆڕ، پۆڕنۆ" ڕووبدات! دەنا بەڕاستی کارێکی گەلەک سەختە و ڕەجم و بەردبارانکردنیش، هەرگیز جێبەجێ ناکرێت. لە کتێبی لێکدانەوەی نەهجولبەلاغە(نهج البلاغة)دا، کە ئیبن ئەبی ئەلحەدید ئەلمەدائینی(إبن ابي الحديد المدائني)، لێکێداوەتەوە، بەرگی شەشەم، بەشی دوازدەیەم، باسی مەسەلەی زیناکردنی، یەکێک لە والییەکانی سەردەمی عومەری کوڕی خەتتاب (عمر بن الخطاب) هاتووە، کە بەم جۆرەیە: ساڵی 17ی کۆچی، عومەری کوڕی خەتتاب، ئەبووموسا ئەلئەشعەری (أبوموسى الأشعري)، دەکاتە والیی بەسرە و فەرمانی دەداتێ، کە ئەلموغیرە کوڕی شوعبە(المغيرة بن شعبة)ی بۆ بنێرێت، چونکە هەواڵێکی لە بارەوە بیستبوو. ئەلموغیرە، کاتێک، کە میری بەسرە دەبێت، بە نهێنی هاتوچۆی ژنێک، بە نێوی دایکی جەمیل(أم جميل) دەکات. ئەو ژنە، سەر بە خێڵی بەنی هیلالی کوڕی عامیر(بني هلال بن عامر) دەبێت و مێردەکەی، کە لە خێڵی سەقیف (ثقيف) دەبێت، پێشتر مردبوو. دیارە بە هۆی چاودێرییەکەوە، کە بە سەر ئەلموغیرەوە دادەنرێت، خەڵکی ئەو ناوە، بەو کارە دەزانن و دەبینن، کە ئەلموغیرە، لەگەڵ ئەو ژنەدا نووستووە و ئەوانیش، ئەو نهێنییە ئاشکرا دەکەن. نامە کلدەکەن بۆ عومەری کوڕی خەتتاب. پاشان عومەر دەنێرێت بە شوێنیاندا و ئەوانیش دێن بۆ لای. عومەریش ئەو خەڵکانە، لەگەڵ ئەلموغیرەدا، ڕووبەڕووی یەکدیی دەکاتەوە. عومەر، بە ئەبی بیکرە (أبي

بكرة)، دەستپێدەکات و پرسیاری لێ دەکات. ئەویش (ئەبی بیکرە)، گەواهی ئەوەی دەدات، کە ئەلموغیرەی، لە نێوان هەردوو لاقی دایکی جەمیلدا دیوە، کاتێک تێیناوە و دەریهێناوەتەوە. عومەریش دەڵێ: چۆن بینیتن؟ ئەبی بیکرەیش دەڵێ: لە دواوە دیمن. دواى ئەو، عومەر، بانگی شبل کوڕی مەعبەد(شبل بن معبد)، دەکات و ئەویش هەر وەک ئەبی بیکرە شایەتی دەدات. پاش ئەو نافیع(نافع)، شایەتی دەدات و ئەویش هەمان قسەکانی ئەبی بیکرە دەڵێتەوە. ئەوجا زیاد، شایەتی دەدات و قسەکانی وەک ئەوانی پێشوو نابێت. زیاد دەڵێت: ئەلموغیرەم دیت، لە نێوان دوو لاقی ژنێکدا دانیشتبوو و دوو پێی بەرزکراوم دیت، کە دەجووڵانەوە. عومەر دەڵێت: ئایا وەک چۆن میلچێوک لە کلداندایە، وەها دیتت؟ زیاد دەڵێت: نا. عومەر دەڵێت: باشە، ئەی ژنەکە دەناسیت؟ زیاد دەڵێت: نا، بەڵام بە کەسێکی دەچووێنم. ئەوجا عومەر فەرمان دەدات، کە هەرسێکیان جەڵدە بکەن، واتە: دارکاری و تێهەڵدانێکی چاکیان بکەن و ئایەتی:"فاذا لم يأتوا بالشهدا فأولئك عند الله هم الكاذبون" دەخوێنێت، کە دەکاتە: ئەگەر شایەتیان نەهێنا، ئەوانە لای خوا بە درۆزن دەژمێردرێن. بەمەدا دەردەکەوێت، کە عومەر گەواهیی ئەو زەلامانەی قەبووڵ نەکردووە، چونکە هەرچواریان یەک قسە نەبوونە، سیانیان وەک یەک، قسەیان کردووە و یەکێکیان، جۆرێکی دیکەی گوتووە. ئەز، پێموایە ئەو سەختگیرییە لە جۆری ئەو کەسانەی گەواهی دەدەن، ئەوە بۆ خۆی چاوپۆشین و رێگەپێدانێکی ئەو مەسەلەیەیە. بێجگە لەوەش ئیسلام، مێردکردن و ژنهێنانی کاتیی، کە بە ژن و شوویی کاتی (الزواج المؤقت) یا ژن و مێردایەتیی چێژ، خۆشیی (زواج المتعة) یا سیغە(زواج الصيغة)، نێو دەبرێت، کە ژن و مێردایەتییەکی کاتییە و هەر پێشەکی، کە بەڵێن و قەراردادی مارەبڕینەکە مۆر دەکرێت، کات و رۆژی جوێبوونەوە و تەڵاقەکەشی

تێدا دیاری دەکرێت، حەڵاڵ کردووە، لێ ئەم حەڵاڵکردنە ئەورۆ، تەنێ لە کن پێڕەوانی ئاییتزای شیعە هەیە، ئەویش بە شەرمەوە و بەشە سوننییەکەی ئیسلام، پێی حەرامە، کەچی ئەو ڕێسایە، تا سەردەمی عومەری کوڕی خەتتاب، دووەم خەلیفەی ڕاشیدینیش هەبووە و ئەو قەدەغەی کردووە، واتە: لەسەردەمی پەیامبەر و ئەبووبەکریشدا باو بووە. لە ئیمام عەلی دەگێڕدرێتەوە، کە لەمەڕ ژن و شوویی کاتییەوە، گوتوویەتی:"لولا ما سبقني به إبن الخطاب، ما زنى إلاّ شقي"، واتە: ئەگەر کوڕی خەتتاب لەو کارەدا پێش من نەکەوتایە، ئەوا تەنێ سەرسەری و چەقۆکێش، زینای دەکرد. من پێموایە ئەوە چارەسەرێکی یەکجار باش و ڕاست و دروستە، بۆ گەورەترین گیروگرفتی ژن و پیاوی ولاتانی جیهانی ئیسلامی، ئەگەر بێتو برێک بیرازکاری تێدا بکرێت و ئارەزووی ژنیش، ڕێک وەک پیاو لەبەرچاو بگیرێت، کە ئیدی وزەی میلیۆنان لاو، ڕەها دەکات و توانست و هێزیان، بۆ داهێنان و کاری ئاوەزی و سوودبەخشتر، دەخاتە کار و هێندە بیر لە سێکس، کە بەشێکی یەکجار زۆری مێشکیانی گرتووەتەوە، ناکەنەوە. با ئێمە ڕاشکاوانەتر بنۆڕینە ئەو گیروگرفتە؛ مرۆڤ، کە تەمەنی دەگاتە 12 و 13 و 14 ساڵان، کوڕ یا کچ، بڕوا بکە، لە سێکس زیاتر، هیچی دیکەی لە مێشکدا نییە. مەگەر لە هەزاران کەس، یەکێک ریزپەڕ بێت، دەنا خەون و خەیاڵ و هزر و هەموو شتێکی ئەو تەمەنانە و تا بیست ساڵ و هەورازتریش، هەر بە دەوری سێکسدا دەخولێتەوە. لە ولاتانی لای خۆمان و ڕۆژهەڵاتی ئیسلامی و جڤاکە داخراوەکاندا، مرۆڤ، بە تایبەت نێرینە، نە تەنێ لەو تەمەنانەدا، وا دەهزرێت، بەڵکە هی وامان هەن، تا تەمەنی پیاوەتی و کاملبوون و پیرییش، لەو ڕووەوە، هەر هەرزەکارن و وەک هەرزەکارێک دەهزرێن،چونکە هەرگیز نەگەیشتوونەتە پلەی تێربوون و هەمیشە هەر تامەزرۆن و هەر چاویان لە دووی پڕکردنەوەی ئەو کێماسییەیە. دیارە

PDF 4 KURD

سێکس بە تەنێ لە لەشدا نییە و تەنێ بە لەش هەستی پێ ناکرێت، بەڵکە پێش ئەوە لە مێشکدایە. داخراویی وڵاتانی خۆرهەڵات، بە تایبەتیش، وڵاتانی ئیسلامی، ژینگەیەکی وا ساز دەکات، کە دیاردەی نێربازی(منداڵبازی، هەتیوبازی) و رووسپێتی(لەشفرۆشیی ژنان) پەیدا دەبێت. تۆ بنۆڕە وڵاتانی داخراوی وەک، عەرەبستانی سعوودی، ئێران، وڵاتانی کەنداوی عەرەبی (فارسی)، عیراق و تەنانەت کوردستانەکەی خۆیشمان، دیارە بڕێک کەمتر، کە چۆن نێربازی و رووسپێتی، تێیاندا باون و هەن. زۆرجاران لەو کۆمەڵگانەدا، کوڕی بڕێک لووسکە و ناسک، لاوانی لە خۆیان گەورەتر، یا پیاوانی بە تەمەنتر، بە جۆرێک لە جۆرەکان، هەڵیاندەخەڵەتێنن و فریویان دەدەن و لەگەڵیاندا دەسێکسێن. بەو کارەش، وەک خۆیان دەیلێن "چاویان دەشکێنن" و لە نێو خەڵکیشدا سووکیان دەکەن. لەو جێگانەدا، کە پڕانی کوڕن و هەمیشە پێکەوەن، وەک بەشی نێوخۆیی خوێندکاران، یەکەی سەربازی و سەربازگە و لەشکر، زیندان، هەمیشە دیاردەی نێربازی، زەقتر دەردەکەوێت. نێرینەی ڕۆژهەڵات، هەم نێربازی و هەمیش وەدووی ژنی رووسپی کەوتن و ئەو جۆرە ڕەوتارانە، کە ڕەنگە بە ئازادی دابنێن، بۆ خۆیان ڕەوا دەبینن، وەلێ هێندەی ڕێزەیەک، بۆ مێینەی خۆیانی قایل نابن. زینا، وەنەبێ تەنێ لە پەیدابوونی ئیسلامەوە، بەو شێوەیەی تێڕوانرابێت، بەڵکە لە کۆنترین قانوونێکی نووسراو، کە لە جیهاندا دانراوە، قانوونی حەموورابی، لەویشدا، سزا بۆ ژنی زیناکار دانراوە و چ باس لە مێرد و پیاویش نییە. لەو قانوونەدا هاتووە:"ئەگەر ئاماژە بە ژنێک بکرێت، کە لەگەڵ پیاوێکدا، لە سەر یەک تەختی نووستن پێکرا خەوتوون و نەشگیرێت، لە سەر ئەو ژنەیە، کە بۆ پاراستنی ئاوروو و شەرەفی مێردەکەی، خۆی لە نێو رووباردا بخنکێنێت". دیارە بە گوێرەی ئەو قانوونەش، هەر دەبێ ژن تاوانبار بێت و سزا بدرێت.

ژنەئەورووپایی مافی جوێبوونەوەی لە مێردی، هاوژینی و هاوڕێی، بەدەستی خۆیەتی و پێویستی بەوە نییە، چاوەنۆڕی پیاو بێت، بۆوەی تەڵاقی بدات، بەڵکە زۆر بە ئاسانی، دەتوانێت مێردەکەی بەجێ بهێڵێت. لە ڕۆژهەڵاتدا، مەسەلەی تەڵاق، زێتر بە دەستی پیاوە و تەڵاقیش "دزێوترین حەڵاڵە لای خودا= أبغض الحلال عندالله" و ژنی تەڵاقدراوی ڕۆژهەڵاتییش، هەزارویەک ناو و ناتۆرەی لێ دەنرێت و دەوروبەری بە هەزاران تەلبەن و پەرژین دادەخرێت. لە ئایینی عیسایيشدا، تەڵاق، وەک کارێکی بێواتا و ناڕەوا دانراوە و کەسێک، کە پەیمانی ژن و مێردایەتی دەبەستێت، بە تایبەت لەکن کاسۆلیکەکان، ئیدی دەبێ، تا کۆتایی ژیانی لەگەڵ هاوسەرەکەیدا بێت. تەڵاق تەنانەت وەک زینا سەیر کراوە. پیاوەڕۆژهەڵاتی مافی ئەوەی هەیە، لە ژنێک زێتری هەبێت، بەڵام ئەمە بۆ ژنەڕۆژهەڵاتی نابێت، لە پیاوێک زێتری هەبێت. دیارە ژنەڕۆژاواییش لە مێردێک زیاتری نییە، لێ ئەمە بە ڕواڵەت وایە و ئەمە دیوە ئاشکراکەی پێوەندەکانە، چونکە هەم پیاو و هەم ژنی ڕۆژاوایيش، گەلێک جاران، لە بنەوە و بە قاچاخ و لەپشتی سەری یەکدییەوە، دۆست و خۆشەویستیان هەیە و تا ڕادەیەکیش ئەو دیاردەیە لە خۆراوا باوە. هی وایان هەیە پاش مردنیان، ئەو پێوەندە نهێنییانەیان دەردەکەوێت. بۆ نموونە، "فرانسوا میتران"ی سەرۆکی فرانسا. مافی فرەژنیی پیاو، نەسێکسین پێش مێردکردن،سەختیی جیابوونەوە و تەڵاقبەدەستیبوونی پیاو، ڕازیبوون بەوەی، کە باوک و دایک و خێزان هەڵیدەبژێرن، وەک مێرد، ئەمانە لە ڕۆژهەڵاتدا، ڕەنگە وەک ئازادی بۆ ژن دابنرێن، لێ لە ڕۆژئاوا بە چەوسانەوە و چەپاندن و سەرکوتکردن دادەنرێن. لە ڕۆژهەڵات، ژن زێتر، وەک لاواز و بێدەسەڵات و پلەدووەم و ئەوانە سەیر دەکرێت، هەر بۆیە پێی دەگوترێت "زەعیفە" و "حورمە، حورمێ" و کولفەت (لە نێو کوردانی ئەرمەنستان، گورجستان و

ئازەربایجانی کەونەسۆڤییێتدا باوە). لەنێو عەرەبی خوارووی عیراقدا، پیاو، تا ئەم چەند ساڵەی دواییەش، کە باسی ژنی خۆی کردبا، دەیگوت "تكرم مرتي" واتە: دوور لە ڕووت، حاشا لە تۆ، حاشا لە قەدرت، ژنەکەم. وشەی "حورمە (حرمة)"، کە لە زاراوەی عەرەبیی عیراقیدا، واتای ژن دەگەیەنێت، لە وشەی ئەلحەرەم "الحرم"ەوە هاتووە، کە بە واتای "ئەندەروون" و "حەرەمسەرا" دێت. لە سلێمانییەکەی خۆیشماندا، کە بە بەراورد لەتەک باژێڕەکانی دیکەی کوردستاندا، لە هەمووان کراوەتر و پێشکەوتووترە، پیاو ئێستاش، کە باسی ژنەکەی خۆی دەکات دەڵێ: ماڵەوە، ماڵەوە وا دەڵێ، ماڵەوەمان لەماڵ نییە، ماڵەوەمان نەخۆشە، ماڵەوەتان چۆنە؟، سڵاوم بە ماڵەوەتان بگەیەنە. لەنێو ئەنجومەنی پیاواندا، لە دیوەخانەکاندا، ژنان بەدەگمەن بۆیان هەبووە دانیشن و بەشداری کاری پیاوان بکەن. بە درێژایی مێژوو و لەو جڤاکانەی، کە باس لە لایەنە لاوازەکانی ژن کراوە، پەردەی کچێنی، کەوتنە بێنوێژی یا خوێنی مانگانە و ئاوسبوون(زگپڕبوون) و منداڵهێنان، کراونەتە بناخەی پێشاندانی ژن، وەک بێتوانست و لاواز. ژنەڕۆژهەلاتی، زۆرجاران ڕۆڵی مەکینەی منداڵچێکردن دەبینێت و چەند زارۆکی پتر بن، بەتایبەت نێرینە، هێندە ڕێزی پتر و پشتی قایمتر دەبێت. زۆر شت لە ڕۆژهەلاتدا، کە بۆ ژن دەکرێنە عەیب و نەنگی و کارێکی شەرمهێنەر، بۆ پیاوان ئاساییە و ئەنجامدانیشی، چ کێشەیەک ساز ناکات. ژنەڕۆژهەلاتی ناتوانێت و زۆرجاران ڕێگەی پێ نادرێت، بە تەنێ و لەگەڵ پیاوێکی نامەحرەمدا، سەفەر بکات، نەک هەر بۆ وڵاتێکی دیکە، بەڵکە بۆ باژێڕێکی دیکەش، بەڵکە دەبێ، وەل کەسێکی "مەحرەم"دا (باوک، برا، مێرد، کوڕ)، یا ژنی دیکەدا، سەفەر بکات. لە کن ژنەئەورووپایی، مەحرەم و نامەحرەم و ماڵەوە و حەرەمسەرا و ئەو جۆرە باسانە، مەگەر وەک ئەفسانە و دیرۆک باس بکرێن. ژنەڕۆژهەلاتی،

بۆی نییە، هەموو جۆرە کارێک بکات و لە هەموو بوارێکدا ململانێی پیاو بکات، بەڵام ژنەئەوروپایی بە پێچەوانەوە، لە هەموو بوارێکدا، تەنانەت سەربازی، پۆلیسی، پاسەوانی، ڕانەریی (شۆفێری)، لە ماشێن و ئۆتۆبووس و شەمەندەفەرەوە بیگرە، تا دەگاتە فڕۆکە، سیاسەت، وەرزش، بازرگانی و چ کارێک سەختە، ڕێک وەک پیاو و زۆرجارانیش خاستر ئەنجامی دەدات. من بۆ خۆم، کە ئێستا لە نێو وێستگە و شەمەندەفەری ژێرزەوی: میترۆ(**Metro**)، بە سوێدیش: تونێلبانا(**Tunnelbana**)دا، کار دەکەم، سبەینانی زوو، کاتژمێر سێ و چوار و پێنج و شەش، لەگەڵ شیرەی مەلاژندا، و شەوانەش نیوەشەو و دواتریش، چەند پیاو دەبینم، ڕاکەڕاکەیانە بۆ سەر کار، یا لە کار دەبنەوە، ئەوەندەش یا زیاتر ژن دەبینم، گورجوگۆڵ و خێرا، لە کارەوە یا بەرەو کار، فرکان فرکان دەدەون (هەڕادەکەن، غاردەدەن). لە ئامارێکدا، کە لەمەڕ ژنیماڵەوە لە سوێد کراوە، وا پێشان دەدات، کە ژمارەی ئەو ژنانەی، ژنی ماڵن، واتە کاری دەرەوەی ماڵ ناکەن، لە (163000) وە لە ساڵی 1987دا بووەتە (118000) لە ساڵی 1990 دا، و (79000) لە ساڵی 1997 دا و (60000) لە ساڵی 1999 دا و (55000) لە ساڵی 2000دا، واتە هەمیشە لە دابەزین و کەمبووندان و ئەگەر حاڵ وەک ئێستا بڕوات، ئەوا ژنی ماڵ، بەرەو لەنێوچوون دەڕۆن. دیارە "سەربەستی" و "ئابووری" و "یەکسانی"، هۆگەلێکی سەرەکیی ئەو دیاردەیەن. ژنەئەوروپایی، بەوەی لەماڵ وەدەردەکەوێت و دەچێتە بازاڕی کارەوە، سەربەستیی خۆی، وەک تاکێک، کە ئازادە لە هەڵبژاردنی ڕێگەی ژیاندا و سەربەخۆیی ئابووری خۆی، کە دەستەشکاوەکەی ملی پیاو نییە، و یەکسانیی خۆی لەگەڵ پیاودا، دەسەلمێنێت. ئازادی کار بۆ تاک، ئافەریدەی سەربەخۆیی ئابوورییە و مرۆڤ دەکاتە خودانی پووڵ و پارەی خۆی و دەستڕۆیشتنی، بەسەر گیرفانی خۆیدا.

ژنەئەوروپایی، خودانی ئەو سەربەخۆییە ئابوورییەیە، وەلێ ژنەرۆژهەڵاتی لەو بارەوە، هێشتا لە پلەی گرۆگاڵدایە. وابەستەیی ئابوورییش، چ بۆ تاک و چ بۆ کۆمەڵگە، دەکاتە بندەستی و گرێدراوی. ئێمە دەبێ لێرەدا، ئەو ڕاستییە لە بیر نەکەین، کە ئەو ئازادی و سەرخۆبوونە ئابوورییەی، ژنەئەوروپایی هەیەتی، ڕاستە لە سەرێکەوە وەک تاک، خودانی کەسێتی و گیرفانی خۆیەتی، وەلێ لە ئالییەکی دیکەوە، لە سەر حیسابی، یەکیەتیی و یەکگرتوویی خێزان و پتەویی پێوەندەکان و گرێدراویی ئەندامانی خێزانەکەیە، پێکەوە. زۆرجاران کێشە و نائارامی و هی من و هی تۆ و نەبوونی کات بۆ منداڵ و مێرد و ئەوانە، هەڕەشە لە یەکگرتوویی خێزان دەکەن و بوونی خێزان، وەک یەکەیەک، هەڵدەوەشێننەوە. هەڵپە و پەرۆشی بەرهەمهێنان، لە کن سەرمایەداران و کارگە و فابریک، ئەو پێویستییە ساز دەکات، کە پتر ژنانی چینەهەژارەکانی جڤاک، لە بەر پێویستی و سەختیی باری ئابووری و...، بچنە بازاڕی کارەوە، بۆ بەخێوکردنی خێزان و دابینکردنی، ئەو پێویستی و قورساییانەی ژیان، کە سەرمایەداریی خۆی ئافراندوونی. تۆ بنۆڕە ژنانی خواپێداوان و خەڵکە دەوڵەمەند و بۆرژوا و ئەریستۆکراتەکانی ئەوروپا، بزانە کێهە ژنیان کار دەکات. ژنانی ئەوان، هەر خەریکی خۆئارایشتکردن و خۆجوانکردنەوەن، بۆ پیاوان، ئیدی هی خۆیان بن یا هی دیکە و...داهاتی یەک ساڵی تۆ و من و دەیانی وەک ئێمە، تەنێ لە یەک گەشت، یا یەک مانگی ئارایشتیاندا، یا بۆ سەگەکانیان، خەرج دەکەن. ئەو ژنەئەوروپاییانەی، ملانێی من و تۆ دەکەن لە بازاڕی کاردا و شانبەشانی پیاو، کاری سەخت و ناخۆش وماندووکەر دەکەن، ژنانی چینە شەکەتەکەی جڤاکی ئەوروپایین، ئەو ژنانە نین، کە باس و خواسی پۆشاک و خواردنەوە و گەشت و پێوەندەسێکسییەکانیان و شووکردن و تەڵاقدان و مێردگۆڕین و شەوانی سووریان، لە گۆڤار و تەلەڤزیۆنەکاندا، وەک

هەواڵی زۆرگرنگ، بە خەڵک دەفرۆشرێنەوە و بەوەش؛ تەنانەت بە کردارە ناپەسەند و دزێوەکانیشیان، سەرمایەداران، پارە لە خەڵک دەکێشنەوە و قازانج دەکەن. لە جڤاکی چینایەتیی ڕۆژهەڵاتدا، دیارە جڤاکی ئەوروپایی و تەواوی جڤاکگەلی ئەم جیهانەش، هەر جڤاکگەلێکی ناچینایەتی نین، لێ کەم و زۆر کەوتووە، جیاوازییە چینایەتییەکان، هێندە زەق و لەبەرچاون، کە ئیدی بە گوێرەی ئەو جیاوزییانە، ڕۆڵ و جموجووڵ و بڕیاردانی ژنان پەلدەهاوێژن. چین، هەموو بوارەکانی ژیان ڕەنگڕێژ دەکات و جیاوازی چینایەتی، ڕادەی ئازادییەکان دیاری دەکات. کە جیاوازیی چینایەتیی هێند زەق و لەبەرچاو بن، یا هەر هەبن، دەکاتە ئەوەی، ئەو جڤاکە، جڤاکێکی نائازاد و نایەکسانە، چونکە کۆمەڵگەی ئازاد و یەکسان، کۆمەڵگەیەکی بێچینە، واتە: نە چینی سەرەوە و نە چینی خوارەوەی تێدایە و خەڵکیش هەرگیز ڕاوەقازانج ناکەن، واتە: وەدووی قازانجدا غار نادەن. بێجگە لەوەش، جڤاکە ڕۆژهەڵاتییەکان، جیاوازییەکی گەلێک فرە لە نێوانیاندا هەیە، وەلێ جڤاکە ئەوروپاییەکان، بە تایبەت، وڵاتانی ڕۆژاوای ئەوروپا، بەدەگمەن جیاوازییان لەنێواندا هەیە و پتر لە یەکدی دەچن. لەو دەوروبەرەی لای خۆمان، ژنەکووەیتی، عومانی، سعوودی، مافی دەنگدانیان نییە لە هەڵبژاردندا. ژنەسعوودی بۆی نییە ماشێن باژوێ، بەڵام پاسەوانەکانی قەززافی ژنن. تەنانەت ئوێجالانەکەی لەمەڕ خۆیشمان، پاسەوانی ژنی هەبوون. ژنەمسری و ژنەهیندوستانی، سەدان ساڵە لە سەما و گۆرانیچڕین و فیلمدا، یەکەمی هەموو ڕۆژهەڵاتن. ژنەئێرانی و سعوودی و سۆمالی و ئەفغانی لەچک و چارشێو(حیجاب)یان هەیە، لێ ژنەئێرانی، هەم لە هەڵبژاردندا مافی دەنگدانی هەیە و هەم خۆیشی دەپاڵێوێت بۆ پەرلەمان و هەم لە پشتی مێردە ئاخوندەکەیەوە سواری تەپتەپە (ماتۆڕ) دەبێت و هەم ئۆتۆمبیلیش داژوا. ژنەئەفغانی لە سایەی تالیباناندا، نەک هەر

خوێندن، بەڵکە مافی کارکردنیشیان نییە و دەشێ وەک دۆڵمەیش خۆیان بپێچنەوە. ژنانی دەوڵەمەندی خواپێداوی، باکووری تاران و خۆراوای بەیرووت، بێجگە لەکار و سەفەر و ماشێن ئاژۆتن و سیاسەت، دەخۆنەوە و خلێسکێنەی سەر بەفر و بلیارد و قوماریش دەکەن. تا ساڵانی 1980 و ئەوانە ژنی وا هەبوو لە هەولێر، لە قەڵا نەهاتبووە خوارێ. ساڵی 1976، "دەرمانخانەی ئەمیر" هەبوو لە بەرانبەر قەڵا، کاک "ئەمیر شێت" خاوەنی دەرمانخانەکە بوو. جاروبار دەچووینە کنی و دادەنیشتین. ئێوارانێک پیرەژنێکی کووڕی قەراتیی، سەرتاپا ڕەشپۆش و داپۆشراو و پێچراوە، لە قەراتەوە هاتە خوارێ و هەر، کە گەیشتە سەر شەقامەکەی بن قەڵا و ئەو هەموو ئۆتۆمبیل و خەڵکەی دیت، هاواری لێ هەستا و گوتی: "ئەوە دەرێن بەغدا، ئەوە بەغدایە؟". پێموایە ئەو هەژارە، ئەوە جاری یەکەمی بوو، جیهانێکی دیکەی دەرەوەی قەڵای هەولێر ببینێت. لە هەموو جیهانی عەرەبدا تا ئەورۆ، سەرۆککۆمار یا حوکوومەت ژن نەبووە، کەچی ژنەبەنگلادیشی "حەسینە واجید و خالیدە زیا" و ژنەهیندوستانی "ئیندێرا غاندی" و ژنەسریلانکی "باندرا نایکا و چاندریکا کۆماراتونگا" و ژنەئیندۆنیسایی "مێگاواتی سۆکارنۆ پوتری" و ژنەپاکستانی "بینەزیر بۆتۆ" و ژنەتورکیایی "تانسو چیلەر" و ژنەفیلیپینی "گلۆریا ماکا پاگال ئارۆیۆ"، کە هەمووشیان ژنەڕۆژهەڵاتین، سەرۆککۆمار و سەرۆکی حوکوومەت و سیاسەتکار و ئەو جۆرە شتانە بوون و هەن. کەواتە ناکرێت هەموو ژنانی ڕۆژهەڵات، بخرێنە یەک خانەوە. چەمکی ژنەڕۆژهەڵاتی، یەک نییە و جیاوازییەکی لەبەرچاو، لەو چەمکەدا هەیە. ژنەئەورووپایی، دەروازەی سیاسەت و کار و خوێندن و ئابووری و هەموو بوارێکی دیکەی، بۆ لەسەر پشتە و بێ جیاوازی، ململانێی پیاو دەکات و پێشبڕکێی لە تەکدا دەکات و زۆر ئاساییش، جێی دەهێڵێت و کام جێگەش بەرزە وەدەستی دەخات. ئەو گێروگرفتانەی،

ژنەڕۆژهەڵاتی تووشیان دەبێت و ئەو جیاوازییە چینایەتی و قەدەغە و تەنگەبەرکردنی ئازادییەی، لە ڕۆژهەڵاتدا هەن، وەنەبێ تەنێ جڤاکە ئیسلامییەکان بگرنەوە، بەڵکە پێڕەوانی تەواوی ئایینەکانی بوودایی و هیندوویی و عیسایی و ئێزدی و یارسان و جوو و تەنانەت گەلانی ئەفریقاش، دەگرنەوە. لە ئایینی زەردەشتیدا، کە ئایینێکی کۆنی نەتەوە ئێرانییەکان بووە و ئێستاش لە ئێران، پێڕەوانی ئەو ئایینە هەن، جەخت لە سەر ئەوە کراوەتەوە، کە منداڵبوون، کاری سەرەکی و یەکەمی ژنە و ژن هەمیشە دەبێ بە خۆشحاڵییەوە، فرمانەکانی مێردی ئەنجام بدات و تەڵاقیش هەرچەندە قەدەغە نەکراوە، لێ بە کارێکی ناحەز دانراوە. یەکێک لە نەریتە هەرە درێوەکان، لە کن پێڕەوانی ئایینی زەردەشتی، ئەوە بووە، کە ژنێک لەو ڕۆژانەی، خوێنی مانگانەی بۆ هاتووە، یا لە بێنوێژیدا بووە، دەبوو هەموو ئەو ڕۆژانەی لە تاریکیدا ببردایەتە سەر و تەماشای خۆر و ئاو و ئاگر، ئەو سێ شتەی، کە لە ئایینی زەردەشتیدا، پیرۆزن، نەکردایە، چونکە پێیانوابووە، ژن لەو ماوەیەدا پیسە و ئەوانەش پیس دەکات. ژن لەو ڕۆژانەشدا دەبوو تێکەڵ بە خەڵک نەبێت و دوورکەوێتەوە و کاری ڕۆژانەی خۆی ئەنجام نەدات. ژنی تازەزایش تا چل ڕۆژان، بە پیس دەژمێردرا. ئێستایش لە هەندێک شوێن، لە باکووری کوردستان، نۆبووکی تازەمێردکردوو، بۆ ماوەی ساڵێک، لە گەڵ پیاوانی ماڵی مێردەکەیدا(باوک و برای مێرد) دانانیشێت و نانیان لە سەر یەک خوان، لەگەڵدا ناخوات و هەر زاریش ناکاتەوە و لە بەردەمیاندا قسان ناکات.
لە ئایینی جوولەکایەتیدا، ئەگەر ژن کوڕی ببووایەت، ئەوە شانازی و سەربڵندییەکی گەورە بوو بۆی. ئەگەر کچێکیش پاکیزەیی خۆی، بێ ئەوەی مێردی کردبا، لەدەست دابایە، ئەوە دەبوو سەنگەسار کرابا و لە نێو برابا، لێ بۆ پیاوان هیچ جۆرە قانوون و مەرجێک نەبووە. ژن لە کن ئایینی

PDF 4 KURD

جوولەکایەتی، نیشانەی نەگبەتی و خراپە بووە، چونکە مار، حەوا، نەک ئادەمی، فریوداوە و ژنیش لە پەراسووی چەپی ئادەمەوە چێ کراوە. "پاولس"، کە دوای عیسا، گرنگترین کەسێکە لە ئایینی عیساییدا، لە نامەکانیدا، گەلێک جاران، جەخت لە سەر ئەوە دەکاتەوە، کە ژنان گوێڕایەڵیی پیاوەکانیان بکەن و سەرپۆش و چارشێو بەکار ببەن و داوایشیان لێ دەکات، لە ژنان، کە لە کڵێسە بێدەنگ بن، چونکە بۆ ژن نەهاتووە، لە کڵێسەدا قسان بکات و هەر شتێکیش، کە دەیانەوێت فێری بن، با لە ماڵەوە لە مێردەکانیان بپرسن. پاولس، باسی ئەوەش دەکات، کە ژن نابێت وانە بڵێتەوە و زاڵ بێت بە سەر مێردیدا، بەڵکە دەبێ کڕ و بێدەنگ بێت، چونکە یەکەم کەسێک، یا مرۆڤێک، کە خودا دروستی کردووە، ئادەم بووە و پاشان حەوا دروست کراوە. ئەوەیش، کە فریوی خوارد و هەڵخەڵەتا، حەوا بوو نەک ئادەم، واتە: ژن بوو نەک پیاو. ئێمە ئەگەر تەماشای ئایینی ئیسلام و قورئانیش بکەین، دەبینین تەواوی گوتاری خودا لە قورئاندا، بۆ پیاوە، نەک بۆ ژن. واتە: خوا رووی دەمی لە پیاو کردووە و بۆ ئەو قسە دەکات و ژنیش لە ڕێگەی پیاوەوە، گوتەکانی خودای پێ دەگات. ئەوە هیچ، کە پەیامبەری ئیسلام پیاوە و قورئانیش بۆ وی و لە ڕێگەی ئەویشەوە، بۆ مرۆڤ هاتووەتە خوارێ، لێ لە قورئاندا، هەمیشە جەخت لە سەر یەکەمی و لەپێشیی پیاو، هەموو پیاوێک، کراوەتەوە و پیاو بە سەر ژندا، بە باڵادەست و خودان فەرمان و بەرپرس دادەنرێت. بە پێی ئیسلام، ژن کەمعەقڵە(ناقصات العقل) و ڕاوێژی پێ ناکرێت و لە گەواهی و بەشەساماندا بە نیوەی پیاو دادەنرێت. بە پێی ئیسلام، ژن هەرچەندە زانا و تێگەیشتوو و بیریاریش بێت و شان لە شانی "ڕابیعەی عەدەوییە" و "مارگرێت تاچەر" و "ڕۆزا لۆکسمبۆرگ" و "سیمۆن دێ بۆڤوا"یش بدات، ناشێ بکرێت بە دادوەر و دادگەیی خەڵک بکات. تۆ بنۆڕە

تەواوی ئایینەکانی ئەم جیهانە، بزانە یەک پەیامبەر دەبینییەوە، ژن بووبێت، نەخێر، گشتیان پیاون و هەموو ئایینەکانیش، ئاسمانییەکان، لە بناخە و پێکهاتەدا، تا ڕادەیەک، چوونیەکن و پەیامەکانیان لە ناوەڕۆکدا، هەر یەکە. با ئێمە یەک شتی گرنگ لەبیر نەکەین، کە لەگەڵ هەموو جیاوازییەکانی نێوان جڤاکگەلی جیهاندا و پێشکەوتنی جڤاکێک و دواکەوتنی جڤاکێکی دیکەی ئەم جیهانە، هێشتا دیتنی سێکسیزم"**Sexism**" سەردەستە، و خەڵک، بە تایبەت پیاوان، بە چاوی سێکسیست"**Sexist**"ێکەوە، دەنۆڕنە مرۆڤ و نێر و مێ، واتە: لە هەموو کردار و گوتار و ئاکار و ڕەوتار و بیر و دیتن و هەڵویستێکدا، لە چاوی جیاوازیی بایۆلۆژیی مێ و نێرەوە، دەنۆڕنە مرۆڤ و لە سەر بنگە و بنەمای ئەو بیرکردنەوەیە، مرۆڤ دابەش دەکەن و بڕیار و نەخشە و پرۆگرامەکانیان چێ دەکەن و دادەنێن، ئیدی مەگەر وەک ڕێژە و کەم و زۆر، لە کۆمەڵگەیەکەوە، بۆ کۆمەڵگەیەکی دیکە، بڕێک بگۆڕێت، دەنا بە گشتی ئەو دیتنە لە ئارادایە. یەکێک لەو دەردە سەخت و دژوارانەی، کۆمەڵگەی ئەورووپایی، بە مێ و نێر و گەورە و گچکەوە، دووچاری بووە، دەردەخواردنەوە و بەنگکێشان و نەخۆشییە سێکسییەکانە. ئەگەر "دیموکراسی و لیبرالیزم و ئازادی تاک، بۆ خۆیان، گەورەترین دوژمنانی ئازادی ڕۆژاوایی بن" و هەموو دەردەکان لەوانەوە سەر هەڵبدەن، وەک "شاندل" دەڵێت، ئەوا ئەم دەردانە، پێش ئەوەی ئەنجامی ئازادی ڕەهای تاک بن، ئەنجامی سەرمایەداری و بازاڕی ئازادن، کە هەموو شت و هەموو کردار و ڕەوتار و گوتارێک، لە پێناوی پەرەپێدانی بەرهەم و سەرمایەدا، بە ڕەوا دەزانێت. بێگومان دەکرێت ئەوانەش لە بەراییەکانیاندا، هەر بگێڕدرێنەوە بۆ ئەنجامی ئازادی تاک و دیموکراسی و لیبرالیزمێک، کە ڕۆژاوا بۆ خۆی باسیان لێوە دەکات، وەک "شاندل" پێیوایە. سەرمایەداری، کە ئێستاکە، گەیشتووەتە ترۆپکی

هەرگەشەکردوو و هەرەبەرزی، ڕەسین و پێشکەوتنی و بە بەرگی نوێلیبرالیزمەوە، خۆ دەنوێنێت، جیهان لە گۆشەنیگای تیۆریزان و ئایدیۆلۆژەکانی ئەو ڕێبازەوە، تەنێ یەک بازاڕی گەورەیە و هەڕاکردنە وەدووی قازانجدا و هیچی دی. تەواوی تێزەکانی نوێلیبرالیزم، هەر ئەوانەن، کە لە کۆنەلیبرالیزمەکەدا، بە هەموو وردەکارییەکانییەوە، هەبوون و "سەمیر ئەمین"ی بیریار گوتەنی: ئەمەی کە ئێستا، پێی دەگوترێت نوێلیبرالیزم، هەر کەونەلیبرالیزم "Paleoliberalism"ەکەیە، لێ بە پۆشاکێکی نوێوە. ئەو دەردانە، ئەنجامی ئەو حاڵەتەن، کە مرۆڤی ڕۆژئاوایی، هەر لە دوای جەنگی یەکەمی جیهانییەوە تێیکەوتووە، ئەویش بەهۆی فراژۆتن و گۆڕانکاری و پێشکەوتنی ماددی و هێرشی چەمکە مادییەکان و داتەپینی بەهاکانی جیهانی کۆن و کوودێتاکانەوە، کە بە خێرایی و بێ ئەوەی شارستانییەتی نوێش، چ بەدیلێکی ڕۆحی پێ بەخشیبێت، دەیانەویست ئایدیۆلۆژیا و دەوڵەت و سیستم بکەنە بەدیلی خودا و سیستمی خودایەتی. ئەوەی، کە لە فەرهەنگی ڕۆژهەڵاتدا، بە ئەخلاق و ڕێز، ناو دەبرێت، لە فەرهەنگی ڕۆژاوا و ئەورووپادا، بە دواکەوتوویی و تەوەزەلی و کۆنەپارێزی دادەنرێت. مرۆڤی نوێ و هاوچەرخ و زرنگ و لێزان و ئازا لە ئەورووپا، ئەو کەسەیە، کە دەتوانێت بۆ خۆی، هەموو شتێک دەستەبەر بکات، تەنانەت ئەگەر لەسەر حیسابی زیان و ملشکانی خەڵکانی دیکەش بێتە دی. مرۆڤی سمارت"Smart" واتە: "زرنگ، زیرەک، وریا، چاپۆک"، کە بە واتایەکی دیکە، دەکاتە "کلاوچی، ساختەچی، قۆڵبڕ"، مرۆڤێکی هاوچەرخە. مرۆڤێکە ئافەریدەی شارستانییەتی قرچۆک و تاکایەتیی سەرمایەداری و نموونەی مرۆڤێکە، کە لە ئەورووپا، بە چاکی لەنێو جڤاکدا جێی دەبێتەوە و کاری مەیسەر دەبێت. لە ئەورووپای سەرمایەداریدا، ژن یەکێکە لە ئامراز و کەرەستە، هەرەگرنگەکانی سێکس و ڕێکلام، هەزاران فیلمی سێکسی

چێ دەکرێن، و بازاڕێکی هەرەگەرمیان هەیە و تەنانەت کارکردن لەو جۆرە فیلمانەدا، بە هونەرپیشەیی و کار دادەنرێت. ژن و مێردم بینیوە لەسەر تەلەڤزیۆن، گفتوگۆیان لەگەڵدا کراوە، زۆر بە شانازییەوە، ژنەکە یا پیاوەکە، باسی ئەوەیان کردووە، کە لە بواری فیلمسازی سێکسیدا، کار دەکەن و لە ڕۆژێکدا، لەگەڵ دەیان پیاو یا ژندا دەسێکسێن و کە لە ماڵەوەشن وەک ژن و مێرد، لەگەڵ یەکدی هەڵسوکەوت دەکەن. هەزاران فرۆشگەی کەلوپەلی سێکسی و سینەمای سێکسی لە کووچە و کۆڵانەکانی باژێڕەکانی ئەورووپادا دەبینرێن. لە بەرلین و هامبۆرگ و ئەمستردام و پاریس و برۆکسلی پێتەختی هەموو ئەورووپادا، دەیان جامخانە بەرچاو دەکەون، کە ژنی نیوەڕووتی سۆزانی و لەشفرۆش، دانیشتوون و خۆ پێشان دەدەن و چێژ دەفرۆشن. لە هۆڵاند و شوێنانی دیکەش لە ئەورووپا، پیاو هەیە وەک کار، لە شاروانی باژێڕەکەی خۆی پارە وەردەگرێت، بۆ ئەوەی بچێت، لەگەڵ ژنێکی کەمئەندام و سەقەتدا، کە بێ پیاوە، بنوێت و بسێکسێت و ڕەحەتی بکات. ئەو کارەی، کە ئەو کابرایە دەیکات، وەک هەموو کارێکی دیکە، مامۆستایی، ڕانەری، وەزیری، بەقاڵی، بەرپرسیی حیزبی، قەشەیی و...، بەکار دەژمێردرێت. سێکس، لە ئەورووپا، بازرگانی و بازاڕ و پووڵ و بەرهەم و سەرمایەیە و باجەکەیشی ژن دەیدات. کۆمپانیا و سەرمایەداران، بۆ پارەپەیداکردن، ژن وەک ئامرازی سێکس و ڕێکلام بەکار دەبەن، وەک کاڵا دەیکرن و دەیفرۆشنەوە. تەواوی ئەو پرۆگرامە تەلەڤزیۆنی و ڕادیۆییانە و گۆڤار و ڕۆژنامەگەلێکی تایبەت بە ژن، لە وڵاتانی خۆراوادا و دیارە بەهۆی لاساییکردنەوەش، لە وڵاتانی خۆرهەڵاتیشدا، ئەو دەردە ئێستا پەیدا بووە، هەرچی سەنگ و قورسایی خۆیان هەیە، دەیخەنە سەر لەش و لاری ژن، واتە: ژن وەک شتێکی جوان، دیارە ئەوەیان وایە و ئێمەش چ ڕەخنەیەکمان لێی نییە، وەلێ وەک لەیستۆک،

PDF 4 KURD

وەک ئامرازێکی سێکس، باس دەکەن و پێشان دەدەن و گرنگیی تەنێ بە "لەش"ی ژن دەدەن، وەک بڵێی ژن، تەنێ لەشە و هیچی دی. سەرمایەداری، سێکسی لە کارێکی چێژبەخشی نێوان دوو مرۆڤەوە، کە پێکدەگەن و پێستیان بەر پێستی یەکدی دەکەوێت و هەناسەیان تێکەڵ هەناسەی یەکدی دەبێت و هەستیان دەبێتە یەک هەست، گۆڕیوە و کردووەتە، پێوەند لەگەڵ "شت"ێکدا، لەگەڵ ماددەدا و بووە بە کاڵا و ئامێرێکی بێگیان و مردوو و نامۆ. بێجگە لەو فیلمە سێکسییانەی، کە یەک ژن و یەک پیاوی تێدان ، سەدان جۆری دیکەش چێ دەکرێن؛ کۆمەڵێک پیاو لەگەڵ کۆمەڵێک ژندا، پیاو و پیاو، ژن و ژن، ژن و ئاژەڵ، بۆ نموونە، ژن و سەگ، ئەسپ و ژن و ...،سەدان جۆری قێزەون و پیس و دزێوی دیکەش. ئەو جۆرە دیتن و ڕەوتارە بازاڕییەش، بێگومان، دەبێتە هۆی سەرهەڵدانی، دەیان کێشە و گیروگرفت، کە تێیاندا ژنیش بەشدارە و زۆرجارانیش، ڕۆڵی قارەمانیەتی لەڕووداوەکاندا دەلیزێت. ژنیش تاوان دەکات و دەخرێتە زیندانەوە و شێت دەبێت. ئەورووپا یا ڕۆژاوا، هەموو شتێکی لە پێناو پارە، سەرمایە، کارگە و بەرهەمدایە. مرۆڤ هەر بۆ خۆی، وەک ئامرازێکی بەرهەمهێنەر، تەماشا دەکرێت و هەموو ئازادییەکیش، کە هەیەتی، مەگەر خەڵکە ئەنارکیست و دژەدەسەڵات و دژەسەرمایەداری و دژەجیهانگەری و چەپەڕادیکاڵەکانی لێ دەرکەیت، هەر لە پێناوی بەرهەم و سەرمایەدایە. تێکدانی خێزان، سەرمایەداری سازی دەکات. سەرمایەداری بۆخۆی، سیستمێکی دژەمرۆڤ و دژەئاکار و دژەویژدانە و هەموو شت تەنێ، لە پێناوی بەرهەم و قازانجدا، پێشێل دەکات. سەرمایەداری، مرۆڤ باردەهێنێت و گەورە دەکات و پێدەگەیەنێت و فێر دەکات و پەروەردە دەکات، بۆ ئەوەی بیکات بە، بەشێکی بچووک لە ماشێنی بەرهەمهێناندا. مرۆڤ، ژیان، هەموو شتێک لە سەرمایەداریدا، بۆ بەرهەمە و سەرمایەداری،

PDF 4 KURD

وەک "پرۆدۆن" دەڵێت:"بە بەرهەم خەڵاتی خەڵک دەکات، وەلێ لێناگەڕێت خەڵک ببنە خاوەنی ئامرازەکانی بەرهەمهێنان"، خەڵک، ڕەشەخەڵکەکە، چینەکانی خوارەوەی جڤاک، تەنێ شەکەتی و سەختی و دژوارییەکانی ژیانیان دەبێتە بەش و هەرچی چێژ و خۆشی و ڕابواردن و لایەنە بریقەدارەکانی ژیانیشە بۆ سەرمایەدارانە. ئەگەر پاداشتی کار ،یا مووچەی کار، لە سەرمایەداریدا، بە گوێرەی بەرهەمی کارەکە بێت، ئەوا کرێکارێک دەتوانێت، بە کەمترین کار زیاتر بژی، بەڵام هەرگیز وا نییە. خاوەن کار، تا پێی بکرێت، کارگەر دەڕەتێنێت و نرخی ڕاستیی بەرهەمیشی ناداتێ، بەڵکە قازانج و زێدەباییەکەی خۆی لێ دەردێنێت، هەر بۆیەش زێدەبایی و هەڵپەی سەرمایەداری، بەو شێوەیەی، کە هەیە، دەبێتە هۆی، دەوڵەمەندبوونی هەندێک و لات و هەژارکردنی هەندێکی دی، بەو پێیەش دەکرێ، زێدەکردنی موڵک و سامان، بە شێوە دزییەکی قانوونی و ڕێکخراو و چوارچێوەدار بژمێردرێت. کار، ناوەختی، نەبوونی کات بۆ یەکدی، ژن و مێرد بۆ یەکدی، یا دایک و باوک بۆ زارۆک، نەبوونی خۆشەویستی، فریا نەکەوتن، هەڵپەی ژیان، فڕکان فڕکان و پەلە و هەڕاکردن وەدووی پارە و پووڵدا و هەرکەسە و کیسەی خۆی و ئابووری خۆی، بە قەولی مووسڵاوییان " هەر کەسە و قاوەی خۆی لە باخەڵی خۆی = کل من قهوتو من کیسو"، ئەمانە هەموو دەبنە هۆی، شەڕ و ئاژاوە و جیابوونەوە و نەمان و سڕینەوە و کوشتنی پاکیزەیی ژیان و ڕۆمانسییەت و جوانی و سروشت و عەفەوییەت. لە نێو ژنەڕۆژهەڵاتیدا، لەبەر نەبوونی ئەو جڤاکە سەرمایەدارییە، بەو چڕی و خەستییەی، لە ئەورووپا هەیە و نەبوونی ئەو بازاڕە ئازادە و زاڵبوونی جیهانبینی، کۆیەتی بەسەر تاکایەتیدا، کەمتر ئەو تاوان و زیندانی و شێتبوونە، لە نێو ژناندا ڕوو دەدات.

ژنەئەوروپایی، کە خودانی ئەو هەموو ئازادییەیە، ئەگەر ئەوە ئازادی بێت، هەندەک جار مرۆڤ بە گومانە لێی، لە ئەنجامی ساڵانێکی دوورودرێژی تێکۆشان و کۆشش و دژواریدا، وەدەستی هێناوە. ئەگەر ئاوڕێک لە بۆچوون و دیدی کڵێسە و ئایینی عیسایی، کە بنگەی بیر و جیهانبینی مرۆڤی ئەوروپاییە بدەینەوە، دەبینین، هەموو پیاوانی ئایینی و ئۆلکار(ئایینکار، مرۆڤگەلێک، کە بە کاری ئایینییەوە خەریکن، وەک قەشەی عیسایی و ڕابینی جوو و مەلای موسوڵمان)انی کڵێسە، لەو بڕوایەدا بوون، کە ژن، واتە: حەوا، ئادەمی بەرەو گوناه ڕاکێشاوە، تێرتولیانووس دەڵێت "ژن! تۆ دەروازەی شەیتانیت". لە ئایینی عیساییدا، هەموو جۆرە پێوەندێکی سێکسی، لە دەرەوەی ژن و مێردایەتی بە گۆناه نێونووس کراوە و پاکیزەیی لە کن ئەو ئایینە، پیرۆزیی هەیە و ئەوەش لەوەوە سەرچاوە دەگرێت، کە عیسا لە دایکێکی پاکیزە لەدایک بووە و بوونی مەریەم، کە دایکی عیسایە، تەنێ بۆ ئەوەیە، ناسنامەیەک، یا پێناسەیەک، بە عیسا بدات. لەسەدەکانی نێوەڕاستی هەزارەی پێشوودا، لەم ئەوروپایە، بە سەدان ژنیان بە نێوی جنۆکە و دێوەزمە و جادووگەریی و سەرچاوەی گوناه و بێئایینی و بێباوەڕی و ئەو جۆرە شتانەوە سووتاندووە. وەنەبێ ئەو سووکتەماشاکردن و دیتنە بەرانبەر ژن، تەنێ لەکن خەڵکانی ئایینی بووبێت، بەڵکە لەنێو خەڵکی فەلسەفە و زانایانی گەورەی ئەوروپاییشدا هەبووە. تۆما ئەکوینی دەڵێت:"ژن پیاوێکی خراپچێکراوە، ئافەریدەیەکی هەر لەخۆڕا هاتووە". لە ئەفسانەی چینیشدا بە شێوەیەکی خراپ، باس لە ژن کراوە. شی چینگ، دەڵێت:"هەموو شتێک لەدەسپێکدا لە ژێر فەرمانی پیاودا بووە، بەڵام ژن ئەوی تووشی کۆیلەیەتی کردووە. بێبەختی ئێمە لە ئاسمانەوە نییە، بەڵکە لە ژنەوەیە و ئەویشە، کە هۆی لەنێوچوون و سەرلێشێوانی ڕەگەزی مرۆڤە". لە هەندێک شوێنی جیهان،

هیندوستان بۆ نموونە، لە سەردەمێکدا، ژنیان دەخنکاند و لەگەڵ مێردی مردوویدا، لە گۆڕیان دەنا، یا داوایان لێ دەکرد و ناچاریان دەکرد، کە خۆی بکوژێت، تا لەگەڵ مێردە مردووەکەیدا، لەو جیهانەی دیکەی پاش مردن، یەکدی بگرنەوە و لە خزمەتیدا بێت. سەردەمانێک هەر لە هیندوستان باو بوو، کە ژنی مێردمردوو، دەبوو لەتەک مێردە مردووەکەیدا بسووتێنرێت و وایان دادەنا، کە بێوەژن، نابێت دوای مێردە مردووەکەی، بژێت. پاش ماوەیەک ئەو نەریتە بە سەر چوو، بەڵام ئەو بڕوایە هاتە ئاراوە، کە پێیوایە ژن و مێردایەتی، پەیمانێکی هەمیشەییە و دەبێ هەر بەردەوام بێت و ژن، کە یەکجار مێردی کرد، ئیدی دەبێتە موڵکی ئەو پیاوە و تا مردن دەبێ پێکەوە بن و لە جیهانی پاش مردنیش، هەمدیس ئەو ژنە دەبێتەوە ژنی ئەو مێردەی. مێردکردنەوەی بێوەژن، بە تاوانێکی گەلێک مەزن دەژمێردرا. "حوسەینی ئەحمەد بەگی جاف" هەبوو لە کەلار، یادی بەخێر، کە ژنێکی ناشیرینی ببینیایە، دیارە لە چاوی ئەوەوە ناشیرین، دەنا هیچ کەسێک، نەخاسمە ژن، لەم دنیایەدا نییە، خۆی بە ناشیرین بزانێت و هەموو کەس هەر جوانە، دەیگوت: "ئەمە لە پلکەی خوا تسییە"، واتە: لەدەستی خوا دەرچووە. ئەو "لەپلکەتسین"ە، وەک دەستەواژەیەک، لە هەڵماتێندا بەکار دەبرێت. ئەریستۆتەیلس دەڵێت:"ژن، لەبەر ئەوە ژنە، چونکە لە هەندێ تایبەتمەندێتیدا ناتەواویی هەیە، ئێمە دەبێ تەماشای کەسێتی ژن، لەو ڕوانگەیەوە بکەین، کە ئەوان دەردەداری کێماسین و بەوەوە لەدایک دەبن". کێرکەگارد دەڵێت: "ژنبوون چ کارەساتێکە و کارەساتەکەش لەڕاستیدا لەوەدایە، کە مرۆڤ کاتێک ژنە پێی نازانێت". بەلزاک لە کتێبی "فیزیکی ژن و مێردایەتی"دا دەڵێت: "تاکەکاری ژن ئەوەیە، هەوڵبدات، بۆ خێراتر لێدانی دڵی پیاو. ژن موڵکێکە، پیاو بە هۆی پێوەندەوە وەدەستی دەخات. موڵکێکی بگۆڕە و لای هەر کەس بێت، ئەو کەسە مافی

قانوونیی هەیە. ژن لە ڕاستیدا تەنێ پاشکۆ و پارسەنگی پیاوە". "ئیلیادە"، کتێبەکەی "هۆمیرۆس" ی یۆنانی، کە هەموو فەرهەنگی ئەورووپا و ڕۆژاوا شانازی پێوە دەکات و باسی جەنگ دەکات، ژن وەک موڵکی پیاو و سەبییەی جەنگ و ئامێر، پێشان دەدات و سووکایەتییەک و نزمتەماشاکردنێکی ژن، کە لەوێدا هاتووە، گەلێک ترسناک و دزێوە. سەرمایەداری و فەلسەفەی"هەموو کارێک و هەر شتێک لە پێناوی بەرهەمهێناندا"، کارێکی وای کردووەتە سەر ژیانی خێزانیی، کە ئیدی بەرەو تێکچوون بچێت. خێزان (ژن، مێرد، منداڵ)، ئەورۆ لە ئەورووپا، بەرەو هەڵوەشاندنەوە و لە بەینچوون و نەمان دەڕوات. دیارە سەرمایەداری و بەرهەمهێنان، کە هەر بۆ بەرژەوەندی سەرمایەدار و کارگە و بەرهەمن، ڕۆڵێکی لەبەرچاو لەو بوارەدا دەبینن، بەڵام دەبێ ئەوەشمان لەبیر نەچێت، کە شوێنگە و پایە و ڕەوشی ئابووری ئەورۆی ژن، بەشێوەیەک چووەتە پێشێ و جۆرێک تەنگی بە چەمکی پیاو و پیاوەتی و کۆمەڵگەی پیاو و ئەو شتانە هەڵچنیوە، کە وەک دامەزراو و دەسگا، هەڕەشە لە خێزان و ژن و مێردایەتی دەکات. ڕەنگە هەر شێوەژیانی مرۆڤی نوێ و هاوچەرخی ئەورووپایی بۆخۆی، پێویستی گۆڕینی شێوەی خێزان (ژن و مێردایەتی) و گەڕان بەدووی فۆرم و جۆری دیکەی ژن و مێردایەتی و خێزان و پێکەوەژیاندا، بئافرێنێت و ساز بکات و هەوڵی وەلانانی، فۆرمە کلاسیکییەکەی خێزان، وەک پێویستییەک بهێنێتە ئاراوە. ئەوەی کە جاران بەتەنێ بەکاری ژن دادەنرا، منداڵبوونی لێ دەربچێت، ئەورۆ پیاویش زۆر بە چاکیی ئەنجامی دەدات، ئەوەی، کە بۆ ئەو "یووسف"ە بەدبەختەی سلێمانی، دەکرا بە عەیب و ناچار دەکرا بڵێ:"من نە شت مەکینە شت"، ئێستا هەموو پیاوێک یووسفانە و چاکتریش ئەنجامی دەدات و ئەوەش، کە جاران بە تەنێ کاری پیاو بوو، ژنان زۆر چاک جێبەجێی دەکەن. ئەم ڕەوشە، بارێکی وای

هێناوەتە ئاراوە، ئیدی ژن و پیاو تەنانەت ئەگەر وەک خێزانیش پێکەوە بژین، بیر لەوە بکەنەوە، کە هەریەکەو بۆ خۆی، ژیانی سەربەخۆی خۆیشی هەبێت و پەیمانی ژن و مێردایەتییەکەیان و مارەبڕینەکەیان، تەنیا وەک پەیمانی کاروەرگرتن و کارکردن بێت و هەریەکە و ئەرک و فرمانی خۆی تێیدا دیاری کرابێت. ئیدی چ ژن و چ پیاو هەردوو، لە دەرێی ماڵ، لە پێوەند (تەنانەت سێکسیش) لەگەڵ ژن و پیاوی دیکەدا، ئازادن، مەگەر بۆخۆیان نەیانەوێت و ویژدانیان بکەن بە دادوەر. ڕێژەی ژن و مێردی لێکجودابووەوە، لە ساڵانی 1998 و 1999 و 2000 دا، لە چەند باژێڕێکی سوێد بەم جۆرەیە: ستۆکهۆڵم 17.5% ، ئوپسالا 13.8% و لە هەموو سوێدیشدا 13.3% ، نێزیکەی 47% ی خەڵکی سوێد، وەک زگوردی و بە تەنێ و سەربەخۆ دەژین. ئێستا لەم سوێدە، کە قارەمانی جیهانە لە جوێبوونەوەی ژن و مێرددا و بەرزترین ڕێژەی هەیە لەو بوارەدا، تا ڕادەیەک وای لێهاتووە، پێکەوەژیانی ژن و مێرد و ژیانی خێزانیی، دیاردەیەکی نائاسایی بێت و پێچەوانەکەی ئاسایی بێت. دیارە ئەو ڕەوشە، ئەو ئازادییە، ئەو ژیانە ئابوورییە و...تەنێ سوێدی خۆیان ناگرێتەوە، بەڵکە کاری کردووەتە سەر بیانییانی دانیشتووانی سوێدیش، کە دیاردەی جوێبوونەوە، لە نێویاندا، لە نێو کوردی خۆیشماندا، ئێستا ئیدی زۆر ئاساییە و ڕوودەدات. بەرزترین ڕێژەی جوێبوونەوە، لە نێو بیانییانی دانیشتووانی سوێددا، جاران لە نێو چیلییان و ئێرانییاندا بوو، لێ ئێستا کورد لەوانی تێپەڕاندووە. دیاردەی جوێبوونەوە لە نێو بیانییاندا، کوردیش، دەکرێ لە گۆشەنیگا و ڕەهەندگەلێکی جیاوازەوە سەیر بکرێت و لێی بکۆڵرێتەوە، لێ تاکە شتێکی هاوبەش، کە تا ڕادەیەک، هەموو جەمسەرەکان دەگرێتەوە و لێکدانەوەیەکی دەسبەجێ، لەمەڕ ئەو دیاردەیەوە، دەداتە دەستەوە، تێکچوون و هەڵوەشان و لێکترازانی بەشی هەرەزۆری هەلومەرجەکانی ژیانە، لە ڕووی ئابووری، فەرهەنگ، جڤاک،

پەروەردە، بەرپرسیاریەتی، ڕۆڵی ژن و مێرد و بایەخ و پایەیان و داڕووخانی هەندەک بەها و دیتن و بیرکردنەوەیە، کە بە سەر تەواوی ئەوانەدا دێن و سەختیی قایلبوون و قەبووڵکردنی، دیاردە نوێیەکانی ژینگە نوێیەکە و گۆڕانکاریگەلێک، لە نێو کۆمەڵگە و وڵاتی تازەیاندا، بە بەراورد لەگەڵ ئەو وڵاتەی لێیەوە هاتوون. من بۆ خۆم، هەروەک چۆن دیاردەی زەماوەند و پێکەوەژیانی ژن و مێرد، بە دیاردە و ڕووداوێکی سەیر و نائاسایی نابینم، هەروایش دیاردەی جوێبوونەوەی ژن و مێردم، پێ کارێکی نائاسایی و سەیر نییە. کە مرۆڤ چ لە ڕووی گیانەکی و هۆش و هزر و لایەنەکانی دیکەیشەوە، هەرچەندی نێزیکی یەکتریش بن، نەتوانن پێکەوە بگونجێن، دوورکەوتنەوە و لێجوێبوونەوەیان، گەلێک سوودبەخشترە، بە خۆیان و بە دەوروبەریشیان، لەوەی بە تۆبزی و پینەوپەڕۆ و بە کەتیرە و چەسپی دووقولوو، پێکەوەیان بنووسێنیت و گرێیان بدەیت. پێوەندی ژن و پیاو، هیچ مەرج نییە، لە چوارچێوەی ژن و مێردایەتی و یەک بنمیچ و یەک ژووری نووستن و یەک نوێندا بێت. ئەو "دوو سەر لە سەر سەرینێ"یە، دەکرێ هەریەکەو لە شوێن و جێگەیەکی جودا بن و تەنێ بۆ دابینکردن و دامرکاندنەوەی پێویستییەکانی خۆیان، لە خۆشەویستی و حەزەوە، تا دەگاتە سێکس، یەکدی ببینن و ساتەوەختێک وێکڕا بگوزەرێنن. بەپیاوکردنی ژن، یا بەژنکردنی پیاو، ئەگەر لە ڕووی بایۆلۆژییەوە بێت و بە شێوەی نەشتەرگەری و وەک پێویست بکرێت، پێموایە دەبێ ڕێز لەو کەسەی، کە دەیکات بگیرێت، چونکە ئەوە کارێکی کەسەکی و بارێکی زۆر تایبەتە، بەڵام ئەگەر وەک شانۆگەرییەک ئەنجام بدرێت و تەنێ، لە پێناوی ئەوەدا بێت، کە ژن و پیاو، یەکسان پێشان بدرێن و لە ڕاستیشدا وا نەبێت و تەنێ بە ڕواڵەت بێت، ئەمەیان کارێکی ناجۆرە، من بەشبەحاڵی خۆم پێموایە، هەردووکیان (ژن و پیاو) یەکدی تەواو دەکەن و

PDF 4 KURD

دەکرێ، لە هەموو کارێک و بوارێکی ژیانیشدا، چوونیەک بن و ئەگەر هەمان دەرفەت بۆ هەردوولایان برەخسێنرێت، ئەوا جیاوازییەکان تا دێن کەمتر دەبنەوە. من جیاوازییەکان، ڕەنگە تەنێ لە مەسەلەی زاوزێدا ببینم، هەرچەندە لە ئەورووپا ئەوڕۆ، شتەکان هێندە تێکەڵوپێکەڵ بوون، تا ڕادەی ئاڵۆزکان. ژن و ژن پێکەوە، وەک ژن و مێرد دەژین و خۆ لە یەکدی مارە دەکەن و منداڵ دەگرنەخۆ (لەبری وشەی عەرەبی"التبني")، پیاو و پیاو، وەک ژن و مێرد پێکەوە دەژین و بە ڕەسمی و لە کڵێسە، خۆ لە یەکدی مارە دەکەن و ئەنگوستیلە لە پەنجەی یەکدی دەکەن و لە بەرچاوی سەدان دۆست و خزمدا، دەم دەخەنە نێو دەمی یەکدییەوە و زارۆک دەگرنەخۆ و هیچ بە دووریشی نازانم، کە ڕەنگە زەمانێک دابێت، پیاوی نەشتەرگەریکراوی بەژنبوو، ئاوس ببێت و منداڵی ببێت و ببێتە دایک، و ژنی نەشتەرگەریکراوی بەپیاوبوویش، ببێتە باوک، بۆ وا نەبێت؟ مەگەر ئەوە نییە بۆرییەمنداڵ (لوولە منداڵ) چێ دەکرێن و وا خەریکن منداڵ کۆپی بکەن، وەک چۆن بە مەڕ دەستیان پێکرد، مەگەر ناتوانن جینەکانی مرۆڤ بگۆڕن و چۆنیان بوێت، وای چێ کەن! کاک "وەیسی زەیدانلیئۆغلۆ"، کە سەردەمێک یەکێک بوو لە سەرانی پارتی سۆسیالیستی کوردستان ـ تورکیا، پارێزەرێکی ناسراوە و ئێستا لە ئەنقەرە دەژی، هەموو جار دەیگوت:"ب خودێ تەنێ ئێک تشتی مە مایە، ئەو ژی، کەپسوولەکی دانێن ...مە، تا ئەم ژی حاملە بین"، ئەو مەبەستی پیاو بوو. یووناس گاردێل"**Jonas Gardell**" و مارک لێڤنگۆد"**Mark Levengood**"، دوو هاوجنسباز (هۆمۆسێکسوێل، ڕەنگە لە کوردیدا وشەی نێرباز واتای ئەو وشەیە بگەیەنێت)ی، خەڵکی سوێدن، کە نووسەر، ئەکتەر، گاڵتەجار (کۆمیکەر) و ئامادەکار و پێشکەشکاری بەرنامەی تەلەڤزیۆنی و ڕادیۆیین و هەمیشەش لە نێو گۆڤار و ڕۆژنامەاندان، ئەوەی دووەمیان پرۆگرامی

PDF 4 KURD

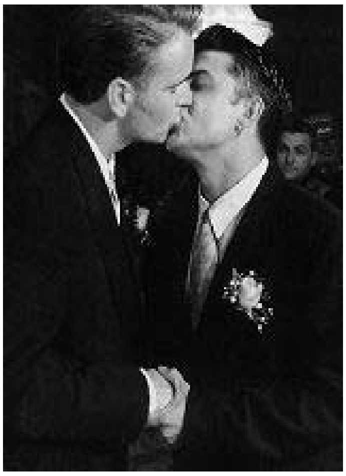

منداڵانیش لە تەلەڤزیۆنەوە، پێشکەش دەکات، وەک ژن و مێرد پێکەوە دەژین، بەدرۆ نەبێت، دە ئەوەندەی شا و شاژنی سوێد بەناوبانگن و خەڵک هێندەی دنیایەک خۆشیان دەوێن و ڕێزیان لێ دەگرن. بۆ دەوێری لەگەڵ منداڵێکی خۆیشتدا، هەر بە گاڵتەیشەوە، بڵێیت ئەو برادەرانە، بان چاویان برۆیە، حاڵێ یا تەورێ، بڕوا بکە هەر وەک فیشەکەشێتە، لێت دەردەپەڕن! تۆ دەزانیت، لێرە لە سوێد و ڕەنگە لە ئەمەریکا و وڵاتانی دیکەی ئەورووپایش هەروا بێت، هاوجنسبازی، هۆمۆسێکوێل (**Homosexuality**) وەک زانستێک، دەخوێنرێت!. باس و پرسیی هاوسێکسبازی، لە ئەورووپا لەوە دەرچووە، خەڵک بە چپە و پسکەپسک خۆی لێ بدات. ئێستا لەم سوێدە تەنانەت لە بواری کڵێسە و ئایینیشدا، بووەتە جێی ڕاگۆڕینەوە و دەمەتەقە. ساڵانێک پێش ئێستا، لە سوێد، کابرایەکی هونەرمەندی شێوەکار و نیگارکێش، پێشانگەیەکی هونەری کردەوە، لەوێدا عیسای پەیامبەری، وەک هاوسێکباز، پێشان دابوو. هەندێک خەڵکی ئۆلکار و ئایینی، دەنگیان هەڵبڕی و برێک نارەزاییان پێشان دا، لێ هێندەی نەبرد، هونەر و ئازادی بیروباوەڕ و رادەربڕین، بە سەر، دیدە ئایینییەکەدا زاڵ بوو. ئێستا نەک هەر نێر، بەڵکە مێیش بە ئاشکرا و ڕاشکاوانە، باس لە هاوجنسبازی خۆیان دەکەن و پێکەوەژیانیان، لەتەک ژنێکی دیکەدا، ڕێک و ڕەوان و بێ هیچ شاردنەوەیەک، ئاشکرا دەکەن. ئێستا بزاڤی یەکسانی ژن و پیاو بە جۆرێک چووەتە پێشێ، کە هەزاران پیاو، بۆ خۆیان و بە زاری خۆیان، دان بەوەدا دەنێن، کە ئەوان

فێمینیستن(**Feminist**) و بڕوایان بە فێمینیزم(**Feminism**)، واتە: (مێ)یستی و (مێ)یزم، هەیە و هەرگیزیش، بە ناپیاو و نامەرد نایەنە ژماردن و چ شەرمیش نییە بۆیان، وەک ئەوەی، کە ڕەنگە لە جڤاکەکانی وڵاتانی لەمەڕ خۆمان، خەڵک تووشی بێت، کاتێک باس لەو بابەتانە بکەن. ئێستا، مێیزم، وەک زانستێک، لە زۆرینەی زانستەگەکانی ئەورووپادا دەخوێنرێت و سەدان تێزی لە بارەوە دەنووسرێت. ئێستا گەورەسیاسی و پیاوانی ئەورووپا، ئەگەر دیدێکی فێمینیستانەیان نەبێت و لە پێڕۆ و پرۆگرامی پارتییەکانیاندا، وەک فێمینیست و لایەنگری فێمینیزم، خۆ نەنوێنن، فرەجاران، بەرەوڕووی سەختی و تووڕەیی ژنان دەبنەوە. مامۆستای ژنی سوێدی هاوکارم هەبووە، زۆر ڕاشکاوانە گوتوویەتی، کە پیاوی هاوسێکسبازیی، گەلێک لە پیاوی دیکە، پێ باشترە و قسە و هەڵسوکەوتی لەگەڵ ئەواندا پێ خۆشتر و ئاسانتر بووە، تەنێ لەبەر نەرمی و نیانی و برێک، شێوە مێینانەی جووڵانەوەی ئەو جۆرە پیاوانە. ئێستا دنیاکە زۆر گۆڕاوە، مەبەستم ئەوەیە، ڕەوش بەرەو ئەوە دەڕوات، ئەوەی ڕیزپەڕە ببێتە ئاسایی و ئەوەی ئاساییە، ببێتە ڕیزپەڕ و تیۆرییەکانی "فرۆید"یش، کە لێکدانەوە و خوێندنەوەیەکی سێکسیانەی مێژوون، بە چاوی ڕەخنە و گومانەوە، بخوێرێنەوە. سیمۆن دێ بۆڤوا دەڵێت: "مرۆڤ (ژن) بە ژنێتی لەدایک نابێت، بەڵکە دەیبێتێ. ئەو کەسێتی و جێگەیەی، کە مێیینەی مرۆڤ لە نێو جڤاکدا وەری دەگرێت، هیچ بنەما و بڕیارێکی پێشینەی بایۆلۆژی، سایکۆلۆژی یا ئابووری، دیاری ناکات، ئەوە کەشی فەرهەنگییە، کەسێتی ئەو شتە تێکەڵاوەی نێوان ئەو مێیینە و ئەو خەسێنراوەی، کە پێی دەگوترێ ژن، دیاری دەکات. تەنیا بە پێوەند لەتەک ئەوانی دیکەدا، تاک وەک ئەوی دیکە دەبینرێت. منداڵ تا ئەو کاتەی، کە ئاگایی تەنێ لەبارەی خۆیەوە هەیە، ناتوانێت لە ڕووی سێکسییەوە، خۆی بە

PDF 4 KURD

جیاواز بزانێت. کیژ و کوڕ، لەشی خۆیان، پێش هەر شتێک، وەک ئامرازێک دەبینن، کە یارمەتییان دەدات، بۆ تێگەیشتن لە دەوروبەر. ئەوان بەدەست، نەک ئەندامی سێکسی، جیهان دەناسن و شارەزای دەبن". ئەزیش بڕوام وایە، بۆ درێژەپێدانی پێداویستییەکانی بوونی مرۆڤ و بەرهەمهێنانی مرۆڤ و چێکردنی مرۆڤ، کە بە منداڵ دەست پێدەکات، ژن و پیاو، واتە: نێر و مێ، مەرجیش نییە ئەو ژن و پیاوە، ژن و مێرد بن و لە چوارچێوەی خێزاندا بژین، وەک کارگەی مرۆڤچێکردن، هەردووکیان پێویستن و بێ ئەو دووە، زارۆکچێکرن یا مرۆڤچێکردن، سەختە و هەر بوونەوەرێکی دیکەش، بە نێوی مرۆڤ و بە هەر جۆرێکیش چێ بکرێت، کارێکی تۆکمە و ڕەسەن دەرناچێت و تاڕادەیەکی زۆریش، دەبێتە دەستکاریکردن و سەقەتکردنی سروشت.

کاکەوەیس: ئەوروپازەدەگی زۆرینەی نووسەرانی کورد پێشکەوتنە یا خۆلەبیربردنەوە؟

ئەمجەد شاکەلی: ئەوروپازەدەیی، دەردەئەوروپایی، نەک هەر زۆرینەی نووسەرانی کورد، بەڵکە هی زۆرینەی نووسەرانی مسر و گواتیمالا و هیندوستان و چینیش، لە خۆلەبیربردنەوە زێتر، شتێکی دیکە نییە. ئەوروپازەدەیی یا ڕۆژاوازەدەیی، بۆخۆی دەردێکە، لەگەڵ کۆلۆنیالیزمی ئەوروپایی، فەرهەنگی ئەوروپایی و تەکنیکی ئەوروپاییدا، بە کورد و ناکوردی جیهانی سێیەم و چوارەم و دەیەمی ئەم دنیایە گەیشتووە. پێشکەوتنی تەکنیکی، مرۆڤی خستووەتە جیهانێکەوە، یەکجار خێرا دەچێتە ئاو و گچکە دەبێتەوە و شارستانییەتێکی، تاڕادەیەک یەکلایەنە و یەکفۆرمی و یەکبیچمیی جیهانیی بە مرۆڤ دەبەخشێت. هێرشەکانی خاچهەڵگرانی عیسایی، مارکۆ پۆلۆ، کۆلۆمبس، کۆمپانیای ڕۆژهەڵاتیی هیندوستانی ئینگلیز، ناپۆلیۆن، ئینگلیز، فرانسەیی، هۆڵاندی، مژدەدەر (مسیۆنێر)ە عیسایییەکان و ئێستاش جیهانگەری (عەولەمە **Globalisation**)، ئەمانەن، کە مرۆڤی جیهانی نائەوروپاییان، ئەوروپازدە و ڕۆژاوازەدە کردووە و دەیانئەوروپایێنن. ئەم جیهانگەرییەی، کە کورد شەو و ڕۆژ و وەخت و ناوەخت، دەهۆڵی بۆ لێدەدات، لە ئەمەریکایاندنی جیهان زێتر، شتێکی دیکە نییە. جیهانگەریی لە خزمەتیی سەرمایەداریدایە و سەرمایەدارییش، لە ڕێگەی جیهانگەرییەوە، هەموو پێوەندێکی نێوان مرۆڤ و مرۆڤ و هەموو چالاکییەکی مرۆڤ و تەواوی ژیان، دەکاتە کەلوپەل و ماددە و کاڵا، واتە: شتاندنی(بەشتکردنی) هەموو شتێک، بەماددەکردنی هەموو شتێک، ڕیئیفیکەیشن(**Reification**)،(تجسید، تجسيم، تشئ)ی، هەموو شتێک. کورد، جیهانگەریی، تەنێ لە ئینتەرنێت و تەلەفۆندا دەبینێت و لایەنە بێفەڕ و خراپەکانی دیکەی جیهانگەری نابینێت.

جیهانگەری، سیاسەتی تاکە یەک ڕێگە و سەپاندنی یەک شێوەی، بیرکردنەوە و فەرهەنگ و خۆراک و پۆشاک و ڕەوشت و شێوەژیانە، ئەویش هی ئەمەریکا و ڕۆژاوا، بەسەر هەموو دانیشتووانی سەر گۆی ئەم زەوییەدا. تۆ هەر بنۆڕە مەکدۆناڵدز "**McDonalds**" کۆکاکۆلا، مارڵبۆرۆ، پیپسیکۆلا، بەرگەر کینگ"**Burger King**"، پۆشاک و پانتۆڵی جینز، مۆسیقای ڕۆک ئەند ڕۆڵ و پەپ و ڕاپ و هیپهۆپی ڕۆژاوایی، فیلمی ئەمەریکی، کاوبۆی، زمانی ئینگلیزی، مایکرۆسۆفت، مەکینتۆش، نایک، فیلا، دیزنی، مۆبێلە و شتی ناوماڵ، سیستمی خوێندن و سەدان شتی دیکە، کە خەریکن هەموو جیهان دەتەننەوە و جێگە بە چێشتخانە و جل و مۆسیقا و زمانە نەتەوەیی و نەریتییەکان، لەق دەکەن. جیهانگەری بە کەلوپەل و کاڵا و ماددە، هەموو جیهان پڕ دەکات و دەتەنێتەوە و بوارێکی زۆریش، لە بەردەم مرۆڤدا، بۆ هەڵبژاردن ئاوەڵا دەکات، وەلێ پەیامی یەک تاکە فەرهەنگی پێیە، ئەویش فەرهەنگی ئەمەریکا و ڕۆژاوایە. کە سەرمایە، بە هۆی جیهانگەرییەوە، هەموو دەرگاکانی بە ڕوودا دەکرێنەوە، تەواوی کاڵا و بەرهەمەکان ئازادانە، بە نێو وڵاتاندا، دێن و دەچن و هیچ سنوورێک بۆ جموجووڵیان نامێنێت، ئەودەم بەربەست و کۆسپ لە ڕێگەی سیاسەتدا، ساز دەکەن و بوارێکی ئەوتۆ بۆ ناهێڵنەوە. کە ژێربێژیی گۆڕینەوەی کاڵا، سنووری نەهێشت و بەزاند، سەرمایەداران هەروەک چۆن کاڵا دەفرۆشن و دەگۆڕنەوە، هەر بەو ئاسانییەش دەتوانن، خۆیان لە دەوڵەتێک، یا لە دەوڵەتگەلێک، کە لەگەڵ ئارەزوو و شێوەژیان و بیرکردنەوەی خۆیاندا ناگونجێت یا ناگونجێن، ڕزگار کەن و بەوەش هەموو دەوڵەتان بهێننە سەر ڕێگە و شێوەژیان و بیرکردنەوەی خۆیان. ئێمە ئێستا، کە دەنۆڕینە پێوەندی نێوان سەرمایەداری، یا بازاڕی سەرمایەداری جیهانی و وڵاتانی جیهانی سێیەم، دەبینین، هەوڵی خۆگونجاندن و نێزیکبوونەوە و تێکەڵاوبوونی،

وڵاتانی جیهانی سێیەم، لەگەڵ بازاڕی جیهانیی سەرمایەداریدا، یا هەوڵدانی جیهانی سەرمایەداری، بۆ هەڵلووشینی جیهانی سێیەم، بە گشت تایبەتمەندییەکانییەوە، هۆکارگەلێکی مێژوویی ئەوتۆیان ئافراندووە، کە بوونەتە هۆی گەشەنەکردن و دواکەوتوویی جیهانی سێیەم، چونکە مێژووی وڵاتانی جیهانی سێیەم، هەرگیز بە هاوتا و چوونیەک و لە ئاستی مێژووی پێشتری وڵاتانی سەرمایەداریدا، دانانرێت و سەرمایەداریی جیهانیی، خوێندنەوەیەکی جیاوازی لەوەی خۆی، بۆ ئەو مێژووەی جیهانی سێیەمە هەیە، نەک هەر ئەوە، بەڵکە بە پێچەوانەشەوە جیهانی سەرمایەداری، لە ڕێگەی داگیرکردنی جیهانی سێیەمەوە، ڕەوشێکی وای ساز کردووە و هێناوەتە گۆڕێ، کە گەورەیی و سەروەری و دەسەڵات و زاڵیی خۆی، و پێویستی و ژێردەستەیی ئەوان، جێهانی سێیەم، پێشان بدات و بسەپێنێت. هەر لەم گۆشەنیگا و ڕوانگەیەشەوە، گەرەکە ئەو ژێردەستەییەی ئەمڕۆی جیهانی سێیەم، لە باری تەکنیک، ئابووری و فەرهەنگەوە، ببینرێت و بخوێنرێتەوە. کەواتە: هێڵە مێژووییەکانی هەردوو لا، وڵاتانی جیهانی سێیەم و جیهانی سەرمایەداری خودان بازاڕ، هەرچەندی ئەگەر ئێستاش لە یەکدی نێزیک ببنەوە، لە پاشخان و بەراییەکانی چێبوونیاندا، یەکدی ناگرنەوە و وێکنایەنەوە و هەمیشە وڵاتانی سەرمایەدار و پێشکەوتوو، بە چاوی نۆکەر و بندەستەوە، نۆرییوانە و دەنۆڕنە جیهانی سێیەم. ئەگەر بێینەوە سەر باری فەرهەنگی، کە بوارێکی گرنگە و ڕەهەندگەلێکی یەکجار بەرینی مرۆڤ و جڤاک دەگرێتەوە، دەبینین، فرانسەیەک، بەو گەورەیی و پێشکەوتنەی خۆیەوە و بەو فەرهەنگە مەزن و باڵایەوە، مەترسی لە کاریگەریی زمان و فەرهەنگی ئەمەریکایی، لەسەر زمان و فەرهەنگی فرانسی، لە ڕێگەی ئینتەرنێتەوە، لێنیشتووە و هەوڵدەدات بەری لێ بگرێت، کەچی کوردی خۆمان، هەڵهەڵە بۆ

کاریگەریی و ئەمەریکاییاندن، هەڵدەدات و بۆ خۆی و بە هەرا، بە پیرییەوە دەچێت. ئێمە لە کوردستان، لە عیراق، لە پۆلی هەشتەمدا (دووەمی ناوەندی)، لەوانەی کیمیادا، هەر کە "مادده لە بەین ناچێت و لە نەبوونیش چێناکرێت (المادة لا تفنى و لا تخلق من العدم)"مان دەخوێند، ئیدی دەسبەجێ، جارێ نەبوونی خودامان دەدا و لە ئایین وەردەگەڕاین و دەبووینە مسقۆف و خوانەناس، هەر بەوەشەوە نەدەوەستاین، هەر خۆمان بەوە قایل بین و بەس، بەڵکە دەمانکرد بە هەڵلا و ڕۆژی خۆمان و هەموو دەوروبەرمان ئاگادار دەکردەوە و لە ماڵەوەش فەرتەنەمان دەقەومان و دەمانەویست، دایک و باوکی نوێژخوێنمان و کەسانی نێزیکیشمان، لەو "دۆزینەوە بەهادارە"، ئاگادارکەینەوە و بەو تیۆرییە نوێیە، بۆ ئێمە، قایل بکەین. ئەو تیۆرییەش، لە ئەورووپاوە گەیشتبووە ئێمە. تیۆرییەکەی "داروین"، لەمەڕ بنەچەی مرۆڤ، کە دەیباتەوە سەر مەیموون، کە ئێستا خەڵک شۆخیی پێدەکەن و بڕوایان پێ نییە، مێشکی دەیان هەزار لاوی وڵاتانی خۆمانی دەشێواند و بەنج دەکرد، ڕەنگە ئێستاش هەر وابێت. ئێمە بێ چەندوچوون و موناقەشە، ئەو تیۆرییە و تیۆرییەکانی لای خۆیشمان، کە گرێدراوی دەسەڵات و ڕێڕەوی باو بوون، لە تەمەنی منداڵیی و پیریدا، وەردەگرت. تیۆرییە ئیسلامییەکان، دیارە لەو دەڤەرەی لەمەڕ ئێمەشدا ئیسلامی سوننە زاڵە، لەبەر ئەوەی ئیجتیهاد لە جیهانی ئیسلامی سوننەشدا نابێت و نییە و هەرچی شافیعی و حەنەفی و مالیکی و حەنبەلی گوتوویانە، ئیدی هەر ئەوەیە و بڕایەوە، کە ئەمەش ڕاست نییە و بە سەدان خەڵکی زیرەکتر و زاناتر، لەو چوارپیاوە هەبوون و هەن و دەبن، تیۆرییە ئەورووپاییەکانیش، لەتەمەنی مێردمنداڵیی و لاویدا، لەبەر ئەوەی لە ئەورووپاوە هاتوون و لەگەڵ شێوەژیانی نوێدا، بەگشت زریقوباقێکییەوە، دەگونجان و پێک دەهاتنەوە. خوێندنگە، کارگە، کارگێڕی،

لەشکر، چەک، حوکوومەت، جۆری ڕێکخستن و ئەنجامدانی زۆرینەی کارەکان، هەموو شێوە ڕێکخستن و سازکردنێکی ئەورووپاییانەیە و بەوەش مێشکی لاوانی ئێمە دەئەورووپاییێندرێ. خەڵک بە شێوەیەک پەروەردە دەکرێن و ڕادەهێنرێن، شتی خۆماڵیی خۆیان و بەها مرۆڤایەتییەکانی خۆیان، لا سووک بێت و نزم تەماشا بکرێن. بریا کوردی خۆمان و خەڵکی جیهانی سێیەم، بەتایبەت ئەوانەی، خۆیان لە خانەی ڕەوشەنبیر و ئەوانەدا دەبیننەوە، بیر و تیۆری و دیتنە سوودبەخش و گونجاوەکانی ئەورووپاییان و ڕۆژاواییانیان وەردەگرت و سوودیان لێ دەبینین، بەڵام بەیەک مەرج، ئەویش هەموو یەکێک لەو بیر و دیتن و تیۆرییانە، بەچاوی ڕەخنەگرانەوە، لێی دەنۆڕدرا و دەخرایە ژێر پرسیارەوە. ئێدوارد سەعید، باسی کۆنگرەیەکی ئەدەبی ــ سیاسی دەکات، کە لە یەکێک لە ولاتانی کەنداوی عەرەبدا گێراوە و ئەویش لەوێ ئامادە بووە، ئەم باسی ڕۆماننووسێکی سوورییایی، بۆ دۆستانی عەرەبی ئەوێی دەکات، ئەوان نەک هەر هیچی ئەو زەلامەیان نەخوێندووەتەوە، بەڵکە هەر ناویشیان نەبیستووە و نایناسن. ئەمە بۆخۆی دەردە، دەنا تۆ ئەگەر پرسیاری ناوی سەگەکەی "مایکل جاکسن"ی هونەرمەند ، یا ڕەنگی ئەو کراسەی، کە "مۆنیکا لوینسکی" لەبەریدا بوو، ئەو کاتەی لەگەڵ "کلنتن"دا، خەریکی کاری خێر بوون، یا ناوی یەکەم دوو هاوجنسباز، کە لەبەردەم قەشەدا و لە کڵێسە لە یەکدی مارە کران، یا جۆری دەمانچە یا تفەنگەکەی "ڕامبۆ"، یا ژمارەی فیلمەکانی "شارۆن ستۆن"، یا فیلم و ستران و ژمارەی بەرینیی کەمەر و سمتی "جەنیفەر لۆپپیز"، لەو مامۆستایانە بکەیت، بێگومان ناڵێم هەموویان، وەلێ زۆربەیان بەچاکی و ڕەوانی دەیزانن. کە تازە هاتبوومە سوێد، ساڵی 1981 لەو خوێندنگەیەی، زمانی سوێدیم دەخوێند، لاوێکی توونسیم لەگەڵ بوو، لە بارەی ئەدەبی عەرەبی و فەرهەنگی عەرەبییەوە، هیچی لێ نەدەزانی. لەبری

"ئەلبوحتوری" و "ئەبی تەممام" و "ئەلموتەنەببی" و "نەجیب مەحفووز" و "تاها حوسەین" و "شەوقی" و "ئەلسسەییاب" و "کەنەفانی" و "ئەلبەیاتی" و "ئەدۆنیس" و کێ و کێ، ئەو "سارتر" و "کامۆ" و "فۆکۆ" و "دی بۆڤوا" و کێ و کێی، دەناسی. لەبری مێژووی عەرەب و ئیسلام، ئەو "ناپۆلیۆن" و شۆڕشی فرانسە و ئەوانەی باش دەزانی. دیارە ئەوە چ تاوانێکی ئەوی تێدا نەبوو، بەڵکە مەسەلەکە پێوەندی بە سیستمی فێرکردن و بارهێنان و خوێندنگە و ئەوانەی توونسەوە هەبوو، چونکە ئەو سیستمە بۆخۆی، منداڵی ئەو وڵاتەی، تووشی ئەورووپازەدەیی دەکرد و مێشکەعەرەبییەکانی، لە کەللە دەردەکرد و مێشکێکی ئەورووپایی دەنێو دەئاخنی. هاوکارێکی ئەلجەزائیریم هەیە، لە وڵاتەکەی خۆی زانستگەی تەواو کردووە، لەو بەینەدا، کتێبی "العراق"ی "حەننا بەتاتو"، بەشی دووەمی، کە باسی کۆمۆنیستەکان دەکات، بەدەستەوە دیم و گوتی: ئەوە چ دەخوێنییەوە؟ بۆم باسکرد و ئەوجا گوتم: بەڕاست تۆ زۆرجاران باسی کتێب و بڵاڤۆک و ئەوانەم بۆ دەکەیت، ئەوە بە چ زمانێک دەیانخوێنیتەوە؟ گوتی: بە فرانسی، چونکە بە عەرەبی زۆر بە سەختی دەتوانم بخوێنمەوە. کە ویستم بزانم تا چ ڕادەیەک عەرەبی دەخوێنێتەوە، بڕوا بکە، وەک کوردێکی پۆلی دووەم و سێیەمی سەرەتایی، کە تازە فێرە عەرەبی خوێندنەوە بووبێت، وەها دەیخوێندنەوە. ئەوەندەی دنیایەک بەزەییم پێیدا هاتەوە. تۆ وەرە خودانی ئەو زمان و فەرهەنگە گەورە و گرانە بیت، بەڵام نەتوانیت پێی بخوێنییەوە و لە تەواوی بەرهەم و هزری فەرهەنگەکەی خۆت بێبەش بیت! ساڵی 1975ی هەرەس، کە زۆرینەی بەشداربووانی شۆڕشی کورد، گەڕانەوە ژێردەسەڵاتی حوکوومەتی عیراق، ئەو خەڵکە خوێندوو و چاوکراوەیەی، کە هاتوچۆی ئێرانیان کردبوو، هەریەکەو بە کۆڵێک کاسێتی "گوگوش" و "مەهەستی" و "داریوش" و "موعین" و زۆری دیکەوە هاتنەوە.

PDF 4 KURD

ئەوانە ئەو سەردەمە باو بوون، ئەو جۆرە خەڵکانە، ئیدی کەمتر بەلای "حەسەن زیرەک" و "عەلی مەردان" و "سێوە" و "موحەممەد عارف"دا دەچوون. مەبەستم ئەوە نییە، کە ئەمەش ئەورووپازەدەیی بێت، وەلێ ئەوەش زەدەییەکە بەشێوەیەکی دیکە، کە ڕەنگە بتوانین ناوی "ئێرانیزەدەیی" یا "فارسیزەدەیی" یا هەر "بیانیزەدەیی" و "هەندەرانزەدەیی" لێ بنێین. ئێستا لە ئەورووپا منداڵی کورد، کە فەرهەنگێکی ئەورووپایی بە سەریاندا زاڵە، بە دەگمەن گوێ دەدەنە مۆسیقای کوردی و بە دەگمەن مۆسیقای کوردی دەیانبزوێنێت. ئەوان پتر بە لای مۆسیقای ئەورووپاییدا دەچن. هی وایشیان تێدایە، مۆسیقای فارسی و عەرەبی و تورکی، پێ خۆشترە، لە مۆسیقا کوردییە خۆماڵییەکە، چونکە باس و خواسی مۆسیقا و ئەدەب و فەرهەنگی، تورک و فارس و عەرەب، زۆرجاران لە نێو ئەورووپاییانیشدا دێتە گۆڕێ و لە فەرهەنگە کوردییەکە، پتر دەیانناسن و شارەزاییان لێیان هەیە. بێجگە لەوەش، ئەو گەلانە، خودانی دەوڵەتن و ئەورووپاییان، پێوەندی ئابووری و فەرهەنگی و سیاسییان، لەگەڵ ئەوانەدا هەیە و هەزاران، بەڵکە میلیۆنان ئەورووپاییش، ساڵانە گەشتی وڵاتانی ئەو گەلانە دەکەن و تێکەڵاوییان لەگەڵیاندا هەیە. هەر ئەو دیتنە ئەورووپاییانە، کار دەکاتە سەر، لاوانی کوردی ئەورووپانشینیش. جارێکی لە سوێد، لەگەڵ برادەرێکدا و لە سەر داوای ئەو، چووینە ماڵی دۆستێکی ئەو، کە منیش دەمناسی. پاش تاوێک دانیشتن، باسی مۆسیقا و شتی وا کرا، خانەخوێکەمان هەستا و لە دیوێکی دیکە، پاکەتێکی قەبەی هێنا، پڕ بوو لە کاسێت. گەڕا گەڕا بە نێو کاسێتەکاندا و یەک دوو کاسێتی دۆزییەوە و دانییە دەستی برادەرەکەی هەردووکمان و گوتی:"تەنێ ئەو دوو کاسێتە کوردییەم هەن، تووخوا ئەوانەش بۆ تۆ، با ئیدی لە کۆڵم بنەوە، چونکە من گوێ نادەمە مۆسیقای کوردی". ئەو هەڤاڵە تەمەنی ئەو

کاته(ساڵی1988) نێزیکی سیوپێنج ساڵ دەبوو و بەشێکی زۆری ژیانیشی لە کوردستان، بە سەر بردبوو، وەلێ ئیدی بەرەبەرە، بۆ خۆی ئەوروپازەدە بووبوو. دۆستێکم، ماوەیەک وەک وەرگێڕ، لە یەکێک لە کامپەکانی پەنابەراندا لە سوێد، کاری دەکرد، گێڕایەوە، کە ژن و مێرد و زارۆکێکی کوردی تازەهاتوو، لە کوردستانەوە بۆ سوێد، لەو کامپەدا بوونە، ئەوانە لە کوردستان لەگەڵ یەکێک لەو هێزە سیاسییانەی کورددا، بوونە و کۆڵێکیش خۆیان بە "پێشکەوتنخواز" و "مارکسیست" و "چەپ" و ئەو جۆرە شتانە زانیوە، بەو چەند وشە و دەستەواژە سوێدییانەی، کە تازەکی فێری بووبوون، لەگەڵ منداڵەکەیاندا، بە سوێدی قسەیان کردبوو. دۆستەکەم گوتی، پێم گوتوون، بۆ بە کوردی لەگەڵ ئەو منداڵەدا قسان ناکەن، ئەو منداڵە سبەینێ بۆ خۆی و بە هاسانی فێرە سوێدی دەبێت، وەلێ بە باشی فێری کوردی نابێت. دایک و باوکی منداڵەکە گوتووبوویان: "جا تووخوا کوردی زمانە خەڵک فێری بێت، با کوردی هەر نەزانێت". تۆ وەرە، وەک میللەت، شەو و ڕۆژ و بەردەوام باسی عەرەباندن و تورکانن و فارساندن دەکەیت و کەچی خەڵکی وایشت هەن، بەدەستی خۆیان، ئەو قیچە ناسنامەیە لەت و ناتەواوەی، کە هەتە، ئەویش زمانە، دەیسرێتەوە و لەنێوی دەبات. ئەمە بۆ خۆی نەهامەتییەکی گەورەیە و خۆسرینەوەیە و زەدەییەکە لەو گۆڕەی. لەکاتێکدا، کە ئێمە لە کوردستان بووین و پێموایە ئێستاش هەروایە، منداڵی خوێندنگە، هەرگیز نە مزگەوت، نە حوسەینییە، نە جماتخانە، نە خانەقا، نە تەکیە، نە شوێنەواری ئایینی و مەزارگەی پیاوچاکانیان، لە ڕێگەی خوێندنگەوە، نەدەبینین و پێشانیان نەدەدران و هیچیان لە بارەوە نەدەزانین. مەبەستم ئەوە نییە ببرێنە ئەو شوێنانە، بۆ ئەوەی بیانکەنە موسڵمان و دەرویش و ئەو جۆرە شتانە، یا مێشکیان بشۆنەوە، بەڵکە تەنێ وەک فەرهەنگ و کەلەپوور و دیرۆک، بنۆرنە

ئەو شوێنانە. ئەگەر منداڵ و خوێندکاری عیساییشمان، لە پۆل لەگەڵدا بووایەن، لە وانەی ئاین، وەک ڕێزگرتنێک، لە ئاین و بیر و بۆچوونیان و بە ئارەزووی خۆیان و بە ڕەزامەندیی کارگێڕی خوێندنگە، پۆلەکەیان بەجێدەهێشت و وەدەردەکەوتن و بەشداری وانەی ئاین نەدەبوون. زۆرجاران ئێمەش ئێرەییمان پێ دەبردن و حەزمان دەکرد، ئێمەش دیان بووایەین، بۆ ئەوەی لە دەرس ڕزگارمان بووایەت، لێ نەدەکرا. دەکرێ لە وڵاتی ئێمەشدا ئاین، وەک زانست، وەک ئاینۆلۆژی(ئاینۆلۆگی)، مێژوو، بنەما و بنگە و ڕێباز، ئامانج، جیاوازییەکانیان، هاوبەشییەکانیان، هەرچی پێوەندی بەو باسانەوە هەیە، لە خوێندنگەکاندا بخوێنرێت و بگوترێتەوە. مەبەستم ئەوەیە ئایینی ئیسلام بە تەنیا نەخوێندرێت، بەڵکە هەموو ئاین و ئاینزاکانی جیهانیش، بەشێک بن لە پرۆگرامی خوێندن. زارۆکی ئێمەومانان، بیانی بە کوردیشەوە، کە لەم سوێدەن و دەچنە باخچەی منداڵان و خوێندنگە، لەگەڵ منداڵە سوێدیدا، هەر لە قۆناغی پێش خوێندنگەوە، واتە: هەر لە باخچەی منداڵانەوە، لە هەموو بۆنە ئایینییەکاندا، تەواوی ئەو بۆنانە، کە لە سوێد هەن و ڕۆژانی پشوون و کاریان تێدا ناکرێن، بۆنەی ئایینین، یوول "**Jul**"جێژنی لەدایکبوونی عیسا، پۆسک "**Påsk**" جێژنی لەخاچدان و زیندووبوونەوەی عیسا، پینگست "**Pingst**" حەفتەمین یەکشەممەی پاش لەخاچدانی عیسا، لووسییا "**Lucia**" یادی ئەو ژنەقەشە سیسیلیاییەی، کە ڕووناکی هێناوە بۆ وڵاتانی نوورد، کریستی هیمل فەردسداگ "**Kristihimmelfärdsdag**" جێژنی گەشتی مەسیح بەرەو ئاسمان، ئالهێلگۆناداگن "**Allhelgonadagen**" جێژنی گشت پیرۆزەکان، نویئۆر "**Nyår**" جێژنی ساڵی نوێ، و تەواوی بۆنەکانی دیکەشدا، دەبێ ببرێنە کڵێسە و تەواوی ئەو ڕووداوانەیان بۆ باس بکرێن و بە مانگان، بە فیلم، نیگارکێشان، لەیستۆک،

PDF 4 KURD

شانۆگەری، دیاری و خۆڕازاندنەوە، خۆراکی تایبەتی و خۆسازکردن، ئەو بۆنانە و دەیان شتی دیکە و تەواوی وردەکارییەکانی ژیانی عیسا و ئایینی عیسایی، بە نێوی "نەریت و فەرهەنگ"ەوە، لە کاتێکدا، کە سوێد بە حیساب وڵاتێکی سێکۆلارە، واتە: نائایینییە، عەلمانییە و ئایین و سیاسەت و دەوڵەت لەیەک جودان، دە مێشکی ئەو منداڵانە دەئاخنرێن و فێر دەکرێن و ناشبێ، ئەو کارەش، وەبەر پرسیار بخرێت و هیچ دایک و باوکێکی نامەسیحی و ناسوێدییش تا هەنووکە، نارەزایەتیی خۆیان لەسەر ئەوکارە دەرنەبڕیوە، بەڵکە بە ئاسایی و وەک بەشێک، لە سیستمی خوێندنگەی ئەم وڵاتەیان وەرگرتووە. دەی ئەمەش، هەر چەندە لە پاڵ ئەوانەدا، ئایینەکانی دیکەش دەخوێنرێن، لێ بە چرووپڕی و وردکاری، باسکردنی عیسایەتی و پتر گرنگیدان پێی، هەر بەشێکە لە ئەورووپاییاندن و زەدەییبوون. تۆ تەماشای ئاڵاکانی وڵاتانی سوێد، نۆروێژ، فینلاند، دانمارک، ئیسلاند و فەرئۆییەنا بکە، کە هەموویان بە گوێرەی قانوون و ڕێسا، وڵاتگەلێکی سێکۆلارن و سێکۆلاریزم بە خەڵک دەفرۆشنەوە، هەریەکەو خاچێکی گەورە و گرانی، لەسەر ئاڵاکەی نەخشاندووە، تەنێ ڕەنگەکانیان لەیەک جودان، دەنا هەموو هەر یەک واتا و مەبەستیان هەیە. تۆ بنۆڕە نێوی خەڵکی سوێدی، چ ژن چ پیاو، 90%ی نێوەکانیان، نێوگەلێکی ئایینین و لە ئینجیل و کڵێسە و نێوی ئۆلکارانی عیساییەوە سەرچاوە دەگرن. تۆ تەماشای سەدان و هەزاران کچ و کوڕی لاوی ئەورووپایی، یا ئەو مەسیحییانەی، لە خۆرهەڵاتی خۆمانەوە، ڕوویان لە ئەورووپا کردووە بکە، هەریەکەو خاچێکی زێڕین یا زیوینی لە مل کردووە و زۆرجاران لاوانی ئێمەش لاساییان دەکەنەوە و وەها کارێک دەکەن. ماڵە سوێدی لە جێژن و بۆنەکاندا، کە هەموویان هەر ئایینین، دەبێتە چراخان و پێشانگە و بەسەدان تەتکە و وردەواڵە و ئەستێرە و ئاڵا و مۆم و شتی دیکە،

PDF 4 KURD

دەڕازێنرێنەوە و هەرچی سوێدی ئەم جیهانەشە لاف سێکۆلاریزم لێدەدەن!.
ئێستا لە ماڵە کوردی ئەورووپانشینیشدا، ئەو جۆرە ڕازاندنەوە و خۆئامادەکردنە وەدی دەکرێت، من بۆخۆم لە ماڵە کورددا، دارکاژەکەی جەژنی لەدایکبوونی مەسیحم دیتووە، بە سەدان چرا و گوڵ و تەتکە ڕازێنراوەتەوە. بێجگە لەوەش تەواوی ئەو جۆرە شیرینی و کێک و شتگەلەی، کە سوێدییان بۆ ئەو جەژنانە دەیکەن، لە گەلێک لەو ماڵەکوردانەدا دەکرێن. کە دەپرسیت بۆ ئەمانە دەکەن، خۆ ئەمە چ پێوەندێکی بە کورد و ڕۆژهەڵات و ئیسلام و ئەوانەوە نییە، لە بەرسڤدا دەڵێن: ئاخر لەبەر منداڵەکان، ئەوان حەزیان لێیە و دەبێ بۆیان بکەین! سوێدی و ئەورووپایی و مەسیحی، لە شەوی لەدایکبوونی عیسادا، وەک نەریت، هەموو دیاری، بە سەر ئەندامانی خێزان و کەسانی زۆر نێزیکیاندا دابەش دەکەن و هەر یەکەو دیاری بە ئەوی دیکە دەدا و بۆ خۆیشی دیارییەک وەردەگرێت، واتە: هەموو دیاری دەدەن بە هەموو. من لە ماڵە کوردی مارکسیست و کۆمۆنیستدا و لە ماڵە کوردی نەتەوەیی و کوردستانپەرستیشدا، ئەو دار کاژ و چراخانەم دیتووە، کە پڕ سەر و ژێر و لق و چڵی دارەکەش دیاری و پاکەتی پێچراوە بووە، ئەوانیش ئامادەیان کردووە بۆ ئەوەی، ڕێک وەک سوێدییەکان، لە شەوی هاتنەدنیاوەی مەسیحدا، جەژن بگێڕن و دیارییەکان دابەش کەن. لە وڵاتانی خۆمان، ئاڵا تەنێ لە دەسگا و شوێنە میری و ڕەسمییەکاندا هەڵدەواسرێت، لێ هەر لەم کۆڵانەی، کە منی تێدا نیشتەجێم، دەیان ماڵ، نەک یەک ئاڵای سوێد، بەڵکە دووان و سیانیشیان، لەسەر و لەبەر ماڵدا هەڵواسیوە، هەر دەڵێی ئەم وڵاتەیان داگیر کراوە و ئەو هەڵواسینی ئاڵایە، جۆرە بەرهەڵستکارییەکە، دژی داگیرکەران. ڕەنگە سوێدییەکان، بەبێ ئەوەی دانی پێدا بنێن، ئایندارترین خەڵکانی ئەورووپا بن، چونکە تۆ هەرگیز لەم وڵاتە (سوێد) تێناگەیت، تا ئەوە نەزانیت،

که تەواوی دەسگا و دامەزراوەکانیان و ڕەوشتە جڤاکی و خێزانی و سیاسییەکانیان و ڕەوتار و شێوەی ژیانیان، هەر هەمووی ڕەنگدانەوەی کەلەپوور و نەریتە "لۆسەر"ییەکەیانە، کە دەگەڕێتەوە بۆ "مارتن لۆسەر" و "پرۆتستانتیزم". ئەمەریکا، کە زۆرجاران، وەک پێشەنگی نائایینی و سێکولازیم، دێتە پێش چاو و فرەجاران، لە خەڵکانی دیکەی سەر بە ئایینانی دیکە، بە تایبەت موسوڵمانان، داوای خۆنەبەستنەوە بە ئایین، دەکات، بۆ خۆی ڕوویەکی دیکەی ئاییندارى و خۆگرێدانی بە عیسایەتییەوە، هەیە و گەلێک خویا و ڕوونیشە و بە هیچیش ناشاردرێتەوە. تۆ بنۆڕە دۆلاری ئەمەریکی، کە ئەورۆ بووەتە پارەی هەموو جیهان، لە سەر هەر دۆلارێک، بە جوانی و ڕوونی، ئەم ڕستە نووسراوە دەبینیت:"**IN GOD WE TRUST**"، واتە: پەنامان بە خوا، یا خوا پشتیوانمانە، یا خوامان لەگەڵە. تۆ چ پارەیەکی وڵاتێکی دیکەت بینیوە، کە نێوی خوا و وشەی گرێدراوی ئایینی لە سەر نووسرابێت!. ئەمەریکا، کە دەیەوێت تەواوی جیهان و سیاسەت، لە ئایین دووربخاتەوە و تێکەڵ بە یەکیان نەکات، "جۆرج بووش"ی، کوڕ، کە ئێستا سەرۆکی ئەمەریکایە و دەکرێت، وەک سەرۆک و فەرمانڕەوای هەموو جیهانیش سەیر بکرێت، هەر کە بوو بە سەرۆک و نیشتە سەر تەخت، دەسبەجێ بە ئایین دەستی پێ کرد و عیسایەتیی خۆی ئاشکرا کرد و گومان و نیگەرانیی خۆی لە خاوەن بڕوایانی دیکە و بە تایبەت، ئیسلام، نەشاردەوە. ئەورووپازەدەیی دەردێک نییە، تەنێ بە ژیان لە ئەورووپادا، مرۆڤ تووشی ببێت، بەڵکە ڕەنگە ئەورۆ تۆ لە کوردستان، زیمبابۆی، یەمەن یا پاکستان بژیت، وەلێ ڕێک وەک بیانییەکی دانیشتووی پاریس، کالیفۆرنیا، بۆن یا هێلسنکی، تووشی ئەورووپازەدەیی ببیت. ڕەنگە کوردێکی سلێمانی یا ورمێ یا ئامەد، یا عەرەبێکی ئەغادیر، یا تورکێکی ئیزمیری، یا فارسێکی تەجریشی، گەلێک لە

تۆ و منی ئەورووپانشین، ئەورووپازەدەتر بێت. کە باژێڕ و گوند، لە کوردستانەکەی خۆماندا، دوو جیهانی جیاواز و دوورەیەک بن و باژێڕ، بە قەولی "ئەحمەدی حاجی حەسەن"ی گەرمیانەکەی لای ئێمە، "پڕە لە عەشیا" و گوند هیچی تێدا نەبێت و منداڵەشاریی لای خۆمان، کە نە ڕەشماڵ ببینن و نە بزانن هەوجاڕ و قورەمە و جۆتکاریی چییە و نە قەیناغ و داس و چان و جەنجەڕ و شەن و سواڵە و مەڵۆ و ڕەشکە و شەغرە ببینن و نەبزانن دووسواقە و دۆرنج چییە و بە بەرخیش بڵێن بەچکەمەڕ و جیاوازی لە نێوان مەشکە و کوندەدا نەکەن و لەگەڵ تەلەڤزیۆندا ڕابن و برازێن و باس باسی "ڕامبۆ" و "مایکل جاکسن" و "مادۆنا" و "مارلین مانسۆن" و "ئێلڤیس پریسلی" بێت، هەرگیز بە سەلامەتی دەرناچن و هەر دەشبێ، بەبێ ئەوەی بە خۆیان بزانن، ئەورووپازەدە بن. ئەو فەرمانڕەوایانەی جیهانی سێیەم و وڵاتانی بندەستیان، کە لە رووی سیاسی، ئابووری و فەرهەنگییەوە، گرێدراوی ڕۆژئاوا و ئەورووپان، بە ئارەزووی خۆیان، پێشکەوتنی تەکنیکی ڕۆژئاوایان قەبووڵە و بە خۆشییەوەش، لاسایی شێوەی کارگێڕی و کاری سیاسی ڕۆژاوا دەکەنەوە، کە ئەوە بۆخۆی لێکچوون و چوونیەکییەک و یەکبیچمییەک ساز دەکات و دەهێنێتە گۆڕێ، کە جیاوازیگەلە مەزنەکانی نەریتە فەرهەنگییەکان، دادەپۆشێت. ئەو نەریتە فەرهەنگییە ڕۆژهەڵاتییانە، زۆرجاران گەلێک لە نەریتە فەرهەنگییە ڕۆژاواییەکان کۆنترن و تا ڕادەیەکی زۆریش، بەسەر خەڵکی ڕۆژهەڵاتدا زاڵن، بەڵام ئیدی تەکنیکە ڕۆژاواییەکە، جێگەیان پێ لەق دەکات. تەواوی بۆچوون و دیتنگەلێک، لەمەڕ فەرهەنگی دیکەی ناڕۆژاواییەوە، کە لە ڕۆژاوادا لەم سەردەمە نوێیەدا چێنراون، بە برواوبوون بە پێشکەوتن و لەپێشبوون و زاڵیی تەکنیکییەوە، گرێ دراون. بەو شێوەیەش تاکە یەک وێنەی ڕاست و دروستی پێشکەوتنی فەرهەنگیی، وەبەرچاو دەکەوێت و لای مرۆڤ دەچەسپێت و لە

مێشکیدا جێگیر دەبێت، ئەویش ئەو فەرهەنگەیە، کە لە ڕۆژاوای ئاسیای سامییەوە، لە فلستینی لانکی فەرهەنگی جوولەکایەتی و مەسیحییەتەوە، کە ئێستا لە لایەن ڕۆژاواوە، بە ئیسرائیل نێو دەبرێت، دەست پێدەکات و لە ئەورووپای ڕۆژاوا و ئەمەریکای مەسیحیدا خۆ دەنوێنێت و دەگاتە لووتکە، هەرچییەکیش بکەوێتە دەرێی، ئەم هێڵە فەرهەنگییە سەرەکییەوە، بەپێی فەرهەنگی سەردەمی ڕۆژاوا، کارگەلێک و بەشداربوونێکی کەمبایەخ و بێبەها و نزمن، لە فەرهەنگگەلێکی دواکەوتوو و بەجێماوەوە. خەڵکانی دەرێی ئەو هێڵە فەرهەنگییەش، بە دیتنی ئەورووپاییان و ڕۆژاواییان، ئەورۆ بێت یا سبەی، هەر دەبێ شێوەی فەرهەنگی ڕۆژاوا وەرگرن و ببنە بەشێک لێی. ڕۆژاوا و ئەورووپا و ئەمەریکا، فرەجاران باس لە گۆڕانکاری دەکەن، لە ڕۆژهەڵاتدا، لێ ئەوان باس لە گۆڕانکاریگەلێک دەکەن، کە خێرایی دەدەنە ڕەوتی، ڕۆژاوایاندنی ڕۆژهەڵات. ئەو جۆرە گۆڕانکارییانەی، ئەوان دەینێرن بۆ ڕۆژهەڵات ئەوانەن، کە ڕۆژاوایان، بۆ خۆیان، گەرەکیانە بیکەن و بە پێویستی دەزانن و دەبێ بیکەن. نزمتەماشاکردنی فەرهەنگیی ناڕۆژاوایی لە لایەن ڕۆژاواوە، لە هەستی زالبوون و دەسترۆیشتنی سیاسی و پێشکەوتنی تەکنیکی و ئابووریی ڕۆژاواوە سەرهەڵدەدات. ئەمەش بەستراوە بەو میراتە فەرهەنگییەوە، کە ڕۆژاوا بە جیهانی "هۆمیرۆس" و "ئینجیل"ەوە، گرێ دەدات. ئەو میراتە فەرهەنگییەی ڕۆژاواش، پاشماوەی نەریت و فەرهەنگیی جوولەکایەتییە، کە بناخە و بنەمای فەرهەنگی ڕۆژاوایە، وەلێ لە بەرگێکی ڕۆمیدا. هەستی خۆبەزلزانیی و کەمحەوسەڵەیی ڕۆژاوا، لەوەوە سەرهەڵدەدات. ئێمەی خەڵکانی باشووری گۆی زەوی، ئێمەی جیهانی سێیەمییان، لەلایەن کۆڵۆنیالیستانی ڕۆژاواوە، لە هەموو ڕوویەکەوە داگیرکراوین، بە زانستی ئابووری، بە زانستی جڤاکی، بە زانستی سایکۆلۆژی و بە مێشک و بیرکردنەوە، داگیرکراوین. دەسەڵاتدارانی

ولاتانی خۆمان و دەستوپێوەندانی ئەوان و ڕەوشەنبیرانی ئەوروپازەدەی ویعازوسسەلاتین "وعاظ السلاطين"انی خۆماڵییش، دیارە لەو داگیرکراوییەدا، تۆرەیەکی گەلەک مەزن و ترسناک دەبینن. فرانسییەکان، کە لە نێوان (1830-1962) دا، داگیرکەر و فەرمانڕەوای ئەلجەزائیر بوون، لە هەموو ئاواییەکی ئەو ولاتەدا، یەکەم شتێک، کە دایاندەمەزراند، کڵێسە بوو، پاشان فێرگە. لە ئایینەوە دەستیان پێ دەکرد و هەوڵیان دەدا خەڵکەکە، لە ئایینی خۆیان وەرگێڕن و بیانکەن بە مەسیحی، بۆیە کڵێسە لە پێش فێرگەوە دادەمەزرێندرا. فێرگەش بۆ فێربوونی زمانی فرانسی و لەبیربردنەوەی عەرەبی بوو. ئیدی بەو جۆرە ئایین و زمان و فەرهەنگیی فرانسیی داگیرکەر، دەبووە سەردەستە و باو و زاڵ و بەرەبەرەش ئایین و زمان و فەرهەنگی عەرەبی، جێیان پێ لەق دەکران و فەرامۆش دەکران. کڵێسە و ئۆلکارانی سوێدی، یەکێکن لەو کڵێسە و ئۆلکارانەی ولاتانی ئەوروپا و ڕۆژاوا، کە بە چرپوپری و بە نەخشە، بە نێوی کۆمەکەوە، ڕوو دەکەنە ولاتانی جیهانی سێیەم و ولاتە هەژارەکانی جیهان و ولاتانی موسوڵمان و لەگەڵ خۆیاندا، یەکەم نان و دووەم ئینجیل دەبەن، بۆ خەڵکانی ئەو ولاتانە. ئەمان هەرچەندە ئەو کارەیان، لەگەڵ ڕەوش و قانوون و ڕێسا و نەریتی ئەو ولاتانەشدا، کە بۆی دەچن، ناگونجێت و ڕێکناکەوێت، لێ هەر کۆڵنادەن و زۆر بە وردی کاری خۆیان بە شێوەیەکی چالاکانە دەکەن. لە ڕێگەی کردنەوەی ڕادیۆوە، بە زمانی ئەو ولاتانە، لە ڕێگەی پاڕانەوە و بانگی خەڵک بۆ دۆعاخوێندن و لە ڕێگەی پێوەندکردنی کەسەکییەوە، خۆ دەگەیەننە خەڵک. وەک نەخشە، بەرنامەیەکیان هەیە بە نێوی"**BTA**"، کە کورتکراوەی"**Bible To All**"ی ئینگلیزییە و دەکاتە: ئینجیل بۆ هەمووان، واتە: گەیاندنی ئینجیل بە هەموو کەسێک. ئەم کڵێسە و مژدەدەر و ئۆلکارانە، لە ڕێگەی گرنگییدان و باسکردن

و خۆخەریککردن و هەوڵدانی دۆزینەوەی چارەسەر و لە پەنای، کێشەی بەنگکێشی و منداڵانی بریندارانی جەنگ و مەسەلەی نەخۆشی و لەشساغی و مافی ژنان و....، خۆیان دەگەیەننە خەڵکی لێقەوماوی ئەو وڵاتانە و ئەو باسانەش، بە بەرگێکی ئایینی و بە ڕۆحێکی مەسیحییانە و لە دیدیکی عیساییانەوە، بە گوێی خەڵکدا، دەدەن. بەشێکی یەکجار زۆری، ئەگەر نەڵێم هەموو، ئەو ڕێکخراوە، بە ناو "خێرخواز و مرۆڤدۆستان"انەی، کە لە ئەورووپاوە دەچن و لە وڵاتانی خۆمان و جیهانی سێیەم کار دەکەن، لە پەنای کارەکانیاندا، هەوڵی عیساییاندنی، خەڵکی ئەو وڵاتگەلە دەدەن و پارە و پووڵێکی فرەیش، لە کڵێسە و دەسگا ئایینییەکانی ئەورووپاوە، بۆ ئەو مەبەستە وەردەگرن. ئەم سوێدە گچکەیەی خۆیشمان، یەکێکە لەو وڵاتانەی، کە گەلێک لەو بوارەدا چالاکە. لە وڵاتانی خۆمان، ئۆلکاران و مەلایان، ناچن بەر دەرگای ماڵان بگرن و بچنە ژوورەوە و باسی ئایین، بۆ خەڵکی ماڵەکە بکەن، لێ هەر لەم سوێدە، دەیان جار ئۆلکارانی عیسایی، سەر بە کڵێسەی جیاواز و بە تایبەت دەستەی "گەواهانی یەهووڤا"، لە دەرکەیان داوم و ویستوویانە بێنە ژوورەوە، بۆ ئەوەی عیسایەتیم بۆ ڕوونکەنەوە، کە گوتوومە نامەوێت و ئارەزووی گوێگرتنی ئەو باسانەم نییە، ئەوجا بەرۆکیان بەرداوم و ڕۆیشتوون. ئەمە تەنێ بۆ من نەبووە، بەڵکە هەموو یەکێک لە ئێمە، ئەمەی بینیوە و تەنێ لە سوێدیش ئەمە ڕوونادات، بەڵکە لە وڵاتانی دیکەی ئەورووپایش ئەمە هەیە و هەر بەو جۆرەیش، ئەو ئۆلکارانە خۆ دەگەیەننە، وڵاتانی ئاسیا و ئەمەریکای خواروو و ئەفریقا و ئەو کارە ئەنجام دەدەن. تۆ بنۆڕە دایکە تێرێزا(**Mother Teresa**)، کە ژنەئۆلکارێکی عیسایی بوو و بەشێکی زۆری ژیانی لە هیندوستان بەسەر برد و ساڵی 1997 کۆچی دوایی کرد، لەپاڵ کارە باش و مرۆڤانە و خێرخوازییەکانیدا، بە کۆمەککردن بە زارۆک

و ژن و نەخۆش و کردنەوەی خوێندنگە و نەخۆشخانە و...وەک کارێکی سەرەکیی خۆی، هەوڵی پەخشکردنەوەی ئایینی عیسایی دەدا. ئەو کە کۆمەکی بە برسی و رووت و رەجاڵ و هەژاران دەکرد، نەیدەویست گۆڕانێک لە ژیانی ئەواندا بکات، بەڵکە ئەویش وەک ئۆلکارانی دیکەی هەموو ئایینەکانی دیکە، کە ئەوە بێجیاوازیی، گەوهەری هەموو ئایینەکانیشە، دەیەویست، تەنێ بژی و مەمر و بۆ ئەو رۆژە، نەک بنبڕ و بە تەواویی، برێک لە دەردەسەری و کێشەکانیان، چارەسەر بکات. رۆژاوای عیسایی، هەمیشە، لە هەوڵی ئەوەدایە، بڵاوکردنەوەی عیسایەتیی و چالاکیی ئایینی، بە بەرگ و پۆشاک و نێوی جیاوازەوە، لەگەڵ و رێک وەک تەواوی هەناردە هۆشەکی و فەرهەنگی و کاڵا و تەکنیک و ئابوورییەکانی دیکەیان، بنێرێتە دەرەوە و پەخش بکات. عیسا، کە بۆ خۆی پیاوێکی جوولەکە بووە و خەڵکی فلستین بووە و فلستینی و خەڵکانی ئەو دەڤەرەش، بە شێوەیەکی گشتی، گەنمڕەنگ و زیاتر بەلای ئەسمەری و بۆری و رەشتاڵەییدا دەچن و چاورەش و قژرەشن، لە رۆژاوا، عیسا، وەک پیاوێکی قژزەرد و سووروسپی و چاوشین، دەدرێتە ناسین و پێشان دەدرێت. واتە: عیسا، لە پالاوگە و فلتەر دراوە و رۆژاوایێنراوە و لە رەگەزی سپییەوە نێزیکخراوەتەوە، یا هەر کراوە بە رەگەزی سپی. گۆڕانێکی ئەوتۆیان بە سەر عیسادا هێناوە، کە ئەگەر بێت و بگەرێتەوە زێدەکەی خۆی، هەرگیز خزمانی و هاومالانی نایناسنەوە. باسکردن و پێشاندانی عیسا، بەو شێوەیەی ئەورووپاییان، کارێکی وای کردووەتە سەر خەڵکانێکی سەر بە رەگەزی دیکە، بۆ نموونە، رەشپێستان، عیسا بە رەشپێست دابنێن و قینیان لە سپیپێستان ببێتەوە و وەک رەگەزپەرست و درندە و دژەمرۆڤ باسیان بکەن. ماڵکۆڵم ئێکس(**Malcolm X**)، کە بۆ خۆی ئەمەریکاییەکی رەشپێست بوو و پاشتر ئایینی گۆڕی و بوو بە موسوڵمان و بوو بە ئەندامی

(Nation of Islam)، کە دەکاتە: کۆمەڵە، نەتەوە، یا گەلی موسوڵمان، بە هۆی ئەو کۆمەڵەیەوە، کە ئەندامەکانی وا بیریان دەکردەوە و بنەما هزرییەکانی بەو شێوەیە بوو، خەڵکیشیان بەو شێوەیە، باردەهێنا و پەروەردە دەکرد و ئەو جۆرە بیرکردنەوەیەیشیان، لە نێو جڤاکی ڕەشپێستانی ئەمەریکادا، پەرە پێ دەدا و بڵاو دەکردەوە. "ماڵکۆڵم ئێکس"یش، تا لەو کۆمەڵەیەدا بوو، بەو جۆرە دەهزری و کە چووە حەج و گەڕایەوە ئەمەریکا، بیروباوەڕیشی گۆڕا و ئیدی لەو کۆمەڵەیە، دوورکەوتەوە و وازی لێهێنان و هەر لەبەر ئەوەیش هاوڕێ و هاوئایینانی خۆی کوشتیان. بەشێکی یەکجار زۆری پەیامەکانی ڕۆژاواییان، لە هەر بوارێکدا دەڵێیت، مەبەست و ئامانجێکی ئایینیانەی عیساییانەیان، لە نێوان دێڕەکانی خۆیاندا حەشار داوە. تۆ بنۆڕە پێڕۆ و پرۆگرام و قانوون و بەندەکانی، ئەو ڕێکخراوگەلە بەناو جیهانییانەی وەک، کۆمەڵەی دەوڵەتە یەکگرتووەکان (UN)، کۆمەڵەکانی مافی زارۆکان، ژنان، بانکی نێونەتەوەیی و ....دەیان کۆمەڵەی دیکەی لەو جۆرانە، کە من نێوەکانیانم بە بیردا نایەت، تەواوی پێڕۆ و بەندەکانیان، لە سەر بنەمای فەرهەنگی ڕۆژاوایی و ئایینی عیسایی دانراون و ڕەنگدانەوەی، ئەو دوو ڕەگەزەیان، زۆر ئاشکرا پێوە دیارە و تا ڕادەیەکی زۆریش تایبەتمەندییەکانی ئیسلام و ڕۆژهەڵات و چین و ژاپۆن و تاویزم و کۆنفۆشیۆسیزم و هیندۆسی و بوودایی و ئایینە ئەفریقاییەکان و...ئەوانەی تێدا لەبەرچاو نەگیراوە. "نێلسۆن ماندێلا"، لە کتێبی "ڕێگە درێژەکەی ئازادی"دا، کە بیرەوەرییەکانییەتی، خۆزی دەکرایە کوردی و هەموو سیاسەتکارێکی کورد دەیخوێندەوە و شتێکی لێ فێر دەبوو، باسی ئەوە دەکات، کە کاتێک منداڵە ئەفریقاییە ڕەشەکان، دەستیان بە خوێندن دەکرد و دەچوونە فێرگە، یەکەم شتێک، کە دەبوو بکرێت، نێوە ئەفریقاییەکانیان، لە لایەن کارگێڕیی خوێندنگە و

مامۆستاکانیانەوە، دەگۆڕدران، بۆ نێوگەلێکی ئینگلیزی، یا مەسیحییانەی ئەورووپایی، و ئیدی بەو نێوە نوێیانەوە، دەناسران و بانگ دەکران و نێوە ئەفریقاییەکانی خۆیان، بە ناژیاری و ناشارستانی، دەدرانە قەڵەم و بەو نێوە نوێیانەوە، ئیدی دەبوونە مرۆڤێکی نوێ. "ماندێلا"، لە "ڕۆلیهلاهلا Rolihlahla" وە، کە نێوە ئەفریقاییەکەی بووە، کراوە بە "نێلسۆن Nelson"ی ئەورووپایی. زمانی خوێندنیش ئینگلیزی بووە و لەو ڕێگەیەشەوە، تەواوی فەرهەنگ و هزر و دەسگا و کارگێڕییە بریتانییەکان، دەمێشکی ئەو منداڵانە دەئاخنران و بە بەرزتر و لەسەرەوەتر، پێشان دەدران و ئەوانەی خۆماڵییەکانی خۆیانیش، بە نزمتر و کەمتر، یا هەروەک نەبوو، سەیر دەکران. مرۆڤی ئینگلیزی زمان، نموونەی مرۆڤی تەواو و کامڵ بوو لای ئەفریقاییەکان، و هەموو هەوڵی ئەفریقاییەکانیش بۆ ئەوە بوو، ببنە "ڕەشەئینگلیز"، کە لەنێو خۆیاندا جارنا، بە لاقرتێ و شۆخی بە یەکدییان دەگوت. تۆ بنۆڕە "کۆلۆمبس"ی سەگباب، کە پێش پێنج شەش سەدە بەر لە ئەورۆ، چووەتە ئەمەریکا، ئەز ناڵێم دۆزییەوە، چونکە ئەمەریکا بۆخۆی هەر هەبوو، چۆن ئیدی ئەورووپاییان بە دوویدا، ڕوویانکردە ئەوێ و لە ماوەی ئەم چەند سەد ساڵەدا، تۆوی "ئیندیان"ەکانیان، کە دانیشتووانی ڕەسەن و ئەسڵیی ئەو خاکەن، مەبەستم هەردوو ئەمەریکای خواروو و سەرووە، بڕییەوە و کردیانن بە مەسیحی و کردیانن بە ئینگلیزی و ئیسپانی زمان و ئایین و فەرهەنگ و زمانانی خۆیان لەبیربردنەوە و تازەش هەتاهەتایە، خۆ نادۆزنەوە و خۆ ناناسنەوە. ئەی "ئەبۆریجینەکان"ی ئەوسترالیا و "ماورییەکان"ی نیووزیلاند، کە دوو میللەتی ڕەسەنی، ئەو دوو وڵاتەن، تەماشاکە ئینگلیزی کۆلۆنیالیست، چی بەسەر هێناون. ئیندیانەکان، ئەبۆریجینەکان و ماورییەکان، ئەورۆکە هەرسێیان، بەسایەی سەری ئەورووپاییانەوە، ئەوە هیچ، فەرهەنگ و

تەواوی تایبەتمەندییەکانیان نەماوە و سڕاونەتەوە، بۆخۆیشیان وەک مرۆڤ خەریکن، بەرەو نەمان دەبرێن. لە ناوچەکەی لای خۆمان، "ڕەزاشا"ی ئێران و ئەتاتورکی تورکیا، بە گۆڕینی پۆشاکی خۆماڵی و سەپاندنی پانتۆڵ و چاکەت و پۆشاکی ئەوروپایی و دژایەتیی ئیسلام و گۆڕینی تیپی عەرەبی، بۆ تیپی لاتینی، کە ئەتاتورک کردی و بەوەش دەیەویست، ئەو نەوە نوێیانەی، کە بەتیپی لاتینی ڕادێن، بێبەری بکات، لە گەنجینەی تەواوی کەلەپوور و فەرهەنگ و ئەدەبێکی، کە پێشتر هەیانبووە و کە کوردی خۆیشمان لاساییان کردەوە، و زۆر شتی تر، تۆرەیەکی یەکجار خراپ و ناپەسەندیان، لە برەوپێدانی فەرهەنگی ئەوروپایی و ئەوروپاییاندن و ڕۆژاواییاندنی، بەشێکی ڕۆژهەڵاتدا، کە کوردیش بەشێکە لێی، دیت. کەمالیزم بۆ خۆی، ڕەفزکردنی فەرهەنگ و نەریتە ئیسلامی و عوسمانییەکان بوو، و هەوڵدان بوو، بۆ هاوردنی فەرهەنگیی خۆراوا و خۆهەڵواسین، بە خۆراوادا و نەخشەدانان بوو، بۆ گۆڕینی تورکیا، لە وڵاتێکی خۆرهەڵاتی نیوەڕاستی ئیسلامییەوە، بۆ وڵاتێکی ئەوروپایی. ئێمە ئەگەر بنۆڕینە دیرۆکی ئیسپانیا، دەبینین نێزیکەی 700 ساڵان، عەرەب و ئیسلام، فەرمانڕەواییان کرد. شارستانییەتی ئیسلامیش، بە تایبەت لە بواری فەرهەنگ و هزردا، لەو دەمەدا گەیشتبووە ترۆپکی پێشکەوتن. ئیسپانیاش ئەودەم، واتە: پێش ئەوەی عەرەب و ئیسلامی تێبچن، وڵاتێک بوو، ئایینی مەسیحی و جوولەکایەتی تێدا بوو. ئیسلام لەو ماوە درێژەی فەرمانڕەواییدا، هەرگیز هەوڵی تواندنەوەی خەڵکی ئیسپانیایان نەدا. هەرگیز ئایینەکانی خۆیانیان لێ قەدەغە نەکردن و زمانیشیان لێ نەسەندنەوە. کەچی، کە دەسەڵاتی ئیسلامی لە ئیسپانیادا نەما، بە دەگمەن مزگەوتێک یا شوێنەوارێکی عەرەبی ــ ئیسلامی دەبینرێن و ئەگەر هەشبن، ئەوا وەک مۆزەخانە، یا شتێکی لەو بابەتە هەن. مەبەستم ئەوەیە، ئەگەر ئیسلام وەک

ئەوروپاییانی کردبا، دەبوو بەو 700 ساڵە، زمانی ئیسپانی و فەرهەنگی ئیسپانی و ئایینی مەسیحی، لە ئیسپانیا، نەمابان و لەبەین برابان و ئێستا، ئەو وڵاتە، جۆرێکی دیکە بووایە. ئەگەر ئیسلام لە ئیسپانیا وەها کارێکی نەکردووە، ناکاتە ئەوەی، کە ئیسلام وەک ئایین و فەرهەنگێک، پەیامی تواندنەوەی پێ نییە. ئیسلام لە ناخیدا، هەڵگری پەیامی عەرەباندنە، بۆ تەواوی نەتەوە و گەلانێک، کە دەبنە موسوڵمان. ئیسلام، ئەگەر فەرهەنگ و فەلسەفە و هزر و جیهانبینییەکی فراوان و مەزنی، پەخش کردبێتەوە، ناکاتە ئەوەی، کە هەر لە پزدانە عەرەبییەکەیەوە لەگەڵیدا بووە و هەر لەگەڵ لەدایکبوونیدا، هێناویەتی، نەخێر، هەرگیز وا نییە. ئیسلام لەو پزدان و ژینگە عەرەبییەیەوە و کە هاتووەتە دنیاوە، فەرهەنگ و فەلسەفە و هزر و توندوتیژییەکی عەرەبی، خێڵەکی، دەشتنشین و لمنشینی بێئاو و بەژی، لەگەڵ خۆدا، پێ بووە، لێ بە تێکەڵاوبوونی لەتەک، فارس و کورد و تورک و هیندی و چینی و خەڵکانی دیکەی سەر بە فەرهەنگی جیاواز و نەتەوەی جودای ئەورۆ موسوڵماندا، ئیدی گۆڕانێکی لەبەرچاو و برێک بەرەوە کراوەیی و فرەلایەنیی، بە سەردا هات و لە فەرهەنگیی تەنێ شمشێر و تاڵان و خوێنەوە، برێک گۆڕا و توخمی سۆفیزم و لێبوردوویی و ئەدەب و هونەری، خەڵکانی خودان مێژوو و فەرهەنگی ناعەرەبی تێکەوت و بە یەک ڕەنگی نەمایەوە و ڕەنگی دیکەیشی تێکەڵ بوو. ئەگەر ئیسلاماندنی وڵاتێک، نەتەوەیەک یا گەلێک، لە ڕێگەی عەرەبەوە بووبێت، ئەوا عەرەباندن ئەنجام دراوە. کە کورد، فارس، تورک، پەشتۆ، بەلووچ، پاکستانی، هیندوستانی یا هەر نەتەوەیەکی دیکە، بوونەتە موسوڵمان، ڕێژەیەکی زۆری فەرهەنگەکانیان عەرەبێنراوە. ئەگەر تورک یا فارس یا هەر نەتەوەیەکی دیکە، ئیسلامیان گەیاندبێتە جێگەیەک، ئەوا بێجگە لە لایەنە عەرەبییەکەی ئیسلام، هەندێک تایبەتمەندێتی

ئەو نەتەوانەشی تێکەڵ کراون. بۆ نموونە: ئیسلامی ئەلبانی و بۆسنیایی و چیچنی و تورکمەنستان و کازاخستان و...ئیسلامێکی تورکی ــ عەرەبین. ئیسلامی ئازەربایجان و تاجیکستان و...ئیسلامێکی فارسی_عەرەبین. هەموو نەتەوەیەکی موسوڵمانی خاوەن دەسەڵات و فەرمانڕەوایی، وەک ئیمپراتۆریای عەرەبی، فارسی و تورکی، لە پەنای بڵاوکردنەوەی ئیسلام و ئاییندا، هەوڵی تواندنەوەی گەلانی موسوڵمانی بندەستی خۆیانیان داوە. کورد و بەربەر، لەلایەن عەرەبەوە هەوڵی تواندنەوە دراون. کورد، لەلایەن تورک و فارسیشەوە، هەوڵی تواندنەوەی دراوە، بەڵام تۆ بنۆڕە کوردستانەکەی لەمەڕ خۆمان، کە نێزیکەی 1300 ساڵێکە ئیسلامە و فەرهەنگی ئیسلامی تێدا زاڵە، کەچی تا ئێستاش کڵێسەی فەلەی کوردستان، زمانی فەلەی کوردستان، فەرهەنگی فەلەی کوردستان و هەرچی نەریتیانە، لە شوێنی خۆیاندان و کەس ناچاری نەکردوون وازیان لێ بهێنن و بچنە سەر ڕێی خەڵکە کوردەکە. خۆ ئەگەر ڕاست بێت و "میدی"یەکان کورد بووبن، ئەوا کورد لە ساڵی 612ی(پ.ز)ەوە، کە تا ئێستا دەکاتە 2613 ساڵان، کورد لە "نەینەوا"دا زۆرینە بووە و تا ڕادەیەکیش "نەینەوا"ی بە دەستەوە بووە، کەچی یەک فەلەی نەینەوایی نەبووەتە کورد و یەک مەزارگەی فەلەی نەینەواییش، بە دەستی کورد وێران نەکراوە. بێجگە لە فەلە، لە کوردستان، ئێزدی و یارسانیش هەن، کە بۆ خۆیان کوردن، هەرچەندە ڕەنگە هەندێک جار گوشار خرابێتە سەریان و ڕێگەی هەندێک شتیان لێ گیرابێت، بەڵام هەرگیز هەوڵی بەتۆبزی ئیسلاماندنیان نەدراوە و نەکراوە و هەمیشەش ڕێزی نەریت و تایبەتمەندییەکانیان گیراوە. من دەتوانم بە ڕاشکاوی بڵێم، فەرهەنگی ڕۆژهەڵاتی ئیسلامی، بە بەراورد لەگەڵ فەرهەنگی ڕۆژاوادا، گەلێک بە تەحەممولتر و بە سەبرتر و دڵفراوانترە و کەمتر، هەوڵی سڕینەوەی ئەوی

دیکەی ناموسوڵمانی داوە و دەدات. ئەمەریکا، کە خەڵک بە نموونەی دیموکراسی و ئازادیی دادەنێت، وەک فەرهەنگ، نەک وەک دەوڵەت، یەکێکە لە فەرهەنگە هەرە توندڕەو و فەندەمێنتالیستەکان، کە پەیامی سڕینەوەی فەرهەنگی نائەمەریکایی لە ناخیدا هەڵگرتووە و پیادەی دەکات. ئێمەی خۆرهەڵاتی، هەرچەندە بە ڕۆژاوا و پێشکەوتنی سەرسام بین، دەبێ ئەوە بزانین، کە زانست و تەکنۆلۆژیای جیهانی خۆراوا، لە دۆزینەوەی چارەسەر، بۆ کێشە و گیروگرفتە، یەکجارئاسایی و ساکارەکانی، بەشە زۆرینەکەی مرۆڤی سەر زەویدا، سەرکەوتنی وەدەست نەهێناوە و بەختیاریی نەئافراندووە. زانستێکی کارا و کاریگەر، هیچ کاتێک جێگەی هەڵسەنگاندن و بەها ئاکارییەکان ناگرێتەوە، بەڵکە دەبێ پەنا بباتە بەر جیهانێک، کە ڕاستگۆیی، دەستپاکی، بەرپرسیاریەتی و بڕوای تێدا بێت. لەبەر ئەوە دەبێ ئێمە، خەونەکانی داهاتوومان و هەڵسەنگاندنەکانمان، پێش هەڵبژاردنی تەکنۆلۆژیاکانمان، هەڵبژێرین. دوورکەوتنەوە لە فەرهەنگ و ڕۆح و هزری ڕۆژهەلاتییەتی، دەکاتە دوورکەوتنەوە لە جڤاک و خاک و مێشکشۆردنەوە و ڕۆژاوازەدەیی. ئەو دیاردەیە لە کن خەڵکانێکی خۆبەڕۆشنبیرزانی، خۆ لەبیرکردوو، کە لە ئاست هەموو شتێکی ئەورووپا و ڕۆژاوادا، دەحەپەسێن و واقیان وڕدەمێنێت و دەمدادەچەقێنن، پتر دەبینرێت و بەوەش پەتای ڕۆژاوازەدەییەکەیان، کاریگەرتر دەبێت. دیارە ناکرێ هەموو فەرهەنگییانی کورد و ناکوردی ئەم جیهانەش، بخرێنە یەک خانەوە، چونکە ئەوانیش بە سەر دەیان دید و لایەن و هزری جیاوازدا دابەش دەبن و نایشکرێت، وەک یەک، تەماشایان بکرێت و وەک کۆمەڵەیەک، یا یەکەیەک، یا دەستەیەک، حیسابیان بۆ بکرێت. ئەگەر ئەورووپازەدەیی نووسەران و سیاسەتکارانی کورد و ناکوردیش بە دیتنی خۆیان پێشکەوتن بێت، کەوا نییە، ئەوا دەبێ بیر و

PDF 4 KURD

کردارەکانی، عەلی شەریعەتی، فرانز فانۆن، ئێدوارد سەعید، جەلال ئال ئەحمەد، نووام چۆمسکی، گاندی، ماندێلا، نایریری، کێنیاتا، لۆمۆمبا، نکرۆما و...ئەوپەڕی دواکەوتوویی بێت، ئەوجا من دەپرسم، توو ئەو پیرۆزییەی، کە ئەو"ڕووناکبیره" کوردانە بەلایانەوە پیرۆزە، لە هەموو کورددا چارەکە شەریعەتییەک،سەعیدێک، ئال ئەحمەدێک، فانۆنێک، یا چۆمسکییەکی تێدایە؟

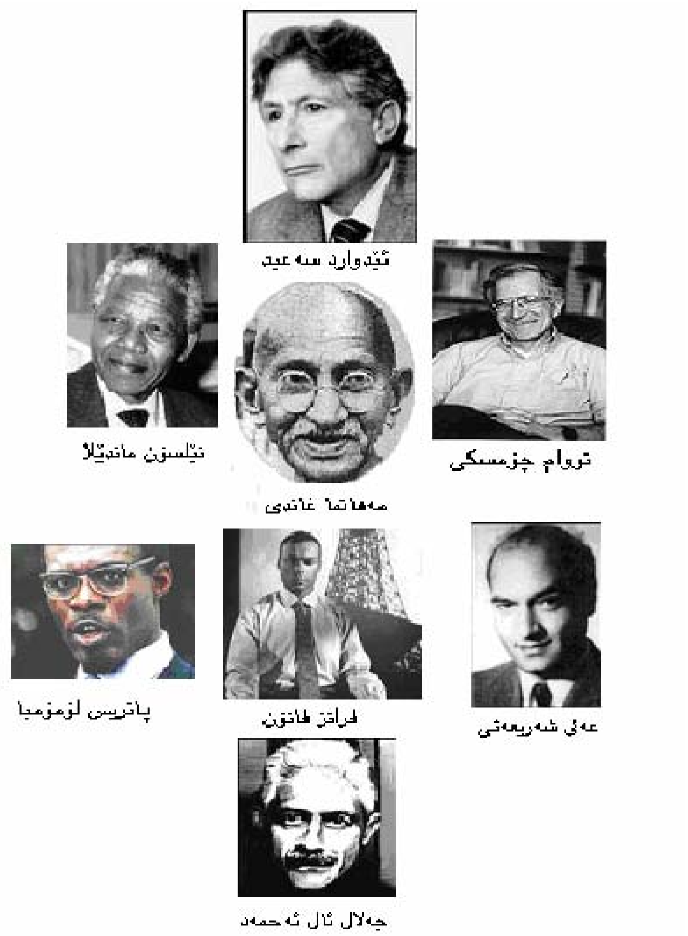

PDF 4 KURD

کاکەوەیس: من بە کورد دەڵێم ڕەو مەکەن بەرەو ئەورووپا، تۆش وایان پێ دەڵێی، کەچی خۆمان لە ئەورووپاین، پێت وایە دەبێ دەسەڵاتدارانی ناوچە پارێزراوەکانی کوردستان چی بکەن تا ڕەوی پێچەوانە واتە لە ئەورووپاوە بەرەو کوردستان بکرێ؟ ئایا شەڕی ناوخۆ بەشی ئەوە دەکا بکرێتە بیانووی ڕەو؟

ئەمجەد شاکەلی: من، کە بە کورد دەڵێم ڕەو مەکەن بەرەو ئەورووپا، لەترسی ئەورووپاییاندن و ڕۆژاوازەدەیی و خۆلەبیرچوونەوە و سەرلێشێوان و دۆڕان و توانەوە و وێڵبوون، وایان پێدەڵێم، دەنا هەموو مرۆڤێک، لەسەر ئەم گۆی زەوییەدا، ئازادە لەوەی، لە کوێ دەژی. من بۆ خۆم هێندەی گەردیلەیەک بڕوام بە سنوور و مەرز نییە، و پێشموایە سنوور و مەرز، تەنێ لە نێو کەللە و مێشکی دەسەڵاتداراندا هەیە و هەبوونی دەسەڵاتیش، واتە: دەسەڵاتداریەتی، وەک "ئیمانوێل کانت"ی فەیلەسووف دەلێت، مەزەنە و خەملاندنی ئازادانەی عەقڵ، تێکدەدات و لەبەین دەبات. "کراپۆتکین" دەڵێت:"لە هەر کوێیەک دەسەلات هەبێت، ئازادی نییە"، چونکە دەسەلات، قەوارە و چوارچێوە، بۆ ئازادی ساز دەکات. خۆزگە ئەم جیهانە، هی هەموو مرۆڤ دەبوو، و ئەوەی پێی دەڵێن سنوور نەمابایە، و پاسپۆرت، پۆلیس، سەرباز، چەک، دەوڵەت و دەسەلات و ئاڵا، هیچیان نەبووایەن و نەمابان و هەموو مرۆڤی ئەم جیهانە، لەبری ئەوەی هەریەکەو ڕەگەزنامە و پاسپۆرت و ناسنامەی وڵاتێکیان هەیە و هاووڵاتیی وڵاتێکن، هەموو "هاووڵاتیی جیهان"، هەموو جیهان بووایەن و پێویستیان، بە ڕەگەزنامە، ناسنامە، پاسپۆرت و هیچی لەو بابەتانە نەبووایە. بیشر ئەلحافی ئەلبەغدادی "بشرالحافي البغدادي"، کە یەکێکە لە سۆفییەکان

PDF 4 KURD

دەڵێت:"يأتي على الناس زمان تكون الدولة فيه للحمقى"، واتە: سەردەمێک بەسەر خەڵکدا دادێت، کە دەوڵەت بۆ گێل و گەوجانە. ئەو سەردەمە، دیارە ئیدی، سەردەمی نەمانی دەسەڵاتە، چونکە تەنێ گەوج و گێل پێویستییان بە دەوڵەت (دەسەڵات) دەبێت. ئێمە، کە لە ئەورووپاین، پێموایە لەخۆشی روومان نەکردووەتە ئێرە، ئێمە لە رژێمی سەددام حوسەین هەڵاتین. ئەو کوردگەلەی باشووری کوردستان، کە ساڵانی 1970 و 1980 و ئەوانە وڵاتیان بەجێهێشت، بەشی هەرەزۆریان، بەهۆی چالاکیی سیاسییەوە، دەربەدەر بوون. بەشێکی زۆریان پێشمەرگە بوون و زۆرینەیان خاوەنی ئاگاییەکی سیاسی و فەرهەنگی بوون و لەو بوارانەدا کارا بوون. گەلێکیان لە سەربازی و جەنگ هەڵاتبوون و دژی چەکهەڵگرتن و جاشایەتی و جەیش ئەششەعبی(الجيش الشعبي) و سووکەجاشیی(الخفيفة) بوون. ئەگەر بەراوردێک لە نێوان کوردانی، ڕەوکردووی پێش ساڵی 1991 و پاش ئەو ساڵەدا بکەین، جیاوازییەکی یەکجار زۆرمان، لە چۆنایەتی خەڵکەکەدا، لەبیرکردنەوە و هەڵسوکەوت و ڕەوتار و بەڵگەهێنانەوە و جیهانبینییاندا، بۆ دەردەکەوێت. ئەگەر کوردی دهۆک، ئامێدی، هەولێر، کۆیە، سلێمانی، کەلار، پێش 1991، لە ترسی ڕژێمی سەددام هەڵدەهات، خۆ لە 1991 بەدواوە، ڕژێمی سەددام، لەو دەڤەرانەدا نەماوە! ئەو دەڤەرانە، لەو دەمەوە، بە دەستی دەسەڵات و کارگێڕی حیزبە کوردییەکانەوەن. کەواتە ئەو خەڵکە، لەو دەسەڵات و ڕژێمە کوردییەی، کە لە کوردستان فەرمانڕەوایە و بۆ خۆی چەپڵەی بۆ لێدەدات و هەر خۆیشی هێنایە سەر تەخت، هەڵاتووە و هەڵدێت. بەڵام ئەوەی، کە دەگاتە ئەورووپا، ئەگەر هەڵاتن لەکوردستانەوە و بار و ڕەوشی کوردستان، بەڵگەیەکی باش و بەهێز نەبێت، بۆ مانەوە و جێگیربوون

له ئەوروپا، ئەوا بە نێوی ئەوەی، کە لە ڕێژیمی سەددام هەڵاتووە و لەو دەترسێ، خۆ بە پۆلیسی ئەوروپا، دەداتە ناسین و زۆرجاران، بۆ بەهێزکردنی هەڵوێستی خۆی، ناسنامە و شتی ئەو ناوچانەی کوردستان، وەک کەرکووک، خانەقین، خورماتوو و مەندەلی، یا بەغدا و شوێنەکانی تری عیراق، بلا خەڵکی ئەو شوێنانەش نەبێت، لەگەڵ خۆیدا دێنێت و پێشان دەدات. ئەوانەی لە دەڤەرەکانی بن دەسەڵاتی پارتییەوە هەڵدێن، خۆیان وا دەدەنە قەڵەم، کە سەر بە یەکیەتین، و پارتیی تەنگیان پێ هەڵدەچێنت، و بە پێچەوانەشەوە، ئەوانەی دەڤەرەکانی بن دەستی یەکیەتی، خۆ بە پارتیی دەناسێنن، و گوایە یەکیەتی تەنگی پێ هەڵچنیون. مەسەلەیەکی گرنگ، کە لە ئەوروپا دەخوات، دژایەتی ئیسلام و دزێواندنی ئیسلامە. زۆرینەیەک لەوانەی، دەگەنە ئەوروپا، ئەوە دەکەنە بیانوو. هەندەکیان دەڵێن، ئایینیان گۆڕیوە و بوونەتە مەسیحی و گوشار خراوەتە سەریان و لەترسان هەڵاتوون. هەندەکیان دەڵێن، فرۆشگەی مەیفرۆشییان هەبووە و چەکداری پارتییە ئیسلامییەکان، هاتوونەتە سەریان و لەبەر ئەوە هەڵاتوون. هەندێکیان دەڵێن، پێوەندی سێکسییان، لە تەک کچێک یا ژنێکدا هەبووە و ئاشکرا بووە و قەوم و کەسی کچە ویستوویانە بیانکوژن، ئیدی ئەمانیش ناچار هەڵاتوون. هەندێکیان دەڵێن، ئارایشتگەیان هەبووە و ئیسلامییەکان پێیان داخستوون و دارکارییان کردوون، و هی وایش هەیە، بە نێوی هاوجنسبازی، بە کوردییەکەی خۆمان حیزێتی، داوای پەنابەری دەکات. زۆرێک لەوانەی، گەیشتوونەتە ئەوروپا، بە قسەی خۆیان، عەرەقفرۆشی و مێبازی وئایینگۆڕین، گەیاندوونی! زۆرینەیەکی ئەو خەڵکەی، لە 1991 بەدواوە هاتووە، بە هەزاران جنێو و قسەی ناشیرین، بە یەکیەتی، پارتیی، حیزبە ئیسلامییەکان و ئایینی ئیسلام دەڵێن و دەڵێنەوە، تا ئەو کاتەی مافی پەنابەرێتی و مانەوە وەردەگرن. هەر دوای ئەوەش، داکۆکی و

PDF 4 KURD

پڕوپاگەندەیەک، ئەوان لە یەکیەتی و پارتیی و بۆ ئەوانی دەکەن، ئەندامە مەسلەکییە هەرەکەونەکانی، ئەو پارتییانە بۆ خۆیان نایکەن. جگە لەوەش، دەبینی، برادەران، هەمیشە قوژبنێکی دیوەخانەکەی ئەو حیزبەی، کە ئەوان خۆیان بە دەروێشی دەزانن، گەرم کردووەتەوە و موسەججیل (زەبت، ڕیکۆردەر) ئاسا، کاسێتەکانی ئەوان لێدەدەنەوە. هۆیەکی بنەڕەتیی هەڵاتنی، خەڵکی باشووری کوردستان دوای 1991، خۆیان هەرچۆنێ بدەنە قەڵەم، مەسەلەی ئابوورییە و هیوای گەیشتنە بە "بەهەشتی" ئەورووپا. من باش لە بیرمە، ساڵانی 1950 و 1960 ەکان، سەدان کوردی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بۆ کاری وەرزێری و سەپانی، دەهاتنە باشووری کوردستان، و کاریان دەکرد و پاشان، کە ئیدی جگێک(کەمێک) پووڵیان خڕەکردەوە، دەگەڕانەوە لای خۆیان. سەدان کەسم لەبیرە، کە لە وڵاتی خۆمانەوە، دەچوونە بەغدا بۆ کارکردن. دەیان کەسم لەبیرە، کە هەر لەو ساڵانەدا، دەچوونە کووەیت، بۆ کارکردن. "لالەحەمەی میروەیس"، یادی بەخێر، کە جاڤی یەسووجانی بوو، هێندەی خۆش و جوان، باسی سەلیمی کوڕی دەکرد، کە لە کووەیت کاری دەکرد و مابووە و بووبووە "حاجی سەلیم" و دەوڵەمەند بووبوو، تۆش حەزت دەکرد، هەرچی شڕە و شیتاڵی خۆت هەیە، لە کۆڵی کەیت و کاولەکەی خۆت بەجێبهێڵیت و ڕووبکەیتە، ئەو بەهەشتەی "کووەیت". "شەوکەتی کوێخا"، هەبوو لە کۆلەجۆی زەنگاباد، لە کووەیت کاری دەکرد، کە بەسەردان دەگەڕایەوە کوڵەجۆ، دەمەوئێواران بە کراسێکی درێژی سپی خاوێن و جووتە سەرپێییەکی چەرمەوە، بە تەنیشت ماشێنە زەبەلاحەکەیەوە، لە ناوەندی گونددا، ڕادەوەستا، هەموو پیاوانی گوند، خۆزییان پێ دەخواست و کچانی گوندیش، ئارەزوویان دەکرد، مێردیان پێ کردبا. ئێستا جیهان گچکە بووەتەوە، لەبری ئەوەی، خەڵک لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە، بچن بۆ

باشووری کوردستان، یا لە کولەجۆ و شارەزوورەوە، بچن بۆ کووەیت، ڕاستەوخۆ لەو دەڤەرانەوە، دێن بۆ ئەوروپا، هەم بۆخۆیان دەژین، و هەم ماڵ و منداڵیان دەژێنن، و هەم کار دەکەن، و هەم پاسپۆرتێکیش دەخەنە باخەڵ، و هەم دەشچنەوە کوردستان و خانوو و فرۆشگە دەکڕن، و دوای ماوەیەکی کەمیش، تەرچکەکیژێکیش دەخوازن و لەگەڵ خۆیان دەیهێننەوە ئەوروپا، و هەمیش حیزبایەتی دەکەن، و تەواوی ئەو ساڵانەی ئەوروپایشیان، بە خزمەت بۆ دەژمێردرێت. ئێمە دەبێ ئەوەشمان لەیاد نەچێت، ئەوەی لە 1991 بەدواوە گەیشتووەتە ئەوروپا، خەڵکگەلێکی نەدار و هەژار نین، بەڵکە بە پێچەوانەوە، خەڵکانێکی دەسترۆیشتوو و خاوەن پارەن، و هەریەکەیان بەلای کەمەوە 5000 دۆلار یا زیاتری جرنگاندووە، تا گەیشتووەتە ئەوروپا. ئەوەی دێتە ئەوروپا، وا بیر دەکاتەوە، ئەو پارەیەی، کە بۆ گەیشتنە ئەوروپا خەرجی کردووە، لە ماوەی یەک دوو ساڵدا دەستی دەکەوێتەوە، ئیدی ئەمە قومارێکە و کردوویەتی. ئەم خەڵکانە بەو پووڵانە دەڵێن، گەلا و هەر یەک سەددۆلاری، دەکاتە یەک گەلا. شەوێکیان زەنگی تەلەفۆن لێیدا، و من بۆخۆم هەڵمگرت، دیتم زەلامێکە لە یۆنانەوە زەنگ لێدەدات. گوتی: ئەوە ماڵی مامە شێخە، گوتم: کێهە مامە شێخ، گوتی: مامە شێخ ئەمجەد، منیش حەپەسام، چونکە لە هەموو ژیانمدا کەسێک پێی نەگوتووم شێخ، گوتم: بەڵێ خۆیەتی، گوتی: من فلانم و لە یۆنانم و پێویستم بە هەندەک پارەیە. ئاوا شەش حەوت گەلایەکم بۆ بنێرە. ئیدی تێمگەیاند، کە جارێ پێش هەر شتێک نایناسم و دوای ئەوەش نیمە و سەختیشە پێم پەیدا بکرێت، چونکە شەش حەوت گەلا، دەکاتە مووچەی یەک مانگ و حەفتەیەکی ڕەبەقم، واتە: پێنج حەفتە، کە بە چ دەردەسەری و کوێرەوەری و شەکەتییەکی کارگەریی، وەدەستی دەخەم، و بەشی بژێوی مانگەکەشم ناکات، بەلام ئەو بڕوای بەوە نەبوو و شۆخی

پێدەهات، کە زانیشی هیچم لێهەڵناکرێنرێت، خوا کاری ڕاست بێنێ، وازی لێ هێنام. ئەمەی، باسم کرد، نموونەیەکە لەو بەزمەی، کە زۆرینەی کوردانی لەمێژینەی ئەوروپا تووشی بوون. هاوڕێیەکم ماوەیەک بوو، ئاگامان لە یەکتری نەمابوو، کە زەنگم بۆ لێدەدا، ئەو ژمارەیەی نەمابوو و ژمارە نوێیەکەیشی لەبەر ئەوەی، وەک زۆرینەی کورد، نهێنی بوو، نەدەگوترا، ناچار زەنگی ناسیاوێکم، کە خزمی وی بوو، لێدا و ژمارە نوێیەکەم لەو وەرگرت. کە زەنگم بۆ لێدایەوە و قسەم لەگەڵدا کرد، گوتی: بەو خوایە لە ترسی ئەوانەی لای خۆمان، کە داوای گەڵام لێدەکەن، ژمارەکەم گۆڕی، تا ئیدی نەمدۆزنەوە.گوتم: بەخوا برا ئەمڕۆ بێت یا سبەی، هەر دەتدۆزنەوە. گوتی: وا زوو نا، ماوەیەکی هەرپێدەچێت. لە نێو کوردانی ئەوروپاشدا خەڵکی وا هەن، ڕوڵێکی خراپ دەبینن، لە پێشاندانی ئەوروپا، بەوانەی کوردستان. هاوینان لە ئەوروپا، خەڵک دەچنە کەنار زەریاکان و سناو(مەلە) دەکەن و خۆ دەدەنە بەر خۆر. خەڵکم بینیوە، کامیرایەکی ڤیدیۆی، خستووەتە سەرشان، و وێنەی ئەو هەموو لەشە نیوەڕووت و مایۆ و بیکینی لەبەر و ڕاکشان و ماچومۆچ و دیمەنانەی کێشاوە و گوتوویشێتی، ئەو فیلمە دەباتەوە و کلدەکات(دەنێرێت)ەوە، بۆ کوردستان. ئیدی ئەوە لە کوردستان وا دەزانرێت، لە ئەوروپا خەڵک نان بە لەشی ڕووتەوە دەخۆن، و ژیان هەر کەناری زەریاچە و مەلە و ماچخانەیە. حاڵبوکی برادەری کامیرا لەشان، بۆخۆی زەمتە و بێکار و بار، لەسەرماڵی مام "سۆسیال" دەژیا و دەژی و خۆیشی بە فیلەسووفی سیاسەت و کوردایەتی دەزانێت. کەناڵە تەلەڤزیۆنییەکانی کوردستان، سترانی یەکجار بێتام و ناحەزی، کوردگەلێکی ئەوروپانشین پێشان دەدەن، کە لە کووچە و کۆڵانەکانی ستوکهۆڵم، یا باژێڕێکی دیکەدا، وێنەکان کێشراون و کاکی سترانبێژ بەو کووچانەدا دەسووڕێتەوە و بە تەنیشت کچاندا دەڕوات و ڕووبار و

کۆتر و کیژی پرچ زەردی قەڵەمی و باریکەڵەی ئاسک ئاسا و ڕامووسان، پیشان دەدرێت، کیژان لە ئامێز دەگرێت، لە کوردستان، کە ئەو دیمەنانە دەبینرێن، تەنێ یەک دیوی ئەوروپا پیشان دەدرێت، دیوەکانی دیکە، کە لەژیانی ئێمەومانانەوە، خەڵکانی خوارەوەی جڤاک، نێزیکن پیشان نادرێن. سەرەتای ساڵانی 1970، لە یەکێک لە سینەماکانی بەغدا، فیلمێک بە نێوی "غريب في السويد = نامۆیەک لە سوێد" پیشان دەدرا، منیش وەک هەموو هەرزەکارێکی ئەو دەمە، چووم و دیتم. ئەو فیلمە، سوێدی وا پیشان دەدا، کە گانخانەیەکە و هیچی دی، کە خەڵک چ کار و سەرقاڵییەکیان نییە، لە پەڕین زیاتر. بەشێکی زۆری، ئەو خەڵکە لاوە هەڵاتووەی وڵاتانی خۆمان، بەو نیازەوە دەگەنە ئەوروپا و پێیانوایە، وەک لە نێو خەڵکدا باوە، کچانی ئەوروپا حەزیان لە ڕەشەکوڕی ئەفریقایی و کوڕی گەنمڕەنگی ڕۆژهەڵاتە و هەموو دەرپێیان داکەندووە و خۆراک و خەویان لێ حەرام بووە و چاوەنۆڕی ئەمانن. ئەمانیش ئیدی، پوختە و زەریف، بە کێری لەهەساندراو و تیژەوە ئامادەی پەڕینن. لە کوردێکی باشووری کوردستان، کە وەک پەنابەر دەگاتە فڕۆکەخانەی "ئارلاندا **Arlanda**"ی باژێڕی ستۆکهۆڵمی سوێد، دەگێڕنەوە، کە دابەزیوە و ئیدی لە پۆلیس و کارمەندانی فڕۆکەخانەکە ڕزگار بووە و دەربازی دەرێ بووە، هەر کچێکی سوێدی بینیوە و تووشی بووە، بە پەنجەنووقاوەکانی دەستی، ئاماژەی بۆ کردوون و هەر بە کوردی گوتوویەتی:"پەلەم لێ مەکەن، هەمووتان دەگێم". ئەگەر بە گوێرەی قانوون بکرابا، دەبوو ئەو بابەتانە، نێوی "پەنابەری سێکس"یان لێ بنرێت، چونکە ئەمانە، هەر لە وڵاتەوە کێریان بۆ ژنگەلی سوێدی و ئەوروپایی دەمەزەرد کردووە و بە تفاقەوە هاتوون و تەدارەکی خۆیان بینیوە. لە تەلەڤزیۆنێکی سلێمانییەوە، فیلمی "سەما بکە لەگەڵ گورگاندا"، کە "کەڤن کۆستنەر" ڕۆڵی

قارەمانیەتی تێدا دەبینێت، پێشان دەدرا. فیلمەکە بە ڤیدیۆ و لە یەکێک لە کەناڵەکانی تەلەڤزیۆنی سویدەوە تۆمار کرابوو، چونکە هەم ژمارەی کەناڵەکە، و هەم وەرگێڕانی فیلمەکە، بە سویدی لەسەر تەلەڤزیۆنە کوردییەکە دەردەچوو. وەک ئەوەی، زمانی خەڵک لە کوردستان، سویدی بێت. بێگومان ئەوە کوردێکی سوێد بردوویەتییەوە و ئەوانەی تەلەڤزیۆنە کوردییەکەش، نە لە ڕووی سایکۆلۆژی و نە لە ڕووی پێداگۆگی(پەروەردەیی)یەوە، مەسەلەکە بۆ وان گرنگ نەبووە و بیریشیان لەوە نەکردووەتەوە. مێدیاکانی کوردستان هەردەم جوانترین و خاوێنترین و زەقترین و سەرنجڕاکێشترین، لایەنەکانی ژیانی ئەوروپا پێشان دەدەن. هەردەم وێنەی جوانترین شۆخەکیژی ئەوروپا و ئەمەریکا پێشان دەدەن و پەخش دەکەنەوە. تۆ تەماشای دواڕووپەلی ڕۆژنامەی برایەتیی بکە، هەر ڕۆژە، وێنەی شەنگەکچێکی بەسەرەوەیە، زەلام خۆی بۆ دەداتە کوشت. ئەمانە هەموو دەبنە هۆی، هەژاندن و ورووژاندنی، هەستی لاوانی کوردستانی، و بیرکردنەوە لە خۆگەیاندن، بەهەر نرخێک بێت، بەو "بەهەشتەی ئەوروپا و ڕۆژاوا"، کە مێدیاکان، پێشانی مرۆڤی ئەو وڵاتە هەژارەی خۆمانی دەدەن. بریا لە تەنیشت ئەو جوانییەی ئەوروپاوە، بڕێک لایەنی دزێوی، شارستانییەتە نەخۆشەکەی ئەوروپاش، پێشان دەدران و ئاوڕێک، لە گیروگرفت و کێشەی خواردنەوە، بەنگکێشان، دزی، کوشتن، ڕاسیزم (ڕەگەزپەرستی)، هەڵوەشانەوەی خێزان، چەوساندنەوەی ئابووری، زەندەقچوون و ترس لە ئیسلام (ئیسلامۆفۆبیا **Islamophobia**)، خۆکوشتن، تەنیایی، ئینسێست "**Incest**"،(ئەنجامدانی سێکس لە گەڵ منداڵی نێو خێزاندا، باوک لەگەڵ کچ، یا کوڕی خۆیدا و دایک لەگەڵ کوڕ، یا کچی خۆیدا و داپیر یا باپیر لەگەڵ نەوەی خۆیاندا)، منداڵبازیی"**Pedofile**"،(ئەنجامدانی سێکس لەلایەن گەورەساڵانەوە لەگەڵ

زارۆکی گچکەدا). زەوتکردنی پیرەژن و پیرەمێردی شێست و حەفتا ساڵان و...یش، دەدرایەوە. بریا ئاوڕێک لەو هەزاران بیانییانەی، بە کوردیشەوە، سەر بە فەرهەنگیی جیهانی سێیەم و چوارەم و ڕۆژهەڵات و ئیسلامی و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و ئەوانە دەدرایەوە و دەزانرا، کە بۆ لە زیندانەکانی ئەورووپادا، لێی کەوتوون. بریا ئاوڕێک لە سەدان کوڕ و کچی مێردمنداڵی سێزدە و چواردە ساڵانی سوێدی و کورد و بیانی، کە لە خێزان و ماڵی خۆیان هەڵدێن و دەکەونە نێو گەلەکوڕ و گەلەکچی دیکەی، گیرۆدەی جگەرەکێشان و خواردنەوە و بەنگ و دزی و...دەدرایەوە. هەر لەم ستۆکهۆڵمەی ئێمەدا، پتر لە سەدوپەنجا تا دووسەد منداڵێکی، لەو تەمەنانەدا هەن، کە شەو، لەسەر یا لەژێر، پلیکانەی خانووە بەرزەکاندا، یا لە نێو تونێل و وێستگەی شەمەندەفەراندا، یا لە پەنای دەوەن و داری نێو باخچەگشتییەکاندا، یا لەسەر کورسییەکی نێو پارکێکدا، دەنوون و ڕۆژ دەکەنەوە. هی وایشیان هەن شەوان بە سواربوونی ئۆتۆبووس و شەمەندەفەرانی ژێرزەوییەوە، کە تا ڕادەیەک تا دەمەوبەیان هەن، دەبەنە سەر. ئەمانە لەو تەمەنە ناسک و هەستەوەرەیاندا، فرەجاران لە لایەن، خەڵکانی گەورەساڵانی دڵڕەق و بێبەزەیی و بێ هیچ هەستێکی مرۆڤانەوە، دەخاپێنرێن و بەکاردەبرێن، بۆ تێرکردنی ئارەزووە نەخۆشەکانی خۆیان. گەلێک جار، بە هۆی ڕەوتارێکەوە، کە بۆ بیانییانی ئەم کۆمەڵگەیەی دەکەنە کارێکی خراپ و وەک تاوان دەیژمێرن، خەڵک گیرۆدەی دەردەسەریی خۆی دەبێت و بە هەزار فەلاکەتیش ڕزگاری نابێت. زەلامێک لە بەر ئەوەی، شەقازللەیەکی لە کوڕە پانزدە ساڵییەکەی سرەواندووە، چونکە جگەرەی کێشاوە، سێ ساڵیان زیندانی کردووە. پیاوێک لەبەر ئەوەی ویستوویەتی وەل ژنەکەیدا، ژنی خۆی، جووت بێت و ژنە ئەو کاتە نەیویستووە و کابراش، شێخی مەزن (شێخ ڕەزا) گوتەنی: "چەندە هاوارم لە کێرم کرد،

نەکەی فیلە نەکەی" بەڵام فیلە "گوێی نەدایە و خۆی هەوادا و کەوتە ناو قەعری کوزی"، ئیدی ئەو وانیکەی، لێ دەبێتە بەڵا و ژنە، پۆلیس دێنێتە سەری و بە بیانووی زەوتکردن و زۆرگێیییەوە"الإغتصاب"، کابرای چارەڕەش، فڕێ دەدەنە زیندانەوە و چوار پێنج ساڵێکی بە تەنگادا دەدەن. تۆ دەزانیت، ئەگەر ژنێک، هەر ژنێک، لە سوێد بۆ خۆی مەیلی لێ نەبێت و مێردەکەی یا کوڕەهاوڕێییەی، کە ئەویش هەر هەمان پایەی مێردی هەیە، ئارەزووی جووتبوونی هەبێت و بیەوێت بکسێت، ئەو ژنە ڕێکوڕەوان و زۆر بە هاسانی، دەتوانێت، پۆلیسی بهێنێتە سەر و بیداتە دادگا و لە زیندانی توند کات. ڕەنگە ئەگەر ئەو قانوونە، لە وڵاتانی خۆمان، پێڕۆ کرابا، بڕوا بکە، زەلامی لێ ڕزگار نەدەبوو و تەواوی ژنداران، لە نێو زینداندا، پاشماوەی ژیانیان دەبردە سەر. ژنێک، بەهۆی دەمەقاڵەیەکەوە لەگەڵ مێردەکەیدا، بە یارمەتی کوڕێکی خۆی، مێردەکەی، کە باوکی کوڕەکەیشە، بە چەقۆ لەتوپەت دەکەن و کابرا دەسووتێنن و دەنێو پەتوویەکی دەنێن و فڕێی دەدەن. من و تۆی ئەورووپانشین، کۆڵێک سوپاسگوزارین بەوەی، منداڵەکانمان، کوڕ یا کەنیشک، شتێک بخوێنن و ئەگەر نا، ئەوا کارێک بکەن و گرنگیش نییە چ کارێک، تەنانەت گسکدان و خاوێنکردنەوەش بێت، تەنێ لە ترسی ئەوەی، هەڵنەخلیسکێن و نەبنە بەنگکێش و دز و کاری خراپ و نابەجێ نەکەن. ئەگەر زارۆکێکمان لێرە، زانستگە تەواو بکات و لە بوارێکدا پێشکەوێت، حەقوایە، پەیکەری بۆ بکرێت. دەزانی من چەند دڵخۆش دەبم و دەگەشێمەوە، کاتێک دەبیسم، کچەلاوێک، یا خۆرتێکی کورد، یا بیانی و بەتایبەت هی وڵاتانی جیهانی سێیەم، ئیدی گرنگ نییە، سەر بە چ نەتەوە و گەل و ڕەنگ و ئایین و خاکێکە، کە لە بوارێکی ژیاندا پێشکەوتووە و سەرکەوتووە و کارێکی باشی

ئەنجامداوە. بڕوا بکە هێندەی دنیایەک، بە وەها هەواڵێک، کەیفساز دەبم و شێخ فازیلی تاڵەبانی گوتەنی:"گەزگەز باڵا دەکەم". شێخ فازیلی تاڵەبانی، کوڕی شێخ وەهابی تاڵەبانی بوو، ساڵی 1963، لە ناوچەکەی خۆیانەوە لەوبەری سیروان، بەری خانەقین، بە خۆ و خێزانەوە، گواستبوویەوە و وەک پەنابەر، هاتبووە گوندی "سەیدە"، کە یەکێکە لە گوندەکانی دەڤەری "شاکەل" و ماڵی ماممی لێ بوو. شێخ فازیل، پیاوێکی باڵابەرز و باریک و درێژ بوو و ئەگەر هەڵە نەبم، نێزیکەی 190 سەنتیمیتر و بڕێک زیاتریش دەبوو. شێخ فازیل، زووزوو دەهاتە سەردانی باوکم و دووقۆڵیی گوێیان دەدایە ڕادیۆ و هەواڵ و باسی ڕەوشی کورد و سیاسەتیان دەکرد. ئەودەمە باسی جەلال تاڵەبانی، کە نوێنەری شۆڕشی کوردستان و بارزانی بوو، زۆر دەهاتە گۆڕێ. شێخ فازیل، هەموو جارێک بە باوکمی دەگوت:"شێخ محەمەد، بەو خوایە هەر، کە ناوی جەلال تاڵەبانی دەبیسم و باسی دەکەن، گەزگەز باڵا دەکەم". دیارە تەنێ لەبەر ئەوەی، کە هەردووکیان تاڵەبانی بوون، ئەم، وا گەزگەز باڵای دەکرد. من ئەودەم بیرم لەوە دەکردەوە، کە ئەگەر شێخ فازیل، بەو درێژییەی خۆیەوە، گەزگەز باڵا بکات، دەبێ چەند درێژ بێت و سەری بگاتە کوێ!. بەشێک لەو خەڵکانەی وڵاتی خۆمان، کە ڕوو دەکەنە ئەوروپا، پاشەڕۆژ و داهاتووی منداڵەکانیان، دەکەنە بیانوو و بەوە، پاساوی وڵاتبەجێهێشتنی خۆیان دەدەن، گوایە منداڵ لەوێ باش پێناگات و لێرە لە ئەوروپا، بواری خوێندن و کار و هەموو شتێکی لە بەردەمدا ئاوەڵایە. من کە بە کورد دەڵێم، دەستم دامێنت و نەکەی لە خۆتی تێکدەیت و ڕێگەی ئەوروپا بگرێتە بەر، ڕێک لە ناڕوونی داهاتووی ئەو زارۆکانە و لەدەستدانیان تۆقیوم. من باش دەزانم، هیچ کەسێک لە ئێمە، لەم کۆمەڵگەیەدا، خودانی منداڵی خۆی نییە. تەنانەت لە نێو چواردیواری ماڵەکەی خۆیشتدا، تۆ ناتوانیت ئاگات لە منداڵی خۆت

هەبێت و چاودێری بکەیت. ئەوە کۆمەڵگەیە، کە منداڵ پەروەردە دەکات، نەک خێزان. لە جڤاکێکی سوێدئاسادا، تەنانەت کەمترین هەلومەرج و شێوەی ژیان و فەرهەنگ و دید و پەروەردە و لایەنە کۆمەڵایەتییەکانیش، لەگەڵ تۆدا نین و هەر ئەو لایەنانەیشن، بە ڕەنگە جیاوازەکانیانەوە، کاریگەرییەکی یەکجار بەهێزیان هەیە و زارۆک و نەوەی نوێی ئێمە، بە لای خۆیاندا، ڕادەکێشن. گەلێک جار، ئەو هەلومەرجانە، نەک زارۆک، بەڵکە ژن و پیاو و گەورەساڵانیشمان، بەرەو هەڵخلیسکان و هەڵدێر تلدەدەن. ئێمە لەهەمبەر ئەو هەلومەرج و ڕەوشەدا، کۆڵێک لاوازین و فرەجاران دەستەپاچەیی و بێدەسەڵاتیی، بە سەرماندا زاڵ دەبێت و بڕیارەکانیشمان، شپرزەیی و هەڵچوون، یا ملکەچبوون و خۆبەدەستەوەدانی پێوە دیارە. لەکاتێکدا، کە دەبوو وشەی "دزی" لە فەرهەنگی زمانی سوێدیدا نەبووایە، کەچی هێندەی دزیی، دزیی شتومەک وکاڵا و ماڵ و ئۆتۆمبیل و دووچەرخە و فرۆشگەبڕین و سامانی کەسەکی و...نەک دزیی سامانی کەرتی گشتی و حوکوومەت و دەوڵەت، لە ڕۆژێکدا لە سوێد دەکرێت، لەو بڕوایەدام، لە ماوەی یەک ساڵدا، لە کوردستانەکەی خۆماندا، ناکرێت. مەبەستم ئەوە نییە بڵێم، کوردستان شامی شەریفە، و چ دزیی تێدا ناکرێت. گەورەترین نەگبەتی و نەهامەتی و ماڵوێرانی لە کوردستان و ڕۆژهەڵاتدا، ئەو جۆرە دزییەیە، حوکوومەتان، سەرکردان، سەرانی حیزبان، بەرپرسان، دەسەڵاتداران، کارگێڕان، خەڵکانی بە تۆبزی سواری سەری کۆمەڵگە و خەڵک بوو، دەیکەن و پاروو لە زاری خەڵکە هەژارەکە دەردێنن، و هەموو سامان و خۆشگوزەرانییەک بە خۆیان ڕەوا دەبینن و هەموو دەوڵەمەندییەک، کە لە بنەڕەتدا دزییە، بۆ خۆ بە حەڵاڵ دەزانن، وەلێ پارووەنانێک، بە هەژارێک ڕەوا نابینن. ئەو میلیۆنان دینار و دۆلارانەی، لە کوردستان و ڕۆژهەڵاتدا، بۆ خانوو و مۆبێلە و تەخت و جێگەی

PDF 4 KURD

کار و بانگهێشتن و ئۆتۆمبیلی ماڵە بەرپرس و دەسەڵاتداران و خێزان و منداڵیان، سەرف دەکرێن، بەشی بژێوی هەزاران لات و نەدار و بێوەژنانی پاشماوەی ئەنفال و نەخۆش و کەمئەندامانی کوردستان و مرۆڤستانی دیکە دەکەن. دەسەڵاتداری کورد، یا ڕۆژهەڵاتیی، کە هەر بە ناوی نەسرییە "نثرية"ەوە، بۆ قاوە و چایخواردنەوە و میوانبەرێخستنی دائیرەکەی، مانگانە، چەند هەزار دینارێک، بێجگە لە مووچەی مانگانەی خۆی، و هێندێ جار دوو یا سێ هێندەی مووچەکەی وەردەگرێت، دزی دەکات و نانی خەڵکە نەدارەکە و منداڵە بێ دایک و باوکەکە و بێوەژنە مێردکوژراوەکە دەخوات. هەرچی ئەو جۆرە دزییەیە، کە لە کوردستان و ڕۆژهەڵاتدا، لە لایەن خەڵکانێکی نەدار و هەژار و برسی و ڕووت و ڕەجاڵەوە، دەکرێن و لەسەری زیندانی دەکرێن و سزا دەدرێن، من نەک هەر بە دزیی نازانم، بەڵکە بەکارێکی ڕەوا و بەجێ و خێر و پیرۆزیشی دەزانم، بەتایبەت ئەگەر لە خەڵکانی دارا و تێر و سەرمایەدار و چاوچنۆک و ڕژد و قرچۆکی، دەوڵەمەند بکرێن، و سەدجاریش دەستخۆشییان لێدەکەم، و پێیان دەڵێم نۆشی گیانیان بێت، و وەک شیری دایکیان حەڵاڵیان بێت. پەلاماردانی خەڵکانێک، کە هۆی برسیکردن هەژاران دەسازێنن و نان لە زاری خەڵک دەردێنن و برسییان برسیتر دەکەن، کارێکی شۆڕشگێڕانە و تا بڵێیت ڕەوایە.من سەدلەسەد لەگەڵ ئەبووزەری غەفاری(ابوذرالغفاري)دام، کە دەڵێت"اني لاعجب من شخص لا يجد في بيته قوتا، كيف لا يخرج الى الناس شاهرا سيفه"، واتە: زۆرم سەیر بە کەسێک دێت، لە ماڵی خۆیدا، خۆراکێک نابینێتەوە، چۆن بە شمشێرێکی هەڵکێشراوەوە ناکەوێتە نێو خەڵک. مەگەر کوردیش نەیگوتووە:"برسییەتی ڕەگی هاری پێوەیە". ئێمە ئەگەر بە شوێن هۆکارەکانی توندڕۆیی و زۆر و ستەمدا بگەڕێین و بمانەوێت

چارەسەریان بۆ بدۆزینەوە، دەبێ هۆی پەیدابوونی ئەو دیاردانە بزانین. من پێموایە ئەو دیاردانە، لە ژینگەیەکدا سەرهەڵدەدەن، کە نایەکسانی چینایەتی و جیاوازیی نەژادی و جیاوازیی سیکسی(نێر و مێ) و چەپاندنی تێدا هەبێت، ڕەگ و ڕیشەیشیان دەگەڕێتەوە بۆ سیستمی دەسەڵات و حوکومەتەکان و دابەشکردنی نایەکسانانە و ناعادیلانەی سامان و ئەو قانوون و نەریت و ڕێسایانەی، کە لە نێو کۆمەڵگە و خەڵکدا باون. دیارە دزییش، یەکێکە لە بەرهەمەکانی ئەو جۆرە ژینگانە. هەر کۆمەڵگەیەکیش لەم جیهانەدا بیەوێت لە دیاردەی دزی بکۆڵێتەوە و بیەوێت دزی نەهێڵێت و لە ڕەگەوە دەریبهێنێت، گەرەکە لە دابەشکردنێکی عادیلانەی سامانەوە دەست پێ بکات و بەرەنگاری هەژاری ببێتەوە و نان بۆ برسی و کار بۆ بێکاران پەیدا بکات و ئەو مرۆڤگەلەیش، کە توانستی کارکردنیان نییە، ئیدی بە هۆی هەر جۆرە هەلومەرجێکەوە بێت، بپارێزێن. مێدیاکانی کوردستان، با ئاوڕێک لەو هەزاران کەسانە بدەنەوە، چ ژن چ پیاو، کە بۆ خۆیشیان سوێدین، تەختێک نییە لەسەری بنوون و چوار دیوار و بانێک نییە، خۆیانی تێدا حەشار دەن. ئەوانە لەنێو تونێلی قیتار و ژێرپرد و پەنادیوار و ئاوەدەستخانەکاندا، دەنوون. لە یەکێک لەو وێستگەی قیتارانەی ژێرزەوی(**Metro**) شاری ستوکهۆڵم، کە کاری تێدا دەکەم و نێوی رووپستێن "**Ropsten**"ە، دەیان بەیانیانی زوو، بە چاوی خۆم بینیومە، ژن و پیاوێک، لە ئاودەستخانەکەی دەرێ ئەو جێگەیەی، منی لێدادەنیشم، کابرای، کە دێت بۆ خاوێنکردنەوەی و کە هەردەم بیانییشە، دەیانکاتە دەرێ و ئەوانیش شڕە و شیتاڵیان دەپێچنەوە و بە بۆڵەبۆڵ ڕوو دەکەنە عەردەکی دی. ئەو ژن و پیاوە، بۆ ئەوەی بچنە نێو ئەو ئاودەستخانەیەوە، دەبێ پێنج کرۆن، بخەنە کونێکی تایبەتی دەرگاکەیەوە، تا بکرێتەوە و ئەوان درەنگانێکی شەو، کە ئیدی، لە کەمبوونەوەی هاتوچۆکاران

و ڕاوەستانی قیتارە ژێرزەوییەکان، دڵنیا دەبن، ئەو دەمی خۆیانی پێدا دەکەن و لێی پاڵ دەدەنەوە. هەر شەوێکی نووستنی ئەوانە لەو "ئاودەستەهوتێل"ەدا، بۆ ئەو داماوانە، پێنج کرۆنیشی تێدەچێ. ئەو ژن و پیاوە نموونەیەکن، دەنا بێلانە و لانەواز، هێندە زۆرن، نەبێتەوە. من بۆ خۆم دەیان جار، خەڵکی لەو جۆرەم، لە کاتی داخستنی وێستگەی شەمەندەفەردا، لەو ژێرزەوییەوە هێناوەنەتە دەرێ، بۆ ئەوەی برۆن بۆ جێگەیەکی دی، چونکە نووستن و مانەوەیان لەو شوێنانەدا قەدەغەیە، لەبەر ئەوەی فرەجاران، ئەو جۆرە مرۆڤە کلۆڵ و لانەواز و هەژارانە، کە زۆریان بەنگکێش و گیرۆدەی خواردەنەوەن، لەتاو ڕەوشی دەروونی و بێزاریان، لە ژیان و کۆمەڵگە و دەسەلات، خۆیان فرێ دەدەنە ژێر شەمەندەفەرەکانەوە و هەوڵی خۆکوشتن دەدەن. ئەمەی من دەیڵێم باسی سوێدە، دەنا لە وڵاتانی دیکەی ئەوروپا، هەزاران چیرۆکی لەم بابەتە دەگێڕدرێتەوە، بلا ڕاگەیاندن و بڵاوکراوە و پەخشخانانی کوردستان، بڕێک لەو نایەکسانی و نادادییەش، کە ئەگەر مرۆڤ لەگەڵ خەڵکدا و لەنێو خەڵکدا و وەک خەڵک نەژێت نایبینێت، باس بکەن و بخەنە بەرچاوی خەڵک. فەرمانڕەوایانی نیوەی باشووری کوردستان، دەتوانن هانی کوردانی ئەوروپا، کۆنەکان، بدەن بۆ گەڕانەوە، دەنا زۆرینەی کوردەنوێیەکان، تا ماڵی مام، پارەی سۆسیال، ئاوی گەرم و سارد بەیەکەوە و لەیەک کاتدا، ئەلەکتریک نەبڕان، پارەی بێکاری، پارەی نەخۆشی، کاری ڕەش و بریقوباقی ئەوروپا هەبێت، ناڕۆنەوە. خەڵکانی ساڵانی 1991 بەدواوە، بە حیساب و مەرج هاتوون و بڕیارێکە و داویانە، ئەم وڵاتە وەریان نەگرێت، خۆیان دەکەن بە ئەوی دیکەدا. خەڵکی وەها دەناسم، ساڵانێکە منداڵ و ژنی لە کوردستان جێهێشتووە و تا ئێستا، کە پێنج شەش ساڵە، چوار پێنج وڵاتی کردووە، بێ ئەوەی مۆڵەتی مانەوە وەرگرێت، کە لێیشی دەپرسیت، چۆنیت و

چۆن دەڕوات و مۆڵەتی مانەوەت وەرگرت یا نە؟ دەڵێ: "جا ئەوە کەی مەسەلەیە، ئەڵمانیا نەبێت دانمارک، دانمارک نەبێت سوێد، سوێد نەبێت کەنەدا، کەنەدا نەبێت ئەوسترالیا"، واتە: برادەر بە تەمایە، ماجەللان و کۆلۆمبس و ئیبن بەتتووتە(إبن بطوطة)ئاسا، هەموو دنیا بگەڕێت، بەس بە مەرجی، مۆڵەتی مانەوە(ئیقامە)وەرگرتن. ئەمەیە قومار و قیرسچمەیی و جیرپی. خەڵکانی وا هاتوون، پووڵ خڕکەنەوە و هەر دەشبێ بیکەن، بە هەر جۆرێک دەبێت. مرۆڤی وا، لە ماڵی مام پووڵ وەردەگرێت و کاری ڕەش دەکات و کرێ خانوو و پارەی دوکتۆر و نەخۆشخانە و خۆراک و پۆشاک و کۆمەکی زارۆک و بلێتی هاتوچۆی قیتار و ئۆتۆبووس و هەموو ئەوانە و بڕێکی دیکەش وەردەگرێت و چونکە دوکتۆرێکیشی پەیدا کردووە و ئیجازەی دووروودرێژی نەخۆشیشی وەرگرتووە و نە دەڕواتە خوێندنگە و نە کاری ڕەسمی دەکات، بە بیانووی ئەوەی ناتوانێت، بۆ خۆیشی کاری ڕەش دەکات، ئیدی بە ماوەیەکی کەم، پارە و پووڵێکی باش و مفت خڕدەکاتەوە و خەیاڵی خانوو و دوکان کڕین لە کوردستان، دەکەوێتە کەللەیەوە و بە گیرفانی پڕەوە دەچێتەوە و خۆ دەنوێنێ و فشان دەکات و قوڕ دەکات بەسەر، کۆمەڵە خەڵکێکی دیکەدا، لە کوردستان، کە دەیانەوێت چاوی لێبکەن. خەڵکانی لەو جۆرە، کە بە مەبەستی دەوڵەمەندبوون هاتوون، بڕوا بکە، هیچ کردەوە و ڕەوتارێکیان پێ شەرم نییە و دەتوانن بیکەن. ئەمانە بە گوێرەی تیۆری "موویەک لە بەراز بکەیتەوە هەر باشە"، مامەڵە و هەلسوکەوت، لەگەڵ کۆمەڵگەی سوێدیدا دەکەن، واتە: هەموو کار و ڕەوتارێکی، کە دەیکەن، بۆ خۆیان بە حەڵاڵی دەزانن. خەڵکانێکی لەم چەشنە، کە پاساو، بۆ هەموو کردەوەیەکی خۆیان دەدۆزنەوە، بە من، بە بێ ئەوەی بە خۆیان بزانن، خەڵکانێکی نیهیلیست یا ناییلیست (**Nihilist**)ن، کە بە عەرەبی دەبێتە"عدمي" و بە فارسی دەبێتە

"پوچ گرا"، کە پەیڕەوی فەلسەفەی نیهیلیزم یا نایلیزم(**Nihilism**) دەکەن، کە بە عەرەبی دەبێتە"العدمیة" و بە فارسی دەبێتە"پوچ گرایی"، ڕەنگە بە کوردێکەی خۆیشمان هەر "هیچیی، پووچیی ، پووچگەر"، بۆ (ئیست)ەکەی ، و "هیچایەتی، پووچایەتیی، پووچگەرایی"، بۆ (ئیزم)ەکەی، بێت!. ئەمە بیر و فەلسەفە و دیتنێکە، کە هیچ کار و کردەوەیەکی، پێ نائاسایی نییە، تەواوی ئەو بەها و ئاکار و ڕەوشت و نەریت و ڕێسا کۆمەڵایەتییانەیشی، کە هەبوون و هەن، پێ هیچ نین و بێبایەخن و بێکەڵکن و پێیشیوایە، مرۆڤ دەتوانێت هەرچییەکی بووێت، بیکات، تەنانەت ئەگەر، دژی خواستی مرۆڤی دیکەش بێت و لەگەڵ هیچ قانوون و نەریتێکیشدا نەگونجێت! ڕەنگە پێت سەیر بێت، ئەگەر بڵێم، خەڵکی خۆبەموسوڵمانزانم دیتووە، کە کۆڵێکیش توندڕەو بووە، بەشێکی زۆری کاتیی خۆی، بەوە بردووەتە سەر، لە فرۆشگەکان، وەدووی گۆشت و مریشکی حەلاڵدا گەڕاوە و زۆر گرنگ بووە بە لایەوە، بزانێت، ئایا ئەو گوێلک و کاوڕ و مریشکانە، بە شێوەی ئیسلامی سەربڕاون یا نە! و کاغەزی سەر هەموو خۆراکێکی خوێندووەتەوە و پرسیاری کردووە، نەوەکا فلانە خۆراک، شتێکی بەرازی تێدا بێت. بەڵام هەر، کە گەیشتووەتە سوێد و پێی ناوەتە سەر ئەم خاکە، ئیدی بەنەخوێنی شل کردووەتەوە و ناوی خودای لێ هێناوە و نییەتی سیغەی هێناوە و پێیوابووە، هەر پێوەندێکی سێکسی، لەگەڵ ژنانی سوێدیدا، ئەنجام بدات، دەکەوێتە خانەی سیغەوە و بۆی حەلاڵە!. یا تەنانەت ئەگەر جاروبارێکیش دزییەکی گچکە، لە فرۆشگەیەک، یا شوێنێکی دیکە بکات، ئەوا ماڵی کافر و بێدینە و بۆ ئەم حەلاڵە. ئەم جۆرە کەسانە، هەموو جیهان دەکەنە دوو بەشەوە، ماڵ یا خانە یا وڵاتی ئاشتی (دارالسلام)، کە وڵات و کۆمەڵگە ئیسلامییەکان دەگرێتەوە، و ماڵ یا خانە یا

ولاّتی جەنگ (دارالحرب)، کە جڤاک و ولاّتانی ناموسولّمان دەگرێتەوە. من بۆ خۆم خەڵکی خۆبەکۆمۆنیستزانی، گەلێک توندڕەوم بینیوە، دزیکردنی لە فرۆشگە و کارگە و هەر شوێنێکی دیکەی ئەم سوێدە، یا تەنانەت ولاّتانی دیکەی ئەورووپادا، پێ خەبات و تێکۆشان بووە، بەرانبەر سەرمایەداری و پێیوابووە بەو کارە، زیان لە سەرمایەداری دەدات و قەلاّی سەرمایەداری دەڕووخێنێت! ئەم بابەتە خەڵکەش هێندە بەپەلەن، بۆ ئەوەی بە زووترین کات ببنە سوێدی، هەر دوای دوو سێ مانگان، داوا لە منداڵەکانیان دەکەن، بە سوێدی لە گەڵیاندا قسان بکەن. لەنێو ئەو خەڵکانەی، لە دوای 1991 ەوە، گەیشتوونەتە ئەورووپا و بوون بە پەنابەر، و وەک خەباتکار و شۆڕشگێڕ، خۆیان داوەتە ناسین، گەلێکیان کەونەبەعسی و کەونەجاش و کەونەجەیشئەششەعبی و کەونەسووکەجاش و کەونەموخابەرات و کەونە شتی دیکە بوونە و بە شێوەیەک لە شێوەکان، پێوەندیان بە ڕێژیمی بەعس و حوکوومەتی عیراقەوە هەبووە و پێشدەچێت، عیراق بۆ خۆی، لە پشتی ناردنیانەوە بێت، بۆ هەندەران. تۆ بنۆڕە هەندێک وەزیرەکۆن و گزیرەکۆن و ڕۆژنامەڤانەکۆن و شاعیرەکۆنی کورد، کە لە بواری "فەرهەنگی جاشایەتی" و "جاشایەتی فەرهەنگ" و "جاشاندنی فەرهەنگ"دا، کۆلّێک خەباتیان کردووە و پاشان بەنێو حیزبە "زۆر شۆڕشگێڕەکانی کوردستان"دا و بە کۆلّێک ڕێزلێگرتنیانیشەوە، گەیشتوونە هەندەران، یا لە کوردستان ماونەوە. وەفیق ئەسسامەڕائی(وفيق السامرائي) و نەزار ئەلخەزرەجی (نزارالخزرجي)، کە عەرەبن و لە بواری ئەنفال و سووتاندن و وێرانکردنی کوردستان و کوردکوشتندا، جێدەستیان دیارە و خودا هەڵناگرێت، خەباتێکی یەکجار قارەمانانەیشیان کردووە، مەگەر لە ڕێگەی کوردستانەوە و بە نێو دەسەلاّت و

حیزبە کوردییەکاندا نەگەیشتوونەتە هەندەران! گەلێکی دیکەش لەو بابەتانە هەن، کە ژمارەیەکی زۆرن و ئێمە هەر نایانناسین. ئەو بابەتانە، ئەو کۆنە سەربەرێژیمانە، مەبەستم ناسراو و زلەکانیان نییە، دوای وەرگرتنی مافی پەنابەری، دەچنە باڵیۆزخانەی عیراق و پاسپۆرت وەردەگرن و مۆری ئیقامەش، لەلایەن کارگێڕی کۆچ و پەنابەرانی سوێدییەوە، بەو پاسپۆرتانەیانەوە دەنرێت. بێجگە لەوەش زۆریان دواتر، سەفەری عیراق دەکەن و دەچنە بەغدایش. هاوڕێیەکم، کە زۆر لە مێژە یەکدی دەناسین و بۆخۆیشی دوای 1991 وڵاتی بەجێهێشتووە، وەلێ بەهۆی سیاسەتەوە، لەمەڕ ئەم لێشاوی پەنابەری و هەڵاتنی خەڵکی کوردەوە، گوتی: "بڕوا بکە هەڵاتنی ئەم خەڵکە زۆر باش بوو، چونکە کوردستان لە خەڵکی خراپ و سەر بە ڕێژیم خاوێن بووەوە". هاندانی خەڵکی دەرەوەش، بۆ گەڕانەوە بەرەو کوردستان، واتە: "پێچەوانەکۆچ" یا "کۆچی پێچەوانە" یا گەڕانەوە، بە دابینکردنی هەندێ پێویستی ژیان دەبێت لە کوردستان، کە ڕەنگە ئازادی و خانوو و کار، لە پێش هەموویانەوە بن. کە دەڵێم ئازادی مەبەستم ئەوەیە، ئەگەر بە ڕێککەوت، لە شەقامێکی دهۆک، هەولێر یا سلێمانیدا، شانم بەر شانی بەرپرسێک، حیزبییەک یا کارگێڕێک کەوت، لە سەری تووشی دارکاری و تێهەڵدان نەبم. کە دەڵێم ئازادی مەبەستم ئەوەیە، بەرپرسێکی حیزبی گەورە و ئەفسەرێکی زلی ئاساییش و وەزیرێک و کوڕی فلان، لەهەموو بوارێک و هەموو شوێن و هەموو کاتێکدا، لەگەڵ من و منانی دیکەدا، بە یەک چاو و چوونیەک، تەماشا بکرێن و کەس نەتوانێت، لە پەنای هیچ دەسەڵاتدارێکدا و بە هیچ ناو و ناونیشانێکەوە، فشە بەسەر من و منانی دیکەی بێ پشت و پەنادا بکات، چونکە خەڵک لە ئەورووپا، لەسەر ئەوە ڕاهاتووە، بە سەرۆکی حوکوومەتیش، لەبری جەنابتان و بەڕێزتان و گەورەم و سەروەرن، بڵێ تۆ و هەر بەناوی خۆیشیەوە، گازی

بکات، و ڕۆژانە دەیان وەزیر و دەسەڵاتداری زل و زەلام و سەرۆکی حیزب و تەنانەت سەرۆکی حوکوومەتیش، لە نێو جاداندا، بێ پاسەوان و چەکدار، بە پیادە و بە سواری دووچەرخە، ببینێت و بەلایدا تێپەڕن و وەک هەموو ئەو بەندەی خودایانەش، ئاوڕیان لێ نەداوەتەوە. من بۆ خۆم و هەزارانی وەک منیش، دەیان جار "ئوولۆف پالْمێ"ی سەرۆک حوکوومەتی سوێدم، لە نێو جاداندا دیوە، هێواش هێواش و خەیاڵاوی خەیاڵاوی، بەرەو ماڵی خۆیان، یا بۆ جێی کارەکەی چووە، بێ ئەوەی تاکە یەک کەسی بە دواوە بێت و و تاکە یەک کەسیش ئاوڕێکی لێ بداتەوە و ئەلگەڕاوی(فزوولی-فضولي)انە تێی بنۆڕێت، مەگەر خەڵکێکی وەک ئێمەومانانی، وڵاتانی قامچی و دارکاری و شەق!. تۆ کەنگێ لە کوردستانەکەی خۆمان و لە چ وڵاتێکی کاولبووی ئەو ڕۆژهەڵاتەدا دیوتە، نەک سەرۆکی حوکوومەت، بەڵکە ئەفسەری پۆلیسی گەڕەکێکیش، وەک مرۆڤێکی ئاسایی بێتە نێو خەڵک، بێ ئەوەی خەڵک لێی بترسێت؟ لە وڵاتی خۆمان، منداڵ لە مامۆستا هەترەشی دەچێت و بە پەرستار و دوکتۆریش زەندەقی دەبەن! ئەوجا وەرە دیار بەڕێوەبەر و ئەفسەر و وەزیر و سەلجووقەی حیزب!.ساڵانێک لەمەوبەر، سوێد، سەرۆک حوکوومەتێکی هەبوو، نێوی "ئینگڤار کارڵسسۆن" بوو. دەموچاوی بڕێک درێژکۆڵە بوو. لە هەرچی خەڵکی سوێد و بە تایبەت منداڵەوردکەی سوێدت پرسیبا، وێنەیەکی ئەو پیاوە بکەن، دەسبەجێ وێنەی ژێری تاکە پێڵاوێکیان دەکرد و دوو چاو و لووتێکیان بۆ دەکرد و چاوێلکەیەکیان دەکردە چاوانی و دەیانگوت: ئەوە کارڵسسۆنە. تەنانەت وای لێهاتبوو ئەو "کارڵسسۆن"ە، جارێکی لە تەلەڤزیۆندا، باسی ئەوەیان لەگەڵدا هێنایە گۆڕێ، ئەویش بێ هیچ سڵکردنەوە و شەرم و سووربوونەوەیەک، داوای کاغەزێکی لێ کردن و کاغەزەکەی خستە ژێر

پێڵاوەکەیەوە و بە قەڵەم و بە دەوری پێڵاوەکەیدا هێنا و وێنەیەکی پێڵاوەکەی کرد و دوو چاوی بۆ پێڵاوەکە کرد و چاوێلکەیەکی کردە چاوی و دایە دەستی بەڕێوەبەری پرۆگرامەکە و جوان جوانیش کامیراکەی خرایە سەر، بۆ ئەوەی بینەران بە باشی بیبینن. کارڵسسۆن، ئیدی هەر کاتێک، وێنەی خۆی کردبا، هەر بەو شێوەیەی دەکرد و نە خۆی و نە کەسی دیکەیش، بەو باسە تێکنەدەچوون. کێ دەوێرێ لە وڵاتی خۆمان، وەها کارێک بکات. تۆ ناتوانیت، نەک بە سەرۆکی حوکوومەت، بەڵکە بە ئەندامێکی حیزبی و پۆلیسێک و تەنانەت، بە پاسەوان و فەڕاشێکیش، بڵێیت: مامۆستا تۆ هەڵەیت! یا ڕەخنەیەکت لێی هەبێت. نەک هەر ئەوە، بەڵکە دەبێ، هەمیشە تۆ، خۆتیان لێ لادەیت و خواخوات بێت، هەر لە خۆڕا، گێچەڵێکت پێ نەکەن. لە وڵاتی خۆمان تەنێ پۆلیس، پۆلیس نییە، بەڵکە حیزب و ئەندام و هەوادارانی حیزبیش، پۆلیسن و ئارەزوویان لێبێت و پێیان بکرێت، تۆ و منی ناحیزبی، دەدەنە بەر چماق و هەزار شەقمان تێهەڵدەدەن و ئاوەڕووتمانیش دەکەن. دیارە نادادی و پێشێلکردنی خەڵکانی دەنگنەبیسراو و خزان و لات و کڵۆڵی کۆمەڵگەکانی خۆمانیش، هۆیەکە بۆ نەگەڕانەوە و جێگیربوون لە ئەوروپایەکدا، کە هیچ نەبێت، جیاوازییەکان هێندە زەق نایەنە بەرچاو و دەسەڵاتداری ملپەڕێن و تەوربەدەستی تێدا وەدی ناکرێن. لە وڵاتی ئێمە نادادیی و ناحەقی، زۆر بە زەقی و ئاشکرا دەبینرێن و خەڵک هێشتا، سوێند بە سەری دەسەڵاتدار و فەرمانڕەوای، ساختەچی و قۆڵبڕ و ناداد و دژەحەق، دەخوات و جەللادی لە دادخوازێکی ڕاستگۆ و قسەلەڕوو و حەقپەرست، پێ باشترە. موزەففەر ئەلنەوواب (مظفرالنواب) لە شیعرێکیدا، کە هەمووی ڕەخنە و گاڵتەکردنە بە سەرانی عەرەب و پێشاندانی کوێرایی خەڵکە، لە دیتنی ڕاستی و داد، و بەراوردێکە، لە نێوان خێڵی ئەمەوی و عەلیدا، دەڵێ:

"ما زال أبو سفيان بلحيته الصفراء، يؤلب باسم اللات العصبيات القبلية. ما زالت شورى التجار، ترى عثمان خليفتها وتراك زعيم السوقية. لو جئت اليوم ، لحاربك الداعون إليك وسموك شيوعية"، واته: "هێشتا ئەبووسوفیان بە ڕدێنە زەردەکەیەوە، بە ناوی ئەللاتەوە(کە یەکێک لە خوداکانی سەردەمی پێش ئیسلام بوو) هانی دەمارگێری خێلەکیەتی دەدات، هێشتا دەستەی بازرگانان، عوسمان بە خەلیفەی خۆیان دەزانن و تۆیان (مەبەستی عەلییە) پێ ڕێبەری ڕەشەخەڵکەکەی، ئەگەر تۆ ئەمڕۆ بێیت (مەبەستی عەلییە) ئەو خەڵکانەی، کە بانگت دەکەن، دەبنە دژت و ناوی کۆمۆنیستت لێ دەنێن". لە وڵاتی ئێمە و لە زۆر جێگەی ئەو ڕۆژهەڵاتە خێرلەخۆنەدیوەیش، کۆڵێک مخابن، هێشتا خەڵک ئەبووسوفیان و عوسمانەکان، بە ڕێبەر و دەمڕاستی خۆیان دەزانن و ئەوانیان لە عەلییەکان پێ خەلیفەتر و ڕاستترە. لەوێ لەو کوردستانە و لەو ڕۆژهەڵاتە، هێشتا خەڵک، بە گوێرەی فەلسەفەی "الإمام اللي ما يشوّر يضربه الناس بلخرگ"، عەرەب گوتەنی، کە دەکاتە "ئەو ئیمامەی دەستناوەشێنێت، پێوەنادات، خەڵک بە پەڕۆکۆن لێی دەدەن"، ڕێبەری خوێنمژ و مرۆڤکوژ و سەرکردەی دڕندە و قامچی بەدەست و چەوسێنەر، دەپەرستێت و سەری بۆ دادەنەوێنێت و بە گەورە و باشی دەزانێت!. ئیمام عەلی دەڵێت:"من ملك إستأثر"، واتە: "ئەوەی دەسەڵاتی هەبوو، دەبێتە ستەمکار، زۆردار". ئەمە وەک تیۆری و فەلسەفەیەک، هەرچی جۆری دەسەڵات و دەسڕۆیشتوویی جیهان و مرۆڤە، سیاسی و ئابووری و...بێ گوێدانە کات و شوێن، دەگرێتەوە، لێ ئەو دیاردەیە، هەرچۆنێک بێت، لە ئەوروپا، بڕێک سووکترە و بەو خەستییەی، کە لە ڕۆژهەڵات و کوردستانەکەی خۆیشماندا هەیە، نییە. خەڵک لە ئەوروپا لە سەر ئەوە ڕاهاتووە، بە زەنگێکی تەلەفۆن، بۆ کارگێڕییەکی حکوومەتی،

کارەکانی خۆی، ئەنجام بدات و کارێک، یا ئیمزایەکی جەنابی لێپرسراوی لای خۆمان، بۆ کڕین و فرۆشتنی ئۆتۆمبیل و خانوو و زەوی و موڵک و سامان و کاروەرگرتن و خانەنشینی و پاسپۆرتوەرگرتن و خانووبەکرێدان و بەکرێوەرگرتن و ژنهێنان و شووکردن و تەڵاق و هەر شتێکی دی، کە حەفتە و مانگ و ساڵی پێدەچێت و بێ واسیتە(واسطة) و میانچێتی کەسێکی دۆستی جەنابی بەرپرس، یا دەسەڵاتدارێکی سەرەوەی جەنابی بەرپرس، هەرگیز جێبەجێ نابێت، لە ئەوروپا، بە چەند دەقیقەیەک ئەنجامی بدات. لە سوێد و نۆرویژەوە شۆڕبێتەوە، بە فڕۆکە، بە شەمەندەفەر، بە ئۆتۆمبیل، حەز دەکات بە پایسکیل و سواری کەریش، هەموو ئەوروپا بگەڕێت و لە ئیسپانیا و یۆنان و ئیتالیاوە سەر دەرکات و لە هەموو باژێڕ و گوندێکیش لابدات، کەس پێی ناڵێت "کەرەمەلی (کەرەمئەلی، کەرەمعەلی) کەرت بە چەند؟" و یەک بازگە، پۆلیس، پشکنین، و...ی تووش نابێت، کەچی لە مابەینی هەولێر و کۆ و سلێمانیدا، نەک هەر پشکنینێک، بەڵکە زۆرجاران سووکایەتیپێکردنگەلێکیشی تووش دەبن، دەشێن بۆ مێژوو بگێڕدرێنەوە. من پێموایە، گەڕانەوەی کورد، لە هەندەرانەوە بۆ کوردستان، ناکرێت وەک دیاردەیەکی کۆمەڵ و کۆ، باسی لێوە بکەین. ئەوە کارێکە تایبەتە، بە هەر مرۆڤێکەوە بۆ خۆی و هەلومەرجی ژیانی، وەک تاک و وەک خێزان. هەریەکەو بیانوو و هۆ و بۆچوونی تایبەتی خۆی، لەمەڕ ئەو مەسەلەیەوە هەیە. مانەوەی خەڵکیش، دیارە ئێمە باسی کورد دەکەین، لە هەندەران، کە ساڵانێکی زۆری بە سەردا تێپەڕ بوو بێت، گیرۆدەی یەک دنیا دەردەسەرییە، هەر لە کار و ماڵ و منداڵ و خوێندنگە و ژیان و ...دەیان وردەواڵەی دیکەوە بیگرە، تا دەگاتە باری دەروونی و ڕەگداکوتان، لە نێو ئەم جڤاک و وڵاتانەدا. کورد زوو گوتوویەتی:"ئەو جێیە خۆشە، دڵی لێ

خۆشە". کوردێک ئەگەر دڵی بە هەندەران خۆش بێت، هەزارویەک بیانوو دەدۆزێتەوە، بۆ نەگەڕانەوەی بۆ کوردستان. کوردێکی دیکەش، کە دڵی بە کوردستان خۆشە، هەزارویەک بیانوو دەدۆزێتەوە، بۆ گەڕانەوەی بۆ کوردستان. ئیمام عەلی دەڵێت:" الغنى في الغربة وطن، والفقر في الوطن غربة،"، واتە: "زەنگینی لە هەندەران نیشتمانە، و هەژارییش لە نیشتمان نامۆییە". کوردێکی هەندەراننشین بگەڕێتەوە کوردستان و لەوێ برسی و نەدار و چەوساوە بێت و "ئەسپێ لە باخەڵیدا سەوزەڵەخانم بێژێت"، هەرگیز هەست بە خۆشی ناکات و لە وڵاتی خۆیدا، خۆی بە نامۆ و بیانی دەزانێت، کەواتە بۆ بگەڕێتەوە؟ کوردێکی هەندەراننشین لە هەندەران دەستڕۆیشتوو و دەوڵەمەند بێت، هەندەرانی بۆ دەبێتە نیشتمان و ڕەنگە هەرگیز بیر لە کوردستان نەکاتەوە، کەواتە بۆ بگەڕێتەوە؟ کوردگەلێک یا بیانیگەلێک، کە هاتوونەتە ئەورووپا، ئەز پتر باسی سوێد دەکەم، وەک خۆرتەکەی حیکایەتی ورچەکەیان لێهاتووە. دەڵێن، لە نێزیکی کوێرەگوندێکی، نێو چیا سەخت و دۆڵە تەنگژەکاندا، ورچەمێیەک دەژیا، ورچە عاشقی کوڕە لاوێکی گوندەکە دەبێت و هەردەم بیر دەکاتەوە، چۆن بیرفێنێت و بیبات بۆ خۆی. ڕۆژێکیان دەرفەتی بۆ دەڕەخسێت و کوڕە دەرفێنێت و دەیباتە ئەشکەوتەکەی خۆی. لەوێ نان و خۆراکی بۆ دێنێت و تێری دەکات و پاشانیش لەخۆی دەپەڕێنێت، و کە وەدەریش دەکەوێت، تاوێرێکی یەکجار زل، کە بە کوڕە تلنادرێت، لەبەر کونەکەدا دادەنێت، بۆوەی کوڕە هەڵنەیەت. پاش یەک دوو ڕۆژان، ورچە بیرێکی دیکەی بۆ دێت. هەموو ڕۆژێک دوای خواردن و لەخۆپەڕاندن و ئەوانە و پێش لە ئەشکەوت دەرچوون، ورچە برێک بە زمانی، ژێرپێی کوڕە دەلێسێتەوە. دیارە بەلای کوڕەوە، ئەوەش خۆشەویستی و هەستدەربڕینە، دوایەش، کە وەدەر دەکەوێت، تاوێرەکەی بۆ دادەنێتەوە. ماوەیەک بەو جۆرە

PDF 4 KURD

دەگوزەرێت، تا ڕۆژێکیان تەماشای ژێر پێی کورە دەکات، دەبینێت ئیدی گۆشتە سوورەکەی کەوتۆتە دەر و پێستی ژێرپێی نەماوە و ناتوانێت بڕوات. ئیدی ورچە بە کەماڵی ئیسراحەت، تەواوی کار و پێویستییەکانی خۆی لەگەڵ کوڕەدا، بە چاکی ئەنجام دەدات و کە وەدەریش دەکەوێت، دەرکەی ئەشکەوت ئاواڵە، بەجێدەهێڵێت و چیدی تاوێریش بەکار نابات، چونکە لەوە دڵنیا دەبێت، کە ئیدی کوڕە تازە هیچی پێ ناکرێت و فێرە ئەو ژیانە بووە.کوڕەش دوای ئەو بەزمە، هێزی ئەوەی لەبەر دەبڕێت، تەنانەت بیر لە ڕاکردنیش بکاتەوە. دەڵێن شەراب تا کۆن بێت خۆشتر و بەتامتر دەبێت، لێ مانەوە و جێگیربوون و درێژەدان بە ژیان لە ئەورووپا، بۆ ئێمەی خوارەوەی گۆی زەوی، ناخۆشتر و بێتامترمان دەکات. ئەورووپا تەنێ بۆ ئەوە خۆشە، بە گیرفانی پڕەوە و بە گەشت و بۆ ماوەیەکی دیاریکراو، بۆی بچیت و بۆخۆت و بە هەوەسی خۆت بژییت و بێدڵیی خۆت نەکەیت. گەلێک لە بەرپرسگەلی کورد و سەرانی حیزبەکانی کوردستان و بەچکەکانیان و دەوڵەمەندانی کورد، کە بۆ وەگەڕخستنی پارە و پووڵەکانیان، پارە و پووڵی کوردستان، و دانانی لە بانک و جێگەی گەرم و بازێڕە ئاسوودەکانی ئەورووپادا و وەرگرتنی پاسپۆرت و دابینکردنی ژیانێکی ئاسوودە بۆ ژن و زارۆکیان، دێنە ئەورووپا، ئەورووپا بۆ ئەوان گەلێک خۆشە. دیارە کوردستانیش بۆ کەسگەلی وەها، ناخۆش نییە. ئەمانە ئەورووپایان کردووەتە کەرەڕێ و بە هەوەسی خۆیان بۆی دەچن و تێدا دەژین و جارجاریش بە گەشت و بۆ فشەکردن، بەسەر خەڵکی هەژار و نەداری کورددا، کەی وەرز خۆش بێت و ڕەوش لەبار بێت، دەچنەوە کوردستان. ئەمانەش بە زۆریی، دەرفەتی لێشاوی هەڵاتنی دوای 1991 یان قۆستەوە، هەرچەندە هی وایان هەن، هەر لە 1970 و 1980کانەوە، لە ئەورووپا، ڕەگیان داکوتاوە. ئەمانە تەواوی ماوەی ژیانیان لە ئەورووپا، تاکە یەک ڕۆژیش، کارێکی

مانەندی ئەو خەڵکە ئاساییەیان نەکردووە، و لە تەڕ خواردوویانە و لە وشک خەوتوون و لە کن حیزبەکانی خۆیشیان، بە خزمەت و کوردایەتی بۆیان هاتووەتە ژماردن. ڕەنگە خەڵکانێک، کە کوردستان یا هەر وڵاتستان و خەڵکستانێکی دیکەی جیهانی سێیەم بەجێدەهێڵن، بۆ خۆیان وا بزانن، دۆزەخیان بەجێهێشتووە، لێ دەبێ ئەوەش بزانن، کە ئێرە (ئەوروپا)ش بەهەشت نییە. ئەوروپا بەهۆی سیستمی بیمەی کۆمەڵایەتی و جڤاکی خۆشگوزەرانەوە، کە وەک مەبەست هەوڵی بۆ دراوە و لە ئارادایە، ڕەنگە بڕێک لایەنە مادییەکان دابین بکات، یا هەر هیچ نەبێت، مرۆڤ لە برساندا نەمرێت، لێ لایەنە جڤاکی و ڕۆحییەکەی مرۆڤ، وێران دەکات و تا دێت بەرەو داتەپینی دەبات. کارکردن لە ئەورووپاش، لەگەڵ کارکردن لە کوردستاندا، بەراورد ناکرێت. لە ئەورووپا یەک ساتەوەختی کارگەر، بە فیڕۆ ناڕوات و دەبێ کار بکات، چونکە خاوەن کار بەرهەمی دەوێت. هەشت سەعاتی کار لە ئەوروپا، بە هاتووچۆ و ئەوانەوە و لە ماڵەوە بۆ ماڵ، دەگاتە، یازدە دوازدە سەعاتێک. ئیدی مرۆڤ، کە دەشگاتەوە ماڵێ، هێزی لەبەر دەبڕێت و فریای هیچ شتێکی دیکە ناکەوێت. ئێمە با ئەوەشمان لە یاد نەچێت، کە خەڵکانی وڵاتانی لای خۆمان و جیهانی سێیەم، کە وڵاتانی ئەوروپا وەک پەنابەر وەریان دەگرن ، بۆ ئەوە نییە، کە ئەورووپاییان، پێویستییان بە شارەزایی و پسپۆریی ئەو خەڵکانەیە، نەخێر، بە پێچەوانەوە، خەڵکانی جێهانی سێیەمیان، بۆ گسکدان و خاوێنکردنەوە و دەفرشۆردن و کۆڵکێشان و بلێتفرۆشیی نێو شەمەندەفەر و مێترۆکان و شۆفێری و کارە قورس و سەختەکانی دیکە دەوێت، کە بۆ خۆیان نایکەن. لە نێو ئەو خەڵکانەی وڵاتانی خۆماندا، زۆرجاران دەبینیت، خەڵکانێک، کە لە ڕووی لەشولارەوە، بەهێز و لەشساغ و پڕوزەن و چ مەیلێکی هزرییان نییە و خاوەنی بڕوانامە و خوێندنی باڵا و

ئەوانە نین، پێشدەکەون و ژیانیان باش دەڕوات، چونکە ئەورووپا هەرگیز، پێویستی بە بیرمەند و تەکنیکزان و فەیلەسووف نییە، ئەورووپاییان بۆ خۆیان هۆش و هزر و تیۆری، ڕێک وەک کاڵا، دەنێرنە دەرەوە و دەفرۆشن. ئەورووپاییان، هەر بوارێکی یەکجار گچکەی ژیانیش بێت، لە مێژوولەناسی و ژینگە و جەنگ و فەلسەفە و سیاسەت و پارە و شوێنەوار و شێرپەنجە و چووزانم چییەوە بیگرە تا دەگاتە شتە زەبەلاحەکان، هەزاران پسپۆر و لێزان و شارەزایان تێدا هەن. پسپۆر و لێزانگەلێکی سەدلەسد و بە شەرتی چەقۆ، نەک وەک ئەوانەی لای خۆمان. لە وڵاتانی لای ئێمە، خەڵکی وامان هەن، بە تێپەڕبوونیان بە پەنا دیواری کتێبخانەیەکدا، بۆ سبەینێ لێت دەبێتە ئەفلاتوون و خۆی بە عەلی ئەلوەردی(علي الوردي) و سارتر دەزانێت و دەشتوانێت، بە نێوی ئەوانەوە قسان بکات و سەمینارت لەمەڕ هەر بابەتێکەوە، کە بۆ خۆی حەزی لێ بێت، بۆ دەگرێت. ئێمە سیاسەتکاری وامان هەیە، دەم لە هەرچی شتی جیهانە دەکوتێت. دەتوانێت لە باسی دیرۆکی شێخ عوبەیدوڵڵای نەهری و شێخ مەحموود و پێکهاتنی 11ی مارسی 1970 و ڕابوونی گاورباغی و ئەنفالەوە، گەشتێکت پێ بکات، بە نێو کەللەسەری ژان ژاک ڕۆسۆ و هیگڵ و مارکس و فیردووسی و ئیبن حەنبەل و بە نێو لێرەوارەکانی برازیل و تایلاندا بتگەڕێنێت و بتهێنێتەوە سەر کەڵەکەکەی قولەسووتاو و بزاقی قاچاخچێتی و لەوێشەوە بتبات بۆ شام و سەر مەزارگەی مەولانا خالید و دواتریش بتکات بە کەونە مەیخانەیەکی بابوششەرجی(باب الشرقي) بەغدادا، کە ژێرسیغارەکانیان، لە ترسی دز، بە بزمار و قایم قایم، بە سەر مێزەکاندا داکوتابوو و وەرامی هەرچی پرسیاریشە، کە بە خەیاڵتدا دێت، بداتەوە و بۆ یەک وشەیش دانەمێنێت و دەم لە هەسان دراو ئاسا، گت نەکات

و یەک وشەی نازانمیشی بە زاردا نەیەت. ئەم جۆرە سیاسەتکارانە، ئەم جۆرە مرۆڤانە، لە کن ئێمە و لە وڵاتی ئێمە و لە نێو جڤاکگەلی ئێمەدا فرەن. ئەوان، کە هزرەکان، بۆچوونەکان، دەدەرێنن، ئەگەر 1%یشی شتێکی تێدا بێت، خەڵک هەرگیز ناتوانن بڵێن: بابە ئەم سیاسەتکارە، سیاسەتکار نییە و جامبازە و ئەوەی دەیڵێت بزرکانە و هەرزەگۆییە و هیچی دی. سیاسەتکارمان هەن، پەنجا ساڵ و پترە، دەسیاسەتێنێن، لێ ئەوەی دەیڵێن و ئەوەی دەیکەن، هەرزەگۆیی و هەرزەکارییە و هیچی دی. جیاوازییەکی هەرە مەزن لە نێوان سیاسەتکارانی ئێمە و هی ئەوروپادا لەوەدایە، ئەوانەی ئەوروپا، لەکاتی پێویستدا، ڕێک وەک تۆ و من و هەر مرۆڤێکی ئاسایی دیکە، دکارن بێژن، ناتوانین و نازانین، لێ ئەوانەی ئێمە، پەیڤی ناتوانین و نازانین، لە فەرهەنگی زمانیاندا نییە و هەمیشە، توانان و زانان!. ئەم سوێدە گچکەیەی، کە ئێمەی تێدا دەژین و یەکێکە لە وڵاتە هەرەپێشکەوتووەکانی جیهان، ئەگەر ئەم ئاووهەوا و سەرما و سۆڵە و بەفرستانە، لە هەر وڵاتێکی لە کن خۆمان بووایە، ئێستاکە نەک هەر بووبوو بە کەلاوە، بەڵکە نێوی خەڵکەکەیشی لە ڕووپەلەکانی مێژوویشدا سڕابوونەوە، ئێستا باسی هەر بوارێکی ژیان بکرێت و دەم لە هەر زانست و داهێنان و تەکنیکێک بکوترێت و هەر پرسێکی جڤاکی و ئابووری و سیاسی و ئەدەبی و هونەری، بێتە بەرباس و بێتە پێشێ، سوێد و سوێدی خۆیان تێهەڵدەقورتێنن و لێی دەزانن و سەدان شارەزا و پسپۆریان، لە هەر بوارێکی، بە خەیاڵدا دێت و هۆش بری پێ دەکات، هەن. فرۆکەیەک لەوپەڕی دنیا بەربێتەوە، دەسبەجێ، کە لە مێدیاکانی سوێدەوە، باس دەکرێت، باس لەوە دەکەن، ئایا کەسێکی سوێدی تێدا بووە، کە گیانی لەدەست دابێت یا ڕزگاری بووبێت! هێندەیان خەڵک لەو دنیایەدا بڵاو بووەتەوە، کە بە بەراورد لەگەڵ دانیشتووانی وڵاتەکەیاندا گەلێک زۆرن.

ئەوانەیان نوێنەری هەناردەی عەقڵ و زانستی سوێدن، بۆ هەندەران و کالآئاسا، عەقڵ دەبەن و دەشێنن و دەفرۆشن. ئەوروپاییان، لە ئێمەمانان، کاریان دەوێت، کاری لەشەکی نەک هۆشەکی. شتێکی گرنگ، کە ئێمە دەبێ خۆمانی لێ نەبوێرین ئەوەیە، تۆیەکی پرچڕەشی خەڵکی ئەو ڕۆژهەڵاتی ئیسلامییە، کە لە کن ئەوروپاییان بە موحەممەدان، واتە: خەڵکانی سەر بە موحەممەد، دەناسرێیت، چەندین ساڵ لەم وڵاتە، لە سوێد و وڵاتانی سکەندیناڤیایی، یا هەر وڵاتێکی ئەوروپایی دیکە، نەمازە ئەوانەی سەرووی ئەوروپا، بژی و کار بکە و هیچ بێقانوونییەکیش مەکە، هەرگیز ناتوانیت، بە تەواوی بچیتە نێو کۆمەڵگەکەوە. هەرگیز کۆمەڵگەکە حیسابی خۆییت بۆ ناکات و هەمیشە تۆ، ئەوی دیکەیت و لە خەڵکیِ وڵاتەکە وایە، تۆ دوێنێ هاتوویت و ئێستاش پارەی ماڵی مام "سۆسیال" وەردەگرێت. وا دەزانن، تۆ لە وڵاتێکەوە هاتوویت، نە نان، نە ئاو، نە هیچ پێداویستییەکی ژیانت نەبووە و ڕووت و ڕەجاڵ بوویتە و بە پێخاوسی، بە نێو دار و بەرد و هەردە و دڕکدا، وەدووی دوو سێ بزنەوە، ئەم دۆڵ و ئەو دۆڵت کردووە، و هەرگیز نە ئۆتۆمبیل، نە بەفرگر، نە ئەلەکتریک، نە ئەوەی بۆنی تەکنیک و شارستانییەتی لێ بێت، تۆ نەتبووە و نەشتدیوە. کە "عەبدوڵڵا ئۆیجالان"، لە سووریا وەدەرنرا و گەیشتە ئیتالیا و ماوەیەک بە ئاسمانەوە خولایەوە، تا لە "ئیمرالی" خۆی گرتەوە، کورد، لە هەموو ئەوروپا، ڕێپێوان و خۆپێشاندانی، زۆر گەورە گەورەیان ساز کرد. لێرەش لە ستۆکهۆڵم کرا. نێزیکەی 6-7 هەزار کەسێکی تێدا بەشداربوون و ڕێگەیەکی دووروودرێژیان بڕی. یەکێک لە نەگبەتی و نەزانیی کورد ئەوەیە، کە هەر چەندی ڕێپێوان و خۆپێشاندان و مانگرتن و ئەو بەزمانە دەکات، هەر خۆی بە تەنیایە و زۆر بە دەگمەن خەڵکی ئەم وڵاتانەی تێدا بەشدار دەبن. کورد ڕاگەیاندن و ڕووی قسە و باسەکانی، هەر لە خۆیەتی و بۆ خۆیەتی. لەو

ڕێپێوانەدا، زارۆک و ژن و پیاو و پیر و گەنجی کوردی تێدا بەشداربوون. منیش وەک ئەو خەڵکە چووبووم. ژنێکی کوردی گورجستان، کە لە مێژە یەکدی دەناسین و دۆستایەتیمان هەیە، گوتی:"پێتوایە ئەو سوێدییانە چ دەڵێن، کاتێک ئەم کۆمەڵە هەزار خەڵکە هاتوونەتە سەر جادە و هەموو هاوار بۆ کورد دەکەن!". گوتم:"بە خودای ئێستا دەڵێن، سەیری ئەم کۆمەڵە هەزارە بکە، ئەمانە هەموو بێکارن و هەموو لەماڵی مام پارە وەردەگرن و تا بڵێی فرەخۆر و تێرەن و کار و کردەوەیان پەرینە، بۆیە هەر یەکەو، یەک دەرزەن منداڵیان هەیە، و پیاوانیان، ژنانیان بە نێوی شەرەف و ناموسەوە، دەچەوسێننەوە و دەیانکوژن، و خۆراکێک دەخۆن بۆنی سیری لێ دێت، و لە ژیانیاندا سواری ئۆتۆمبیل نەبوونە، ئێستا لێرە فێری سواریی فڕۆکە و شەمەندەفەر بوون. بە دەگمەن خۆ دەشۆن و ئاو لە لەشیان ناکەوێت و بۆنی ئارەقە و میزیان لێ دێت و پیس و گەمارن و هەموو نوێژ دەکەن و بڕوایان بە ئەڵڵا هەیە، و موحەممەدانن. ئەمانە مشەخۆرن و لەوەی زیاتر وڵاتی ئێمە پێس دەکەن، چ کارێکی دیکەیان نییە!". گوتی:"تۆ بڵێی وا بیر بکەنەوە؟". گوتم:"بەخودای من برێک خاترم گرتوون و کەمم گوتووە". دۆستێکم، کە لە ساڵی 1978ەوە لە سوێدە، بۆی گێڕامەوە و گوتی:"جارێکی ماڵێکی سوێدی هاوسیمان، کە ژن و مێردێکی پیر بوون، بانگهێشت کرد بۆ ماڵی خۆمان و بۆ خۆراکی شێوان. کە وەژوورکەوتن و بە خێرمان هێنان، بە نێو خانووەکەدا گەڕان و تەماشای دیوار و بنمیچ و پەنجەرە و مێز و ئەسکەمیل و تەختەی نووستن و هەموو ئەوانەیان، زۆر بە وردی کرد و هەر خۆشخۆش، ژنەکە بە مێردەکەی دەگوت: پیاوەکە سەیرکە، ئەمانیش وەک خۆمان تابلۆیان هەیە، ئەمانیش وەک خۆمان مێزیان هەیە، ئەمانیش وەک خۆمان پەرداخ و چەقۆ و چنگاڵیان هەیە، ئەمانیش وەک خۆمان گوڵ و ئینجانەیان هەیە و....!". تۆ چ دەڵێیت، دەزانی بۆ وایان

گوتووه؟ ئەو ماڵە سوێدییە، چاوەڕوانی ئەوە بوونە، کە کاتێک دەچنە ژوورەوە، یەکسەر کۆمەڵێک زەلامی ڕیشن دەبینن، کە هەموو لە سەر دووگرد خۆیان نووشتانووەتەوە و سەر و دەمووچاویان لە زەوی توندکردووە و قوونیان فش کردووەتەوە بەرەو ئاسمان و نوێژ دەخوێنن. پێیانوابووە، دار و دیواری ماڵ، بە شمشێری هەڵواسراو و وێنەی پیاوی ڕدێندرێژ، ڕازاونەوە، و ژنی سەراپا ڕەش و تەنێ دوو کونی چاو بەدەرەوەبوو، پڕ ماڵن و بزنێک لە یەکێک لە ژوورەکاندا بەسراوەتەوە، و هەموو لە سەر زەوی دادەنیشن، و بە چنگ خۆراک دەخۆن، و بۆنی میز و پیسی، مرۆڤ گێژ دەکات. ئەمان وەها دەنۆڕنە ئێمە. کراسی قورئان لەبەرکە، هەرگیز بڕوات پێ ناکەن، کە تۆ نوێژ ناکەیت، یا بە ڕۆژوو نابیت. هەرگیز بڕوات پێ ناکەن، کە تۆ لەگەڵ ژنەکەتدا دەچیتە سینەما و ئەستێڵی مەلە و جارجاریش خێزانیی، دەچنە چێشتخانەیەک و نانێک لە دەرەوە دەخۆن. خەڵکی لای خۆمان، لێرە، بە بێ ئەوەی خۆی پێی بزانێت، گۆڕانێکی گەلێک گەورەی بە سەردا دێت. ئەو جۆرە بیانییە یا کوردە گەرموگوڕ و قسەخۆشەکەی ئەولا، کە هەردەم نوکتەی لەسەر زار بوو و دەم بە کەنین بوو، دەردە تەنیاییەکەی لێدەدات، و خۆی دەخواتەوە، و کونج دەگرێت، و خۆ دەداتە کەنار، و لە خەڵک دوور دەکەوێتەوە. ساڵی 1985، گەنجێکی خوێنگەرمی لای خۆمان، لە پاکستانەوە خۆی گەیاندە سوێد. جارجار یەکدیمان دەدیت. پاش ماوەیەک، وەک هەموو پێوەند و دۆستایەتییەکی ئەم وڵاتە، کە ماوەیەک گەرمە و هەر لە خۆڕا و بێ هیچ هۆیەک، لەپڕ ساردی تێدەکەوێت و پاشانیش دەپسێت، لە یەک دابڕاین. دوو ساڵێک دواتر، لە شەمەندەفەرێکدا، لەگەڕەکی خۆمانەوە بەرەو نێو شاری ستۆکهۆڵم، چاوم پێ کەوت. دوای چاک و خۆشی، پرسیم، ئەوە بۆ ماوەیەکە دیار نییە و چی لێ بەسەرهاتووە. گوتی: "خوا ئاگادارە، چونکە هێندە حەز بە

تەنیایی دەکەم، زۆرجاران، کە زەنگی تەلەفۆنەکەم لێدەدات، هەڵیناگرم و وەرام نادەمەوە، لە ترسی ئەوەی، ئەو کەسە نەڵێت دێم بۆ لات یا وەرە بۆ لام". "خەمۆکی"، دەردێکی ڕەوانیی یەکجار باوە لە سوێد و زۆرینەیەکی خەڵک تووشی دەبن. سەدان هەزاریان هاتوچۆی ڕەوانناس"سایکۆلۆژ" دەکەن. میلیۆنان پارە دەدرێتە حەب و دەرمانی مێشک ئارامکەرەوە و خەمڕەوێن و بیرنەکردنەوە و کوڵۆمکردنی مێشک"داخستنی مێشک" و خەولێخستن. لە نێو شەقامدا زۆرجاران، مرۆڤ تووشی دەبێتە تووش کەسانێکەوە، بە سەر و سەکوت و پۆشاک و قلافەت، هی ئەوەن کورسیی وەزارەتیان بدرێتێ، کەچی دەبینیت، لەبەر خۆیانەوە قسە دەکەن و بۆڵەبۆڵیانە. ئەوانە لەو جۆرانەن، دەردێکی ڕەوانییان هەیە. زۆرجاران دەبینی سوێدی سەگ بەخێو دەکات. هی وایان هەیە فرە پیرە و کەچی ئەو کارە دەکات. ڕێژەیەکی زۆریان بۆ ڕەواندنەوەی تەنیایی، ئەو کارە دەکەن و زۆریشیان هەن، لەگەڵ سەگ و ئاژەڵدا دەتوانن بژین و هەڵبکەن، بەلام لەگەڵ مرۆڤدا هەڵناکەن و ناژین. بۆیە لەگەڵ ئاژەڵدا هەڵدەکەن، چونکە ئاژەڵ دەمەدەمیان لەگەڵدا ناکەن و بە قسەیان دەکەن و گوێڕایەڵیانن. ڕەنگە ئەمانە تووشی دەردە ئارتیزم (**Artism**) ، واتە: (جۆر)یزم، (چەشن)یزم، (پۆل)یزم بووبێتن، کە دەکاتە: چەوساندنەوەی ئاژەلانی دیکە، لە لایەن مرۆڤەوە، لەبەر ئەوەی ئەوان سەر بە پۆل، جۆر، چەشن یا ڕەگەزێکی دیکەن. خاوەن سەگەل، لەگەڵ سەگەکانیاندا دەچنە پیاسە و کات بە سەر دەبەن. سوێدییەکی خاوەن سەگ، کە تووشی دەبێت بە تووش سوێدییەکی دیکەی خاوەن سەگەوە، کاتێک پیاسە بە سەگەکانیان دەکەن، دەتوانن بە سەعاتان لەگەڵ یەکدیدا بئاخڤن و بیروڕا لەمەڕ سەگ و بنەچە و ئەسڵ و فەسڵی سەگ و هۆز و تیرەی سەگ و "سەگۆلۆژی"یەوە بگۆڕنەوە، بەلام بیست سالان، سی سالان، هاوسێ و

هاومالّیان بە و مالّتان مالاّوسیّ و چیغتان دوولاییش بێت، ڕەنگە لە "هەی Hej" بەولاوە، کە دەکاتە "سلاّو یا مەرحەبا یا سەلام" ی لێ نەبیسیت. مرۆڤی سوێدی هێندە خوێنسارد و خۆپەرست و تاکەکیین، کە ئەگەر زەلامێک بەبەرچاویانەوە بکەوێت و بمرێت یا بدرێتە بەر چەقۆ و بکوژرێت، بە گوێرەی تیۆری "ئاگرەسوورە لە خۆم دوورە"، هەرگیز خۆیان تێناگەیەنن و خۆیان ناخەنە نێو ئەو باسەوە و هەر بەلایشیانەوە گرنگ نییە، چونکە ئەوان بە کێشەی خۆیانی نازانن و مادام کێشەکەیش خۆیان ناگرێتەوە، خوای دەکرد هەموو دنیای دەگرتەوە، ئیدی هیچ شتێک بۆ ئەوان گرنگ نییە. لە نێو سوێدی و ئەوروپاییانیشدا دەربڕینێک هەیە، کە تۆ باسی کێشە و گیروگرفتێکی خۆتیان بۆ دەکەیت، یا شتێکت لێ دەقەومێت و بۆ چارەسەر دەگەڕێیت، ئەو پێت دەلّێت:"ئەوە کێشەی خۆتە، یا ئەوە بە تۆوە بەندە، یا ئەوە گیروگرفتی خۆتە"، ئیدی بەوە، لە کۆلّی خۆیت دەکاتەوە و هیچت بۆ ناکات. تۆ لە سوێد، کە سواری شەمەندەفەرێک دەبێت و پڕە لە خەلّک و عەشامات، دەبینیت هەریەکەو ڕۆژنامەیەکی بە دەستەوەیە و دەیخوێنێتەوە و بەردەم دەم و چاو و ڕوومەتی خۆی گرتووە و کەس لەگەلّ کەسێکی دیکەدا، قسە ناکات، مەگەر زۆر بە دەگمەن، ئەویشی قسان دەکات، خەلّکە بیانییەکەیە، دەنا سوێدییەکان، هەر دەلّێی خۆلّی گۆڕستانیان بە سەردا کراوە. سوێدی هێندە خوێنساردن، ئامادەن و زۆر چاکیش دەتوانن، ئەگەر بەلای شەڕ و پێکدادان و سەرشکان و دەیان لاشەی خەلّتانی خوێندا بڕۆن، یەک ئاوڕیان لێ نەدەنەوە، نەبادا چەند خولەکێک لە کارەکەیان دوابکەون. بێگومان تۆیش وەک من سوێدیت بینیوە، لە شوێنی وەستانی ئۆتۆبووسدا، چۆن تەماشای کاتی دەرچوون و وەرێکەوتنی ئۆتۆبووسەکەی دەکات! هەر یەکەو بۆ خۆی دەچێتە پێشەوە و تەماشای خشتەی کاتی ئۆتۆبووسەکە دەکات، هیچ یەکێک،

PDF 4 KURD

تەنانەت ئەگەر ڕێگەی دیتنی خشتەی کاتەکانیشی لێ گیرابێت و کەسێکی دیکە خجڵی خوێندنەوەی ئەو خشتەیە بێت، ئامادە نییە، لەو یا، لە کەسێکی دیکە بپرسێت: ئەرێ ئەو ئۆتۆبووسە کەی دەڕوات! چاوەڕوان دەبێت تا نۆگەی دێت و ئەودەمی هەر دەبێ خۆی بچێتە پێشەوە و تەماشای خشتەکە بکات. ئەمە نەک هەر خوێنساردیی، بەڵکە چوارگۆشەیی و لە قاڵبدراویی مێشکی ئەو جۆرە مرۆڤانەش دەردەخات. لە ئەوروپا، تەنیایی و لە وڵاتی خوێشمان و خۆرهەڵات، قەرەباڵغی و هەردەم لەگەڵ خەڵکدا بوون. لەوێ، لە کوردستان و خۆرهەڵات، لێناگەڕێن ساتێک بۆ خۆت بیت و بیر لە خۆت بکەیتەوە و بۆ خۆت بژیت. هەمووددەم خەڵک دەیانەوێت، هەموو شتێک لەبارەی تۆوە، لەبارەی ژیانی تایبەتیی تۆوە بزانن. خەڵک لە تەواوی وردەکارییەکانی ژیانتدا، خۆتێهەڵدەقورتێنن و لووتی تێوە دەژەنن و خۆ دەخەنە نێو هەموو کارێکتەوە، تەنانەت جۆری سەرتاشین و پرچداهێنان و ڕدێن و سمێڵ هێشتنەوە یا تاشین، و جل و بەرگ و پۆشاکیش، دەبێ تۆ حیساب بۆ خەڵک بکەیت، واتە: ڕێک بە پێچەوانەی ئەوروپاوە، کە ئەو مەسەلانە زۆر تایبەتن و کەس نایانخاتە ژێر پرسیارەوە. مرۆڤی وڵاتی ئێمەش، کە دەکەوێتە ئەم ژینگەیەی ئەوروپاوە، لە وەها جڤاکێکدا، کە تەنیایی بوو بە بەشی، هەرچەندی خۆیشی بپارێزێت، پریشکی خەمۆکی هەر بەر دەکەوێت. مرۆڤ، کە لانەواز دەبێت و بە ناچاریی، خاک و خەڵکی وڵاتەکەی خۆی جێدەهێڵێت و دەکەوێتە نێو خاک و خەڵکێکی دیکەوە و دەبێتە پەنابەر و لە دەوروبەرو و ژینگەیەکی نوێدا خۆی دەبینێتەوە، ئیدی تووشی دەردێک دەبێت، کە تەواوی ژیانی، تەنانەت هەموو ساتێکی ژیانی دەگرێتەوە و بۆ یەک چرکەیش لێی نابێتەوە، ئەو دەردەش، دەردی "بەراورد"ە. مرۆڤ بەراوردی هەموو شتێکی ئەو کۆمەڵگە و ژینگە نوێیەی، لەگەڵ ژینگە و کۆمەڵگەکەی، کە لێیەوە هاتووە،

دەکات. ئەو بەراوردکارییە، دەبێتە خوو، دەبێتە ئەرک، دەبێتە بەشێکی هەرەگرنگی ژیانی نوێی مرۆڤ. دار، بەرد، خاک، ئاو، سروشت، مرۆڤ، خۆراک، ڕەوشت، زمان، پۆشاک، ڕەوتار، گوتار، مۆسیقا و...میلیۆنان وردە شتی دیکەی جڤاکی نوێ، بە باڵای جڤاکەکەی، کە لێیەوە هاتووە دەگرێت. ئەو بەراوردکارییە، دەبێتە پرۆسێسێکی بێکۆتایی و تەواوی ژیانی مرۆڤی لە کۆمەڵگە و خاکی خۆ هەڵکەندراو، ڕەنگرێژ دەکات و وەک هاوارێک، وەک دەنگێکی نهێنی و ئەفسووناوی، وەک زەنگێکی، دایکم گوتەنی"شریتی قەرەبینا"ئاسای بێبڕانەوە، هەمیشە لە ناخی مرۆڤدا، دەنگدەداتەوە و هەمیشە مرۆڤ دەهەژێنێت و وەئاگای دەیهێنێتەوە و ڕایدەچڵەکێنێت و بۆ تاکە یەک ساتیش، لێناگەڕێت مرۆڤ ئاسوودە و ئارام، بحەوێتەوە. مرۆڤ لە هەر وڵاتێک و لە نێو هەر جڤاکێکیشدا بژێت، ئەگەر شارەزای پەنا و پێچی زمانەکەیان نەبێت، هەرگیز لەو جڤاک و وڵاتە تێناگات. کە تازە هاتبوومە سوێد و دەستم بە خوێندنی زمان کردبوو، لاوێکی جوولەکەی ئیسرائیلیمان لەگەڵدا بوو، نێوی "سیمۆن" بوو. لە ئیسرائیل، لە سەربازیی هەڵاتبوو. سێ چوار ساڵێک پاش ئەوە، ڕۆژێک سواری ئۆتۆبووسێک بووم، دیتم سیمۆن شۆفێرە. دوای چاک و خۆشیی و باسی کار و ژیان و ئەو شتگەلە، ئەو بۆ خۆی هاتە سەر ئەوەی، کە لەم وڵاتەدا چۆن دەتۆڕنە بیانی و ڕادەی ڕەگەزپەرستییان چەندە و گوتی:"کە تازە هاتبووین و زمانمان نەدەزانی تێنەدەگەیشتین، بەڵام ئیدی، کە مرۆڤ زمانەکەیان فێر دەبێت و لێیان تێدەگات، ئەودەم لەوەش تێدەگات، کە چەندە ئەم خەڵکە ئارام و بێدەنگە، ڕەگەزپەرستن". چەندە زیاتر لەم وڵاتە بژییت، هێندە زێتر لێی تێدەگەیت. دیارە ئەو تیۆرییە بۆ هەموو وڵات و جڤاکێکی دیکەیش دەخوات. ئەو ڕەگەزپەرستیی(ڕاسیزم)ە شاراوەیەی، کە لێرە هەیە، هەر بە هۆی ئەو دەردەبەراوردەوە، بۆ هەموو یەکێک لە ئێمە و بە کاوەخۆ و

به تێپەڕبوونی ڕۆژگار دەردەکەوێت. لە نێو ئەم کۆمەڵگەیەدا و دیارە لە هەموو کۆمەڵگەیەکی ئەم جیهانەشدا هەر وایە، کۆمەڵێک قانوون و ڕێسا و دیدی نەنووسراو هەن و خەڵک لەسەریان پێکهاتوون و ڕێکن، بێ ئەوەی چ گفتوگۆ و کۆبوونەوە و بڕیارێکیان لەسەر دابێت. ئەو بیانییانەی دێنە ئەم وڵاتە، خەڵکی ئێرە، بە یەک چاو تەماشای هەموویان ناکەن. وەک یەک تێیان ناڕوانن. ڕەنگی پێست و ڕەگەز و ئایین و زمان، ڕۆڵێکی گرنگ، لە دابەشکردن و پۆلینکردنی ئەواندا دەبینێت. بیانییانێک، کە خەڵکی وڵاتانی سکەندیناڤیایی و خۆراوای ئەوروپان، جیاوازییان هەیە لە بیانییانی ڕۆژهەڵاتی ئەوروپا. ئینگلیزی زمانێک، بە تایبەت شێوەزاری ئەمەریکایی، لە ئەوروپاییش لە پێشترە. ئینگلیزی زمان و عیسایی ئایین، لە چینی و ژاپۆنی و ڕووس و یۆنانی لە پێشترە. ڕەشی ئەفریقایی ئینگلیزی زمان و عیسایی، لە موسوڵمانی عەرەبی یا فارسی یا تورکی یا کوردی زمان، لە پێشترە. ئەرمەنی و سریانی کوردستان و تورکیا و ئێران، لە فارس و کورد و تورکی موسوڵمان لە پێشترن. جوولەکە، لە موسوڵمان لە پێشترە. عیسایی لە جوولەکە و لە موسوڵمان لە پێشترە. فارسێکی دژی ڕێژیمی ئیسلامی ئێران و دژی ئیسلام، لە ئێرانییەکی موسوڵمان لە پێشترە. کوردێکی دژەئیسلام، لە کوردێکی بێلایەن و خۆ بە موسوڵمانزان، لە پێشترە. ئەگەر وردتر بنۆڕینە، ئەو جیاوازی و لە پێشتر و لە پاشترانە، خەڵکی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و کورد، دەکەونە دوای دواوەی لیستەکە. ئەو دیتنە، کاریگەرییەکی وای کردووەتە سەر ڕانی بیانییان، کە زۆرجاران وەدووی خەڵکانی هاووڵاتی و هاوئایین و هاوفەرهەنگ و هاوزمان و هاوڕەنگ و هاو شتی دیکەی هاوبەشدا بگەڕێن و لە جڤاکە سوێدییەکە دوورکەونەوە. وەها دیاردەیەک، لە هەموو ئەوروپا وەدی دەکرێت، لێ هەر شوێنەو تایبەتمەندییەتی خۆی هەیە. فرەجاران ئێمەی بیانی وا

دەزانین لە نێو دورگەیەکی هەرچوارلا بە ئاوگیراودا دەژین، چونکە ڕادەی نامۆییمان لەگەڵ جڤاکە ئەوروپاییەکەدا، تا ئەو ڕادەیەیە، کە مرۆڤ تەنێ لەگەڵ خەڵکی خۆی و هاوشتگەلەهاوبەشەکانی خۆیدا دەژی. زۆرجاران مرۆڤ هێندە نامۆیە و هێندە لەم خەڵکەوە دوورە، کە هەرگیز هەست بە بوونیان ناکەیت، مەگەر پێویستییەک دفنت بە دفنیاندا بتەقێنێت. من گەلێک جاران گوتوومە و ئێستاش دەیڵێمەوە، کە ئەگەر سبەینێ بچمەوە کوردستان، یا هەر وڵاتستانێکی دیکە و ئەم وڵاتە جێبهێڵم، تاکە یەک سوێدی نییە، من نامەیەک، پۆستکارتێک، ئیمەیلێکی بۆ بنێرم، یا زەنگێکی بۆ لێدەم و بە تەلەفۆن دوو پەیڤی لەتەکدا بگۆڕمەوە. پێتوانەبێت تەنێ من وابم، نەخێر، مانەندی من زۆرن، ڕەنگە جیاوازییەکە ئەوە بێت، من دەیڵێم و ئەوان نایڵێن. تۆ لێرە، موزەففەر ئەننەوواب(مظفرالنواب) گوتەنی:"انت كما الاسفنجة تمتص الحانات، ولا تسكر"، ئیسفەنج ئاسا، گشت مەیخانەکان هەڵدەمژیت و مەست نابیت. تۆ لێرە تەنیایی دەتخواتەوە و هەڵتدەلووشێت و تەنیایی دەخۆیتەوە و هەڵدەلووشیت و هەرگیزیش مەست نابیت و هێندەی دی، وەدووی خەڵکی وەک خۆتدا وێڵیت و گەرەکتە بەوانەوە و لە نێو ئەواندا و بە کاوێژکردنەوەی هەرچی تفت و تاڵ و خۆش و ناخۆشی، کەونە ڕۆژانێکتە، کە کۆڵەپشت ئاسا دەستبەرداری نابیت و لەگەڵ خۆتدا دەیگەڕێنیت و ئەمسەر و ئەوسەری دنیایشی پێ دەکەیت و هەر دەشتەوێت ڕۆی کەیت و بیکەیتەوە و پێیدا بچیتەوە و تەواوی وردەواڵە و ناواخنەکانی بلێیتەوە و بخوێنیتەوە و ببینیتەوە و هەمیشەش پێت خۆشن و پێت ڕندن و پێت باشن و بەدەگمەن، شاشییەکیان تێدا دەبینیت و هەموو ڕاستن، هەموو جوانن، هەموو خۆش و شیرینن، تەنانەت ئەوانەیشیان تاڵ تاڵ و دزێو دزێو بوون، ئێستاکە هێندە

لەبەردڵان و دڵڕفێنن، کە حەز ناکەیت بۆ تاکە یەک چرکەیش، لێت بزربن و لەبەر چاوت نەبن. من بۆ خۆم تا ئەوڕۆیش، کە دەکاتە بیست ساڵە لەم سوێدەم، تا ئێستاش تاکە یەک خەونم نەدیوە، ڕووداوەکانی، کەسەکانی، شوێنەکانی، دیمەنەکانی، ژینگەکەی، یا هەر شتێکی دیکەی، لە سوێد بێت، بەڵکە هەر لەولام(وڵات) و لەتەک ئەواندام. من ئێستاش خۆشترین قسە و باسێک، کە ڕۆحم فێنک دەکەنەوە و بزەیەک بە ڕۆژەکانم دەدەن، ئەو قسە و باس و شۆخی و نوکتە و خەنینانەن، کە لەتەک هاوڕێگەلی تەمەنێکی ئەولامدا، دەمگەڕێننەوە بۆ کووچە و کۆڵانەکانی کەلار و کۆڵەجۆ و کفری و کەرکووک و بەغدا و سلێمانی و هەولێر و بۆ نێو باخەکەی "حوسەین مەیە" و هەنار و زەردەلوودزین و بۆ سواری پاسەکەی حاجی حەسەن و بۆ نێو منداڵە چڵمن و قۆڵ چاکەت بە چڵم سواخدراوەکان و بۆ مێردمنداڵە چەتوونەکان و بۆ سەر گوفەکەکان، کە لە سەردەمێکدا خۆشترین یانە و جێی خڕبوونەوەی منداڵە لاسارەکانی ئەو سەردەمان بوو و بۆ کن شێتەکان و بۆ سەر عارەبانە شێلم و نووکی کوڵاو و پاقلە فرۆشەکان و پیاسەی ئێوارانی شۆرجە و شاترلوو و تەپپەی کەرکووک و باسی سێتاقان و تەیراوەی هەولێر و تەپەی کەلان و باوەشاسوار و قەڵای شێروانە و لەگەڵ منداڵەکانی خۆمدا، کە هەندێک جار شتی زارۆکایەتی خۆمیان بۆ دەگێڕمەوە. پێموایە هەر کە مرۆڤ بەرەوپیری، پیری چوو و تەمەن گەیشتە پاییزەڕۆژانی خۆی، ئیدی ئەو یادەوەری و کەونە دیمەن و وێنە و خەڵکانەی جاران، جارانی زوو، خۆشەویستتر دەبن و مرۆڤ هەمیشە لە گەشتێکی ڕۆحییدایە بە نێویاندا و هەمیشە حەز دەکات بەسەریان کاتەوە و بیاندوێنێت. جڤاکی سوێدی، جڤاکێک نییە خەڵکی مانەندی ئێمە، بەلای خۆیدا ڕاکێشێت، بەڵکە زۆرجاران جڤاکێکە دەست بە ڕووی تۆ و منی گەورەساڵ و بارگران و چەقیوی فەرهەنگێکی دیکەی، تا ڕادەیەک فرەدوور

لەمەی ئەمانەوە، دەنێت. من لەو جیاوازییانە دەترسم و پێمناخۆشە، منداڵێک، لاوێک، یا هەر مرۆڤێکی کورد، تووشی ببێت و لەو سەرەگێژییەدا بژێت، بۆیە پێیان دەڵێم، نەکەن ولات بەجێبهێڵن و بێنە ئەوروپا. ساڵی پار کەشتییەکی پڕ لە کورد، لە کەناری بەندەرەشارێکی فرانسەدا گیرسایەوە، خەڵکی شەکەت و ژنی ئاوس و منداڵی نەخۆشی پڕ بوو، بوو بە هەڵلا، کەسێک لە ڕۆژنامەی "مێترۆ **Metro**"ی سویدیدا نووسیبووی، ئەوەی ئەوڕۆ بەسەر کوردی عیراقدا تێپەڕ دەبێت، ڕێک بە پێچەوانەی جوولەکەکانەوەیە. ئەوان ساڵانی 1930 و 1940 کان، هەموو سامان و موڵکی خۆیانیان لەکۆڵ خۆ دەکردەوە و ئەوروپا و ئەمەریکایان جێدەهێشت و بە هەرشێوەیەک بووایە، دەگەڕانەوە ئیسرائیل و ولاتیان چێ دەکرد، کەچی کورد هەرچی هەیە دەیفرۆشێت، هەموو هەوڵێک دەدات، بۆ ئەوەی ولاتەکەی خۆی جێبهێڵێت و بە هەرشێوەیەک بێت، بگاتە ئەوروپا.

PDF 4 KURD

کاکەوەیس: دەستتان بە نووسینێک کرد و ویستتان تیایدا بەرپەرچی سامی شۆڕش بدەنەوە، کەچی هێشتا زنجیرە نووسینەکەتان لە سەرەتادا بوو، سامی شۆڕش باروبنەی گواستەوە جێیەکی تر، چۆن ئەمە یەکی نووسینەکەتانی نەخست؟

ئەمجەد شاکەلی: ئەو نووسینەی من، کە بەرپەرچدانەوەیەکی"سامی شۆڕش"ە، لە بەهاری 1997 دا نووسیومە، لێ دەرفەتی بڵاوکردنەوەییم بۆ نەڕەخسا، چونکە کەس شتێک بڵاو ناکاتەوە، ئەگەر هێندەی نووکەدەرزییەکیش زیان بە پەزەکانی بگەیەنێت. زۆرجاران خەڵک، خۆ لە قسەی ڕاست و زەق و ئاشکرا، دەبوێرێت و خۆی لێ کەڕ دەکات، تەنێ بۆ ئەوەی لە خۆی تێک نەدات و کڵاوەکەی سەری با نەیبات. دواتر هاوڕێیانی بڵاوکراوەی "پەیام" لە لەندەن، خودا خێریان بنووسێت، بەڵێنی بڵاوکردنەوەی ئەو گوتارەیان دا. تا هەنووکەش نۆ بەشی لێ بڵاوبووەتەوە و لەبەر ئەوەی ماوەیەکی زۆریشی پێچووە و هەموو گوتارەکە، بە جارێک نەخراوەتە بەرچاوی خوێنەر، جارنا و پێش بڵاوکردنەوەی ئەو بەشەی، کە دەبێ بکرێت، گۆڕانکاری لە گوتارەکەدا دەکەم. "سامی شۆڕش" سوارە و ئێمە پیادە. ئەو حەربائاسا، هەر جارە و ڕەنگی پێستی، بە گوێرەی کات و شوێن و پێویستی و بەرژەوەند دەگۆڕێ و چ باکیشی نییە! دەنا کێ هەیە هێندە بەلەز و گورجوگۆڵ و بەدەستوبرد و بوێرانە، بتوانێت لە ماوەی چەند ساڵێکدا، سەنگەر، وەک کراس و گۆرەوی و دەرپێ بگۆڕێت و لە "جەلالی"یەوە ببێتە "کۆمۆنیستی سەرکردەیەتی نێوەندی (القیادة المرکزیة)" و دواتر "گرێدراوی بەعس" و دیسان "جەلالی" و دواتر "نێزیکی دەسگاکانی ڕۆژاوا" و دواتریش "گرێدراوی پارتیی". کێ ئەمەی پێ دەکرێت؟ هەلپەرستییش، کە لە سیاسەتدا باوە، بە تایبەت لە وڵاتگەلی لای خۆمان، هونەرێکە، زرنگی و لێزانینی دەوێت و بە هەموو کەس ناکرێت. لەبەر

PDF 4 KURD

درەنگ بڵاوبوونەوەی، هەر بەشێکی ئەو نووسینە و ماوە کەوتنە نێوانیانەوە، ڕەنگە فریای ئەوە نەکەوێت، هەمووی بڵاوببێتەوە،"سامی شۆڕش"، لە سەنگەرێکی دیکەدا بێت. کات و هۆکاری دیکە پەکی ئەو نووسینەم ناخەن. من موناقەشەی ئەو ڕا و بۆچوونە چەوتانەی "شۆڕش" دەکەم، کە بەڕاستیان نازانم و پێشموایە، ئەو بۆخۆیشی، ئێستا بەڕاستیان نازانێت. ئەوەی دواکتێبی "سامی شۆڕش"، "تنوع الكرد في العراق" چاپی هەولێری، پەخشخانەی ئاراسی ساڵی 2000 ی بینیبێت، ڕاستی ئەو قسەیەی سەرەوەی من و دەندە (گێڕ) گۆڕینی "سامی شۆڕش"ی، بۆ دەردەکەوێت. "سامی شۆڕش"، نەک 180 دەرەجە، بەڵکو 360 دەرەجە، دەگەڕێتەوە، یا دەچێتە پێشەوە، نازانم! و بە دەوری خۆیدا دەخولێتەوە و بەوەش مرۆڤ تووشی سەرەگێژە دەکات، چونکە نازانیت لە چ خانەیەکدایە! دەگێڕنەوە دەڵێن، "مەحموود پاشای جاف"، نۆکەرێکی هەبوو ناوی "نەزەر" بوو. جارێکیان پاشا پێویستی بە شتێک دەبێت و بە دەنگی بەرز بانگی نەزەر دەکات: "نەزەر هۆ نەزەر!"، لێ نەزەر دەنگی نابێت. پاش ماوەیەکی دی، پاشا دیسان بانگی نەزەر دەکاتەوە و لەپڕ، نەزەر دەست لەسەر سینگ، لەبەردەم پاشادا ڕادەوەستێ و دەڵێ: "بەڵێ قوربان". پاشا دەڵێ: "پێشتر بانگم کردیت، نەبووی، ئەوە لەکوێ بووی؟"، نەزەریش دەڵێ: "پاشا وەڵڵا لە خزمەت شێخووم، ڕۆحم وەقوروانی سەی دەرقاپێکەی وێ = لە خزمەت شێخ بووم ڕۆحم بە قوربانی سەگی بەردەرگاکەی بێت". پاشایش دەڵێ: "نەزەر وایش نا". نەزەریش یەکسەر دەڵێ: "پاشا کەواتە کوتامە دایکی". پاشایش دەڵێ: "نەزەر نە وا، نە وایش". "سامی شۆڕش" و سامی شۆڕشانیش، نەزەرئاسا، یا ڕۆحیان دەکەنە قوربانی سەگی بەردەرکەی شێخ، یانیش دەکوتنە دایکی شێخ و لە نێوەندا، هیچی دیکە نابینن. لە ستۆکهۆڵم، لەپرسەی منداڵێکی مامۆستا "پشکۆ نەجمەددین"دا دانیشتبووین،

PDF 4 KURD

کاک "ڕەفیق سابیر" و چەند کەسێکی دیکە وەژوور کەوتن. خەڵک لەو جۆرە پرسانەدا، لە ئەوروپا، جارنا دادەنیشن و فاتیحە و شتی وا ناخوێنن و جارنایش دەیخوێنن. دیارە ئەوەش بە گوێرەی بیروباوەڕ و دیتنی ئەو کەسەیە، کە دەچێتە پرسەکە. پاش تۆزێک، تەماشای خاوەن پرسە و ئەوانە دەکەن و ئیدی خەڵکەکەش بە خێریان دەهێنن. یا کە دادەنیشن، هەر یەکسەر دەڵێن ئەلفاتیحە و دوای، کە دەستیان بەدەم و چاویاندا هێنا، واتە: تەواوبوون و ئیدی خەڵکەکەش دوای ئەوە بەخێریان دەهێنن. کاک "ڕەفیق"، کە دانیشت، فاتیحەی نەخوێند و سەیری کەسیشی نەکرد و بەخێرهێنانەکەیشی، بڕێک دواکەوت و بوو بە ژێر لێوەوە. پاش ماوەیەک، کاک "ڕەفیق" و هەندەک خەڵکی دی، بۆ جگەرەکێشان، هەستان و چوونە دەرێ. منیش لەگەڵیان وەدەرکەوتم. بەکاک ڕەفیقم گوت، وەک فاتیحەت نەخوێند، دەبوو سەیری خەڵکەکە بکەیت، بۆ وەی بەخێرت بهێنن، دەنا، کە سەیری زەوی و بەرپێی خۆت بکەیت، ئەو خەڵکە نازانن چ بڵێن! گوتی: ئەوە سی ساڵ زیاترە، من دژی خودا و ئایین قسە دەکەم، ئێستا ئەگەر فاتیحە بخوێنم، واتە درۆم لەگەڵ خۆم کردووە و ئەو خەڵکەش دەڵێن بنۆڕە ئەو کابرایە!. ئەو گوتارەی من، کە دوو بەشی لە "پەیام"دا بڵاوبووەوە، گۆڤاری "گوڵان"یش ئەو دوو بەشەیان بڵاوکردەوە، بەڵام دوای ئەوەی، کە ئیدی لەگەڵ فەرمانڕەوایانی گوندەکەی ئەوبەردا، کەوتنە چاوبڕکێ و بەرەو نێزیکبونەوە دەچوون و سوێندیان بەسەری یەکدی دەخوارد و کاک و مام، کەوتە نێوانەوە، پێیانوابوو، کە ڕەنگە زیانێک بە پەزگەلەکە بگەیەنێت، ئیدی بێ متەق و بەخشکەیی ڕایانگرت. من پێموایە، هەموودەم ڕاستییەکان دەبێ بگوترێن و لێیان نەسڵەمێینەوە. عەرەب دەڵێن "الساكت عن الحق شيطان أخرس= ئەوەی لە ڕاستی بێدەنگە، شەیتانێکی لاڵە". خۆ ئەگەر ڕاستییەکان پێوەندیان بە چارەنووسی

گەل و جڤاکەوە هەبێت، ئەوا دەبێ بە دەنگی بەرز و ڕاشکاوانەتر بگوترێن. ئەو باسەی "شۆڕش" و ئەوەی منیش، کارێکن پێوەندیان بە مێژووەوە هەیە و کێشەیەکە دەبێ ساغ کرێتەوە و گرێیەکە دەبێ بکرێتەوە. ئەو ململانێیەی نێوان "بارزانیزم" و نەیارە ئایدیۆلۆژییەکانی وی، کە لە نێو پارتییدا بوون و پاشان ماڵیی خۆیان جوێکردەوە و بە "جەلالی" ناوبانگیان دەرکرد، دەبێ نێوێکی لێ بنرێت. "سامی شۆڕش"، نەیارانی بارزانی بە چەپ نێونووس دەکات، و منیش بە پێچەوانەکەی نێونووسیان دەکەم. یەکێک لەو دوو بۆچوونە، دەبێ ڕاست و دروست بن، نەک هەردووکیان. مێژووی ئیسلام، هەر دوای کۆچی دوایی پەیامبەر، ئەوەی لە دیتن و بە ڕاستزانینی جڤینەکەی "سەقیفەی بەنی ساعیدە= سقيفة بني ساعدة" و ئیسلامی ڕەسمییەوە، نووسراوە، سەرلەبەری هەڵە و درۆ و نادادی و ساختەچێتی و نائیسلامییە. ڕووپەلە دیرۆکەکەی "سامی شۆڕش"یش، کە هەوێنی نووسینەکەی من بوو، هەر دیتنێکی سەقیفانە، عوسمانانە، ئەمەوییانە و یەزیدانەی، بەشێکی مێژووی کوردە. بە بڕوای من، دەبێ سەرەداوی ڕاستییەکان بدۆزرێنەوە و برگەکانی مێژوویش، بەنێوی خۆیانەوە، نێو بنرێن و بخرێنە خانەی ڕاستی و شایستەی خۆیانەوە.

PDF 4 KURD

کاکەوەیس: ئەگەر پەیکەرێک بۆ بارزانی بکرێت، دەبێ چی لەسەر بنووسرێت؟

ئەمجەد شاکەلی: نامەوێ بەراوردی "بارزانی" لەگەڵ "ستالین"دا بکەم و هیوادارم قسەکەم بە هەڵە لێکنەدرێتەوە. مانگی نیسانی 1986، بە گەشتێک لەگەڵ چەند هەڤاڵێکدا چووبووینە سۆڤیێت، لە "تبلیس"ی پێتەختی گورجستانەوە، چووین بۆ سەردانی شارەکەی "ستالین"،"گۆری". پەیکەرێکی تا بڵێی زەلامی "ستالین"، لەو گۆڕەیدا چووبووە ئاسمان. دەمزانی ئەوە "ستالین"ە، وەلێ، کە دیتم لە بنی پەیکەر و لەسەری پەیکەر و لە هیچ جێگەیەکیدا، هەر هیچی لەسەر نەنووسرابوو. منیش پرسیارم لە گایدەکەمان کرد، ئەوەی، کە ڕێنوێنی دەکردین و هەموو شتێکی بۆ باس دەکردین، کە کابرایەکی ڕووس بوو و بە سوێدی لەگەڵ ئێمەدا قسەی دەکرد، ئەویش پرسیارەکەی بۆ کابرای گورجستانی وەرگێڕا. پرسیارەکەشم ئەوەبوو، بۆ ناوی "ستالین"، ساڵی مردنی، لە دایکبوونی، یا هیچ شتێکی دیکە، لەسەر ئەو پەیکەرە نەنووسراوە. کابرای گورجستانی، دای لە قاقای کەنین و وەختبوو ببوورێتەوە و سەیرێکی منی کرد و شتێکی بە زمانەکەی خۆی گوت. گایدەکە بە سوێدی گوتی: ئەوە دەڵێ:"جا ستالین چ پێویستییەکی بەوەیە، ناوی بنووسرێت یا نە، هەموو دنیا دەزانێت ئەوە ستالینە و لەو دنیایەشدا هەر یەک ستالین هەبووە". خەڵک ئێستا لە سەر ستالین، چ دەڵێن و چۆنی دەبینن، ئەوە شتێکی دیکەیە و من قسەم لە سەر ئەوە نییە، بەڵام هاونیشتمانانی "ستالین"، دیارە نەک هەموو، "ستالین"یان خۆش دەویست، پێموایە "بارزانی" پێویستی بەوە نییە، لە ژێر یا لەسەر پەیکەرەکەیدا هیچ شتێک بنووسرێت، ئەو گەلێک لە پەسن و نووسین و پەیڤ، مەزنترە و هیچ یەکێک لەوانەش، ناتوانێت بارزانی بە تەواوی بناسێنێت.

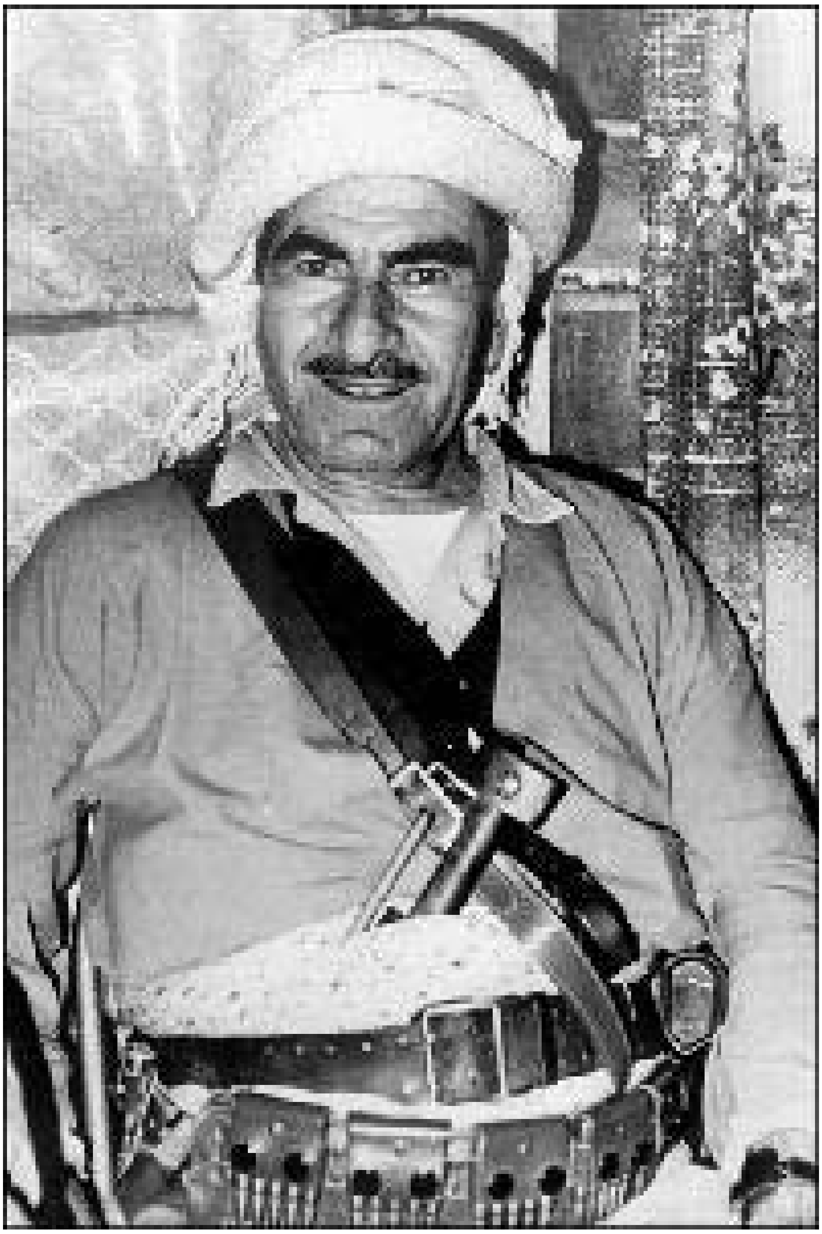

PDF 4 KURD

کاکەوەیس: من وای بۆ دەچم، چەند ناحەزانی بارزانی خراپەی دەڵێن، ئەو گەورەتر دەبێ،کەچی چەند هێندێ لە ڕێبوارانی ڕێبازەکەی چاکەی دەڵێن، زیانی پێ دەگەیەنن، دەبێ هەردوولا نەیانزانیبێ بۆچی دەژیا؟

ئەمجەد شاکەلی: ئیمام "عەلی" دەڵێت: "هلك في رجلآن: محب غال، و مبغض قال= واتە دوو پیاو، دووکەس، دوو دەستە، دوو جۆرە مرۆڤ، بەهۆی منەوە، تێدا دەچن، کەسێک، کە گەلەک زێدە منی خۆش دەوێت، و کەسێک، کە گەلەک زێدە ڕقی لێم دەبێتەوە". دەستەی یەکەمیان ئەوانەن، کە "عەلی"، بەخودا دەزانن و دەیپەرستن. دەستەی دووەمیشیان ئەوانەن، کە دژایەتی دەکەن و خراپەی دەڵێن و جنێوی پێ دەدەن. ئەو دوو دەستەیە، بەپێی لێکدانەوەی وشەی"تێدادەچن"، دیارە دەبێ بچنە دۆزەخ. من پێموایە ناحەزان و پێڕەوانی ڕێبازی "بارزانی"یش، هەردوو هەر نانی "بارزانی" دەخۆن و هەردوو هەر بەهۆی "بارزانی"یەوە دەناسرێن، چونکە مەسەلە هاوبەشەکە لە نێواندا،"بارزانی"یە، وەک دوژمن و وەک ڕێبەر. ناحەزانی "بارزانی"، ساڵانێکی دوورودرێژە، لێی دەخوێنن و لەبەرچاوی خەڵک، درێوی دەکەن و دەیانەوێت، ناو و مێژووەکەی، بسڕنەوە، لێ خەڵکی کورد، ڕۆژ لە دوای ڕۆژ، مەزنیی ئەو پیاوەی بۆ دەردەکەوێت. خەڵکی کورد دەزانێت، مێژووی کورد، ئەگەر "بارزانی"ی لێ دەربهێنرێت، کە ناکرێت، هیچی گرنگی نامێنێتەوە. "بارزانی" دەکاتە درەوشاوەترین و پرشنگدارترین و لەبارترین و هەڵکەوتووترین، دیاردە و مێژووی، گرنگترین پەنجا ساڵی کورد. "بارزانی"، دەکاتە بنیاتنەر و نیشانە و ناسنامەی، بزاڤی کوردایەتییەکی جەماوەری سەرتاسەریی کوردستان.

هەرچی ڕێبوارانی ڕێبازەکەشیەتی، چ پێویستییەکیان بەوە نییە، چاکەی "بارزانی" بڵێن. مێژووی "بارزانی"، بۆخۆی زمانحاڵی بارزانییە و شاکارەکانی دەگێڕێتەوە. "بارزانی"، کە بۆخۆی لە ژیاندا بوو، هەرگیز لەوانە نەبوو، حەز بە

پێداهەڵدان و پێداهەڵگوتن بکات. "بارزانی" هزرڤان و فەیلەسووف و تیۆریساز نەبوو و هەرگیزیش بانگاشەی، ئەو شتگەلەی نەکردووە، بەڵام "بارزانی" شۆڕشگێڕ بوو، پێشمەرگە بوو، سیاسی بوو، ڕێبەر و سەرکردە بوو و خۆشەویستی گەل بوو. "بارزانی"، لە ڕیزی پێشمەرگە و سەرکردە مەزن و شۆڕشگێڕەکانی وەک "گیڤارا"، "ماو"، "گاندی"، "کاسترۆ"، "ماندێلا" و، ئەوانەدایە. هەموو جیهان بە کوردیشەوە ئەوە دەزانن. ئیدی "بارزانی"، چ پێویستییەکی، بە پەسن و پێداهەڵدان هەیە؟ هەموو پەسن و پێداهەڵدانێکی سەرکردە و ڕێبەر، و دۆزینەوە و هەڵبەستنی درۆ بە نێوییەوە و زلکردنەوە و فشکردنەوەی بێ بناخە و ڤالای، دەکاتە دروستکردنی دیکتاتۆر و کەسپەرستیی و زیانپێگەیاندنی. مرۆڤی مەزن، کە "بارزانی"یش یەکێکە لەوان، کردارەکانی چاکەی دەڵێن و بەرسڤی نەیارانی دەدەنەوە و بۆ خۆی مێژووی پرسەروەریی خۆی چێ دەکات. دیارە نەیارانی بارزانی، کە بە هەموو

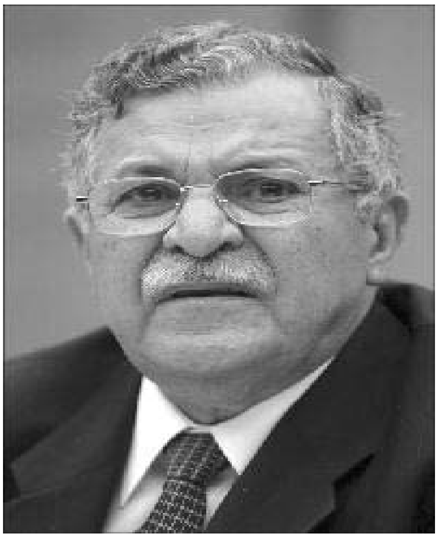

توانستێکیانەوە ویستوویانە و دەیانەوێت، نێوی "بارزانی"، لە بیرگەی خەڵکی کورددا بسڕنەوە، بۆ نەگەیشتن بەو ئامانجانەی، بارزانی، لە پێناویدا دەژیا، بڕێک زیاتر لێی تێگەیشتوون و دەیانزانی و دەزانن بۆچی دەژیا و ژیانیشی دەیکردە، کورتبوونەوەی تەمەنی ئەوان و پتر ڕسوابوونیان. هەرچی پێڕەوانیشیەتی، دەبوو زۆرتری لێوە فێربن و قووڵتری بخوێننەوە و پێڕۆی بکەن.

<u>کاکەوەیس</u>: وای دەبینم، ئەگەر بارزانی شۆڕشی ئەیلوولی بەرپاکردبێ چاکی نەکردووە و ئەگەر ئەو بڕیاری کۆتایی شۆڕشی ئەیلوولی دابێ، چاکی کردووە، لێرەدا ئەگەرچی خوێندنەوەکەمان بۆ مێژوو ڕەنگە نوێ بێ، پرسیار ئەوەیە، ئایا بارزانی خاوەنی چاکەکە و خراپەکەش بوو؟

<u>ئەمجەد شاکەلی</u>: پێش هەر شتێک، من ئەو شەڕە چەکدارییەی، کە لە ئەیلوولی 1961دا سازکرا، واتە دەستپێکرا، هەروەک پێشتریش، لە نووسینی دیکەمدا گوتوومە، بە شۆڕشی نازانم، بەڵکە تەنێ، وەک یاخیبوونێکی چەکداریی، کە بەشێک بووە، لە نەخشەی کەسک"طرح سبز"ی، ئێرانی شا و ولاتانی دژ بە عێراقی کۆماریی عەبدولکەریم قاسم، سەیری دەکەم، لێ لە 1963وە، ئیدی دەشێ نێوی شۆڕشی لێبنرێت. پێشموایە هەرگیز بارزانی، لەگەڵ بەرپاکردنی وەها شەڕێکی، وەک 1961ی ماڵوێرانکەردا نەبووە و بەڵکە تێوەگلێنراوە و بەسەریدا سەپێنراوە، چونکە ئەوەی، کە تا ئەورۆش بەسەر کورددا دێت، لە هەڵە و نەهامەتی و و بەزمی دیکە، هەر باجی دەستپێکردنی جەنگی

چەکداریی "1961"ە. ئەگەر بووچوونەکەی منیش هەڵەبێت، واتە: ئەگەر ڕاست بێت و بارزانی شەڕی چەکداریی ئەیلوولی بەرپا کردبێت، ئەوا هەرگیز کارێکی باشی نەکردووە، بەڵکە هەڵەیەکی مێژوویی، گەلەک مەزنیشی کردووە. هەرچی کۆتاییپێهێنانی شۆڕشی ئەیلولیشە، پێموایە لە جێی خۆیدا بوو. ئەوەی کتێبی "رحلة الى الماضي القريب" ی "جەرجیس فەتحوڵلا"، بخوێنێتەوە، بەچاکیی ئەوەی بۆ دەردەکەوێت، کە ئەو شۆڕشە لەو دواییانەدا کەوتبووە چ بار و ڕەوشێکەوە! هەزارویەک دەردی تێکەوتبوو و بەرەو بۆگەنبوون دەچوو، ئەودەمی مرۆڤ دەگاتە ئەو بڕوایەی، کە بارزانی، نەک هەر چاکی کرد، بەڵکە گەلەک چاکی کرد. ئەگەر بارزانی وەها کارێکی نەکردایە، لەو بڕوایەدام بە عێراق و ئێران و ئەمەریکاوە، دەچوونە خوێنیی کورد و دەیانتاساند و قڕانیان تێدەخست. بێگومان خەڵکانێک هەن، تا هەنووکەش ئەو وەرچەرخانە، بە مێژووی "ئاشبەتاڵ" و "خیانەت" و شتگەلی دیکە نێو دەبەن، بەڵام هەر ئەو خەڵکانە، بۆخۆیان لە نێو شۆڕشدا بوون، کە بارزانی بەردەوام نەبوو، ئەگەر ئەوان هێندە شۆڕشگێڕ بوون، بلا بەردەوام بوونایە و درێژەیان بە شەڕی چەکداریی بدایە. لێ نەتوانینی بەردەوامبوون، بوودەڵەیی ئەوان، و ڕاستیی کارەکانی بارزانی، دەگەیەنێت. بێجگە لەوەش، ئەوە سەلماندنیی یەک شتی فرەگرنگە و ئەویش ئەوەیە، کە ئەوان بە بارزانییەوە شت بوون و دەیانتوانی کار ئەنجام بدەن و بێ بارزانی لەگەڵ "هیچ"دا یەکسان بوون.

PDF 4 KURD

کاکەوەیس: باوەڕ ناکەم فکری کەسێکی وەک مامۆستا مەسعوود محەمەد لە تویێ نامیلکەیەکدا، کەپێی دەڵێن پەیڕەو و پرۆگرام، جێی ببێتەوە، ئایا بارزانی جێی دەبووەوە؟

ئەمجەد شاکەلی: چ بیری مامۆستا مەسعوود موحەممەد، چ بیری بارزانی، لە چەند رووپەلی نامیلکەیەکدا، هەرگیز جێیان نابێتەوە. ئەوان بیریان، گەلەک لە نامیلکە و مامیلکە، مەزنتر و فراوانترن. مامۆستا مەسعوود موحەممەد، کۆمەڵێکی زۆر کتێب و نووسینی هەن، دیارە هزری کەسێکی وەک ئەو، لە تویێ یەک نامیلکەدا جێی نابێتەوە، ئەگەر هاتبا و جێی بووایەتەوە، ئەوا رەنگە پێویستی بە نووسینی ئەو هەموو کتێبانە نەکردبا. مامۆستا مەسعوود موحەممەد، وەک پیاوێکی بیریار (هزرڤان)، کە پتر بەلای فەیلەسووفیدا دەڕوات، بیرەکانی گرێدراوی یەک فەلسەفە و یەک ئایدیۆلۆژیا نین، و لە چوارچێوە و قالبی یەک فەلسەفە و یەک ئایدیۆلۆژیادا، خۆ نانوێنن و لە خوێندنگەیەکی هزریی تایبەتەوە، سەر هەڵنادەن، لێ هێڵێکی گشتیی، لە جیهانبینی و رێباز و رێڕەوی هزریی ئەودا، وەدی دەکرێت و ئەگەر هەر بێتوو بمانەوێ، لەگەڵ یەکێک لەو خوێندنگە هزرییانەدا، کە بیر بۆی دەچێت، بەراوردی بکەین و لێی نێزیک بخەینەوە، دەشێ بگوترێ، کە لە دیدی "کۆنسەرڤاتیزم"ی، بە "لیبرالیزم" بۆیە کراوەوە، نێزیکە و پتر وەک "لیبرال-کۆنسەرڤاتیڤ"ێک، جیهان دەبینێت و دەکرێ بخوێندرێتەوە. هەروەک پێشتریش گوتم، بارزانی هەرگیز خۆی بە فەیلەسووف نەزانیوە، لێ بارزانی خودانی ئایدیۆلۆژیایەکە و ئایدیۆلۆژیاسازییش، بە گوێرەی "عەلی شەریعەتی" مەزن: "کاری پەیامبەرانە، نەک کاری فەیلەسووفان". بارزانی، خۆی بە سیاسی، پێشمەرگە و شۆڕشگێڕ زانیوە و پەیامی ئایدیۆلۆژیای کوردایەتیی، بە خەڵکی کورد ڕادەگەیاند و خەڵکیش، بەهۆی کار و خەبات و

ئایدیۆلۆژیاکەیەوە، بەسەرکردە و ڕێبەریان زانیوە و خۆشەویست و گەلێر بووە. پێموایە ناکرێ، بیری بارزانییش، بخرێتە توێی نامیلکەیەکەوە. نەیارانی بارزانی، کە دەیانەویست بارزانی بخەنە چوارچێوەی، چەند دێڕێکی لاوازیی پرۆگرام و پێڕۆی حیزبەوە، کە بۆ خۆی لە بنەڕەتدا، لەقاڵبدانی مرۆڤ و هزر و ئازادییە، هەرگیز پێیان نەکرا. ئەوی شۆڕشگێڕ و یاخی و سەربەز، وەک هەموو شۆڕشگێڕان و یاخییان و سەربەرزانی دیکەی ئەم جیهانە، گەلەک لەوە ئازادتر و مەزنتر بوو، بۆیە ئەو ڕەفزی هەموو چوارچێوەیەکی دەکرد، هەربۆیەشە بیری وی، لە چوارچێوەی کتێب و نامیلکەدا، جێی نابێتەوە.

PDF 4 KURD

کاکەوەیس: دوای ڕاوەستانی شۆڕشی ئەیلوول، کورد لە بارودۆخێکی نالەباردا بوو، ئەمەیان ڕاستە، بەڵام کە شۆڕش دەستی پێکردەوە، هەرکەسەو دەیویست بیسەلمێنێ خۆی دایمەزراندۆتەوە. ئایا چاکیان کرد دایانمەزراندەوە؟

ئەمجەد شاکەلی: هەرگیز چاکیان نەکرد. گیروگرفتی خەڵکی ئێمە ئەوەیە: زۆرینەی کارمان، بێ بیرلێکردنەوە و نەخشەدانان دەیکەین. زۆرجاران بۆ خۆمان بیر ناکەینەوە، بەڵکە دەمانەوێ، خەڵکی لەبری ئێمە بیر بکەنەوە. ئەوەی، کە پێیشی دەڵێن شۆڕش، هەروا و بەپێی تیۆری "پەنا بە خوا" و "تەوەککەل بەخوا" و "قیروسیا" و ئەوانە، دەستی پێدەکەین و بیر لە ئەنجامەکانی ناکەینەوە. من دەڵێم بارزانی، کە 1975 کۆتایی بە شۆڕش هێنا، کارێکی چاکی کرد، کەواتە هەڵگیرساندنەوەی شەڕی چەکدار، نەک شۆڕش، هەر دوای ماوەیەکی کەم، کارێکی دژی، ئەو کارەی بارزانییە و نەک هەر خراپ بوو، بەڵکە هەر بەسەقەتی و گۆجیی هاتە ئاراوە. کوردی هەموو کوردستان، پاش هەرەس، لە حاڵێکدا بوون، کە پێویستییان بە پشوویەکی دوورودرێژ هەبوو، بۆ ئەوەی بە خۆیاندا بچنەوە و بیرێک لە حاڵی خۆیان بکەنەوە. بۆ ئەوەی جارێکی دی، وێڵ نەبن و هەڵە کۆنەکان واژوو(دووبارە) و دەبارە نەکەنەوە. یاخیبوون و ڕابوون، لە ئەنجامی چەوساندنەوە و تەنگپێهەڵچنین و چەپاندن و سەرکوت و دەمکوتکردنەوە و تووڕەبوون و ڕەفزکردنەوە و گوشارەوە، سەرهەڵدەدا و ئەگەر ڕێبەرایەتییەکی لێزان و هۆشیار و دڵسۆز و وڵاتپارێزی هەبێت، دەبێتە شۆڕش، بەڵام ئەگەر وا نەبێت، ئەوا دەبێتە بەڵا و ماڵوێرانی و تیاچوون. تووڕەبوون و ڕەفزکردن و یاخیبوون و ڕابوونیش، کارگەلێکی عەفەوی و خۆڕسکیین و بە تۆبزی بە سەرخەڵکدا ناسەپێنرێن. خەڵک بۆخۆی دەبێ، دژی کاری ناڕەوای دەسەڵاتدار و

فەرمانڕەوا بوەستێتەوە. خەڵک دەبێ پێیان بڵێ نا، ئیدی بەسە و بکەوێتە وێزەیان. با دوای هەرەسی 1975، خەڵکی کورد تاکە تاکە و لێرە و لەوێ، خۆیان بچوونایەتە سەر داگیرکەرانی گوندەکانیان و ڕاویان بنایەن. مەگەر ئەوە کۆمەڵە ساڵێک نییە "عەرەفات"، لەگەڵ ئیسرائیلدا پێکهاتووە و خۆی و دۆزی فلستینیشی، داوەتە دەست ئیسرائیلییەکانەوە و تا دێت زیاتریش، لەبەردەم ئیسرائیلییەکاندا دادەچەمێتەوە و کڕنووشیان بۆ دەبات، بەڵام کوشتن و بڕینی گەلی فلستینی، نەک هەر تەواو نەبووە و کەمنەبووەتەوە، بەڵکە هەر درێژەی هەیە و ئەوەی، کە ڕابووە و بەرەنگاری ئیسرائیل بووەتەوە و بەرخۆدان بووەتە کارێکی ڕۆژانە و هەمیشەیی، عەرەفات و دەستە و دەسگا، سازشکار و پارەخۆر و مشەخۆرەکانی نین، بەڵکە منداڵ و مێردمنداڵ و لاوان و کیژۆڵانی فلستینین. ئەوان نەوەی بەردەفڕکێ و دارلاستیک و بەردەقانین. ئەوانن، خۆڕسکانە، هەر لە خۆڕا، هەڕەمەکییانە، بێ سەرکردە و بێ ڕێکخستن ڕاپەڕیون. کوردیش دەیتوانی وا بکات، لێ کورد هەرگیز ئەوەی نەکردووە و پەی بەو شێوە خەباتە نەبردووە. بەڵکە هەردەم چاوی لەدووی ئەوە بووە، زەلامێک پەیدا بێت و فووی پێدا بکات و جاڕی یاخیبوون بدات، ئەوجا ئەویش بەکاوەخۆ، وەدووی کەوێت. ڕەنگە بڵێن ساڵی 1991، خەڵک ڕاپەڕی! ساڵی 1991، دوای ئەوەی حوکوومەتی عیراق، بەهۆی لێدانی ئەمەریکا و هاوپەیمانانییەوە، داری بە سەر بەردییەوە نەمابوو، هێزی لەبەر بڕابوو و نووزەی تێدا نەمابوو، ئەودەم لە کاتی ئەوپەڕی لاوازی و گیانەڵڵادا، کورد، ئەویش سەرەتا جاش و سووکەجاشی کورد، پەلاماری حوکوومەتیان دا و دەستیان لێوەشاند. وەها کارێک، هەرگیز لەگەڵ ڕابوونی فلستینییاندا "ئینیفازە= إنتفاضة" بەراورد ناکرێت. مانگی تەمووز و ئابی ساڵی 1980، هێشتا لە کوردستان بووم، لەسەر کەڵەکەکەی، نێوان بەردەسوور، کە سەر بە

کەلارە لە گەرمیان، و مەیدان، کە سەر بە خانەقینە، کوردی دەرکراوی، بارکراوی، زەوی و خانوو و موڵک داگیرکراوی، ئەو گوندانەی لای قۆرەتووی خانەقینم بینیوە، کە بە هۆی دەرکردنەوە، لە کەلار دەژیا. لە کەلارەوە چووە بۆ گوندەکەی خۆی، بۆ ئەوەی کوێخا (موختار)ی گوند، کە عەرەبێکی داگیرکەر بوو، کاغەزێکی بۆ مۆر بکات، بۆ کارێکی ڕەسمی، دەمگوت باشە کاکە ناکرێ، ئێوەی خەڵکی ئەو گوندە، شەوێک بچنە سەر ئەو داگیرکەرانە و دەستیان لێبوەشێنن؟ خۆ ئەوانیش هەر چەند ماڵێکن و هێز و شتی وایان نییە؟ یا هیچ نەبێ خانوو و خەلە و خەرمان سووتاندنێ، تالآنکردنێ، بۆمبا فڕێدانە ڕێی ئۆتۆمبیلێکیانەوە؟ کابرا وەختبوو زیرە بکات و دەمی بە یەکدا دەهات و دەیگوت: برا ئەوە بە کێ دەکرێ و کێ دەتوانێ خۆی لە قەرەی ئەو باسانە بدات! لێ ئەوەی پێ دەکرا، کە منەت و سەگبابیی، کابرای داگیرکەری گوندەکەی تەحەممول بکات. دەبوو خەڵک، خۆی وای لێ هاتبا، ئەوانەی بە گوشار دانابا و ئەو تەنگپێهەڵچنینانە وای لێکردبان، بووایەنەتە ئاگر و تەقینەوە. میشێل فۆکۆ دەڵێت:"لە هەرکوێیەک دەسەڵات هەبێت، لەوێ بەرەنگاربوونەوە هەیە"، لای ئێمە، لەو وڵاتەی خۆمان، دەسەڵات هەبوو، چ دەسەڵاتێکیش، دەسەڵاتی بەعس، بەڵام بەرەنگاربوونەوە، مەبەستم بەرەنگاربوونەوەی خەڵک بۆ خۆی، کاردانەوەی خەڵک، بەرپەرچدانەوەی دەسەڵات، لە لایەن خەڵکەوە، لە لایەن تاکەکانەوە، ئەمەیان نەبوو. خۆی ئەمەیان گرنگە و ئەمەیان پێوەر و نیشانەیە، بۆ ڕەسینی هەست و هزری نیشتمانپەروەری و گیانی شۆڕشگێڕی. ڕەنگە ئێستاکە ئەو جۆرە کارانە، بەلای هەندەک سیاسەتکار و خەڵکی دیکەوە، بە کاری خراپکاری و تەرۆریستی دابنرێن و خەڵک هەبن، شانازی بەوەوە بکەن، کە کورد لە پاکی و مرۆڤدۆستی خۆیەوە، ئەو جۆرە کارانەی بەرانبەر نەیارانی نەکردووە. ئەگەر

PDF 4 KURD

تەرۆریزم، ئامرازی بە زۆر و بە تۆبزی، بەکاربردنی توندوتیژی بێت، بە مەبەستی گەیشتن بە ئامانجی سیاسی، ئایینی، ئایدیۆلۆژی، یا هی دیکە، دژی خەڵکی سیڤیل(مەدەنی)، واتە: خەڵکانێک، کە هیچ پێوەندێکیان بە کاری سەربازی و چەکداری و ئەوانەوە نییە، ئەوا کورد، بە نەکردنی ئەو جۆرە کارانە، کارێکی خراپی نەکردووە و باشی کردووە. نەکردنی ئەو جۆرە کارانە، ڕەنگە مرۆڤدۆستی و شارستانیەتی کورد پێشان بدات، بەڵام کە کورد ئەو جۆرە کارانەی بەرانبەر خەڵکانێک، کە لە خزمەتی کاری سەربازی و کوردستان داگیرکردن و کوردکوشتندا بوون، نەکردووە، ئەوەی سەلماندووە، کە نەزان و بێدەسەڵات بووە و، کە تاکە یەک شێوازە خەباتیش دەزانێت، دەنا بۆ لە شەڕی نێوخۆی کورد-کورددا، ئەوەی لە مرۆڤ ناوەشێتەوە و فەرهەنگی ئاژەڵانی لێڕەوارانیش پەسەندی ناکات، لە هەمبەر یەکدی ئەنجامیان داوە، لە "بەپریمزسووتاندن" و "بەتەورکوشتن"ەوە، تا دەگاتە ماڵ و موڵک و خەلە و دەغڵ سووتاندن و داگیرکردن و تەنانەت ژن داگیرکردنیش! کورد، کە کاری تەرۆریستی نەکردووە، جەنگی خۆی و داگیرکەرانی کوردستانی، هێناوەتە نێو ماڵی خۆیەوە و گڕی، لە خانوو و دەغڵی خۆی بەرداوە و کوردستانەکەی خۆی وێران کردووە. من پێموایە ماڵسووتاندن و جۆخینسووتاندن و تراکتۆر و ماشینی دروێنە شکاندن و وەدەرنان و تەنانەت، کوشتنی وەرزێرکی عەرەبی داگیرکەری گوندێکی کوردستان، یا سووتاندنی ئۆتۆمبیل و پایسکیل و ماتۆر و ماڵ و وەدەرنان و تەنانەت، کوشتنی کارگەرێکی عەرەبی داگیرکەر، کە هێنراوەتە جێگەی کوردێکی کەرکوک یا خانەقین، یا زیانلێدان و وەدەرنان و تەنانەت، کوشتنی عەرەبێکی دەهەزاری، داگیرکەری کەرکووک، هەرگیز کارێکی تەرۆریستی نییە، بە مەرجێک منداڵ و ژن و پیری، ئەو جۆرە کەسانە، تێکەڵ بەو کارانە نەکرێن. ئەو کارانە، بە پێچەوانەی سیاسەتکارانی کوردەوە،

من به خەباتێکی ڕەوای، کوردێکی داگیرکراو و لانەوازکراوی دەزانم. دەزانی بۆ! چونکە ئەو کارگەرە عەرەبەی کۆمپانیای نەوتی کەرکووک، و ئەو عەرەبەگوندنشینەی داگیرکەری پارچە زەوییەکی کوردستان، لەگەڵ سەربازێکی عیراقی، ئەمنێکی عیراقی، موخابەراتێکی عیراقی و هەر بەعسییەکی عیراقیدا، هیچ جیاوازییەکی نییە. ئەویش سەربازە، ئەمنە، موخابەراتە، بەعسییە، ئەنفالچییە، کیمیابارێنە و مرۆڤکوژە، ئەگەر ئەوانە نییە، چۆن بە داگیرکردن و زەوتکردنی، موڵک و ماڵ و جێگە و ڕێگەی مرۆڤی دیکە، بلا نەک کورد، بەڵکە شەیتانیش، قایل دەبێت! کەواتە بۆ دەبێ دەستیان لێ بپارێزرێت!. بە پێچەوانەوە، ئەوەی وەدەریان نا و زیانیان پێ بگەیەنێت و لە نێویان بەرێت، دەستی سەوز دەبێت و کارێکی قارەمانانە و شۆڕشگێڕانە دەکات و هەرگیز بە کاری تەڕۆریستی نایەتە ژماردن، بەڵکە دەبێ وەک کارێکی دژەتەڕۆریزم "کۆنتراتەڕۆریزم"، بێتە ژماردن. کورد زۆر لە مێژە گوتوویەتی:"جێی سندان قوززەڵقورتە"، عەرەبی بە تۆبز هاوردەی عەرەباندن و داگیرکەر، بێجگە لەو زمانەی خۆی، زمانێکی دیکە تێناگات. تۆیش گەرەکە بە تۆبزی و بە زۆر وەدەری نێیت، دەنا هیچ چارەیەکی دیکە نییە. سەپاندنی شەڕی چەکدار بە سەر خەڵکی کورددا، بەناوی شۆڕش و شتی واوە، هەموودەم حاڵەتی پەلەکردن و شپرزەیی، بەسەر خەڵکدا سەپاندووە و هێناوەتە گۆڕێ. ئەوانەی دوای هەرەسی 1975، بۆ هەر مەبەستێک و بە دنەدانی هەر کەس و لایەنێک، دەستیان بە شەڕی چەکدار کردەوە، ئیدی شۆڕشی نوێی نێو دەبەن، یا هەرچی دی، دەیانەویست، تەنێ یەک شت بسەلمێنن، ئەویش، کورد ماوە و شەڕی پێ دەکرێت، لێ لەسەر حیسابی چی و کێ؟ تۆ هەر کارێک ئەنجام دەدەیت، گەرەکە دوای ئەنجامدانی، بیرێکی لێ بکەیتەوە، بزانیت، باشت کردووە یا خراپ، هەر پەیڤێکی دەدەرێنیت، دەبێ دواتر بزانیت، باشت

گوتووە یا نە. هەڵە و کێماسی و شاشییەکانت لە کوێدا بوون و چۆن بۆ کاری داهاتووت، دەستبەرداریان دەبێت و خاسیان دەکەیت. کورد، ئەو هەموو شۆڕش و جەنگی چەکداری و ڕابوونانەی کردووە، بێ ئەوەی ئەوەی پێش، دەست پێ کردنی کارە نوێیەکەی بخوێنێتەوە. بۆ کارێکی وەها گرنگ و چارەنووسساز، مرۆڤ ناکرێت، هەر بە فیقەی زوڕنا یا شمشاڵیی دەرەکییەک بکەوێتە سەما. ئەگەر بەرایی و پێشینە و دەسپێکەکان، نەخوێنرێنەوە و تاوتوو نەکرێن و هەڵسەنگێندرێن و خاسە و خراپەی بە باڵای یەکدی نەگیرێن و بەراورد نەکرێن، تێهەڵچوونەوە بە کارێکی نوێ، شپرزەیی و چەوتیی، ڕێبەرانی سیاسیی کورد دەگەیەنن. نەکردنی کارێکی زیانبەخشی وا، گەلێک پتر قازانج بە پرسی کورد دەگەیەنێت، لەوەی جەنگ هەر بۆ جەنگ و شۆڕش تەنێ بۆ شۆڕش، نەک بۆ مرۆڤ، بکرێت. ئێمە دەبێ ئەوەشمان لەبیر نەچێت، کە سیاسەتبازان لە وڵاتانی خۆماندا، دیارە لە شوێنانی دیکەی ئەو جیهانەشدا هەروان، لەبەرپاکردنی شەڕ و ئەوانەدا، قازانج دەکەن، ئەوان نین دەکوژرێن، بەڵکە لاوانی خوێنگەرمی خەڵکەئاساییەکەن. سیاسەتبازان بە هۆی شەڕ و ئاژاوەوە، گیرفانپڕکردنی خۆیان مسۆگەر دەکەن. ئەوان دەوڵەمەندانی جەنگن، کەی بیر لە خەڵکە ماڵوێرانەکە دەکەنەوە!. ئەو شەڕانە زۆرجاران، هەر لە پێناوی شەڕ و بۆ خۆشیی ساز دەکرێن، و زۆرجارانیش دەستێکی دەرەکی لە پشتەوەیە، بۆ ئەوەی میللەتگەلی وەک ئەوانەی لای خۆمان، هەرگیز ئیسراحەت و ئارامیی بەخۆیانەوە نەبینن.

PDF 4 KURD

کاکەوەیس: حیزبەکانی کوردستان شانازی بە زۆریی ژمارەی شەهیدانەوە دەکەن. زۆریی شەهید شانازییە؟

ئەمجەد شاکەلی: زۆرجاران لە بڵاوکراوە و ڕاگەیاندنی حیزبەکانی کوردستاندا، ئەو شانازیکردنە وەبەرچاو دەکەوێت. لەو بڕوایەدام، ڕەگ و ڕیشەی شانازیکردن بە شەهیدبوونەوە، دەگەڕێتەوە بۆ ئاینی ئیسلام، چونکە شەهیدبوون لە ئیسلامدا، لووتکەی بڕوابوون و سووربوونە، لەسەر ئایینی ئیسلام و بڕوابوونە بە داهاتوویەکی خۆشتر و سەروەری و ژیانێکی بەردەوام لە بەهەشتدا، کە دەکاتە جیهانێکی دیکە و درێژەپێدانی ڕەوڕەوەی ژیان. عەلی شەریعەتی دەڵێت:"شهید قلب تاریخ است همچنان که قلب به رگهای خشك اندام خون حیات زندگی میدهد"، واتە: شەهید دڵی مێژووە، وەک چۆن دڵ بە ڕەگی ئەندام هشک، ژیان و زیندووی دەدات. شەهید زیندووڕاگری، ژیانی مرۆڤە زیندووەکانە. "ئیمام خومەینی"، دەیگوت: "تمام زندگانی ما از عاشوراست" واتە: تەواوی ژیانی ئێمە لە عاشووراوەیە. دیارە مەبەستی ئیمام خومەینی، لایەنە حوسەینییەکەی عاشوورایە. عاشوورا لە دیوە حوسەینییەکەیەوە، ترۆپکی کاری شۆڕشگێڕیەتی و خۆبەختکردن و سووربوونە، لە پێناوی گەیاندن و پەخشکردنەوەی پەیام و بڕوادا و ڕووناکترین خاڵێکە، لە مێژووی ئیسلامدا. هەرچی دیوە یەزیدی - ئەمەوییەکەیشیەتی، ناحەزترین و دزێوترین و تاریکترین پەڵەیە، بە دیرۆکی ئیسلامەوە. حوسەین، وەک نیشانەیەکی درەوشاوەی باوەڕ، پەیام، یاخیبوون، شۆڕش، وزە و هێز و بەردەوامبوونی، بە کاری شۆڕشگێڕانە بەخشی و بە خوێن، لە عاشورادا، وەک ڕوشدی ئەلعامیل (رشدي العامل) دەڵێ:"دوا قەسیدەی خۆی دەنووسێت". حوسەین، شەهیدبوونی کردە سیما و دروشم و ئارمی، شۆڕشی هەمیشەیی، لە

پێناو مرۆڤ و درێژەپێدانی ژیاندا. تۆ بنۆڕە دروشمی:"كل يوم عاشورا وكل أرض كربلا"، کە دەکاتە: هەموو ڕۆژێک عاشوورایە و هەموو خاکێک کەربەلا. واتە: گڕی عاشوورا، ئاگرێکی زیندوو و هەمیشەیی و بێخامۆشبوونە. شۆڕشێکە و گشت خاکێکی ئەم جیهانە، تەواوی گۆی زەوی، دەگرێتەوە. ئەم دروشمە، ئەم بیرە، ئەگەر بەچاوی ئەمڕۆ تەماشای بکەین و بیخوێنینەوە، لێکدانەوەیەکی گیڤاریستانەی، عاشوورا و کەربەلایە، واتە: گیڤاراندنی عاشوورا و کەربەلایە. گیڤارایەک، کە بۆی گرنگ نەبوو، کەی و لە کوێ دەمرێت، بەڵکە ئەوەی بۆ گرنگ بوو، کە شۆڕشگێڕان هەمیشە خۆڕاگر و ڕاوەستاو بن و هەموو زەوی پڕ کەن لە هاتوهاوار، تا جیهان و سەرمایەداری و ئیمپریالیزم و چەوسێنەران و دەسەڵاتداران، نەتوانن لە سەر لەشی هەژاران و چەوساوەکان برازێن. گیڤارایەکی ئەرژەنتینی، لە کووبا، لە کۆنگۆ، لە بۆلیڤیا دەشۆڕشێ، کار و دەسەڵات جێدەهێڵێت و لە بۆلیڤیا شەهید دەکرێت، هەموو خاکێک بۆ ئەو، شۆڕشگەیە و هەموو ساتێک بۆ ئەو دەمی شۆڕش چێکردنە، ئەمە ئەگەر زیندووڕاگرتنی شۆڕش نەبێت دەبێ چی بێت؟ ئەمە ئەگەر بەردەوامبوون و درێژەپێدان و هەمیشەیی، کاری شۆڕشگێڕی نەبێت، دەبێ چی بێت؟ ئەمە ئەگەر جیهاناندنی شۆڕش نەبێت، دەبێ چی بێت؟ ئەمەی گیڤارا، هەموو ڕۆژێک بۆ شۆڕش، هەموو خاکێک بۆ شۆڕش، ڕێک سەلماندنی تیۆری، عاشوورایاندن و کەربەلایاندنی، کاری شۆڕشگێڕیەتییە. ڕەنگە حیزبەکانی کوردستان و خەڵکی دیکەی ڕۆژهەڵاتی ئیسلامیش، هەر لەو دیتنەوە بنۆڕنە زۆریی، ژمارەی شەهیدان. بە بڕوای من ئەوە کارەساتە، چونکە زۆریی ژمارەی شەهیدان، لە حیزبەکانی کوردستان، دەکاتە زۆریی ژمارەی کوژراوان لێیان، کە دەکاتە کەمبوونەوەی ژمارەی چەکدار و هەوادارییان. ئەگەر جارنایش سەرکەوتن وەدەست بهێنرێت، ئەوا زۆرجاران لە ئەنجامی دۆڕان و

بەزیندا، دۆڕان و بەزینی ئەو حیزب و ڕێکخراوانە، دەنا خوانەخواستە مەبەستم شەهیدەکان نییە، ئەو خەڵکانە شەهید دەبن. شەڕی چەکداریی پارتیزانی، شەڕی بەرانبەر و بەرەیی نییە و بەگوێرەی تیۆریسازانی ئەو شەڕانەش دەبێ، بە کەمترین گیان و زیان، کاریگەرترین گورز و فرەترین زیان، لە هێزی دوژمن بدرێت. ئەگەر حیزبەکانی کوردستان، زۆرترین ژمارەیان لە شەڕ لەگەڵ دوژمندا، لێ شەهید ببێت، ئەوە کەی دەکاتە پێڕۆکردنی تیۆری پارتیزانیی. تۆ بنۆڕە شەڕی "پەکەکە" و لەشکری تورکیا لە 1984ەوە، هەردەم ئەگەر پێنج یا حەفت سەربازی تورکیا کوژرابن، ئەوا پازدە یا حەڤدە پێشمەرگەی ئەوان شەهید بوون. ئەوجا ئەوە چ شانازییەکە! ئەوەماڵوێرانییە، حیزبێک لاوانی پێبگەیەنێت، بۆ ئەوەی لە شەڕێکی وەهادا، بیانداتە کوشت و ببێتە هۆی وێرانکردنی هەزاران گوند و ئاوارەبوونی میلیۆنان مرۆڤی کورد. فرەجار حیزبەکانی کوردستان، ژمارەی ئەو چەکدار و کەسانەی خۆیشیان، کە لە جەنگی نێوخۆیاندا کوژراون، شەڕی نێوان حیزبە کوردییەکان، کە دەکاتە شەڕی کورد و کورد، دەخەنە سەر لیستی شەهیدەکانیان و بەوەش ژمارەکە زیاد دەکات. هەندەک جار تەنانەت نێوی هەندەک سەرکردە و بەرپرسی حیزبی گەورەش، کە لە سەر جێگە و ڕەنگە بە هۆی فرەخۆرییانەوە، ترخەیان کردبێت و بە ئینتەلا، یا لە ئەنجامی خواردنەوەی زۆریشدا بووبێت، بەمەرگی خودا مردوون، نەک لە نەبەرد و شەرگەدا، یا بە قەنارە و فیشەک، دەخرێنە نێو لیستی شەهیدانەوە و مۆری شەهیدیان لێدەدەن. ڕەنگە ئەگەر لە دیدێکی تەسکی حیزبییەوە، بنۆدرێتە چەمکی شەهیدبوون و بیروباوەڕ، دیارە ئەوانیش وا دەکەن، ئەو کارە ڕاستییەکی تێدا بێت، لێ ئەگەر "حوسەین" و "گیڤارا"، نموونە و پێوەری شەهید بن، کە لای من وایە، ئەوا گەرەکە بە تەواوی ئەو

لیستانەدا، بچینەوە و سەرلەنوێ بیانخوێنینەوە و بژار و پۆلێنیان کەین و چەمکی "شەهید"یش پێناسە ڕاستەقینەکەی خۆی بدەینەوە.

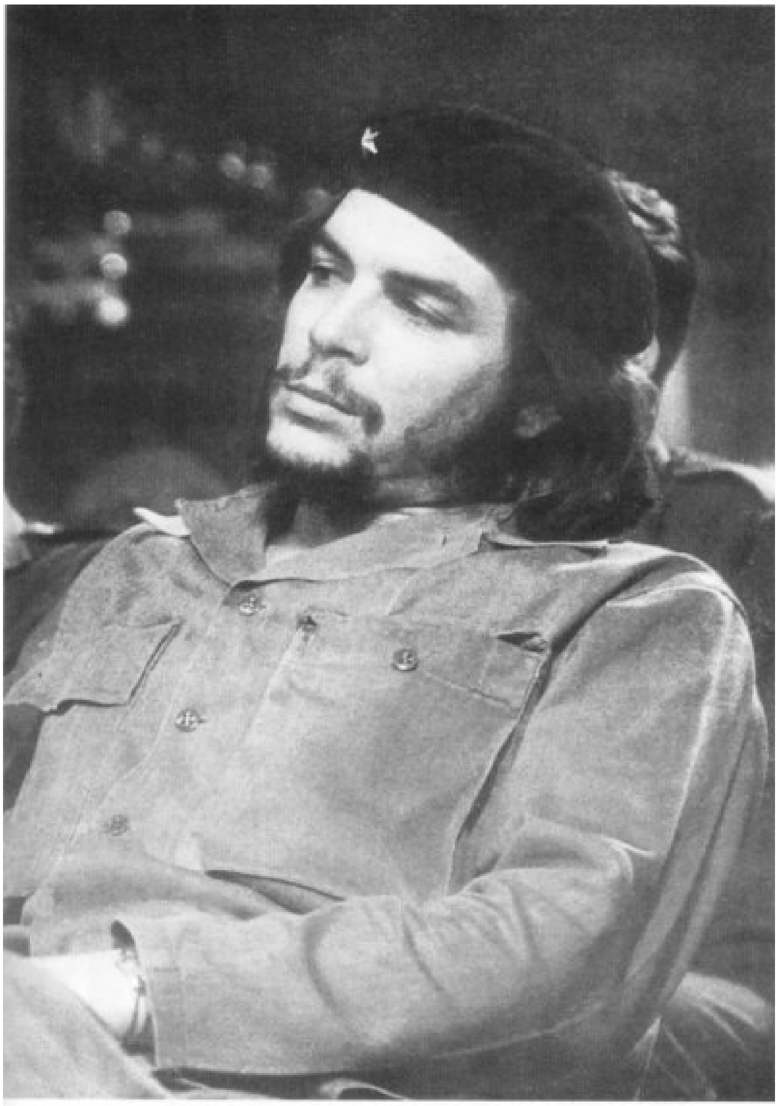

PDF 4 KURD

PDF 4 KURD

كاكەوەيس: لە ديدارێكی كەناڵی تەلەڤزيۆنی ئەلجەزيرەدا (نوري القيسي) ی سەرنووسەری گۆڤاری (الشعر) گوتوويەتی گوايە دەسگای فرانكلين پارەی داوەتە (بدر شاكر السياب) تا هێندێ كتێبی منداڵان بكاتە عارەبی. ئەو كتێبانە لە بەريتانيادا قەدەغە بوون، ئەمە چۆن دەبينيت؟

ئەمجەد شاكەلی: من ئەو پرۆگرامەم نەديوە و ئاگاداری ئەو مەسەلەيەش نيم و "نووری ئەلقەيسی"ش ناناسم، لێ دەزانم،كە ئەسسەيياب(السياب)نەدار و هەژار و نەخۆش بووە و لەنێوان ساڵانی1960-1964دا، بەدەست دەردەوە، ناڵاندوويەتی و لەنێوان نەخۆشخانەكانی بەيرووت و پاريس و لەندەن و كووەيتدا،بەشوێن تۆزێك ئارامی و كەمكردنەوەی ئازارەكانيدا،هاتوچۆی كردووە. ئەو، كە خودانی هيچ سامان و پارە و پووڵێك نەبووە، ڕەنگە نەبوونە و پێويستيی وای لێكردبێت، سەر بە ماڵی دوژمندا بكات. ئەوروپاييان ئەوەی بۆ خۆيان خراپە و بڤەيە و چەپەڵە و نەگونجاوە، هەواڵەی وڵاتانی جيهانی سێيەم و چوارەمی،لەمەڕ خۆمانی دەكەن.ئەوان نەك هەر ئەدەبی قەدەغەكراوی خۆيان،كە دەبێتە هۆی تێكدانی مێشكی منداڵ و گەورەی ئێمە، ديكتاتۆری بەكرێگيراو و سياسيی قورميشكراو و ڕەوشەنبيری مێشكشۆردراوی ئەورووپايێنراو و فيلمی سێكسی و شەڕ و بابەتی نەخۆشی و گرێكوێرە دەروونييەكانی خۆيان، كە لاوانی ئێمە دەتەپێنن و دادەڕووخێنن، دەرمانی كاتبەسەرچوو و قەدەغەكراو، پيسی و پاشاخوڕی كارگە و فابريك، جگەرە و خواردنەوە و قوتووەخۆراكی كاتبەسەرچوو و قەدەغەكراوی خۆيشيان،بۆ وڵاتانی ئێمە كلدەكەن و دەرخواردمان دەدەن و وڵاتانمان پيس دەكەن و دەردەدارمان دەكەن و پاشانيش،دەرمانە بۆگەنكردووەكانی خۆيشيان لە ئێمەدا، مشكی ئەزموونگەئاسا،دەئەزموويێنن و بەرەبەرە لەبەينمان دەبەن.

ڕەنگە، ئەسسەییابی بەدبەخت، هەر ئاگای لە قەدەغەبوونی، ئەو کتێبانەش نەبووبێت!.

PDF 4 KURD

PDF 4 KURD

کاکەوەیس: نوێبوونەوە لە شیعری عارەبیدا، کە دوایی شیعری کوردیش لاسایی کردەوە، هەر لە سەییابەوە دەستی پێکرد، دەبێ ئەمەش پیلانێکی فرانکلین نەبووبێ؟

ئەمجەد شاکەلی: نوێکردنەوەی شیعری کوردی، لاساییکردنەوەی نوێبوونەوەی شیعری عەرەبی نییە. "گۆران"ی مەزن، کە ڕێبەر و پێشەنگی نوێکردنەوەی شیعری کوردییە، لە سەرەتای ساڵانی 1930ەکاندا، پێش نوێکەرەوەی شیعری عەرەبی "ئەسسەییاب"، کەوتووە، تەنانەت پێش "نیما یووشیج" ی فارسانیش کەوتووە. بیری نوێکردنەوەی شیعری کوردی، لە ڕێگەی کارتێکردنی ڕێبازی ڕۆمانتیک، کە ئەودەم تازەگەری بووە و لە ڕێگەی ئەدەبی تورکی و ئینگلیزییەوە، بەگۆران گەیشتووە. گۆران، بێجگە لە تورکی، شارەزایی لە زمانی ئینگلیزیشدا هەبووە. هەرچی "شێخ نووری شێخ ساڵح"یشە، کە لە نوێکردنەوەی شیعری کوردیدا، ڕۆڵێکی لەبەرچاوی هەبووە، لە ڕێگەی ئەدەبی تورکی و خوێندنەوەی "تەوفیق فیکرەت" و "نازم حیکمەت"ەوە، بیری تازەکردنەوەی شیعری کوردیی لا ڕەسیوە. نوێکردنەوەی شیعری کوردی، لەسەر دەستی "گۆران"، تا ڕادەیەک 15 ساڵان، پێش "ئەسسەییاب" و "نازک ئەلمەلائیکە" و "ئەلبەیاتی"، کە پێشەنگی نوێکردنەوەی شیعری عەرەبی بوون، کەوتووە، کە دەکاتە ئەوەی، شیعری کوردی پێش شیعری عەرەبی و شیعری فارسی، نوێ کراوەتەوە. شیعری عەرەبی نوێ، کە بە شیعری ئازاد "الشعر الحر"، نێوی دەرکرد، لە "ئەسسەییاب" و "نازک ئەلمەلائیکە" و "ئەلبەیاتی" و دواتریش "بلێند حەیدەری"یەوە دەستپێدەکات و سەرەتاکانیشی، دەگەڕێتەوە بۆ ساڵانی 1946 و 1947. ئەوان، کە ئیدی بابەتی جڤاکی و سیاسییان، هێنایە نێو شیعرەوە، لە ژێر کاریگەریی، شاعیرانی چەپی جیهانی، وەک "نازم حیکمەت"، "لۆرکا"، "پابلۆ نیرۆدا"،

"مایاکۆڤسکی"، "ئێلوار" و "ئاراگۆن" دا بوون. بێجگە لەوەش شاعیرانی وەک "ت.س.ئیلیۆت"، "ئیدیت ستویل"، "ئیزرا پاوەند"، "سپیندەر"، "سانت جۆن پێرس"، کاریان کردووەتە سەر "ئەسسەییاب". شیعری نوێی "ئەسسەییاب"، لە دیوانی "گوڵ و ئەفسانە= أزهار و أساطير"ەوە، کە ساڵی 1950، بڵاوکرایەوە و شیعری نوێی "ئەلبەیاتی" لە دیوانی "کووزە شکاوەکان= أباريق مهشمة" ،کە ساڵی 1954، بڵاوکرایەوە، دەستپێدەکات. نوێکردنەوەی شیعری کوردی، بۆ دەبێ پلانی فرانکلین، یا هەر کەسێکی دیکە بێت، خۆ کارێکی خراپ نەبوو! هەموو نوێکردنەوەیەک، پێشکەوتنی هزر و جڤاک و پێویستیی ڕەوتی ژیان، دەیهێنێتە گۆڕێ و دەیسەلمێنێت. بەڵام دەبێ ئەوەش بزانین، کە نوێکردنەوە، ناکاتە سڕینەوە و پێشێلکردن و پشتگوێخستن و بە هیچ نەزانینی، بەرهەم و کارگەلێکی پێشتر. نوێکردنەوە و تازەگەریی، دەکاتە ئەوەی، دەق، هەموو دەمێک، پاراوی و تەڕایەتی و ناسکایەتی و جوانی خۆی بپارێزێت، با ئەو دەقە، پێش سەدان ساڵیش نووسرابێت. خانی، مەلای جزیری، نالی، مەحوی، شێخ ڕەزا، هەرگیز کۆن و ئێکسپایەر نابن و کاتیان بەسەر ناچێت. گۆران، کە ڕێبەری نوێکردنەوەی شیعری کوردییە، نەهاتووە، هەرچی ئەدەب و شیعری پێش خۆیەتی، بسڕێتەوە و جاڕی ئەوە بدات، کە هەموو شتەکان لەوەوە دەستپێدەکەن، و ئەو دەستپێکی شیعری کوردییە، و کەسی دی هیچ نییە. "گۆران"ێک، کە دەروێش عەبدوڵڵای لە بێتهۆڤن گەلێ زیاتر، بە ڕۆح ئاشنا بێت و سیاچەمانە و ڕەشبەڵەک و قۆپی قەرەداغ و هەورامان و سروشت و کچانی وڵاتەکەی خۆی، پێ لە هەموو شت جوانتر بن، نوێکردنەوەکەی، بۆ ڕازاندنەوە و زێدەجوانترکردن و ئازادکردن و بەرینکردنەوەی، ڕەهەندە هزرییەکانی شیعری کوردیی کردووە، نەک بۆ

سەقەتکردنی. ئێستا لە نێو کورددا، شاعیر و خۆبەرۆشنبیرزانی وا دەبینییەو، کە ڕای لە هیچ دەقێکی ئەوانەی پێش خۆی نییە. ڕۆژێک بە نێوی "ڕیالیزمی سۆسیالیستی"یەوە و ڕۆژێک بە نێوی "وجوودییەت" و "عەبەسییەت" و "ناماقووڵ"ەوە و ڕۆژێک بەنێوی "سوریالیزم" و "دادایزم"ەوە و ئێستاش بە نێوی "پۆست مۆدێرنیزم" و "بونیادگەری" و "تەفکیکییەت"ەوە و... دەق و کار و داهێنان و هزری پێش خۆیان، کوللەئاسا، دەسڕنەوە و لە نێو دەبەن. ئەوەی، دەم لە نوێکردنەوە و تازەگەری و... دەکوتێ، دەبێ شارەزای هەموو کون و قوژبن و وردەکاری و مێژووییەکی، ئەدەب و هزر و شیعری پێش خۆی بێت، و لەسەر ئەو بناخەیە، شتەکانی خۆی، کەڵەکە بکات و چێ بکات و برازێنێتەوە، چونکە مۆدێرنیزم، دیاردەیەک نییە، تەمەنی تەنێ ئەم سەد ساڵەی دواییە بێت، بەڵکە ڕەگ و ڕیشەی دەگەڕێتەوە بۆ کلاسیک و مێژوویەکی قووڵی پێشتریش. بە پێچەوانەی ئەو بابەتە خەڵکەوە، "گۆران"، خۆی بە درێژەپێدانی تەواوی مێژووی شیعر و ئەدەبی کوردی، نەک سەرەتای شیعر و ئەدەبی کوردی، زانیوە، ڕێک بە پێچەوانەی هەندەک زڕەشاعیرو و زڕەنووسەر و زڕەڕەوشەنبیر و خۆبەبیریارزانی کوردی ئەم سەردەمەوە.

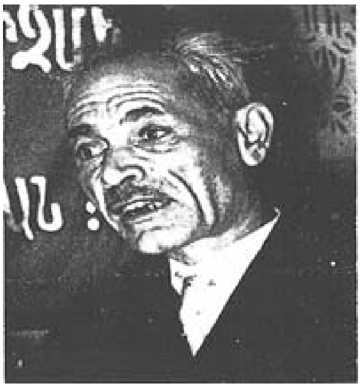

<u>کاکەوەیس</u>: ئێستاش جوو، بەشێوەیەک یادی ئەو کارەساتانە دەکەنەوە، کە نازییەکان بەسەریان هێنان، وەک ئەوەی ئێستا ڕوویاندابێ، بەڵام کیمیابارانی هەڵەبجە، قەڵادزێی 74ی داپۆشی و ئەنفال هەمووانی سڕییەوە و شەڕی ناوخۆ ئەنفالیشی خستە پەراوێزەوە، ئەمە پیلانە و لێمان دەکرێ، یا هەر خۆمان بیرمان کوڵە؟ دەبێ چی بۆ ئەو کارەساتانە بکەین؟

<u>ئەمجەد شاکەلی</u>: کورد یەکێکە لەو گەل و کۆمەڵە خەڵکانەی، مێژوو ناخوێنێتەوە و شت، گەلەک زوو لە بیر دەکات. مێژووی کورد، تا ڕادەیەکی لەبەرچاو، هەمووی دووبارەبوونەوەیە، چ دووبارەبوونەوەیەکیش! تۆ بنۆڕە ئەو هەڵە زلزلانەی، سیاسەتکاران و سەرانی کورد، بە درێژایی ئەو مێژووە زانراوەی کورد، کردوویانە و چەندبارەیان کردووەتەوە. گەلانی دیکەی ئەم جیهانە، تۆ نموونەی جوولەکەت هێنایەوە، هەموو ورد و درشتێکی خۆیان، پاراستووە و پێیدا دەچنەوە و بە هەزارویەک شێوە و جۆری دیکە، لێی ورد دەبنەوە و دەیخوێننەوە و شتی نوێی لێهەڵدەکرێنن. جوو لە یەکەم ڕۆژی بوونیانەوە تا ئەورۆ، هەرچی شتە لەبارەی خۆیان و مێژوویان و ئایینیان و فەرهەنگیانەوە، خڕ کراوەنەتەوە و پارێزراون و ڕۆژانەش، شتگەلی نوێیان دەخرێنە سەر. جوو بە نووسین، بە فیلم، بە قسە و باس، بەوێنە، بە نامە، بە تەلەفۆن، بە ئابووری، بە تەکنیک، بە سیاسەت، بە فەلسەفە، بە تەلەڤزیۆن، بە هەموو بەشەکانی مێدیا، بە هەرچی شتێک، کە بە خەیاڵدا دێت، باس لە مێژوو و بەسەرهات و کلۆڵی خۆیان دەکەن. سەرەڕای ئەوەی، کە ئەوڕۆکە کەڵەگا و نێرەکەری هەموو جیهان و تەواوی سیاسەت و ئابووری و کارگێڕی و هەوساری هزری و فەرهەنگیی، ئەم جیهانەیان بەدەستەوەیە، هێشتاکە خەڵک، تەنانەت تۆ و منی خاوەن مێژوولکەیەکی نیوەچڵی هەرەساوی، ئەنفالاوی، هەڵەبجاوی، قەڵادزێیاوی، تەعریباوی و سەدان "اوی" تریش، هۆن هۆن

فرمێسکیان بۆ دەڕێژین و بەزەییمان پێیاندا دێتەوە. ئەوان کاریکی وایان کردووە و دەکەن، هەموو جیهان لەگەڵیاندا بگرییێت و کارەساتگەلێک، کە بەسەریاندا هاتووە، لە هی هەموو خەڵکانی دیکە، مەزنتر و کاریگەرتر، بێنە بەرچاو. دیارە تاوانی نازییەکان، بەرانبەر ئەوان هی لێخۆشبوون و لەبیرچوونەوە نییە، لێ مێژووی مرۆڤایەتی، تژی و لێوانلێوە، لەسەدان کارەساتی جەرگبڕی دیکەش، کە هەرگیز نابێ لەبیربچنەوە؛ تاوانی سپیپێستانی ئەوروپایی بەرانبەر ڕەشپێستانی ئەفریقایی، کە چۆن وەک کۆیلە ڕاودەکران و دەگیران و دەبرانە ئەمەریکا و دەکوژران و تەنانەت مامەڵەی ئاژەڵیشیان لەگەڵ نەدەکران. ئەتۆمبارانی هیرۆشیما و ناگازاکی، لەلایەن ئەمەریکاوە. کوشتنی خەڵکی ڤییێتنام لەلایەن ئەمەریکاوە. ئەو جەنگانەی، کە لە ئەفریقای خواروو و ڕواندا و شوێنانی دیکەدا، لەلایەن ئەوروپا و ئەمەریکاوە سازکران. سەدان ساڵی داگیرکردن و کوشتنی خەڵکی ئەلجەزایر، لەلایەن فرانسییەکانەوە. داگیرکردنی فلستین و ڕۆژانە کوشتنی خەڵکی بێتاوانی فلستینی. ئەنفال و هەڵەبجەی کورد. ئەمانە و سەدانی تر، کەچی باس هەر باسی "دایکی عەباسە" و تەنێ کاغەزی جوولەکە دەخوێنرێتەوە و تەنێ ئەوانن، کە کوژراون و لێقەوماون و گوناهن و گەرەکە کۆمەک بکرێن و باس بکرێن، و کوژراوی خەڵکی دیکەش حیسابی پاییزەوەرینی گەلادارێکی بۆ ناکرێت. کورد، کە مێژووی خۆی لەبیر دەکات و کارەساتەکان و لێقەوماوییەکانی خۆی زۆر باس ناکات و ناخاتە بەرچاو، ئەوە هیچ، کە بۆخۆی بیرکۆڵە، و شت زوو لە یاد دەکات، و پەند لە ڕابوردوو وەرناگرێت، و مێژوو ناخوێنێتەوە، و بە وردیی، بیر لە ڕووداوەکان ناکاتەوە، و شیکردنەوەیەکی بابەتیانەی، بۆ مێژوولکەکەی خۆی نییە، تەوژم و ڕەوتی ڕووداوەکان و سیاسەتی جیهانیشی لەگەڵ نییە. سیاسەتی جیهانی، مەبەستم سیاسەتی

ڕۆژاوا "ئەمەریکا و ئەوروپا"یە، کە حیساب بۆ خەڵکانێک دەکەن، سەر بە خۆیان بن، لە خزمەتی خۆیاندا بن و بە قازانجی وان کار بکەن، و بەرژەوەندەکانی وان بپارێزن، یا هەڕەشە لە بەرژەوەندەکانی وان بکەن، و زیان بە قازانجەکانیان بگەیەنن. کورد هیچ یەکێک، لەو دووانەی پێ نەکراوە و ناکرێت، و نە خودانی ئابوورییەکی مەزنە، و نە فەرهەنگێکی بەهێزی کارا و کاریگەر و قووڵیشی هەیە، کە پەیامی بۆ هەموو مرۆڤایەتی پێ بێت. ڕەنگە تەنێ وەک ئامراز و سەرچاوەی سەرێشەی خەڵکانێک، کە ڕۆژاوا بیەوێت، خجڵیان"مەشغوولیان، سەرقاڵیان، سەرگەرمیان، خەریکیان" کات، و دەستیان بگرێت، سوودێک بە ڕۆژاوا بگەیەنێت، دەنا چی دیکە؟ من ناڵێم پیلانە و لێمان دەکرێت، لێ تا ڕادەیەک لەو بڕوایەدام، کورد لەلایەن کۆمەڵگەی دەوڵەتان و دەسەڵاتدارانی جیهانەوە، حیسابی زڕ "زڕکچ و زڕکوڕ"ی بۆ دەکرێت و لە دەرێێ کرۆکی بازنەی سیاسەتە مەزنەکەیە. ناسین و دەستنیشانکردنی دۆست و دوژمن، کە بۆخۆی زانستێکە، کورد تاڕادەیەک تێیدا کۆڵەوارە، کارێکی یەکجار پێویستە. بەڵام با خەڵکی کورد، دەست لەسەر ئەژنۆ دانەنیشن و تەنێ گازندە، لەدەرەکییەکان نەکەن، بەڵکە بەر لە هەر کەس و هەر شتێک، لەخۆوە دەست پێ بکەن، بۆ لەخۆوە دەستپێکردنیش، بەخۆداچوونەوە و سەرلەنوێ خوێندنەوەی مێژوو، بەشێوەیەکی ڕەخنەگرانە و دۆزینەوەی ناسنامەی خۆ، مەرجێکی سەرەکییە، بۆ گەیشتن بە ئامانجەکان. وەک ئامرازیش، بیری هۆز و خێڵ و زاراوە و باژێڕ و حیزبچێتی، وەلاوەنان و لەبری ئەوە، وەک کورد و کوردستانی بیرکردنەوە، کورد بەرەو ئامانج دەبات. بۆ ئەوەی کورد، دەنگی خۆی بگەیەنێتە جیهان، خەڵک لە کارەسات و دەردەکانی خۆی ئاگادار کاتەوە، گەرەکە مینا (وەک) منداڵێکی گرینۆک و وڕکگر و چەتوون، مینا لاوێکی سەرەڕۆ و کەللەشەق و توورە و یاخی

PDF 4 KURD

بەدەنگەدەنگ و هاوار و قیرە، گوێی سیاسەتکاران و دەسەڵاتدارانی جیهان، کەڕ کات و خەو لە چاویان بزڕێنێت و پشوویان لێ بڕەوێنێتەوە و بێ وچان و حەوانەوە، هەمیشە و بەهەموو ئامراز و شێوەیەک، برین و دەردەکانی خۆی نیشان بدات و سیپاڵە خوێناوییەکانی، لە سەر هەموو تەنافێکی ئەو دنیایە هەڵخات. نەهێڵێت دیمەنی زارۆک و ژنە بەژارخەولێخراوەکانی هەڵەبجە و گوڵاڵەسوورە سیسێنراوەکانی هەڵەبجە و زیل و منداڵ و کێژووڵە و لاو و پیری بۆ تۆپزاوابراو و زیرە و شەق و تێهەڵدان و ڕاتەکاندنی ئەنفالکراوانی، کاڵ ببنەوە و لە یاد بچن. کورد خۆی گەرەکە ئەوە بکات. ئەو کارە تەنێ بە کورد خۆی دەکرێت و هیچ یەکێکی دیکەی ئەم جیهانە، لە بری کورد نایکات. جوولەکە وا دەکەن، زۆرجاران بە درۆیشەوە، بلا کوردیش، کە بەڕاستێتی، لەو ڕووەوە شتێک لەوانەوە فێر بێت. ئەنفالی کورد، هەڵەبجەی کورد و وەدەرنای کوردی فەیلی و خانەقین و کەرکووکی کوردستان، چییان لە شەوەکریستاڵ و هۆلۆکۆستی جوولەکان کەمترە، جیاوازییەکان لەوەدان، ئەوانەی جوولەکە "باوکدارن" و خودانیان هەن و ئەوانەی کورد "بێباوک" و بێ خودانن. کوردێک، زارۆکەکانی بە ئەلفبێی ئەنفال و هەڵەبجە و کۆڕەو، دەست بە یەکەم وانەی ژیان بکەن، دەبوو و دەبێت، سڵ لە هیچ نەکاتەوە و جیهان بهەژێنێت و سەرنجی تەواوی مرۆڤی ئەم جیهانە و هەرچی دەسەڵاتدارانە، بە لای خۆیدا ڕاکێشێت و بە تۆبزی ناچاریان کات، گوێی بۆ ڕادێرن. موزەففەر ئەننەوواب (مظفرالنواب) دەڵێت:"ان تراب العالم لا يغمض عيني جمجمة تبحث عن وطن"، خۆڵی هەموو جیهان، چاوانی کەللەسەرێک، کە منەی ولاتێک دەکات، نانووقێنێت. چاوانی، کەللەسەرانی شەهیدانی ئەنفال و هەڵەبجە و لاوانی کوردانی فەیلی و زیندانییەکانی دیکەی هەموو کوردستان و کورد،

ئەوڕۆ وەدووی وڵاتدا دەگەڕێن و ئەوڕۆ زاری ئەو کەللەسەرانە، سترانی ئازادی دەچڕن و چاوەکانیان دەبنە چرا و ڕێگەی ڕزگاری و سەرخۆبوون ڕۆشن دەکەنەوە. ئەوڕۆ ئیدی، کاتی ئەوە هاتووە، مەترسیی لەنێوچوون، تینێک بە ڕەوتی ڕزگاری بدات و کورد یەکخات و بە یەک دەنگ هاوار بکات و خەڵکی کورد، مرۆڤی کورد، بۆ خۆی، ڕێگەی ئازادی تەواو و یەکجاریی بگرێتە بەر.

PDF 4 KURD

کاکەوەیس: ئەدەبی کوردی کەمتر خۆی لەو کارەساتانە دەدا، کە بەسەر کورددا دێن، کارەساتەکان بۆ کێشەی باوکسالاری و سەربەستی ژن و کێشەی کرێکار بوونەتە پەراوێز. ئایا ئەرکی ئەدەب نییە وەک جووەکان، کورد لەسەر خوێنی خۆی بروێنی؟

ئەمجەد شاکەلی: بۆ ئەوەی ئەدەب، خۆی لە قەرەی کارەسات و ڕووداوگەلێک بدات، کە بەسەر گەلێک، یا کۆمەڵەخەڵکێکدا دێن، ڕەنگە پەلەکردن و هەڵپە، پێویست نەبێت. هەر ڕووداوێک، کارەساتێک، لێقەومانێک، کە بەسەر خەڵکێکدا، تەنانەت تاکەکەسێکیشدا تێدەپەڕێت، کاتێکی دەوێت، تا ئەو خەڵکە یا ئەو کەسە، هرسی بکات و پێیدا بچێتەوە و لە ڕەهەندگەلێکی جیاوازەوە، لێی بنوڕێت و نوێژەن و لە دیدێکی نوێوە بیخوێنێتەوە. ڕەنگە هێشتا زوو بێت، چاوەڕوانی کاری مەزن، لە نووسەر و قەڵەمبەدەستی کورد بکەین، بۆوەی تەواوی کارەساتەکان، بخەنە چوارچێوەی ڕۆمان و شیعر و چیرۆک و فیلم و شانۆ و تابلۆ و داهێنان و شاکارەوە. کورد، هێشتا بە تەواوەتی مێژوولکەکەی خۆی نازانێت و نەنووسیوەتەوە. کورد، تا ئێستاش نەیتوانیوە، ئاماری ڕێکوپێک و تەواو، لەمەڕ لەنێوبردی لاوانی کوردی فەیلی، ئەنفال، هەڵەبجە، شەهیدانی ڕابوونەکان و شۆڕشەکانی، عەرەباندن، ڕەو، تورکاندن، کۆچپێکردن و... سەدان بەزمی دیکە، خڕکاتەوە. کارێکی جیددی، لە بارەی دۆکیۆمێنتێر و پۆلێنکردنی زانیاری و ئەو ئامارانەی، کە لە بەردەستدان، نەکردووە. کورد، بە بەراورد لە تەک جوولەکەدا، خەڵکێکی نەخوێندوو، هەژار، نەدار، نەزان، سافیلکە، بیرگەلاواز، خۆنەناس و... هەرچی جوولەکەشە، تەنانەت تاکی جوولەکەش، مۆزەخانەیەکە، کەلەپوورخانەیەکە، "شەرەفنامە"یەکە بۆ خۆی. هەموو تاکێکی جووو "ئیبنولئەسیر"، "ئیبن

خەلدوون"، "ئەلتەبەری"، "شەرەفخانی بدلیسی"، "مەلا مەحموودی بایەزیدی"، "مەلا جەمیل ڕۆژبەیانی" و "کەمال مەزهەر ئەحمەد"ێکە بۆ خۆی. کوا کورد وایە؟ ئەوەتا کەموکوت و لێرە و لەوێ، کارەسات و ڕووداوکان، لە هەندەک کاری ئەدەبی و هونەریدا، دەبینرێنەوە، لێ هێشتا زۆری ماوە. بەردەقارەمان، 1963، دەرسیم، مەهاباد، هەرەس و پێشمەرگە، هەڵەبجە، بارزان، براکوژی، شێخی پیران، ئاگری و ئەوانە، لە ڕۆمان و چیرۆک و شیعر و تابلۆدا، جاروبار سەرەتاتکێمان لەگەڵ دەکەن. ڕەنگە "هەرەس"ی موحەممەد موکری، "ڕێگا"ی موحەممەد مەولوود (مەم)، "تەونی جاڵجاڵوکە" ی کاکەوەیس، "چاڵی جەرگی پیرەژن" ی حوسەین عارف،"دەربەندی پەپوولە"ی شێرکۆ بێکەس،"دارەکەی بەرماڵمان"ی ئەحمەد موحەممەد ئیسماعیل، تابلۆ هونەرییەکانی قەرەنی جەمیل، "پردی ئارتا" و "ڕووتبوونەوە" و "دەست" و "دوو پێغەمبەر"ی فازیل جاف و...چەند نموونەیەک بن. ئەگەر ئەوانەش، کە بە زمانانی ناکوردی، بۆ نموونە: ڕووسی، عەرەبی، فارسی و تورکی و...ئەوانە و لەمەڕ کوردەوە نووسراون، بخەینە چوارچێوەی دەردەکوردەکەوە، ئەوا دەکرێ "دمدم"ی عەرەبێ شەمۆ، و ئەلریش" الريش "ی سەلیم بەرەکات، و حەمەلەڕ"ئینجەمەمەد"ی یەشار کەمال و "ابشورا"ی عەلی ئەشرەفی دەرویێشیان و کوللە"الجراد"ی موحیەددین زەنگەنە و سەردەمی هەڵاتن"زمن الهروب" و درێژترین ساڵ"أطول عام"ی زوهدی ئەلداوودی...بە هەمان چاو تەماشا بکەین. دیارە وەک پێویست، ئەو بابەتانە زۆرکەم خۆیان لە قەرەدراوە. ئێمە ئەگەر چاوەڕێی شاکاری، مانەندی "لانەوازان" و"ڕەگەکان" و "دۆکتۆر ژیڤاگۆ" و "ڕۆژهەڵاتی زەریای ناوەڕاست" بکەین، دەبێ پشوومان درێژ بێت. من باسکردنی سەربەستیی ژن و کێشەی کرێکار و باوکزاڵیم، پێ کارێکی خراپ نییە، چونکە ئەو باسانە، پێوەندی ڕاستەوخۆیان، بە ژیانی خەڵکی کورد و

باری جڤاکی و ڕەوشی ئابووری و نانپەیداکردنەوە هەیە. چارەسەرنەکردنی ئەو کێشانە، ئەگەر شانبەشانی کێشە مەزنەکان نەڕوات، پێموایە لەنگییەک لە بەرەوپێشچوونی کۆمەڵگەدا ساز دەکات. گەلەک جار نووسەر و هونەرکاری کورد، لە ترسی سانسۆر و دەسەڵاتدارانی دوژمندا، و بۆ ئەوەی بیانوویان بەدەستەوە نەدەن، و تووشی گێچەڵ نەبن و پەیامەکەیشیان بە خەڵک بگەیەنن، پەنایان بردووەتە بەر باسکردنی کێشەی کورد، لە شێوە و چوارچێوەی باسکردنی، کێشەی ژن و کارگەر و باوکزاڵیدا. زۆرجاران پەیڤی زل و باسی گەورە، لە پەنای پێویستییە هەنووکەییەکە و ژیانە ڕۆژانەکەدا، گرنگیی خۆیان لە دەست دەدەن. نان، ئاو، خەو، خانوو، دەرمان و... بۆ برسی، تینوو، شەکەت، لانەواز، نەخۆش و...لە باسی دیکە گرنگتر و پێویستترن. ئەو بابەتانە (کارگەر، ژن، نان، ئازادی تاک، ململانێی چینایەتی، خێڵ)، کە بە ڕای من بونیاد و پێکهاتەی جڤاکی کوردی دەردەخەن، خۆلێبواردنیان، زیان بە فراژووتنی کۆمەڵگەی کوردی دەگەیەنێت. خەڵکی وا هەن، تۆ باسی هەر مەسەلەیەک بکەیت، دەسبەجێ دەڵێن، جا کەی وەختی ئەوەیە، خۆ ئێمە دەوڵەتمان نییە! ئێمە دەوڵەتمان هەبێت یا نە، ژن و کارگەر و زارۆک و چین و سێکس و...کێشەی ئەوانەمان هەن. ئێمە دەوڵەتمان هەبێ یا نە، خەلکی کورد، نان دەخۆن و نان پەیدا دەکەن، نەخۆش دەکەون، گان دەکەن، زاوزێ دەکەن، کار دەکەن، دەکڕن و دەفرۆشن، دزی دەکەن، مرۆڤ دەکوژن، دەخۆنەوە، نوێژ دەکەن، دەمرن و...چارەسەرکردنی هەموو کێشەکانی ئەو جیهانە، بەند نییە، بە بوون و نەبوونی دەوڵەتەوە. خۆ ئەسیووپیا، ئەفغانستان، سۆمال، ڕواندا و... هەموو دەوڵەتن، لێ هەزارویەک دەرد رووی تێکردوون. نووسەر، هونەرکار، بە وشە، بە فلّچە، بە مۆسیقا، بە کامیرا، بە تەختەی شانۆ، دەتوانن لەڕێگەی "عومەری خاوەر"ەوە،

"عەبەئامە"وە، "کەژاڵ خدر"ەوە، "ئەرپە"وە، هەجیجییەکەوە، خوێندنگەیەکی ڕووخاوەوە،مینێکەوە،کارگەرێکی کازێوەی بەردەم ئەحمەداغای کەرکووکەوە، جۆتکارێکی کوێرەگوندێکی جزیرەوە، تلیاکییەکی کووچەیەکی کرماشانەوە، دارێکی بڕاوەوە، مزگەوتێکی سووتاوەوە و... دەیان وردە شتی دیکەوە، خۆ لە قەرەی بابەتگەلی، هێندە هەستەوەر و مەزن بدەن، کە شاڕۆمان، شاشیعر، شافیلم، شاچیرۆک، شاشانۆ، شاتابلۆی، هێندە هێژا و نایابی لێ پەیدا بێت، شان لە شانی، شاکارە جیهانییەکان بدەن. ئێمە ئەگەر بمانەوێت، خەڵک لە کارەساتەکانمان ئاگادار کەینەوە، دەبێ لەو وردەوالانەوە دەست پێ بکەین و لەو دەروازەیەوە وەژوور کەوین. ئەورووپایی و خەڵکی دیکەش، پتر لەو شتگەلانەی، کە لە ناخی کۆمەڵ و ناوەوەی مرۆڤەوە نێزیکن، تێدەگەن. کوردێکی کەرکووکی، کە ساڵانی 1980کان، لە ئیتالیا دەژیا، زۆرجاران دەیگوت، ئەمە چییە ئەم حیزبە کوردییانە، کە بەیان و بلاوکراوە و شتی وا دەردەکەن، دەنووسن چوار سەربازمان لە "بانمەقان" کوشت و دوو سەربازمان لە "قەرەهەنجیر" گرت و ڕەبییەیەکمان لە "بازیان" وێران کرد، ئیتالی یا ئەورووپایی، چی لە بانمەقان و قەرەهەنجیر و سەربازکوشتن و ئەمانە تێدەگات! لەو بەینەدا فیلمی "ساتێک بۆ مەستی ئەسپەکان"ی هونەرکاری هەڵکەوتوو "بەهمەن قوبادی"م دیت. قوبادی نەهاتووە شۆڕشی شێخی پیران، بارزانی یا شێخ مەحموود، بکاتە فیلم، ئەوە هەم تەکنیکێکی پێشکەوتوو و هەم پووڵێکی یەکجار زۆری گەرەکە، ئەو هاتووە بابەتگەلێکی گچکە و کوێرەئاواییەکی، ئەو کوردستانەی هەڵبژاردووە و زیرەکانە و زێدەجوان توانیویەتی؛ بە هۆی هێسترەمەستەکان و مەهدی و ئەیووب و ڕۆژین و یاسین و ئامینە و... ئەوانەوە، نەگبەتی و کلۆڵی و داماوی و سەختیی ژیانی، بەشە زۆرینەکەی خەڵکی کورد، بخاتە ڕوو و بە پاسدار و قاچاخچی و خوێندنگەی گوندەکە و

تەلەدڕکاوییەکەی سنوورە نەبینراوەکەش، تەواوی بەدبەختییە سیاسییەکە، پێشان بدات، بێ ئەوەی، بە یەک وشەیش، باسی سیاسەت بکات. من پێموایە هونەری ڕەسەنی لەو جۆرە و پێشاندانی، کزۆڵەکیژووڵەیەکی منداڵ، پیرەژنێکی جەرگسووتاو، خانووەسووتاو و ڕووخاوێکی گوندێک، لاوێکی لاواز و هەموو لەش برینداری زیندانی، ژوانی نیوەشەوی نێو کادێنی، دوو دڵداری گوندیی، ئاوازێکی ڕەسەنی کوردەواری و... لە شیعر، ڕۆمان، چیرۆک، فیلم، شانۆ، تابلۆ، کۆنسێرتێکدا، هەزار هێندەی سالآنێکی فشەی سیاسەت و خەڵک بە کوشتدان و قسەی زلی قوڕات و هیچ سەوز نەکەر، کاریگەر و پەیامگەیێنەرترن.

PDF 4 KURD

PDF 4 KURD

کاکەوەیس: فەلسەفە، وەک هەندەسەی ئائیکلیدی و گۆڕاوەئاڵۆزەکانی ماتماتیک و فیزیای ناوکی، بابەتی بە ناز و فیزی دەستەیەکی کەمی میللەتانە، کەچی لای کورد، بۆتە بابەتێکی جەماوەری و لەیەک شاردا هەزاران فەیلەسووف و تالبی فەلسەفەمان هەن! ئەمە دیاردەیەکی ئاساییە یا تەماویکردنی بارودۆخە سیاسییەکەیە؟

ئەمجەد شاکەلی: لەم ئەورووپایە، کە بۆ خۆی لانکی فەلسەفەیە و لە گریکییەکان و کەڵەفەیلەسووفانی، وەک "ئەریستۆ"، "ئەفلاتوون"، "سۆکرات"ەوە، تا دەگاتە "کانت"، "دیکارت"، "نیچچە"، "شۆپێنهاوەر"، "هیگڵ"، "مارکس" و... دەیانی دیکە، لە خاکیدا پەیدابوون و پێگەییوون و پەیامی خۆیان، بە جیهان و مرۆڤایەتی ڕاگەیاندووە، وەها کارێک، وەک ئەوەی کوردستان، وەدی ناکرێت. فەلسەفە، بابەتێکی جەماوەری نییە، کە پێوەندی بە ژیانی ڕۆژانە و ڕەوشی سیاسی و نانپەیداکردنەوە هەبێت، بەڵکە تا ڕادەیەک، هی خەڵکانێکی بێکار و ژیان مسۆگەرە، کە دەتوانن بە سەعاتان، بە دیار شتێکی بچکۆلانەوە، دانیشن و ڕابمێنن و لێی ورد بنەوە. هی خەڵکانێکە، کە دەتوانن دووبەش و زیاتری کاتیان، لە کتێبخانانەدا بەسەر بەرن. هی خەڵکانێکە، کە دەتوانن شەوان و ڕۆژان دانیشن و دەمەتەقە لەسەر ئەوە بکەن، کە ئایا مریشک لە هێلکەیە یا هێلکە لە مریشک. بوون، خوا، مردن، ژیان و... چ دەگەیەنن؟ هی خەڵکانێکە، مێشکی خۆیان بجەڕێنن و بیریان بۆ باسگەلێک و شتگەلێک تەرخان کەن، کە بە لای مرۆڤی ئاساییەوە، نەک هەر پێویست نییە، بەڵکە کاتکۆشتنیشە. ئەم جۆرە باسانە، لە ئەورووپا، لە نێو کارگە، جادە، قاوەخانە، یا لە نێو هۆڵێکی مەزندا و لەگەڵ یەک دوو هەزار کەسدا، ناکرێن. زۆرجاران بابەتی فەلسەفەیی، لە ئەورووپا لەنێو بازنەیەکی دە دوازدە، ئەگەر هەر زۆر بێ، بیست کەسێکدا، دەخرێتە بەر باس و قسەی

لەسەر دەکرێت. لێرە لە سوێد، پرۆگرامێکی ڕادیۆییان هەیە، بەنێوی "ژووری فەلسەفە =Filosofiska Rummet"، لەوێدا بابەتگەلی فەلسەفەیی زۆر نایاب و بەشێوەیەکی زۆر جوان و لێزانانە، دەخرێنە بەرباس. بەڵام ئەوەی، هەموو خەڵکی شێخەڵڵا، ئەسحابەسپی، حەسیرەکە، یا تۆڵەفرۆش، خڕکەیتەوە و باسی "نیچچە" و "پۆست مۆدێرنیزم" و "هیگل" و "فۆکۆ" و "ژاک دریدا" و "کۆمەڵگەی مەدەنی" یان بۆ بکەیت، و تەواوی تیۆرییەکانی ئەوان و لەمەڕ ئەوانیشەوە بهێنیت، و بەڕاستە و میللیمیتر و هوققە و باتمان، بەسەر کۆمەڵگەی کورددا، بیانپێوی و لەفەن پۆشاکێکی دووراو، لەبەریان کەیت، ئەمەیان کارێکە، تەنیا "ڕۆشنبیری کورد" پێی دەکرێت و بەس. نابەخودای، ئەمە هەرگیز دیاردەیەکی ئاسایی نییە، جا ئیدی ئەو فەیلەسووفانە بۆ خۆیان، چ دەڵێن بلا بلێن. گۆڤاری تایبەت بە فەلسەفەش لە ئەورووپا، پێموایە هەر نییە و ئەگەر هەشبن، هەموو خەڵک بە لایاندا ناچن و نایانخوێننەوە، چونکە کاری ئەوان نییە، بەڵکە ئەوە سەرتەڵێکی خەڵکەکە، دەستەبژارێک،، ڕەنگە خۆ بەو بابەتانەوە خەریک کەن، کچێکی سوێدی، گۆڤاری "ڕەهەند"، کە لە سوێد دەردەچێت و ڕووپەلەکانی خۆ لە سێسەد و چوارسەد دەدەن، بە دەست کوڕە کوردە هاوڕێکەیەوە دەبینێت و دەپرسێت: "ئەم کتێبە زلە چییە و باسی چ دەکات؟". کوڕەش دەڵێ: " ئەوە گۆڤارێکی فەلسەفەیی هزرییە". کچە دەڵێ: "بە چ زمانێکە؟" کوڕە دەڵێ:" بە کوردییە". کچە دەڵێ:" چما کورد گۆڤاری وا زلی تایبەتی فەلسەفەیی هەیە؟". کوڕە دەڵێ: "بەڵێ". کیژە دەڵێ:" دەی باشە، ئیتر ئەوە بۆ، کە هێلیکۆپتەر و فرۆکەکان نانتان بۆ فرێدەدەنە خوارەوە، وەها بە دوویدا هەڕادەکەن!". دەردێکی هەرەمەزنی خەڵکانی خۆبەڕۆشنبیرزانی وڵاتی ئێمە ئەوەیە، دەم لە شتی یەکجار زل دەکوتن. کورد زوو گوتویەتی: "بەردی زل هەڵگرتن، نیشانەی نەهاویشتنێتی".

له وڵاتی خۆمان، کەسێکی خوێندوو، یەک دوو گوتاری وەرگێڕدراو، لە بارەی "مارکس"، "فۆکۆ"، "سارتر"، یا هەر زبەلاحێکی دیکەی لەو بابەتانە، دەخوێنێتەوە، یەک حەفتە دوای ئەوە، کۆڕ لەسەر بیری ئەوان، ڕێبازی ئەوان و نووسینەکانی ئەوان دەگرێت و نەک هەر تەنێ ناوەڕۆکی ئەو گوتارەی، کە خوێندوویەتییەوە، باس دەکات و دەمەتەقەی لە سەر دەکات، بەڵکە تەواوی پێچوپەنای فەلسەفە و بیریشیان، شیدەکاتەوە و بەرسڤی هەموو پرسیار و سەرسووڕمانی ئامادەبووان و بینەران و بیسەرانیش دەداتەوە. گرفتی خۆبەڕۆشەنبیرزانانی، نەک هەر کورد، بەڵکە زۆرینەی جیهانی سێیەم ئەوەیە، کە لە دیدی فەرهەنگییانی ڕۆژاواوە و بە پێوەری ڕۆژاواییانە و بە مێشکێکی ڕۆژاواییانەوە، جڤاک و فەرهەنگ و بیر و گشت شتێکی، کورد و جیهانی سێیەم، دەخوێننەوە و دەبینن. ئەوان تا ڕادەیەکی زۆر بە کۆمەڵگەکانی خۆیان نامۆن و لە خەڵکی خۆیانەوە دوورن. زۆرجاران خوێندنەوەکانیان، کوردەکان، کۆپێیەک و گوتنەوەیەکی بابەتگەلێکن،کە ڕەوشەنبیرانی فارس یا عەرەب،"داریووشی شایەگان"، "ئەدۆنیس"، "ئێدوارد سەعید"، "موحەممەد عابید ئەلجابری"،"فاتیمە ئەلمەرنیسی"، "نەووال ئەسسەعداوی"، "سادق جەلال ئەلعەزم"و... خستوویانەتە بەر باس و ئەمان، ئەوەی ناوی جڤاکی ئێرانی و عەرەبییە، لێی لا دەبەن و جڤاکی کوردی و مرۆڤی کورد و پیاوی کورد و ژنی کورد وشتی دیکەی، دەخەنە جێگە و بەو جۆرە دەیکوردێنن و بە وشەگەلی ڕەزاگرانی، وەک "خود" و "شوناس" و کۆمەڵە وشەیەکی دیکەی، وەک "مەحاڵ"، "زەمەن"، "شەفافییەت"، "ئەبەدییەت"، "ئەزەلییەت"، "ئولفەت"، "جەسەد"، "مەنفا"، "حەقیقەت"، "حزوور" و... تژی دەکەن و ئیدی رووپەلی ڕۆژنامە و گۆڤار و کتێبانی پێ ڕەش دەکەنەوە و لە تەلەڤزیۆن و ڕادیۆیشەوە، دەمێشکی لاوانی کوردی دەئاخنن. گەلەک جاران ئەم ڕەوشەنبیرە

ئەورووپانشینانە، کە دەچنەوە کوردستان، وەک نەریت، لەسەر خوانی دەسەلاتدارانی ئەوێ، کە زۆرجاران بۆ خۆیشیان، قسەیان پێ دەڵێن و دەیانسرِنەوە، دەخۆن و لە هوتێلەکانی ئەوانیشدا دادەبەزن و میوانی بەرپرس و دەسەلاتدار و کارگێرِانی ئەوێ دەبن و لە هەموو باژێرِێک، تەلەڤزیۆنێک، رۆژنامەیەک، گۆڤارێکی دەسەلاتدا، کۆرِ و گفتوگۆ دەکەن و دەنووسن و بۆوەی ئەوە پێشانی کورد بدەن، کە لە ئەورووپاوە هاتوونەوە، بە تۆپەڵێک وشەی زلی وەک، "فۆبیا"، "مۆدێرنەتە"، "پۆزەتیڤ"، "ئێگزۆتیک"، "هێرمۆنیتیکی"، "گلۆبالیزەیزەیشن" و... دەیانی دیکەی مینا وان، قسە و باسەکانیان دەرِازێننەوە، وەک بلێی فەرِ و خێر و بەرەکەتیان، بۆ هەژاران و پاروەنانیان بۆ برسی و لەیستۆکیان، بۆ مندالان و ئازادییان، بۆ ژنانی کوردستان بردبێتەوە. وەک بلێی هێلکەی زێرِین، بۆ خەلکی کورد بکەن، منەت و نازیش بەسەر خەلکی ولاتدا دەکەن. منەت و ناز بەسەر تەنانەت، ئەو نووسەر و فەرهەنگدۆستانەیشدا دەکەن، کە ئامادەی کۆرِەکانیان دەبن و گوێیان لێ دەگرن، کە دلنیام لەوەی، بەدەگمەن ژەمەخۆراکێکی باش، لە مالیاندا دەخورێت و پارەی ئەوەیان لە باخەلدا نییە، لەیستۆکێکی جوان بۆ مندالەکانیان، یا دیارییەک بۆ ژنەکانیان بکرِن. من پێموایە، ئەو جۆرە باسانە بۆ خەلکی کورد، وەک ئەوە وایە، بە برسییەک، کە نانی دەست ناکەوێت، بگوترێ بۆ کێک ناخۆیت؟ پێش پەنجا سالێک، لە"کەلار"، کە ئەودەم ئاوایەکی گەورەی دەڤەری گەرمیان بوو، و لە 1974یشەوە، حوکوومەتی بەعس، بۆ لەتوپەتکردنی کەرکووک، کردی بە قەزا،"مامۆستا مەلا موحیەددین" هەبوو، مەلای گوند بوو. پیاوێکی رێزدار و زانا بوو و خەلکەکە زۆریان، رێز لێ دەگرت. مامۆستا بەهۆی پایەی ئایینی و مەلایەتی و نێزیکی لە دەسەلاتەوە، کە ئەودەم بەگزادەجافەکان بوون، هەمیشە خوانی پرِ بوو و خۆشی

دەگوزەراند. جارێکی لە جێگەیەک نان دەخوات و خۆراکەکە برنجی تەنیا دەبێت، پاش ئەوە تووشی "خالۆ مستەفا تۆراخ" دەبێت، کە یەکێک بوو لە هەژارترین و نەدارترین خەڵکی دێ. "مامۆستا مەلا موحیەددین" بە "خالۆ مستەفا تۆراخ" دەڵێت: "مسەفا! تۆ مووسیبەتی وات دیوە؟ خالۆ مستەفا تۆراخیش دەڵێ: "مامۆستا موسیبەتی چی؟ مامۆستا مەلا موحیەددنیش دەڵێ: " برنج بە تەنیا بخۆیت!". خەڵکی کورد، پێش فەلسەفە و مەلسەفە، نان، ئاو، دەرمان، جادە، خوێندنگە، کار، پۆشاک و خانوویان، گەرەکە. خەڵکی کورد، پێش "پۆست مۆدێرنیزم" و "مۆدێرنیزم"، "پری مۆدێرنیزم"یان دەوێ. خەڵکی کورد، بنگە و بنەما و پێویستییە سەرەتاییەکانی ژیانیان دەوێ، نەک قسەی زل و فشەی بێبەری دەمبەتاڵانە و قوڕات. کە ئەوروپاییەک، دەم لە "پۆست مۆدێرنیزم" یا هەر ڕێباز و فەلسەفەیەکی ڕۆژاوایی و "ئیزم"ێکی دیکە دەژەنێ، دیرۆکی جڤاکەکەی، زمانەکەی، فەرهەنگەکەی، خاکەکەی و مرۆڤەکانی زێدەکەی، هەر هەموو، پێیدا تێپەڕیون و لەگەڵیدا ژیاون و بەشێکە لە هزر و جیهانبینیان. کورد، کە هێشتا "مۆدێرنیزم"ی بە خۆیەوە نەبینیوە، چی داوە لە "پۆست"ەکەی و کوا لێی تێدەگات؟ تۆ وەرە باسی "پۆست مۆدێرنیزم" و "کۆمەڵگەی مەدەنی" بۆ میللەتێک بکەیت، کە لە هەر سێ چوار ڕستەی ئاخاڤتندا، یەک دوو جار بڵێ: "بیلا مانا= بلا معنى"، "حاشا لە تۆ"، "حاشا لە ئێوە"، "لە شەرعدا شەرمی نییە"، "مەعزەرەتم هەیە"، "مەعزەرەت دەخوازم"،"دوور لەرووت"، "بە خوشکم بێت"، "بە دایکم بێت"، "تۆیش وەک برامی"و... میللەتێک، کە هێشتا هاووڵاتییانی، لەبەرانبەر قانووندا، وەک یەک تەماشا نەکرێن و دەسەڵاتدار و پارەدارەکەی، ئەگەر لایەنی یەکەمی تاوانێک بن و ئەوان تاوانبار بن، بێدەسەڵات و رووتەڵە و لاتەکەی، ئەگەر لایەنی دووەمیش بن و بێتاوان بن لەو

تاوانەدا، تاوانبار بکرێن. عەرەب دەڵێن:"أنا وأخي على إبن عمي وأنا و إبن عمي على العدو"، واتە: من و براکەم دژی پسمامەکەم و من و پسمامەکەم دژی دوژمن. لە وڵاتی ئێمە، میکانیزمی جووڵانەوە و هەڵسوکەوت و ڕەوتاری خەڵکەکە و پێوەند و گرێدراویی تاکەکان، لە سەر بنەمای خوێن و خزمایەتی و قانوونی خێڵ و هزری خێڵ و...دامەزراوە و هەرگیز بە خوێی چێشتیش، لەگەڵ چەمکی کۆمەڵگەی مەدەنیدا یەکناگرنەوە. ئەوەی پێشان دەدرێت و دەخرێتە ڕوو، تەنێ پینەکردنێکی لێنەزانانە و سەقەتکردنی چەمکی کۆمەڵگەی مەدەنی و دەستەواژە هاوچەرخەکانە. کاری باش، پلەی باش، پایەی بڵند، خزمی بەرپرس و خەڵکی نێزیکی دەسەڵاتدار، وەریدەگرن، با ئەوەیشی، کە ملانێی دەکات، سەنگی خۆی توانا و لێزان و شارەزا و خودان ئەزموونیش بێت. میللەتێک، کە لە هیچ یەکێک لە شارەکانیدا، لە تەواوی وڵاتەکەیدا، تاکە یەک شەقامی نەبێت، هێڵی پەڕینەوەی پیادەڕێی بە سەرەوە بێت و شۆفێرەکانی لە پەنجەرەی ئۆتۆمبیلەکانیانەوە سەر دەرکەنە دەرەوە و بە پیادەڕۆکان بڵێن: کوێراییتانە بۆ بە سەر جادەکەدا دەڕۆن!، یا بۆ خۆتان لە ئۆتۆمبیل لانادەن! و بچووکترین گیروگرفتی هاتوچۆی ئۆتۆمبیل لە وڵاتەکەیدا چارەسەر نەکرابێت، باسکردنی پۆست مۆدێرنیزم بۆ یەکێکی وا، چ بەرهەمێکی دەبێت و چ دەگەیەێت و بۆ باسی لێوە بکرێت! میللەتێک، کە هێشتا لەبری وشەی "کێر، کیر" بێژێ "زەکەر" و بەدەرپێی ژن بڵێ "ئاوەڵکراس" و پێی شەرم و حەیاچوون بێت، کە دەرپێی ژن لە تەنیشت دەرپێی پیاوەوە، دوای شۆردنی لەسەر تەناف، بۆ وشککردنەوە هەڵخات! میللەتێک، کە هیچ یەکێک لە ژنان و کچانی، واتە: مێینەی، لە نێو پۆل، کارگە، ماڵ، خێزان، کۆمەڵێک برادەردا، ئەگەر تەنگاو بێت و میزی بێت،

PDF 4 KURD

نەتوانێ بڵێ دەچم دەمیزم، یا زۆرم میز دێ! ئەز، بۆخۆم سەدان جارم لە کچە سوێدی هاوکارمەوە ژنەفتووە، گوتوویەتی زۆر تەنگاوم و دەچم دەمیزم. نەک هەر ئەوە، بەڵکە دەستی خستووەتە سەر کوزی و گوتوویەتی، وا کردم بە خۆمدا!. ڕەنگە سەرەتا بەلامەوە سەیر بووبێت، لێ دواتر لێی ڕاهاتووم و زانیومە، ئەوە بەشێکە لە فەرهەنگەکەی و بۆ ئەو وەک ئەوە وایە، بڵێ ئاو دەخۆمەوە. ساڵی 1984 و 1985، ماوەی شەش حەفت مانگان، لە نێو گۆڕستانێکی ستۆکهۆڵمدا کارم دەکرد. کاری من گیابڕین و دارپەرچکردن و گوڵدانان و ئەو جۆرە شتانە بوو. گۆڕستانی ئەوروپا لە جوانترین و ڕازاوەترین و خاوێنترین، باخچە گشتی و تایبەتییەکانی خۆمان، جوانتر و ڕێکوپێکتر و خۆشترن. نیوەڕۆیەکی، کاتی وچانمان بوو، لەگەڵ چەند هاوکارێکمدا، لە پەنا دیوارێکی جێی کارەکەمدا، ڕوونیشتبووین و جگەرەمان دەکێشا و خۆمان لەبەر خۆرەکە هەڵخستبوو. یەکێک لە هاوکارەکانمان، کە نێوی "دان" بوو و خەڵکی کەنەدا بوو، بە لاماندا ڕۆیشت و یەک دوو هەنگاو دوورکەوتەوە و شێخی شاعیران، شێخ ڕەزای مەزن گوتەنی:"هەر لە ناکاو زرمەیەک هات.."، زرمەیەکی لێوەهات و بایەکی لێ بەربووەوە. نەخێر یەکێکی دی و دووی دیکەیشی وەدووادا هاتن. من خۆم پێنەگیرا و دام لە تریقەی پێکەنین. کاتێکی تەماشا دەکەم، لە من زیاتر، یەک کەسی دیکە ناکەنێت. "ماتس"، کوڕێکی سوێدی بوو، بەرپرسی ئەو دەستەیە بوو، من کارم تێدا دەکرد، گوتی:"ئەوە بە چ دەکەنی؟".منیش گوتم:"بە تڕی ئەو کابرایە".گوتی: "جا ئەوە کەنینی بۆچییە! ئەوە مەسەلەیەکی سروشتی و کەسەکییە". ئیدی، بەڕاستی من بۆ خۆم شەرم دایگرتم و هیچم نەگوت. "دان"یش، کابرای تڕکەن، کە قاقاکانی منی گوێ لێبوو، بەدەم فیکەکێشانەوە، بەبزە و خەندەیەکی گاڵتەئامێزەوە، ئاوڕێکی لێدامەوە و هیچی دی. ئێمەی کورد باسکردنی میزکردن و

تەنگاوبوون، لە کەنیشک و خوشکانی خۆیشمان، چەندە گچکەش بن، قەبووڵ ناکەین و مەسەلەی باڵیەربوونەوەش بەلامانەوە، حەیاتکان و ئاوڕووچوون و شەرمە. لەم ئەورووپایە، پەڕۆی بێنوێژی و دەرپێی ژنان و لاستیکی گانکردن، وەک بنێشت و قەڵەم، لە فرۆشگەکاندا دەفرۆشرێن و کچانیش، زۆر ئاسایی داوایان دەکەن و دەیانکڕن، لێ کوا لە کوردستانەکەی ئێمەدا وەها شتێک هەیە! من پێموایە وەها شتگەلێک و ئاساییبوونیان لە نێو ئەورووپاییاندا، ئەنجامی فراژۆتن و گۆڕانکاریگەلێکی ئابووری، هزری، جڤاکی و فەرهەنگین، کە ئاوەز و جیهانبینی مرۆڤی ئەورووپاییشیان لەگەڵدا گۆڕاوە. تۆ، ناتوانیت کۆمەڵگەیەکی نیوەڕەوەندی، نیوەکشتوکاڵیی، نیوەدەرەبەگیی، خێڵفەرهەنگی، کەمخوێندووی، چارەکەبۆرژوازی، تازەسەرتاتکێکەر لەگەڵ بازرگانیدا و نیوە زۆر شت و هەموو شت نیوەچڵ، لەگەڵ ئەورووپای سەرمایەداریدا، بەراورد بکەیت و هەرچی ئەوان(ئەورووپاییان)،دەیڵێن و دەیکەن، کۆپێ بکەیت و بیبەیتەوە، خۆرهەڵات و کوردستانەکەی لەمەڕ خۆمان. دەستبەکوزەوەگرتن و دەمیزمیی کیژەسوێدییەک و ترپێدانی"دان"ی کەنەدایی، کە بەرهەمی گۆڕانیی جڤا-فەرهەنگیی ئەورووپایین، ئیدی چاک بن یا خراپ، بە پێشکەوتن، دانانێم و نەبوونیشیان، لە نێو جڤاکی ڕۆژهەڵاتدا، بە دواکەوتن دانانێم و دەشزانم، چەندە ئەوانە بە ئێمە نامۆن، بەشێکی زۆری بابەتەکانی "پۆست مۆدێرنیزم" و "کۆمەڵگەی مەدەنی"ش، بەو شێوەیە، بە ئێمە نامۆن. ڕووناکبیری فارس و عەرەب، ئەگەر خۆ لەو باسانە هەڵقورتێنێت، ئەوا پێشتر، "قورئان"، "نەهجولبەلاغە"، "فیردووسی"، "عەتتار"، "ڕوومی"، "ئیبن روشد"، "حەللاج"، "ئینبولعەرەبی"، "ئیبنولهەیسەم"، "ئەلکیندی" و... ئەوانەی خوێندووەتەوە و هرس کردووە و دواتریش شارەزایی، لەوانەی ئەورووپادا پەیدا کردوە. ڕووناکبیری ڕۆژاوازەدەی کورد، کە دێت هەرچی شتی

کورد هەیە دەیسرێتەوە و گەل و وڵاتەکەی خۆی، لە فەرهەنگ و مێژووی ناوچەکە و ڕۆژهەڵات، دادەبڕێت و تەنێ ڕێبازە فەلسەفەییەکانی ئەورووپا دەبینێت، پێموانییە ئەمە کارێکی ئاسایی بێت، بەڵکە دوورخستنەوەی، ئاوەزی لاوانی کوردە، لە دیتنی دەردەکان و بارەسیاسییەکە و خۆدۆزینەوە و لەسەرپێیخۆڕاوەستان. ڕووناکبیری ڕۆژاوازدەی کورد، کە هێندە پەرۆشی فەلسەفە و هزرە، ئەوەندەی دەنوڕێتە ئەورووپا، یەک لە سەد(1%)ی ئەوە بنوڕێتە چین، ژاپۆن، تیبێت، هیندوستان، ئێران، عەرەب، کورد خۆی، کۆنفۆشیۆسایەتی، تاویزم، زێن، یۆگا، بوودایەتی، هیندۆیزم، مەزدایەتی، ئیسلام، سۆفیایەتی، یارسان و ئێزدیایەتی، بخوێنێتەوە و لێیان تێبگات، پێموایە سوودبینتر دەبێت و باشتر دەنۆڕێتە ژیان و ڕوونتر دەبینێت و ڕۆحیشی بەو باسانە ئاشناترن، تا نێوە زلەکانی ئەورووپا. ڕووناکبیری ڕۆژاوازدەی کورد، دەبێ وەک تەیب تیزینی (طيب تيزيني) دەڵێ، باش لەوە تێبگات، کە "چۆن سەرمایەداری دیاردەیەکی مرۆڤتەپێن و هونەرسڕەوە و جوانیکوژە، هەر بەو جۆرەیش مۆدێرنیزم، کە لە ژێر عەبای کۆمەڵە فێرگە و ڕەوتێکی ئەدەبی و هونەریدا، وەک "الإنطباعية"، "التعبيرية"، "التكعيبية"، "المستقبلية"، "الرمزية"، "التصويرية"، "الدادائية" و "السريالية" دا سەری هەڵدا، بوو بە هۆی ڕووخاندنی، هەموو شتێکی مرۆڤایەتی و گشت بەها مرۆڤایەتییە باوەکانی سەردەمی ئەدەبی ڕۆمانسی و سەرباری ئەوەش، هونەری بەرەو بەرەڵایی و بێئومێدی برد و بەوەش مۆدێرنیزم، دەبێتە دژی خۆی و لەگەڵ سەرمایەداریدا یەک دەگرنەوە".

ستۆکهۆڵم، تەممووزی 2001

PDF 4 KURD

"ئەو تەنیاییەی ئەوروپاییەك تێیدا دەژی، کاریگەری وەهای کردووەتە سەر ژیانی، کە لە هەموو شتێکدا تەنیا بێت، تەنیایی بووەتە فەلسەفەی ژیانی، بێگومان ئەوەش دەگەڕێتەوە بۆ چۆنیەتی پاشخانی بیرکردنەوەی مرۆڤی ئەوروپایی، کە لە ڕێنەسانس و سەرمایەدارییەوە، سەرچاوە دەگرێت، کە ئیدی تاك هەموو شتێکە و تاك ئازادە و ئازادیی تاك، سەرچاوەی هەموو کار و بیر و کردارێکە.

ڕۆژهەڵاتناسیی، دیتن و خوێندنەوەیەکی ڕۆئاوایانەی ڕۆژهەڵاتە، دیتن و خوێندنەوەیەکی کۆلۆنیالیستانەی نەژادپەرستانەی لووتبەرزانەیە.. ڕۆژهەڵاتناسی زانستێکە، زادەی بیری کۆلۆنیالیزم و دەستکردی کۆلۆنیالیستانی ڕۆژئاوایە.

ئازادی بەبێ یەکسانی، چوونیەکیی، وەکیەکیی، واتایەکی چالایە و ناکاتە هیچ. یەکسانییش، ئەوە دەگەیەنێت، کە ئازادی هیچ کەس، ئازادی کەسێکی دیکە پێشێل نەکات و سنووری کەسێکی دیکە نەبەزێنێت.

ئازادی هەرگیز نابێتە ئازادییەکی ڕاستەقینە، ئەگەر بەشێك لە خەڵك، هێندە هەژار و لاواز بن، کە نەتوانن سوود لەو ئازادییە ببینن. کە هەژاری لە گۆڕێدا هەبوو، دەکاتە ئەوەی یەکسانی و داد نییە.

ئەو ژنکوشتنانەی، بە ناوی "زینا"وە دەکرێن و هەردەمیش قوربانییەکان ژنن نەك پیاو، وەك بیانووش زۆرجاران ئایین، ئایینی ئیسلام، دەکرێتە بەڵگە، بە بڕوای من هەر لە بنەڕەتدا، کارگەلێکی ئاراست و هەڵەن و هیچ بناخەیەکی نە شەرعی و نە قانوونییان نییە، بەڵکە لە دیتنێکی خێڵەکییانە و زاڵبوونی نەریت و ڕێسای هۆزپەرستییەوە، سەرهەڵدەدەن

سەرمایەداری بۆخۆی، سیستمێکی دژەمرۆڤ و دژەناکار و دژەویژدانە و هەموو شت تەنێ، لە پێناوی بەرهەم و قازانجدا، پێشێل دەکات. جیهانگەری بە کەلوپەل و کاڵا و ماددە، هەموو جیهان پڕ دەکات و دەتەنێتەوە و بوارێکی زۆریش لەبەردەم مرۆڤدا، بۆ هەڵبژاردن ناوەڵا دەکات، وەلێ پەیامی یەك تاکە فەرهەنگی پێیە، ئەویش فەرهەنگی ئەمەریکا و ڕۆژئاوایە."

ISBN 91-631-4708-4